

การศึกษาสถานการณ์ด้านสังคมและความมั่นคง
ของมนุษย์จากผลงานวิจัย/วิชาการ
สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑- ๑๑

สังเคราะห์ ผลงานวิจัย

ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔

การศึกษาศถานการณ์ด้านสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
จากผลงานวิจัย/วิชาการ

โดย

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑

สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

กันยายน ๒๕๖๖

คำนำ

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ดำเนินการศึกษาสถานการณ์ด้านสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จากผลงานวิจัย/วิชาการ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔ จำนวน ๕๐ เรื่อง มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑. เพื่อศึกษาสถานการณ์ด้านสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จากผลงานวิจัยตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔ ๒. เพื่อให้ได้ข้อค้นพบจากผลงานทางวิชาการที่มีประเด็นหลักสำคัญที่ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ และ ๓. เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางการดำเนินงานที่สามารถนำผลงานไปใช้ประโยชน์หรือต่อยอดได้ โดยศึกษาจากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน ๗ ด้าน ได้แก่ ๑. ด้านอาเซียน ๒. ด้านกลุ่มชาติพันธุ์ ๓. ด้านค้ามนุษย์ ๔. ด้านกลุ่มเปราะบางทางสังคม ๕. ด้านสตรีและครอบครัว ๖. ด้านเด็กและเยาวชน และ ๗. ด้านผู้สูงอายุ

คณะทำงานสังเคราะห์ผลงานวิจัย สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ได้ดำเนินการสังเคราะห์ผลงานวิจัย ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔ จำนวน ๕๐ เรื่อง เสร็จสิ้นแล้ว และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลงานสังเคราะห์ผลงานวิจัยเล่มนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ศึกษาในด้านการนำองค์ความรู้ใหม่ไปต่อยอดเพื่อให้เกิดการจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายและนำไปพัฒนาต่อยอดการจัดทำผลงานวิจัยที่มีคุณภาพต่อไป

คณะทำงานสังเคราะห์ผลงานวิจัย

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑

กันยายน ๒๕๖๖

บทสรุปผู้บริหาร

การศึกษาศาสนาการณด้านสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จากผลงานวิจัย/วิชาการ มีวัตถุประสงค์ ๒ ข้อ คือ ๑. เพื่อศึกษาศาสนาการณด้านสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จากผลงานวิจัย ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔ ๒. เพื่อให้ได้ข้อค้นพบจากผลงานทางวิชาการที่มีประเด็นหลักสำคัญที่ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ และ๓. เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางการดำเนินงานที่สามารถนำผลงานไปใช้ประโยชน์หรือต่อยอดได้ โดยใช้วิธีการสังเคราะห์ผลงานวิจัยของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔ จำนวน ๕๐ เรื่อง แบ่งออกเป็น ๗ ประเด็นศึกษา ได้แก่ ๑. ด้านอาเซียน ๒. ด้านกลุ่มชาติพันธุ์ ๓. ด้านค่านิยม ๔. ด้านกลุ่มเปราะบางทางสังคม ๕. ด้านสตรีและครอบครัว ๖. ด้านเด็กและเยาวชน และ๗. ด้านผู้สูงอายุ ผู้สังเคราะห์ได้ทำการสังเคราะห์ผลงานวิจัยเสร็จสิ้นแล้ว สามารถสรุปผลการสังเคราะห์ผลงานวิจัย ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ตามวัตถุประสงค์ ของการศึกษาศาสนาการณด้านสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จากผลงานวิจัย/วิชาการ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาศาสนาการณด้านสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จากผลงานวิจัยตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔ พบว่า ประเด็นที่ผู้วิจัยให้ความสนใจมากที่สุด ได้แก่ ประเด็นที่ ๑ ด้านผู้สูงอายุ เนื่องจากประเทศไทย กำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ จึงมีการจัดทำผลงานวิจัยเพื่อศึกษาความต้องการด้านการจัดสวัสดิการสังคมและ บริการสังคมของหน่วยงานรัฐและเอกชน รวมทั้งศึกษาลักษณะการออมของช่วงวัยต่างๆเพื่อเตรียมความพร้อม เข้าสู่วัยผู้สูงอายุ ซึ่งต้องมีการเตรียมความพร้อมด้านการเงินเพื่อการรักษาพยาบาลและค่าใช้จ่ายอื่นๆในอนาคต จึงศึกษาประเด็นด้านการมีงานทำและรายได้สามารถสะท้อนประเภทของผู้สูงอายุที่เป็นหัวหน้าครอบครัว ผู้สูงอายุที่อยู่อาศัยเพียงลำพัง และผู้สูงอายุที่ต้องการช่วยเหลือครอบครัว ด้วยช่วงวัยและสมรรถนะการทำงาน จึงทำให้มีอัตราการจ้างงานผู้สูงอายุต่ำและส่งผลกระทบต่อรายได้ของผู้สูงอายุและผู้สูงอายุบางส่วนพึ่งพาเงิน จากเบี้ยยังชีพที่เป็นสวัสดิการของรัฐเท่านั้น ประเด็นด้านเครือข่ายทางสังคมการเข้าร่วมกลุ่มต่างๆทางสังคม ของผู้สูงอายุเพื่อเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ โดยมีชุมชนเป็นกลไกในการขับเคลื่อนกลุ่มต่างๆ และการศึกษาประเด็นคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยการใช้นวัตกรรมเศรษฐกิจพอเพียงและการมีส่วนร่วม ของทุกช่วงวัยในครอบครัวและชุมชนเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆและนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ การจัดสวัสดิการและบริการที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุแต่ละประเภท

ประเด็นที่ ๒ ผู้วิจัยให้ความสนใจศึกษาประเด็นกลุ่มเปราะบางทางสังคมและประเด็นสตรีและ ครอบครัว ประเด็นกลุ่มเปราะบางทางสังคม แบ่งเป็น ๔ ประเภท ได้แก่ คนไร้ที่พึ่งและคนพิการ, ผู้ด้อยโอกาส, ประชากรแฝง และคนขอทาน กลุ่มคนเหล่านี้มักถูกเหลื่อมล้ำทางสังคม สาเหตุความยากจน สุขภาพร่างกาย และพฤติกรรมส่วนตัว ทำให้ถูกเอารัดเอาเปรียบในสังคมได้ง่าย นำมาสู่การหารูปแบบและแนวทาง

การดำเนินงานแก้ไขปัญหากลุ่มเปราะบางทางสังคม และประเด็นด้านสตรีและครอบครัว แบ่งเป็นการศึกษา ประเด็นบทบาทสตรีกับการมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชน และการสร้างความเข้มแข็งในครอบครัว โดยความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆร่วมกัน เพื่อรับฟังปัญหาและดำเนินการแก้ไขความขัดแย้งในครอบครัว เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันการเกิดความรุนแรงในครอบครัวด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม

ประเด็นที่ ๓ ผู้วิจัยสนใจศึกษาประเด็นการค้ามนุษย์ เพื่อหาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหารวมทั้งแนวทางการคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เพื่อเป็นการเยียวยาทางจิตใจของผู้ถูกรกระทำ และจัดสวัสดิการที่เหมาะสมต่อไป

ประเด็นที่ ๔ ผู้วิจัยศึกษาประเด็นด้านเด็กและเยาวชนและประเด็นด้านกลุ่มชาติพันธุ์ ผลงานวิจัยปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๐ ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ มุ่งศึกษาประเด็นการตั้งครรภ์ก่อนวัยของเด็กและเยาวชนเพื่อหารูปแบบการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรและแนวทางการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชนที่ตั้งครรภ์ รวมทั้งรูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน และประเด็นกลุ่มชาติพันธุ์ ศึกษาความต้องการและสภาพปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อหาแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยมีชุมชนเป็นกลไกในการคุ้มครองและดูแลกลุ่มเป้าหมาย

ประเด็นที่ ๕ ผู้วิจัยศึกษาประเด็นอาเซียน เนื่องจากประเทศไทยกำลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จึงต้องมีการปรับปรุงระบบสวัสดิการสังคมและศึกษาแนวทางการจัดสวัสดิการสังคม เพื่อให้คนในประเทศเข้าถึงสวัสดิการได้อย่างทั่วถึงและครอบคลุมการใช้ชีวิตประจำวันภายใต้การเปลี่ยนแปลงเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

๒. เพื่อให้ได้ข้อค้นพบจากผลงานทางวิชาการที่มีประเด็นหลักสำคัญที่ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ผู้วิจัยทำการสังเคราะห์ผลงานวิจัยของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔ และสามารถสังเคราะห์ผลงานวิจัยให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้ **ด้านผู้สูงอายุ** แบ่งออกเป็น ๕ ประเด็นศึกษา ประเด็นที่ ๑ การบริการทางสังคม ได้รับองค์ความรู้ด้านรูปแบบการบริการสังคม ๓ รูปแบบ ได้แก่ ๑. รูปแบบการบริการโดยภาคธุรกิจเอกชน ๒. รูปแบบการบริการโดยองค์กรสาธารณกุศล และ ๓. รูปแบบการบริการที่บ้านโดยชุมชน และองค์ความรู้ด้านความต้องการของผู้สูงอายุด้านสวัสดิการสังคมและบริการทางสังคมในประเทศไทย สามารถแบ่งออกเป็น ๓ ด้าน ได้แก่ ๑. ด้านสุขภาพอนามัย ๒. ด้านเศรษฐกิจและรายได้ และ ๓. ด้านนันทนาการ ประเด็นที่ ๒ ด้านคุณภาพชีวิต ได้รับองค์ความรู้ด้านรูปแบบในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ๒ รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ ๑ สภาพการใช้ชีวิตกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และรูปแบบที่ ๒ การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของคนทุกช่วงวัยในครอบครัวและชุมชน ประเด็นที่ ๓ การมีงานทำและการมีรายได้ ได้รับ ๒ องค์ความรู้ใหม่ คือ ๑. องค์ความรู้

ด้านสถานการณ์การประกอบอาชีพ การมีรายได้และการมีงานทำของผู้สูงอายุ และ๒. องค์ความรู้ด้านการส่งเสริมการทำงานเพื่อสร้างอาชีพและรายได้ของผู้สูงอายุ ประเด็นที่ ๔ เครือข่ายทางสังคม ได้รับ ๔ องค์ความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยใช้เครือข่ายเป็นกลไก ได้แก่ ๑. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นฐาน ๒. แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในชุมชน โดยความร่วมมือของภาคีเครือข่าย ๓. แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายดูแลผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อการยกระดับการรับมือสถานการณ์ภัยพิบัติ และ ๔. กลยุทธ์การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้สูงอายุ ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ประเด็นที่ ๕ การออม ได้รับ ๒ องค์ความรู้การออมเงินเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ ได้แก่ ๑. การเตรียมความพร้อมในการออม จำนวน ๖ ด้าน คือ ด้านสุขภาพร่างกาย, ด้านการเตรียมความพร้อมด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม, ด้านการเตรียมความพร้อมด้านสังคม, ด้านการเตรียมความพร้อมทางการเงิน, ด้านการเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจ และด้านการเตรียมความพร้อมด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ๒. กลยุทธ์ส่งเสริมการออมให้แก่วัยผู้ใหญ่ ๓ กลยุทธ์ คือ ๑. กลยุทธ์การส่งเสริมการเพิ่มรายได้และลดรายจ่าย ๒. กลยุทธ์การส่งเสริมความรู้สู่การออม และ๓. กลยุทธ์การสร้างความตระหนักความตระหนักในการออม

ด้านสตรีและครอบครัว แบ่งประเด็นที่ศึกษาได้ ๒ ประเด็น คือ ๑. บทบาทสตรีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม และ๒. ครอบครัวเข้มแข็ง เป็นการศึกษาระดับการเสริมสร้างครอบครัวให้แข็งแรงและป้องกันการเกิดความรุนแรงในครอบครัว จากการสังเคราะห์ผลงานวิจัยด้านสตรี ผู้ศึกษาได้รับ ๓ องค์ความรู้ ได้แก่ ๑. องค์ความรู้ด้านสตรีในประเด็น สถานภาพ ปัจจัยและปัญหา อุปสรรคในการเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชน ๒. บทบาทสตรีต่อการพัฒนาสังคมในพื้นที่/การเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชน และ ๓. แนวทางส่งเสริมบทบาทสตรีในการขับเคลื่อนกิจกรรมชุมชนเพื่อนำไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหา/กลยุทธ์การพัฒนาสตรีมุสลิมให้มีบทบาทต่อการพัฒนาสังคม ด้านครอบครัว ได้รับ ๒ องค์ความรู้ ได้แก่ ๑. กระบวนการขับเคลื่อนที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวอย่างเหมาะสม และ๒. แนวทางในการจัดการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ๒ กรณี คือ กรณีปัญหายังไม่เกิดและกรณีปัญหาเกิดขึ้นแล้ว

ด้านการค้ามนุษย์ ผู้สังเคราะห์ทำการสังเคราะห์ประเด็นดังกล่าวได้รับองค์ความรู้ใหม่ ๓ ประเด็น ดังนี้ ๑. แนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ ๒. แนวทางปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และ๓. การสร้างและพัฒนากลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์

ด้านอาเซียน ได้สังเคราะห์จนได้องค์ความรู้ใหม่ จำนวน ๒ ประเด็น คือ ๑. ระบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับกลุ่มเป้าหมายของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และ ๒. แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับกลุ่มเป้าหมายของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ด้านกลุ่มเปราะบางทางสังคม ได้รับองค์ความรู้ใหม่ ๔ ประเด็น คือ ๑. สาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้คนเหล่านั้นเป็นกลุ่มเปราะบางทางสังคม คือ การเหลื่อมล้ำทางสังคม ความยากจน การถูกเอารัดเอาเปรียบในสังคม สุขภาพร่างกายและพฤติกรรมส่วนตัว ๒. กลุ่มเปราะบางแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ได้แก่ คนไร้ที่พึ่ง และคนพิการ, ผู้ด้อยโอกาส, ประชากรแฝง, คนขอทาน ๓. รูปแบบและกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มเปราะบางทางสังคม และ ๔. ปัญหา-อุปสรรค และแนวทางการดำเนินงานแก้ไขปัญหาของกลุ่มเปราะบางทางสังคม

ด้านเด็กและเยาวชน ได้รับ ๒ องค์ความรู้ คือ ๑. รูปแบบการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร และรูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ๒. การศึกษาแนวทางการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

ด้านกลุ่มชาติพันธุ์ ได้รับ ๓ องค์ความรู้ใหม่ คือ ๑. สภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มชาติพันธุ์ที่สอดคล้องกับการจัดสวัสดิการสังคม ๗ ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา, ด้านสุขภาพอนามัย, ด้านที่อยู่อาศัย, ด้านการมีงานทำและรายได้, ด้านความมั่นคงทางสังคม, ด้านบริการทางสังคม และด้านนันทนาการ ๒. แนวทางส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมกลุ่มแก่กลุ่มชาติพันธุ์ และ ๓. การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยใช้ชุมชนและพัฒนาระบบกลไกในการคุ้มครองดูแลกลุ่มชาติพันธุ์

๓. เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางการดำเนินงานที่สามารถนำผลงานไปใช้ประโยชน์หรือต่อยอดได้ ซึ่งข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ได้จากการศึกษาสถานการณ์ด้านสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จากผลงานวิจัย/วิชาการ ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ เพื่อขับเคลื่อนการจัดสวัสดิการสังคมและบริการทางสังคมที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายมี ดังนี้ ๑. สนับสนุนการจัดสวัสดิการสังคมและบริการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่เน้น ด้านสุขภาพอนามัย ด้านเศรษฐกิจและรายได้ และด้านนันทนาการ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ด้านกาย จิต สังคม และบูรณาการทำงานร่วมกับครอบครัว ชุมชน ภาคราชการและหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งส่งผลดีต่อผู้สูงอายุ ๒. ส่งเสริมบทบาทสตรีทุกศาสนาในการมีส่วนร่วมและขับเคลื่อนกิจกรรมชุมชน ๓. การเฝ้าระวังไม่ให้เกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยมีชุมชน และหน่วยงานต่างๆ มีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและแก้ไขปัญหา ๔. ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนากลไกการปฏิบัติงานในการป้องกัน แก้ไข เยียวยาช่วยเหลือ และคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ๕. ส่งเสริมให้เกิดการฟื้นฟูศักยภาพกลุ่มเปราะบางทางสังคมในทุกมิติ ให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ลดความยากจน และมีสุขภาพ

กาย จิต สังคมที่ดี ๖. จัดกิจกรรมให้ความรู้เรื่องเพศศึกษา แก่เด็กและเยาวชนทั้งในชุมชนและในสถานศึกษา โดยบูรณาการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ความรู้ที่เหมาะสมและเป็นการส่งเสริม การป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวันอันควรในวัยรุ่น และ๗. ส่งเสริมให้เกิดการจัดสวัสดิการ สังคมครอบคลุมทั้ง ๗ ด้าน สวัสดิการสังคม แก่กลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และคุ้มครองดูแล ให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคมและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อขับเคลื่อนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ มีดังนี้ ๑. สนับสนุนให้เกิดการบูรณาการทำงานร่วมกันอย่างเข้มแข็งระหว่าง พม. กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อขับเคลื่อนการปฏิบัติงานช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมทุกมิติ ๒. การพัฒนา ศักยภาพบุคลากรที่ทำงานกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน โดยการจัดอบรมผู้ปฏิบัติงาน ทุกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อสังเคราะห์การดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานทุกกลุ่มเป้าหมายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ด้านการปฏิบัติงานที่น่าสนใจ สามารถนำไปปรับใช้กับกลุ่มเป้าหมายของตนเองได้

คำสำคัญ : การสังเคราะห์ผลงานวิจัย

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
บทสรุปผู้บริหาร	ข
สารบัญ	ช
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ หลักการและเหตุผล	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์	๑
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย	๒
๑.๔ ประโยชน์ที่ได้รับ	๒
๑.๕ นิยามศัพท์	๒
๑.๖ กรอบแนวคิดการศึกษา	๓
บทที่ ๒ ผลงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ผลงานวิจัย	
ผลงานวิจัยของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑	๔
ปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔	
บทที่ ๓ วิธีการดำเนินงาน	
ขั้นตอนและวิธีการศึกษาศถานการณ์ด้านสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	๘
จากผลงานวิจัย/วิชาการ	
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	
๔.๑ ด้านผู้สูงอายุ	
๔.๑.๑ ประเด็นการบริการทางสังคม	๑๐
๔.๑.๒ ประเด็นการเตรียมพร้อมทางการเงินของคนวัยเกษียณ(การออม)	๑๓
๔.๑.๓ ประเด็นคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ	๑๘
๔.๑.๔ ประเด็นการส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุ	๒๑
เพื่อสร้างอาชีพและรายได้ของผู้สูงอายุ	
๔.๑.๕ ประเด็นภาคีเครือข่ายด้านผู้สูงอายุในชุมชน	๒๖
๔.๒ ด้านสตรีและครอบครัว	
๔.๒.๑ ประเด็นบทบาทสตรี	๔๒
๔.๒.๒ ประเด็นการส่งเสริมความเข้มแข็งของครอบครัว	๔๖

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
๔.๓ ด้านกลุ่มเปราะบางทางสังคม	๖๐
๔.๔ ด้านค้ำมนุษย์	๗๖
๔.๕ ด้านเด็กและเยาวชน	๘๖
๔.๖ ด้านกลุ่มชาติพันธุ์	๙๙
๔.๗ ด้านอาเซียน	๑๑๓
บทที่ ๕ สรุปผลการสังเคราะห์ อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการสังเคราะห์	
๕.๑.๑ องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย	
๑. ด้านผู้สูงอายุ	๑๒๕
๒. ด้านสตรีและครอบครัว	๑๓๖
๓. ด้านกลุ่มเปราะบางทางสังคม	๑๓๗
๔. ด้านค้ำมนุษย์	๑๔๑
๕. ด้านเด็กและเยาวชน	๑๔๓
๖. ด้านกลุ่มชาติพันธุ์	๑๔๔
๗. ด้านอาเซียน	๑๔๘
๕.๒ อภิปรายผลการสังเคราะห์	
๕.๒.๑ การสังเคราะห์องค์ความรู้ผลงานวิจัย	๑๕๐
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	
๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะการนำผลการสังเคราะห์ไปใช้	๑๗๑
๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะการสังเคราะห์ผลงานวิจัยต่อไป	๑๗๘
๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๑๘๑
อ้างอิง	๑๘๒
ภาคผนวก	๑๘๕

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ หลักการและเหตุผล

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ (The Technic Promotion and Support Office, Region ๑ - ๑๑ (TPSO)) เป็นหน่วยงานราชการส่วนกลางที่ตั้งอยู่ในภูมิภาค มีฐานะเทียบเท่ากอง โดยมีภารกิจวิเคราะห์ และจัดทำแผนการให้บริการให้สอดคล้องกับพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งกำกับดูแลการปฏิบัติงาน และติดตามประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยปฏิบัติ ส่งเสริมความรู้ทางวิชาการให้คำปรึกษาแนะนำ ให้บริการทุกกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ให้บริการของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดระบบเครือข่ายและประสานการดำเนินงานในพื้นที่ตามบริบทพื้นที่นั้น จากข้อกำหนดตามบทบาทภารกิจที่สำคัญประการหนึ่ง คือ พันธกิจด้านการให้บริการทางวิชาการ ทุกกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ให้บริการ กล่าวได้ว่าผลงานทางวิชาการเป็นเอกสารหรือหลักฐานที่จัดทำขึ้น จากความรู้ ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ของผู้จัดทำ โดยศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ สังเคราะห์ วิจัย และได้นำไปใช้ในการแก้ปัญหา หรือพัฒนางานในหน้าที่จนเกิดผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา และเป็นประโยชน์ต่อความก้าวหน้าทางวิชาการ

ระยะเวลาที่ผ่านมาผลงานวิจัยของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ยังไม่ถูกนำมา สังเคราะห์ให้ได้ข้อมูลที่สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดในด้านการปฏิบัติงานและการขับเคลื่อนนโยบาย ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ การศึกษาสถานการณ์ด้านสังคมและความมั่นคง ของมนุษย์จากผลงานวิจัย/วิชาการ ในครั้งนี้จึงนำผลงานวิจัยของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔ มาสังเคราะห์เพื่อให้ได้แนวทางการดำเนินงานและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ให้กับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยทำการสังเคราะห์ผลงานวิจัยภายใต้ ความสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้แก่ ผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชน สตรีและครอบครัว กลุ่มเปราะบางทางสังคม อาเซียน กลุ่มชาติพันธุ์ และข้ามชาย ซึ่งไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากอ้างอิงตามกลุ่มเป้าหมายผลงานวิจัยของสำนักงานส่งเสริมและ สนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔ จำนวน ๕๐ เรื่อง

๑.๒ วัตถุประสงค์

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสถานการณ์ด้านสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จากผลงานวิจัยตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔

๑.๒.๒ เพื่อให้ได้ข้อค้นพบจากผลงานทางวิชาการที่มีประเด็นหลักสำคัญที่ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่

๑.๒.๓ เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางการดำเนินงานที่สามารถนำผลงานไปใช้ประโยชน์ หรือต่อยอดได้

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

๑.๓.๑ ขอบเขตเนื้อหา

การศึกษาศถานการณ์ด้านสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จากผลงานวิจัย/วิชาการ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ศึกษาผลงานวิจัยของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ประเด็นผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชน สตรีและครอบครัว กลุ่มเปราะบางทางสังคม อาเซียน กลุ่มชาติพันธุ์ และค่านิยม จำนวน ๕๐ เรื่อง

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผลงานวิจัยของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านแหล่งงานวิจัย

ผลงานวิจัยด้านผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชน สตรีและครอบครัว กลุ่มเปราะบางทางสังคม อาเซียน กลุ่มชาติพันธุ์ และค่านิยม จากผลงานวิจัยของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑

๑.๔ ประโยชน์ที่ได้รับ

องค์ความรู้เกี่ยวกับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมาย ระหว่างปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔ และรูปแบบการจัดสวัสดิการทางสังคมที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยผ่านการศึกษาผลงานวิจัยของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และกรมต่างๆที่เกี่ยวข้อง นำไปกำหนดนโยบายด้านการปฏิบัติงานแบบบูรณาการ เพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้ใช้บริการด้านการพัฒนาศักยภาพ การป้องกัน และแก้ไขปัญหาอย่างมีส่วนร่วม

๑.๕ นิยามศัพท์

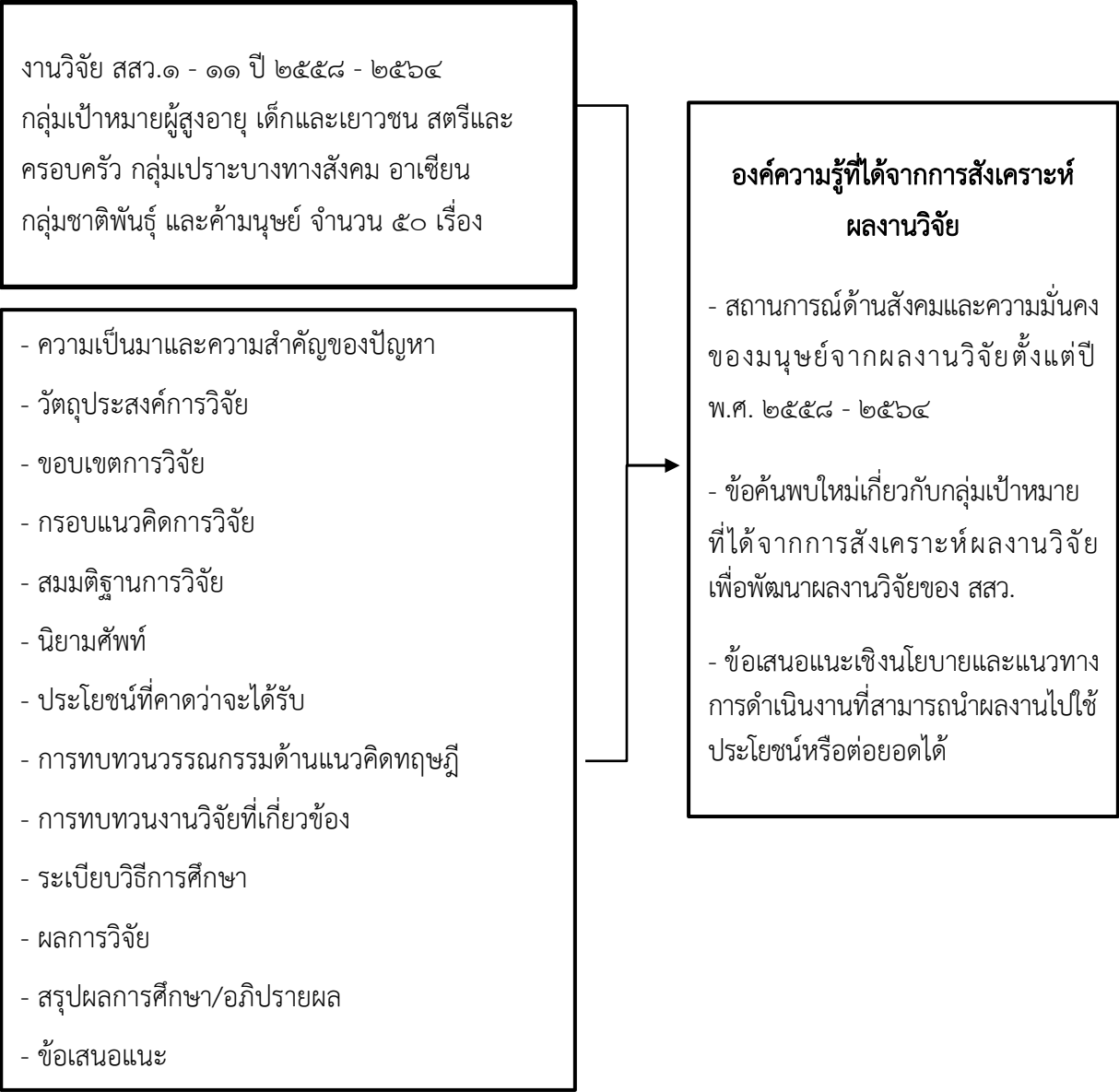
การศึกษาศถานการณ์ด้านสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จากผลงานวิจัย/วิชาการ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ข้อมูลที่บ่งชี้ลักษณะของกลุ่มเป้าหมายที่ต้องให้การคุ้มครอง เพื่อสร้างความมั่นคงในชีวิต และสามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลช่วยในการป้องกัน และแก้ไขความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสังคม รวมทั้งข้อมูลด้านสถานการณ์ที่เป็นประเด็นสำคัญทางสังคมที่เกิดขึ้นในรอบปี โดยใช้วิธีการสังเคราะห์ผลงานวิจัย/วิชาการของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนางานในหน้าที่จนเกิดผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและองค์กร อีกทั้งยังนำไปสู่การจัดทำนโยบายทางสังคมในระดับประเทศต่อไป

กระบวนการสังเคราะห์งานวิจัย (research synthesis) หมายถึง การนำผลงานวิจัยตั้งแต่ ๒ ขึ้นขึ้นไปมาบูรณาการ โดยมีจุดประสงค์เพื่อนำผลการวิจัยทั้งหมดมาหาข้อสรุปร่วมกันในเรื่องที่ศึกษาโดยเป็นการพัฒนาต่อยอดจากผลงานวิจัยเดิม บางตำราเรียกว่าเป็นปริทัศน์งานวิจัย (research review) กระบวนการวิจัยตามระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์ (research synthesis as a scientific process) เพื่อตอบปัญหาใดปัญหาหนึ่ง

โดยการรวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับปัญหานั้นๆ หลายเรื่องมาศึกษา วิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติหรือวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและนำเสนอข้อสรุปอย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้คำตอบปัญหาวิจัยที่ต้องการและเป็นข้อยุติ

๑.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาสถานการณ์ด้านสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จากผลงานวิจัย/วิชาการ ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔ จำนวน ๕๐ เรื่อง ด้วยวิธีการสังเคราะห์ผลงานวิจัยสามารถแบ่งประเด็นศึกษาตามกลุ่มเป้าหมายได้ ๗ กลุ่ม ได้แก่ ด้านผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชน สตรีและครอบครัว กลุ่มเปราะบางทางสังคม อาเซียน กลุ่มชาติพันธุ์ และค่านิยม โดยสังเคราะห์ตามหัวข้อเรื่อง จำนวน ๑๓ หัวข้อ และสังเคราะห์ให้ได้องค์ความรู้ตามประเด็นที่ต้องการทราบ จำนวน ๓ ประเด็น คือ ๑. สถานการณ์ด้านสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จากผลงานวิจัยตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔ ๒. ข้อค้นพบใหม่เกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายที่ได้จากการสังเคราะห์ผลงานวิจัย เพื่อพัฒนาผลงานวิจัยของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ และ๓. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางการดำเนินงานที่สามารถนำผลงานไปใช้ประโยชน์หรือต่อยอดได้

บทที่ ๒

ผลงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ผลงานวิจัย

การศึกษาศาสนาการณด้านสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จากผลงานวิจัย/วิชาการ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ได้นำผลงานผลงานวิจัยของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ปี พ.ศ.๒๕๕๘ - ๒๕๖๔ จำนวน ๕๐ เรื่อง มาสังเคราะห์ให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ โดยมีรายชื่อผลงานวิจัย ดังนี้

ปี ๒๕๕๘		
ที่	เรื่อง	หมายเหตุ
๑	รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับครอบครัวในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและสตรี	สสว.๑
๒	รายงานผลวิจัยรูปแบบการบริการที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุพิการ	สสว.๒
๓	อนาคตการจัดสวัสดิการสังคมไทยเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ภายใต้ภารกิจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	สสว.๓
๔	รูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน กรณีศึกษาตำบลหนองกระทุ่ม อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา และตำบลบ้านเพชร อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ	สสว.๔
๕	การจัดระบบการดูแลทางสังคมและระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุในครอบครัวและชุมชน	สสว.๕
๖	“การวิจัยเรื่องการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย”	สสว.๑๑

ปี ๒๕๕๙		
ที่	เรื่อง	หมายเหตุ
๑	กลไกการคุ้มครองทางสังคมสำหรับเด็กในชุมชนเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน	สสว.๑
๒	การศึกษาวิจัย “แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมกับประชากรแฝงในจังหวัดชลบุรี”	สสว.๒
๓	การศึกษา “ กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาหนี้สินของเครือข่ายอำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์”	สสว.๔
๔	กลยุทธ์การสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้สูงอายุ ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	สสว.๕
๕	แนวทางการส่งเสริมบทบาทสตรีในการขับเคลื่อนงานพัฒนาสังคมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว (ในการศึกษาแนวทางการส่งเสริมบทบาทสตรีในการขับเคลื่อนกิจกรรมทางสังคม)	สสว.๖

ปี ๒๕๕๙		
ที่	เรื่อง	หมายเหตุ
๖	การพัฒนาเครือข่ายชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในพื้นที่ ๔ จังหวัดภาคกลางตอนบน	สสว.๗
๗	โครงการศึกษาวิจัยรูปแบบการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร โดยชุมชน กรณีศึกษา ต.คลองกระจง อ.สวรรคโลก จ.สุโขทัย	สสว.๘
๘	การพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพของผู้สูงอายุ เพื่อลดการพึ่งพาสังคม	สสว.๙
๙	การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง	สสว. ๙
๑๐	การผูกพันทางวัฒนธรรมแบบข้ามพื้นที่ในการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไวย : จังหวัดภูเก็ต	สสว.๑๐
๑๑	กลยุทธ์ส่งเสริมการออมให้แก่วัยผู้ใหญ่เพื่อเตรียมการเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ	สสว.๑๑
๑๒	รายงานวิจัยกลยุทธ์ในการส่งเสริมบทบาทสตรีมุสลิมต่อการพัฒนาสังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	สสว.๑๑

ปี ๒๕๖๐		
ที่	เรื่อง	หมายเหตุ
๑	โครงการอนาคตภาพการจัดสวัสดิการสำหรับครัวเรือนที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยในชุมชนเมือง	สสว.๑
๒	การสร้างและพัฒนากระบวนการทำงานเครือข่ายแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ที่เหยื่อเป็นเด็กและสตรีในประเทศไทย	สสว.๒
๓	ชุมชนอาเซียนในประเทศไทย: มาตรการ กลไก เพื่อการคุ้มกันผลกระทบทางสังคม	สสว.๓
๔	“นวัตกรรมจัดการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและชุมชน โดยใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง”	สสว.๓
๕	การ ส่งเสริมอาชีพ และการมีงานทำแก่คนพิการใน จังหวัด นครราชสีมา	สสว.๔
๖	การศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนามนพื้นที่สูงในอดีตและปัจจุบัน	สสว.๔,๘,๙,๑๐
๗	การเสริมสร้างครอบครัวเข้มแข็งตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน	สสว.๗
๘	รูปแบบการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาระเลี้ยงดูบุตรหลาน	สสว.๘
๙	แนวทางการเตรียมความพร้อมของครอบครัวและชุมชนในการรับคนไร้ที่พึ่งกลับสู่ชุมชน	สสว.๙
๑๐	นวัตกรรมการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงสู่การคุ้มครองทางสังคมที่เหมาะสมเพื่อผู้ด้อยโอกาส	สสว.๑๐

ปี ๒๕๖๑		
ที่	เรื่อง	หมายเหตุ
๑	โครงการวิจัยแบบจำลองการส่งเสริมการใช้ประโยชน์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดสวัสดิการสังคมให้กับผู้สูงอายุในเขตชนบท	สสว.๑
๒	โครงการวิจัยและพัฒนาการสื่อสารเพื่อยุติปัญหาการขอลาน	สสว.๒
๓	การศึกษากระบวนการแก้ไขและป้องกันปัญหาขอลาน : กรณีศึกษาตำบลกระโพ อำเภอนาทม จังหวัดสุรินทร์	สสว.๔
๔	กระบวนการขับเคลื่อนการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิสำหรับกลุ่มหญิงไทยที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ในต่างประเทศ	สสว.๕
๕	รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาขอลานแบบมีส่วนร่วม	สสว.๑๐

ปี ๒๕๖๒		
ที่	เรื่อง	หมายเหตุ
๑	โครงการรูปแบบการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยในชุมชนเมือง	สสว.๑
๒	เส้นทางการค้ามนุษย์ข้ามชาติ : กลไกการขับเคลื่อนกระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในพื้นที่เสี่ยงระหว่างประเทศ	สสว.๕
๓	กระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในลักษณะรัฐต่อรัฐ เพื่อการลดอัตราเสี่ยงต่อการเกิดกรณีการค้ามนุษย์ในประเทศไทยและต่างประเทศ	สสว.๕
๔	โครงการวิจัยพัฒนาระบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในระดับพื้นที่	สสว.๙
๕	กลยุทธ์ส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุไทย	สสว.๑๑

ปี ๒๕๖๓		
ที่	เรื่อง	หมายเหตุ
๑	แนวทางการพัฒนาอาสาสมัคร พม.ให้เป็นแกนนำชุมชนในการป้องกันการค้ามนุษย์	สสว.๒

ปี ๒๕๖๔		
ที่	เรื่อง	หมายเหตุ
๑	รูปแบบการจัดตั้งศูนย์เตือนภัยและเฝ้าระวังสถานการณ์ทางสังคม กลไกกระทรวงการ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	สสว.๑
๒	โครงการวิจัยแนวทางการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายตั้งครรภ์ใน วัยรุ่น	สสว.๒
๓	รูปแบบที่เหมาะสมของการจัดบริการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาระเลี้ยงดู ครอบครัว: ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง	สสว.๓
๔	แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นฐาน	สสว.๔
๕	กระบวนการสร้างคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางสู่ การยกระดับชุมชนอย่างบูรณาการในยุค ๔.๐	สสว.๕
๖	การส่งเสริมการใช้นวัตกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไทย	สสว.๖
๗	รูปแบบที่เหมาะสมในการเตรียมความพร้อมและความเท่าทันทางการเงินที่เหมาะสม สำหรับคนก่อนวัยเกษียณเพื่อสร้างหลักประกันที่มั่นคงสำหรับการเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ภาคกลางตอนบนและภาคเหนือตอนล่าง	สสว.๗
๘	แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในชุมชน โดยความร่วมมือของภาคีเครือข่าย	สสว.๘
๙	แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายดูแลผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อการยกระดับการรับมือสถานการณ์ภัยพิบัติเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน	สสว.๙
๑๐	กลยุทธ์การจัดการชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในบริบทพหุ วัฒนธรรมภาคใต้	สสว.๑๐
๑๑	การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของคนทุกช่วงวัยใน ครอบครัวและชุมชน	สสว.๑๑

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ ดำเนินการจัดประชุมเพื่อหารือเรื่องการเตรียมความพร้อมสำหรับการดำเนินงานสังเคราะห์ผลงานวิจัย ปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔ ของสสว. ๑ - ๑๑ และร่วมหารือเรื่องกรอบแนวทางการดำเนินงานและแผนการดำเนินงานร่วมกับสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๕

๒. วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ - ประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานการศึกษาสถานการณ์ด้านสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จากผลงานวิจัย/วิชาการ (ผ่านระบบ Zoom meeting)

๓. วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ - ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อศึกษาสถานการณ์ทางสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จากผลงานวิจัย/วิชาการ ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ (ผ่านระบบ Zoom meeting)

- วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๖๖ - ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อศึกษาสถานการณ์ทางสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จากผลงานวิจัย/วิชาการ ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ด้านค่านิยม ด้านอาชีพ และด้านเด็กและเยาวชน (ผ่านระบบ Zoom meeting)

- วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๖ - ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อศึกษาสถานการณ์ทางสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จากผลงานวิจัย/วิชาการ ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ด้านสตรีและครอบครัว และด้านกลุ่มเปราะบางทางสังคม (ผ่านระบบ Zoom meeting)

- วันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๖ - ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อศึกษาสถานการณ์ทางสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จากผลงานวิจัย/วิชาการ ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ด้านกลุ่มชาติพันธุ์ ด้านผู้สูงอายุ และด้านกลไกทางสังคมและสวัสดิการทางสังคม (ผ่านระบบ Zoom meeting)

๔. วันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๖ - ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสรุปผลการศึกษาสถานการณ์ด้านสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จากผลงานวิจัย/วิชาการ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ (ผ่านระบบ Zoom meeting)

๕. ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อปรับปรุงผลการศึกษาสถานการณ์ด้านสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จากผลงานวิจัย/วิชาการ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ (ผ่านระบบ Zoom meeting)

- วันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๖ - ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อปรับปรุงผลการศึกษาสถานการณ์ด้านสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จากผลงานวิจัย/วิชาการ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ด้านสตรีและครอบครัว ด้านอาชีพ ด้านกลุ่มเปราะบาง และด้านเด็กและเยาวชน (ผ่านระบบ Zoom meeting)

- วันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๖ - ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อปรับปรุงผล
การศึกษาศาสนาการณด้านสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จากผลงานวิจัย/วิชาการ สำนักงานส่งเสริมและ
สนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ด้านผู้สูงอายุ ด้านการค้ามนุษย์ และด้านชาติพันธุ์ (ผ่านระบบ Zoom meeting)

๖. วันที่ ๑ - ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๖๖ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ปรับปรุง
ผลการศึกษาศาสนาการณด้านสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จากผลงานวิจัย/วิชาการ สำนักงาน
ส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ และกำหนดส่งผลการปรับปรุงแก้ไขให้กับสำนักงานส่งเสริมและ
สนับสนุนวิชาการ ๑ รวบรวมส่งให้ รองศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ ศรีสุขใส อาจารย์ประจำสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ตรวจสอบความถูกต้องภายในวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๖๖

๗. วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๖ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ได้รับผลงาน
ที่ตรวจสอบเสร็จเรียบร้อยแล้วและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ พร้อมทั้งส่งให้สำนักงานส่งเสริมและ
สนับสนุนวิชาการ ๑ ดำเนินการรวบรวมและจัดทำรูปเล่มต่อไป

๘. วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๖๖ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ จัดทำรูปเล่มฉบับสมบูรณ์
เสร็จเรียบร้อยแล้วและส่งในรูปแบบ E-Book แก่สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๒ - ๑๑

บทที่ ๔

ผลการสังเคราะห์

คณะทำงานสังเคราะห์ผลงานวิจัย ได้ทำการศึกษาศาสนาการณด้านสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จากผลงานวิจัย/วิชาการ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔ จำนวน ๕๐ เรื่อง ด้วยวิธีการสังเคราะห์ผลงานวิจัย โดยแบ่งเป็น ๗ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ๑. ด้านผู้สูงอายุ ๒. ด้านสตรีและครอบครัว ๓. ด้านกลุ่มเปราะบางทางสังคม ๔. ด้านการค้ามนุษย์ ๕. ด้านเด็กและเยาวชน ๖. ด้านกลุ่มชาติพันธุ์ และ ๗. ด้านอาเซียน ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

๔.๑ ด้านผู้สูงอายุ

สามารถแบ่งประเด็นศึกษาได้ ๕ ประเด็น ได้แก่ ๑. ประเด็นการบริการทางสังคม ๒. ประเด็นการออม ๓. ประเด็นคุณภาพชีวิต ๔. ประเด็นการมีงานทำมีรายได้ และ ๕. ประเด็นเครือข่ายทางสังคม และมีผลการสังเคราะห์ผลงานวิจัย ดังนี้

๔.๑.๑ ประเด็นการบริการทางสังคม

สถานการณ์ด้านผู้สูงอายุและการบริการทางสังคมในประเทศไทย

จากสถิติกรมการปกครอง เมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๕ จำนวนประชากรในประเทศไทยทั้งหมด จำนวน ๖๖,๐๙๐,๔๗๕ ราย เป็นผู้สูงอายุ จำนวน ๑๒,๕๑๙,๙๒๖ ราย คิดเป็น ๑๘.๙๔ เปอร์เซ็นต์ของคนทั้งประเทศ แบ่งเป็นผู้สูงอายุเพศชาย จำนวน ๕,๕๑๒,๒๒๓ ราย และผู้สูงอายุเพศหญิง จำนวน ๗,๐๐๗,๗๐๓ ราย และอายุ ๖๐ - ๖๙ ปี จำนวน ๗,๐๔๒,๐๒๓ ราย อายุตั้งแต่ ๗๐ - ๗๙ ปี จำนวน ๓,๖๙๖,๐๗๐ ราย อายุตั้งแต่ ๘๐ - ๘๙ ปี จำนวน ๑,๔๖๕,๔๙๔ ราย อายุตั้งแต่ ๙๐ - ๙๙ ปี จำนวน ๒๘๗,๓๓๓ ราย และอายุตั้งแต่ ๑๐๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๒๙,๐๐๖ ราย จากสถิติข้างต้นเป็นที่แน่ชัดแล้วว่าประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบ ดังนั้นการจัดสวัสดิการและบริการสำหรับผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ

ประเทศไทยจึงมีนโยบายเพื่อรองรับสถานการณ์สังคมผู้สูงอายุ (Ageing Society) ได้แก่ แผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี แผนปฏิรูปประเทศ และแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาและส่งเสริมผู้สูงอายุให้สามารถพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ พัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุ และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศ และร่างพัฒนาประชากรเพื่อพัฒนาประเทศในระยะยาว ปี ๒๕๖๕ - ๒๕๘๐” กรอบแนวทางการพัฒนาประชากรของแผนฯ นี้ โดยรวมวางโครงสร้างพัฒนาประชากรไทยในทุกช่วงวัยด้วยแนวคิด “เกิดดี อยู่ดี กินดี” ให้ความสำคัญ ๓ ด้าน ได้แก่ การเกิดอย่างมีคุณภาพ การอยู่อย่างมีคุณภาพและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ การแก่และการตายอย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้แผนพัฒนาประชากรเพื่อพัฒนาประเทศในระยะยาว ปี ๒๕๖๕ - ๒๕๘๐ ซึ่งให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก จึงกำหนด ๖ ยุทธศาสตร์สำคัญ ดังนี้

๑. การสร้างครอบครัวที่มีคุณภาพ และพัฒนาระบบที่เอื้อต่อการมีและเลี้ยงดูบุตร
๒. การพัฒนาระดับผลิตภาพประชากร
๓. การยกระดับความมั่นคงทางการเงิน
๔. การสร้างเสริมสุขภาวะเพื่อลดการตายก่อนวัยอันควร และมีระบบดูแลระยะยาวและช่วงท้ายของชีวิต
๕. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพกับทุกกลุ่มวัย
๖. การบริหารจัดการด้านย้ายถิ่น

โดยแบ่งลำดับความสำคัญในการดำเนินการเป็น ๒ ระยะ คือ

๑. ระยะเร่งด่วน เน้นการจัดการกับปัญหาที่เป็นผลพวงจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-๑๙ (COVID-๑๙) มุ่งให้เด็กเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ เยียวยาครอบครัวที่เปราะบางและผู้ว่างงาน

๒. ระยะยาว มุ่งเน้นการสร้างครอบครัวคุณภาพ ที่จะช่วยพัฒนาประชากรรุ่นต่อไปให้มีคุณภาพ เสริมความแข็งแกร่งของระบบการดูแลคนรุ่นพ่อแม่เมื่อเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุ และพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้คุณภาพสูงตลอดชีวิต เพื่อให้สามารถสร้างรายได้ที่มั่นคงและต่อเนื่อง ตามแนวคิด “ชุมชนน่าอยู่ สุขภาวะดี มีงานทำ”

รูปแบบและกระบวนการดำเนินงาน

จากผลงานวิจัยของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ทั้ง ๗ เรื่อง เป็นผลงานวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) คือ การศึกษาโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทั้งหมด และใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการศึกษาเชิงปริมาณ ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสนทนากลุ่มย่อย สัมภาษณ์เชิงลึก การถอดบทเรียนหน่วยงานหรือองค์กรที่ต้องการศึกษา เป็นต้น และสามารถสังเคราะห์รูปแบบการจัดบริการและสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุที่มีความเหมาะสม ประกอบด้วย ๓ รูปแบบ ได้แก่

๑. **รูปแบบการบริการที่จัดโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น** เป็นการทำงานในรูปแบบการบริการที่จัดโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาล เป็นเจ้าภาพหลักในการดำเนินงาน เพื่อยกระดับและพัฒนา รูปแบบการจัดบริการและสวัสดิการสังคม พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุส่งเสริมให้เกิดการระดมทรัพยากรและความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและบริการสำหรับผู้สูงอายุ มีการเชื่อมโยงคนทุกวัยให้ได้รับประโยชน์จากการดำเนินงานศูนย์ผู้สูงอายุทุกรูปแบบ เป็นรูปแบบการให้บริการที่มีข้อกำหนดรูปแบบที่เป็นทางการชัดเจนตามกฎหมายและมีแผนพัฒนาตามนโยบายของ รัฐบาล มีการปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยมีเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานเป็นหลัก มีหน่วยงานสำนักงาน ที่ชัดเจน ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการดำเนินงาน

๒. รูปแบบการบริการโดยชุมชนแบบพหุภาคี หรือพหุลักษณะการทำงานในรูปแบบการบริการโดยชุมชนแบบพหุภาคี เป็นภาคีเครือข่ายในชุมชนที่มีความเข้มแข็ง สำหรับกลไกภาคประชาสังคม ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุพิการ ผู้ดูแลผู้สูงอายุพิการ ครอบครัวผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุ ชมรมผู้พิการ องค์กรชุมชน อาสาสมัครกลุ่มต่างๆ เช่น อสม. อพม. อผส. และ รพ.สต. โดยมีการ ดำเนินงาน

๓. รูปแบบการบริการทางเลือก เช่น รูปแบบการบริการโดยภาคธุรกิจเอกชน รูปแบบการบริการโดยองค์กรสาธารณกุศลและรูปแบบการบริการโดยครอบครัว เป็นต้น

ผู้สูงอายุที่เป็นหัวหน้าครอบครัว มีความต้องการในด้านการมีรายได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากต้องเลี้ยงดู บุตรหลานและคนในครอบครัวจึงทำให้ต้องการมีรายได้เพิ่มขึ้น ผู้สูงอายุบางส่วนต้องการแบ่งเบาภาระลูกหลาน จึงนำเงินที่ได้รับจากสวัสดิการที่ตนได้รับมาช่วยเหลือครอบครัว นอกจากนี้ผู้สูงอายุยังมีความต้องการ ด้านการดูแลสุขภาพของตนเอง เนื่องจากสวัสดิการที่ได้รับไม่ครอบคลุมค่าใช้จ่ายโรคบางประเภทด้วยค่าใช้จ่าย ในการรักษาที่สูง ไม่สามารถจ่ายค่ารักษาได้ทำให้ผู้สูงอายุบางรายยุติการรักษาพยาบาล ผู้สูงอายุที่ดูแลบุตรหลาน เพียงลำพัง ต้องการเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจช่วงวัยของบุตรหลานมากขึ้น

QR code : ตารางสังเคราะห์ผลงานวิจัย

ด้านผู้สูงอายุ ประเด็นบริการและสวัสดิการทางสังคม

๔.๑.๒ ประเด็นการเตรียมพร้อมทางการเงินของคนวัยเกษียณ (การออม)

ผลการศึกษาจากการวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

จากการศึกษางานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับด้านการเตรียมความพร้อมทางการเงินของคนวัยเกษียณ (การออม) ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ในช่วง ๖ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔) ที่ผ่านมามีผลการศึกษา ดังนี้

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑๑ (๒๕๕๙) ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์ส่งเสริมการออมให้แก่ผู้ใหญ่วัยเพื่อเตรียมการเข้าสู่ผู้สูงอายุ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศาสนาการณลักษณะ ความรู้ ทักษะ ทักษะที่มีผลต่อการออม ความต้องการสนับสนุน และกลยุทธ์การส่งเสริมการออมให้แก่ผู้ใหญ่วัยใช้รูปแบบการวิจัยผสมผสานวิธีวิธี (Applied Research) ซึ่งประกอบด้วยวิธีการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology) และการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามในพื้นที่ ๓๖ ตำบล จำนวน ๔,๒๘๔ คน ประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติอนุมานในการวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนเชิงคุณภาพเป็นสนทนากลุ่มในพื้นที่ ๓๖ ตำบล จำนวน ๓๖ กลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยพรรณนาและตีความจากการสัมภาษณ์ และการสังเกตจากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการออมระดับมาก ทักษะการออมระดับสูง มีพฤติกรรมออมในระดับปานกลาง พบว่าปัจจัยทางจิตวิทยาอธิบายตัวแปรการออมได้มากที่สุด รองลงมาคือปัจจัยทางเศรษฐกิจ ความรู้เกี่ยวกับการออม และทัศนคติเกี่ยวกับการออมอธิบายตัวแปรการออมร่วมกันได้ กลุ่มตัวอย่างต้องการเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการออมและอาชีพเพื่อเพิ่มพูนรายได้ กลยุทธ์ส่งเสริมการออมให้แก่ผู้ใหญ่วัย มี ๓ กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์การส่งเสริมการเพิ่มรายได้และลดรายจ่าย กลยุทธ์การส่งเสริมความรู้สู่การออม และกลยุทธ์การสร้างวัฒนธรรมความตระหนักในการออม

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๗ (๒๕๖๔) รูปแบบที่เหมาะสมในการเตรียมความพร้อมและความเท่าทันทางการเงินที่เหมาะสมสำหรับคนก่อนวัยเกษียณเพื่อสร้างหลักประกันที่มั่นคงสำหรับการเข้าสู่ผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ภาคกลางตอนบนและภาคเหนือตอนล่าง มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาทัศนคติ รูปแบบและพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมและเพียงพอในการเตรียมความพร้อมทางการเงินที่เหมาะสมสำหรับคนก่อนวัยเกษียณในพื้นที่ภาคกลาง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างศึกษาในกลุ่มประชากรวัยแรงงานที่มีอายุ ๓๐ - ๕๙ ปี จำนวน ๒,๗๐๐ ตัวอย่าง แบ่งเป็น ๖ จังหวัด (จังหวัดนครสวรรค์อุทัยธานี พิจิตร ลพบุรี สิงห์บุรี และชัยนาท) จังหวัดละ ๔๕๐ ตัวอย่าง โดยแบ่งช่วงอายุในการศึกษา เป็น ๓ กลุ่มช่วงอายุ ช่วงอายุละ ๑๕๐ ตัวอย่างต่อจังหวัด ประกอบด้วย ช่วงอายุ ๓๐ - ๓๙ ปี ช่วงอายุ ๔๐ - ๔๙ ปี และช่วงอายุ ๕๐ - ๕๙ ปี จากผลการศึกษา สรุปดังนี้ กลุ่มตัวอย่างมีความพร้อมด้านสุขภาพร่างกายในระดับความมาก การเตรียมความพร้อมด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมในระดับความพร้อมมาก การเตรียมความพร้อมด้านสังคมในระดับความพร้อมปานกลาง การเตรียมความพร้อมทาง

การเงินในระดับความพร้อมปานกลางการเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจ ในระดับความพร้อมปานกลาง การเตรียมความพร้อมด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมในระดับความพร้อมปานกลาง ในด้านของประเภทหรือลักษณะการออมมีความพร้อมน้อยการสร้างหลักประกันที่มั่นคงสำหรับการเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ ได้แก่ การจ้างงานผู้สูงอายุ ภาพรวมปานกลาง เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุภาพรวมปานกลาง สร้างที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ ภาพรวมปานกลาง สินเชื่อที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ ภาพรวมปานกลาง การบูรณาการระบบบำนาญบำนาญ ภาพรวมปานกลาง การเข้าถึงการบริการด้านสาธารณสุข ภาพรวมปานกลาง สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ในการดำรงชีวิต ภาพรวมปานกลางผู้สูงอายุมีคุณค่าและศักยภาพ ภาพรวมมาก รูปแบบการเตรียมความพร้อมทางการเงินที่เหมาะสมสำหรับคนก่อนวัยเกษียณ ครบวงจรตามช่วงอายุ ตั้งแต่ช่วงอายุ ๓๐ - ๓๙ ปี ช่วงอายุ ๔๐ - ๔๙ ปี และช่วงอายุ ๕๐ - ๕๙ ปี ต้องเลือกจากความสนใจ ความชอบ ความถนัดของแต่ละบุคคล เลือกการออมตามรูปแบบงานวิจัยประกอบด้วย ๑) ด้านสุขภาพร่างกาย ๒) ด้านสังคม ๓) ด้านเศรษฐกิจ ๔) ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม แล้วคำนวณสัดส่วนของเงินรายได้ของตนเองว่าสามารถออมได้กี่เปอร์เซ็นต์ของรายรับ (เงินเดือน) ให้ทำการจัดสรร แบ่งส่วนที่ต้องการออมออกมา เช่น ๓๐% ของเงินเดือน ถ้ามีเงินออม ๒๐,๐๐๐ บาท ออม ๓๐% ก็จะอยู่ที่ ๖,๐๐๐ บาท ใน ๖,๐๐๐บาท คิดเป็น ๑๐๐% ทั้ง ๕ ด้าน ที่ต้องการจะออม เช่น ในช่วงของอายุ ๓๐ ปี เลือกให้น้ำหนักการออมด้านสุขภาพ และด้านสังคม (การท่องเที่ยว โดยคิดเป็น ๑๐๐% ที่เราตัดออกมาจาก ๓๐% (๖,๐๐๐ บาท) นำเงินออมเหล่านี้มาแบ่งส่วนการออมออกเป็น ๕๐:๕๐ จะได้เป็น ๒ ด้าน (ด้านสุขภาพ และด้านสังคม) ด้านละ ๓,๐๐๐ บาท อาจนำเงินแต่ละด้านไปออมในธนาคาร เปิดแบ่งเป็นแต่ละบัญชีตามวัตถุประสงค์ของการออม เมื่อการออมเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เราควรจะมีการประเมินทักษะปรับวิธีการออมให้เข้ากับความต้องการ (วัตถุประสงค์) ของผู้ออมโดยยึดหลัก ๓ ข้อ คือ การพอประมาณรู้รายรับรายจ่าย ใช้แบบพอประมาณ แต่มีเหตุผล รู้ว่ารายจ่ายใดจำเป็นไม่จำเป็น และเมื่อเหลือจากใช้จ่ายก็เก็บออม นั่นคือภูมิคุ้มกัน โดยสามารถนำไปปรับใช้ได้กับทุกคนในทุกๆ ช่วงอายุ จนครบวงจรชีวิต นำไปสู่การที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีสุขภาพที่ดี และมีศักดิ์ศรีในการดำรงชีวิต

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์งานวิจัย

ด้านการเตรียมความพร้อมด้านการเตรียมความพร้อมทางการเงินของคนวัยเกษียณ (การออม) สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ในช่วง ๖ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔) ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาในประเด็นสำคัญ ดังนี้

๑. การเตรียมความพร้อมทางการเงินของคนวัยเกษียณ (การออม)

จากการศึกษาสถานการณ์การออม พบว่าส่วนใหญ่มีการออมในหลายรูปแบบเช่น ฝากธนาคาร เก็บเงินสด หรือหยอดกระปุก การประกันชีวิตแบบออมทรัพย์ ส่วนใหญ่ไม่มีการลงทุนเพื่อเพิ่มมูลค่าของเงินออม พฤติกรรมการออม ได้แก่ การมีพฤติกรรมประหยัด การกำหนดสัดส่วนรายได้กับการออม การตั้งเป้าหมายจำนวนที่จะเก็บออม และการนำเงินฝากเข้าบัญชีธนาคาร หรือกองทุนการจัดสรรรายได้ที่สามารถออมได้ต่อเดือน

๑.๑ ทักษะต่อการเตรียมความพร้อมทางการเงินของคนวัยเกษียณ (การออม)

พบว่ามีการศึกษาทัศนคติของการออมหรือการเตรียมความพร้อมทางการเงินสู่วัยผู้สูงอายุ ในรายด้านที่แตกต่างกัน ดังนี้

๑. ศึกษาทัศนคติด้าน ๖ ด้านของวัยเกษียณในพื้นที่ภาคกลางตอนบนและภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่ ความพร้อมด้านสุขภาพร่างกาย การเตรียมความพร้อมด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม การเตรียมความพร้อมด้านสังคม การเตรียมความพร้อมทางการเงิน การเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจ การเตรียมความพร้อมด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม พบว่า ความพร้อมด้านสุขภาพร่างกาย ความพร้อมมาก การเตรียมความพร้อมด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม ความพร้อมมาก การเตรียมความพร้อมด้านสังคม ความพร้อมปานกลาง การเตรียมความพร้อมทางการเงิน ความพร้อมปานกลาง การเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจ ความพร้อมปานกลาง การเตรียมความพร้อมด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ความพร้อมปานกลาง ประเภทหรือลักษณะการออม ความพร้อมน้อย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุมีความพร้อมในเรื่องรูปแบบและลักษณะการออมเงิน น้อยกว่า การสร้างหลักประกันที่มั่นคงสำหรับการเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ ได้แก่ การจ้างงานผู้สูงอายุ เปียยังชีพผู้สูงอายุ การสร้างที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ สินเชื่อที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ การบูรณาการระบบบำนาญบำนาญ การเข้าถึงการบริการด้านสาธารณสุข สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในการดำรงชีวิต

๒. ศึกษาทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างทั่วประเทศในเขตของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑-๑๑ ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ต่อประโยชน์ของการออมแบ่งเป็น ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านประโยชน์ต่อบุคคล ด้านประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ด้านประโยชน์ต่อการเป็นผู้สูงอายุ และด้านประโยชน์ต่อประเทศชาติ ซึ่งพบว่าภาพรวมทัศนคติต่อการออม กลุ่มตัวอย่างวัยผู้ใหญ่มีความคิดเห็นต่อประโยชน์ต่อบุคคล ประโยชน์ต่อประเทศชาติมี และทัศนคติต่อการออมอื่น ๆ ในระดับสูง

๑.๒ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมทางการเงินของคนวัยเกษียณ (การออม)

ผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมเข้าสู่วัยผู้สูงอายุพบว่า ประกอบไปด้วยปัจจัยด้านจิตวิทยา ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยทางสังคม ซึ่งปัจจัยทางจิตวิทยาอธิบายตัวแปรการออมได้มากที่สุด รองลงมาคือปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ความรู้เกี่ยวกับการออม และทัศนคติเกี่ยวกับการออมอธิบายตัวแปรการออมร่วมกันได้ กลุ่มตัวอย่างต้องการความรู้เกี่ยวกับการออมและอาชีพเพื่อเพิ่มพูนรายได้ เมื่อพิจารณาภาพรวมของปัจจัยด้านจิตวิทยา กลุ่มตัวอย่างวัยผู้ใหญ่มีความมั่นใจในการทำกิจกรรมการออม โดยมีการรับรู้ความสามารถแห่งตนสูงกว่าความพึงพอใจต่อการออม เล็กน้อย ส่วนปัจจัยทางเศรษฐกิจ กลุ่มตัวอย่างวัยผู้ใหญ่จำนวนหนึ่งที่ระบุว่า ตนเองไม่มีรายได้ และเมื่อสอบถามถึงความพอเพียงของรายได้ในปัจจุบันพบว่า มีรายได้เพียงพอกับรายจ่าย โดยส่วนใหญ่ผู้ที่ต้องดูแล และรับผิดชอบค่าใช้จ่าย และจำนวนผู้ที่ต้องดูแล ๒ คน และภาพรวม ปัจจัยทางสังคมพบว่า การถ่ายทอดทางสังคมมีค่าคะแนนสูงกว่าการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเล็กน้อย

๑.๓ การศึกษาเรื่องความพร้อมทางการออมเงินของคนวัยเกษียณ (การออม)

จากผลการศึกษาพบว่า ในวัยผู้ใหญ่มีการเตรียมความพร้อมทางการเงินที่ดีก่อนวัยเกษียณ ประกอบด้วย ๖ ด้าน ได้แก่ ความพร้อมด้านสุขภาพร่างกาย การเตรียมความพร้อมด้านที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อม ในระดับความพร้อมมาก ส่วนการเตรียมความพร้อมด้านสังคม การเตรียมความพร้อมทางการเงิน การเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจ การเตรียมความพร้อมด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ในระดับความพร้อมปานกลาง

๑.๔ ความต้องการสนับสนุนด้านการออม และความคิดเห็นต่อแนวทาง ส่งเสริมการออม

ความต้องการสนับสนุนด้านการออม และความคิดเห็นต่อแนวทางส่งเสริมการออม พบว่ากลุ่มตัวอย่างวัยผู้ใหญ่มีความต้องการสนับสนุนด้านการออมในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ๑) ความต้องการสนับสนุนด้านการออมจากภาครัฐ ๒) ความต้องการสนับสนุนด้านการออม จากสถาบันการเงิน ๓) ความต้องการสนับสนุนด้านการออมจากภาครัฐ และภาคเอกชน และ ๔) ความต้องการสนับสนุนด้านการออมจากสถาบันการศึกษาแนวทางส่งเสริมการออม กลุ่มตัวอย่างวัยผู้ใหญ่ให้ข้อเสนอแนะประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ๑) การให้ความรู้เกี่ยวกับการออมระดับชุมชน ๒) การเพิ่มผลประโยชน์ และสร้าง แรงจูงใจในการออม ๓) การกำหนดนโยบายให้มีการออมภาคบังคับ ๔) สร้างความเชื่อมั่นใน สถาบันการเงิน ๕) ปลุกฝังวินัยการออมเด็ก และเยาวชน ๖) นโยบายส่งเสริมการออม ๗) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ๘) เพิ่มช่องทางการออม หรือมีช่องทางการออม หรืออำนวยความสะดวกในการออมมากขึ้นเพื่อเข้าถึงแหล่งการออมได้ง่าย และสะดวก และ ๙) แนวทาง ส่งเสริมการออมอื่น ๆ

๑.๕ รูปแบบหรือพฤติกรรม และกลยุทธ์ การออมของผู้อายุ ของคนวัยเกษียณในพื้นที่กลุ่มจังหวัดของสสว. ๗ และ ๑๑

๑. รูปแบบหรือพฤติกรรมการออม/การเตรียมความพร้อมทางการเงินของคนวัยเกษียณ

ในพื้นที่ภาคกลางตอนบน และภาคเหนือตอนล่าง พบว่าผู้สูงอายุมีความพร้อมน้อยในเรื่องรูปแบบและลักษณะการออมเงินที่น้อย การสร้างหลักประกันที่มั่นคงสำหรับการเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ พบได้มากกว่าซึ่งแนวทางดังกล่าว ได้แก่ การจ้างงานผู้สูงอายุ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ การสร้างที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ สินเชื่อที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ การบูรณาการระบบบำนาญบำนาญ การเข้าถึงการบริการด้านสาธารณสุข สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงวัยในการดำรงชีวิต น้อยอยู่ในระดับปานกลาง ผู้สูงอายุมีคุณค่าและศักยภาพ ภาพรวมในระดับที่มากเป็นการนำแนวคิดทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงที่ประกอบไปด้วยความพอประมาณ มีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันที่ดี นำมาผนวกกับทฤษฎีการนำตนเองในด้านการออม ซึ่งประกอบไปด้วย ๑) การประเมินวัตถุประสงค์ในการออม ผู้ที่อยู่ในวัยก่อนเกษียณต้องประเมินวัตถุประสงค์ของตนเอง ๒) ประเมินทักษะและความรู้ในการออมของตนเอง ๓) การวางแผนในการออม ๔) การติดตามประเมินความก้าวหน้าในการออม ๕) ปรับปรุงยุทธศาสตร์ในการออม จะส่งผลให้ผู้ออมมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีสุขภาพอนามัยแข็งแรง และอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีในสังคม สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นรูปแบบที่เหมาะสมในการเตรียม

ความพร้อมและความเท่าทันทางการเงินที่เหมาะสมสำหรับคนก่อนวัยเกษียณเพื่อสร้างหลักประกันที่มั่นคงสำหรับการเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ

ทั้งนี้มีอีกรูปแบบหนึ่งสำหรับการเตรียมความพร้อมทางการเงินที่เหมาะสมสำหรับคนก่อนวัยเกษียณ คือแบบครบวงจรตามช่วงอายุ ตั้งแต่ช่วงอายุ ๓๐-๓๙ ปี ช่วงอายุ ๔๐-๔๙ ปี และช่วงอายุ ๕๐-๕๙ ปีต้องเลือกจากความสนใจ ความชอบ ความถนัดของแต่ละบุคคล เลือกการออมตามรูปแบบงานวิจัย ประกอบด้วย ๑) ด้านสุขภาพร่างกาย ๒) ด้านสังคม ๓) ด้านเศรษฐกิจ ๔) ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม แล้วคำนวณสัดส่วนของเงินรายได้ของตนเองที่สามารถออมได้ก็เปอร์เซ็นต์ของรายรับ (เงินเดือน) ให้ทำการจัดสรร แบ่งส่วนที่ต้องการออมออกมา เช่น ๓๐% ของเงินเดือน นำเงินออมเหล่านี้มาแบ่งส่วนการออมออกเป็น ๕๐:๕๐ จะได้เป็น ๒ ด้าน (ด้านสุขภาพ และด้านสังคม) อาจนำเงินแต่ละด้านไปออมในธนาคาร เปิดแบ่งเป็นแต่ละบัญชี ตามวัตถุประสงค์ของการออม เมื่อการออมเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เราควรจะมีการประเมินทักษะ ปรับวิธีการออมให้เข้ากับความต้องการ (วัตถุประสงค์) ของผู้ออมโดยยึดหลัก ๓ ข้อ คือ การพอประมาณรู้รายรับรายจ่าย ใช้แบบพอประมาณ แต่มีเหตุผล รู้ว่ารายจ่ายใดจำเป็นไม่จำเป็น และเมื่อเหลือจากใช้จ่ายก็เก็บออม นั่นคือภูมิคุ้มกัน โดยสามารถนำไปปรับใช้ได้กับทุกคนในทุกๆ ช่วงอายุ จนครบวงจรชีวิต นำไปสู่การที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีสุขภาพที่ดี และมีศักดิ์ศรีในการดำรงชีวิต

๒. กลยุทธ์การเตรียมความพร้อมทางการเงินการออมเงินของคนวัยเกษียณ

กลยุทธ์ส่งเสริมการออมให้แก่วัยผู้ใหญ่ มีทั้งหมด ๓ กลยุทธ์ ได้แก่

กลยุทธ์ ที่ ๑ กลยุทธ์การส่งเสริมการเพิ่มรายได้และลดรายจ่าย

๑) มาตรการส่งเสริมการเพิ่มรายได้

๒) มาตรการการส่งเสริมการลดรายจ่ายเพื่อเพิ่มรายได้

กลยุทธ์ ที่ ๒ กลยุทธ์การส่งเสริมความรู้สู่การออม

๑) มาตรการส่งเสริมความรู้ด้านการออมในระดับชุมชน

๒) มาตรการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับ การออมในสถาบัน

กลยุทธ์ ที่ ๓ กลยุทธ์การสร้างตระหนักรู้ในการออม

๑) มาตรการส่งเสริมความตระหนักรู้ในการออมเพื่อประโยชน์ระยะยาว

๒) มาตรการส่งเสริมครอบครัวให้เป็นกลไกหลักในการสร้างนิสัยการออม

๓) มาตรการส่งเสริมวินัยการออมในระดับบุคคลควบคู่กับการสร้างรายได้

๔) มาตรการส่งเสริมความตระหนักรู้ในการออมเพื่อการพึ่งตนเอง

QR code : ตารางสังเคราะห์ผลงานวิจัย

ด้านผู้สูงอายุ ประเด็นการเตรียมพร้อมทางการเงินของคนวัยเกษียณ (การออม)

๔.๑.๓ ด้านคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

ผลการศึกษาจากการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับด้านคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ในช่วง ๖ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔) ที่ผ่านมาได้ผลการศึกษา ดังนี้

คุณภาพชีวิตและรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๕ (๒๕๖๔) ศึกษาเรื่อง กระบวนการสร้างคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางสู่การยกระดับชุมชน อย่างบูรณาการในยุค ๔.๐ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑.ศึกษาทัศนคติของผู้สูงอายุภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางที่มีต่อการสร้างคุณค่าในตนเอง ๒. เพื่อศึกษาระดับการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ๓. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุภาคตะวันออกเฉียงเหนือสู่การยกระดับชุมชนอย่างบูรณาการในยุค ๔.๐ ใช้วิธีการวิจัยประยุกต์ (Applied Research) โดยวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น ร้อยเอ็ด มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง ๔๐๐ คน และเก็บเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์โดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และมีแนวทางการสนทนากลุ่ม กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญรวม ๑๒ คน แบ่งออกเป็นการสนทนากลุ่ม ๒ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มจังหวัดร้อยเอ็ด ๖ คน และขอนแก่น ๖ คน ผลการศึกษาคือ ผู้สูงอายุมีการเห็นคุณค่าในตนเองในระดับที่สูง รับรู้ว่าตนเองมีคุณค่า โดยหากพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ๑. คุณค่าผู้สูงอายุด้านความสามารถ(Competence) อยู่ในระดับปานกลางซึ่งส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพดูแลตัวเองได้ ๒. คุณค่าของผู้สูงอายุด้านความสำคัญ (Significance)ในระดับที่สูง สะท้อนให้เห็นถึงการรับรู้ว่าคุณค่าตนเองมีความสำคัญ ๓. คุณค่าของผู้สูงอายุด้านความมีอิสระ(Autonomy) มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจเลือกทำสิ่งที่ต้องการ ๔. คุณค่าของผู้สูงอายุด้านความดี(Virtue)อยู่ในระดับที่สูง มีดำเนินชีวิตตามหลักธรรม ช่วยเหลือคนในครอบครัวและสังคม การที่ผู้สูงอายุเห็นคุณค่าในตนเองสะท้อนถึงการรับรู้ว่าคุณค่าตนเองมี ความสามารถในการใช้ชีวิตอย่างอิสระตัดสินใจเพื่อที่จะทำกิจกรรมที่ต้องการได้ด้วยตัวเอง ไม่ว่าจะเป็นการทำกิจวัตรประจำวัน รวมถึงการทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นและสังคม การนำศักยภาพที่มีของผู้สูงอายุมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม จะนำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพต่อไป

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๖ (๒๕๖๔) ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมการใช้นวัตกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑. เพื่อศึกษาสภาพการใช้นวัตกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ๒. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้นวัตกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ๓. เพื่อหาแนวทางส่งเสริมการใช้นวัตกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ใช้วิธีการวิจัยประยุกต์ (Applied Research) โดยวิจัยเชิงปริมาณ

(Quantitative Methodology) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากผู้สูงอายุที่มีอายุ ๖๐ ปี ขึ้นไป เป็นสมาชิกของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุ หรือผู้สูงอายุในชุมชน จำนวน ๔๐๐ ชุด และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ตัวแทนหน่วยงานภาคเอกชน ตัวแทน ภาคประชาชน ที่ทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาด้านผู้สูงอายุ และแกนนำผู้สูงอายุจำนวน ๔๐ คน จากการศึกษาพบว่า สภาพการใช้นวัตกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คือ มีการนำนวัตกรรมเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ หากพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสังคม ผู้สูงอายุสามารถนำนวัตกรรมเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้พัฒนากลุ่มอาชีพ รองลงมาคือ ด้านสิ่งแวดล้อม ผู้สูงอายุสามารถนำนวัตกรรมเศรษฐกิจพอเพียงมาส่งเสริมความรู้ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ และด้านเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุสามารถนำนวัตกรรมเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาอาชีพของตนเองและครอบครัว โดยปัจจัยที่มีผลต่อการใช้นวัตกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่าปัจจัยด้านทุนทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม คือ ชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ดีเหมาะแก่การอยู่อาศัยและมีการประกอบอาชีพ รองลงมา ทุนทางมนุษย์ คือ ผู้สูงอายุสามารถนำความรู้และหลัก ๕ วิชาการนวัตกรรมเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ในการทำงานหรือการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ทุนทางสังคม คือ ชุมชนให้ความสำคัญกับการยอมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากคนอื่นๆ ทุนทางเศรษฐกิจ คือ อาชีพของผู้สูงอายุและครอบครัวเอื้อต่อการใช้นวัตกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ในเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุพบว่า อยู่ในระดับมาก พิจารณารายด้านพบว่า ด้านสิ่งแวดล้อม มากที่สุด รองลงมาคือด้านสุขภาพร่างกาย ด้านสัมพันธภาพทางสังคม อยู่ในระดับมาก ด้านสุขภาพจิตอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเรื่องแนวทางส่งเสริมการใช้นวัตกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่ามี ๔ แนวทาง คือ การพัฒนาทุนมนุษย์การพัฒนาทุนทางเศรษฐกิจ การพัฒนาทุนทางสังคม และการพัฒนาทุนทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับหน่วยงาน ภาครัฐ ภาคเอกชน และ ภาคชุมชนในพื้นที่

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑๑ (๒๕๖๔) ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของคนทุกช่วงวัยในครอบครัวและชุมชน มีวัตถุประสงค์ ๑. เสริมสร้างความตระหนักในคุณค่า ความสำคัญ และการมีส่วนร่วมของคนทุกช่วงวัยในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ๒. เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ สามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น ๓. ส่งเสริมความสัมพันธ์ภายในครอบครัว/ชุมชนระหว่างคนทุกช่วงวัย ๔. มีการพัฒนาระบบกลไกในการคุ้มครองดูแลผู้สูงอายุ ใช้วิธีการวิจัยประยุกต์ (Applied Research) โดยวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การคัดเลือกพื้นที่เชิงปริมาณ มีการพิจารณาจากเกณฑ์การประเมินศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) และเกณฑ์การประเมินศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) โดยเป็นการคัดเลือกพื้นที่ที่ได้รับการประเมินอยู่ในระดับดี/มีความเข้มแข็ง

ในเขตจังหวัดสงขลา รวมทั้งหมด ๔ พื้นที่ เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย ตัวแทนของผู้สูงอายุ จำนวน ๔๐๐ คน และสมาชิกช่วงวัยอื่นในครอบครัวของผู้สูงอายุ จำนวน ๖๐๐ คน รวมจำนวน ๑,๐๐๐ คน จากการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในปัจจุบันทั้งจากการประเมินโดยตัวของผู้สูงอายุและการประเมินโดยสมาชิกช่วงวัยอื่นในครอบครัวเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน โดยผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ในกลุ่มผู้สูงอายุ และในกลุ่มของสมาชิกในครอบครัว รวมทั้งมีคะแนนเฉลี่ยรายองค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบทางด้านร่างกาย องค์ประกอบด้านจิตใจ องค์ประกอบด้านสัมพันธภาพทางสังคม และองค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม มีระดับปานกลางในกลุ่มผู้สูงอายุและสมาชิกในครอบครัว ตามลำดับ ซึ่งองค์ประกอบด้านจิตใจมีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุดจากในทุกด้าน การรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพมาจากข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม แสดงให้เห็นถึงสถานการณ์เกี่ยวกับความเป็นอยู่และสภาพปัญหาของผู้สูงอายุในปัจจุบันโดยในส่วนของความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังคงอาศัยอยู่ร่วมกับสมาชิกในครอบครัว หรือมีบ้านพักอาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน และยังคงได้รับการดูแลจากสมาชิกในครอบครัว ญาติตลอดจนเพื่อนบ้านที่อยู่ใกล้เคียง มีเพียงส่วนน้อยที่อาศัยอยู่ตามลำพัง ส่วนสภาพปัญหาสำคัญคือปัญหาด้านสุขภาพ ทั้งการเจ็บป่วยด้วยโรคประจำตัว การประสบปัญหาปวดตึงตึง และการเป็นโรคอัลไซเมอร์ซึ่งพบมากขึ้นในกลุ่มผู้สูงอายุรวมทั้งปัญหาด้านรายได้ที่ไม่เพียงพอในกลุ่มผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้หรือผู้สูงอายุที่มีหนี้สินจากการกู้ยืมเงินให้กับบุตร ทั้งนี้หน่วยงานต่างๆ ได้มีการการดำเนินสนับสนุนและช่วยเหลือผู้สูงอายุในมิติด้านต่างๆ เช่น ด้านสุขภาพ มีการช่วยเหลือดูแลด้านสุขภาพโดยหน่วยงานด้านสาธารณสุขที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลเกี่ยวกับสุขลักษณะของผู้สูงอายุปวดตึงตึง มิติด้านสิ่งแวดล้อมในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้มีสภาพเหมาะสม โดยบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้การสนับสนุนงบประมาณของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด และการช่วยเหลือปรับสภาพบ้านให้ถูกสุขลักษณะในกลุ่มของผู้สูงอายุที่ไม่มีกำลังความสามารถโดยบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มิติด้านการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะความรู้ในการดูแลสุขภาพตนเองและทักษะการทำงานโดยสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) มิติด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมโดยบทบาทของชมรม/โรงเรียนผู้สูงอายุ ผ่านการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น

QR code : ตารางสังเคราะห์ผลงานวิจัย

ด้านผู้สูงอายุ ประเด็นคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

๔.๑.๔ ด้านการสร้างอาชีพและรายได้

การสังเคราะห์งานวิจัยผู้สูงอายุ ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ระหว่างปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์งานวิจัยผู้สูงอายุประเด็นการสร้างอาชีพและรายได้ จำนวน ๒ เรื่อง เพื่อศึกษาสถานการณ์การประกอบอาชีพและรายได้ของผู้สูงอายุ และการส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุ เพื่อสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ ผลการสังเคราะห์มี ดังนี้

โครงการวิจัยเรื่องที่ ๑ “การพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพของผู้สูงอายุ เพื่อลดการพึ่งพาสังคม” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑. ศึกษาสถานการณ์การประกอบอาชีพและรายได้ของผู้สูงอายุ ๒. ศึกษารูปแบบการพัฒนาอาชีพของผู้สูงอายุ ๓. ทดลองนำรูปแบบการพัฒนาอาชีพของผู้สูงอายุไปใช้ในพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Operation Research) ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร การวิจัยเชิงสำรวจ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่ ๘ จังหวัดภาคเหนือ จำนวน ๔๓๘ คน จัดเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การจัดเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การสนทนากลุ่มย่อย ผู้ให้ข้อมูล จำนวน ๓๐ คน ในพื้นที่ ๘ จังหวัด ประกอบด้วย นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานด้านสวัสดิการสังคม เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน อำเภอ ผู้อำนวยการโรงเรียน เจ้าหน้าที่สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตัวแทนผู้สูงอายุ และผู้นำชุมชน และการทดลองปฏิบัติการในพื้นที่ดำเนินการ ๔ จังหวัด เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาอาชีพของผู้สูงอายุ

ผลการวิจัย พบว่า สถานการณ์ของผู้สูงอายุที่ต้องพึ่งพาสังคม ประกอบด้วย การพึ่งพาของผู้สูงอายุด้านเศรษฐกิจ กล่าวคือ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ร้อยละ ๖๘.๙๕ ไม่มีหนี้สิน ผู้สูงอายุร้อยละ ๑๙.๔๑ มีหนี้สินจากการกู้ยืม มาเพื่อใช้จ่ายในครัวเรือน ใช้จ่ายเพื่อการเกษตร และเพื่อต่อเติมบ้าน การออมของผู้สูงอายุส่วนใหญ่ร้อยละ ๕๔.๗๙ ไม่มีเงินออม นอกจากนั้นมีการเก็บออมเพียงเล็กน้อย เช่น เงินฝากธนาคาร เงินฝากกองทุนหมู่บ้าน เงินออมทรัพย์ และมีทรัพย์สิน บ้าน ที่ดิน เป็นต้น *การพึ่งพาด้านสุขภาพ* ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุมีโรคประจำตัว ร้อยละ ๗๔.๒๐ เป็นโรคเกี่ยวกับความเสื่อมของร่างกาย ความดันโลหิต เบาหวาน โรคกระดูก และข้อเสื่อม

การพึ่งพาด้านการใช้ชีวิตประจำวัน พบว่า ส่วนใหญ่ยังสามารถดูแลตนเองได้และปฏิบัติได้เป็นประจำ ในทุกๆด้าน *การพึ่งพาด้านการประกอบอาชีพ* พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ก่อนอายุ ๖๐ ปี มีการประกอบอาชีพ ร้อยละ ๘๕.๒๑ ผู้สูงอายุหลังอายุ ๖๐ ปี มีการประกอบอาชีพ ร้อยละ ๔๘.๑๗ โดยประกอบอาชีพเหมือนกันทั้ง ๓ อาชีพ คือ เกษตรกรรม รับจ้างทั่วไป และค้าขาย *ส่วนการพึ่งพาด้านรายได้* ผู้สูงอายุหลัง มีรายได้หลักมาจากเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ร้อยละ ๙๕.๖๖ โดยรายได้รวมของผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง ๑,๐๐๐ - ๓,๐๐๐ บาท/เดือน นอกจากนั้นยังมีรายได้มาจากบุตร หลาน และการประกอบอาชีพด้านหัตถกรรม ในรายที่มีความสามารถในการประกอบอาชีพได้

ศักยภาพในการทำงานและความพร้อมในการทำงานหารรายได้ของผู้สูงอายุที่ต้อง พึ่งพาสังคม พบว่า ส่วนใหญ่มีความพร้อมในด้านหัตถกรรมมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการเกษตร *ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ* ประกอบด้วยการขอรับการสนับสนุนประกอบด้วย เงินทุนประกอบอาชีพ การจัดหางานที่เหมาะสม และการจัดอบรมอาชีพ

รูปแบบการพัฒนาอาชีพของผู้สูงอายุที่ต้องพึ่งพาสังคมและการทดลองปฏิบัติการในพื้นที่

พบว่า รูปแบบการพัฒนาอาชีพของกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ มี ๔ แนวทาง คือ การพัฒนาการตลาด การอบรมอาชีพ การสนับสนุนเงินทุนประกอบอาชีพ และการพัฒนารูปแบบของสินค้าและบรรจุภัณฑ์ *ข้อค้นพบจากการวิจัย* ผู้สูงอายุที่พึ่งตนเองได้ มีความคิดว่าตนเองไม่ได้เป็นภาระต่อสังคมแต่อย่างใด และยังไม่มีความพร้อมที่จะยอมรับว่าตัวเองเป็นผู้ที่ต้องพึ่งพาสังคม

โครงการวิจัยเรื่องที่ ๒ “กลยุทธ์ส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุไทย” เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการกำหนดแนวทางในการส่งเสริมให้ผู้ที่กำลังจะเข้าสู่วัยสูงอายุ และผู้สูงอายุในวัยต้นมีบทบาท/มีส่วนร่วมในการทำงานมากขึ้น ทั้งเพื่อเสริมกำลังแรงงานในภาคเศรษฐกิจ และสร้างคุณค่าพร้อมคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับผู้สูงอายุ วัตถุประสงค์สำคัญของการศึกษาวิจัย เพื่อศึกษาทัศนคติและความต้องการเพื่อสนับสนุนการทำงานที่ส่งผลต่อความต้องการในการทำงานของผู้สูงอายุ ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์ในการส่งเสริมการทำงานที่เหมาะสม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยประยุกต์ (Applied Research) ศึกษาโดยใช้วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมวิธี (Mix Methodology) ประกอบด้วยการวิจัยแบบเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology) และการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) รวมทั้งมีการวิเคราะห์ผลข้อมูลการวิจัยโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Study) การกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จากประชากรที่เป็นผู้ใหญ่จนถึงผู้สูงอายุ ซึ่งมีอายุ อยู่ในช่วง ๕๕ – ๖๕ ปี และเป็นแรงงานนอกระบบ/ผู้ว่างงาน ในเขตพื้นที่ สสว. ๑๒ เขตๆละ ๓๐๐ คน รวมกลุ่มตัวอย่าง ๓,๖๐๐ คน โดยกำหนดเกณฑ์คัดเข้าของกลุ่มตัวอย่างคือ แต่ละเขต สสว. คัดเลือกจากจังหวัดที่มีประชากรดังกล่าวมากที่สุด ๑ จังหวัด และน้อยที่สุด ๑ จังหวัด รวม ๑๒ เขต ๒๔ จังหวัด

เครื่องมือการจัดเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้แบบสอบถามในการจัดเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ จำนวน ๓,๖๐๐ ชุด และข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้*เครื่องมือการสนทนากลุ่ม* (Focus Group Discussion) กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้นำชุมชน เพื่อให้ได้แนวทาง/กลยุทธ์ในการส่งเสริมการทำงานให้กับผู้ใหญ่และผู้สูงอายุในพื้นที่ ๑๒ พื้นที่ ใช้ *การสัมภาษณ์เชิงลึก* เก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะและทิศทางการทำงาน

การวิเคราะห์ข้อมูล - ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนาเป็นจำนวน ร้อยละค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นการนำเสนอข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มและการประชุมกลุ่มย่อยในรูปแบบของการพรรณนาความ

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังคงทำงานอยู่ใน ปัจจุบัน จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ๓,๖๐๐ คน มีผู้ที่ยังทำงานจำนวน ๒,๕๔๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๖๑ และส่วนใหญ่อยู่ในวัยผู้ใหญ่โดยมีจำนวน ๑,๑๘๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๑.๓๙ เมื่อจำแนกตามเพศพบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็น เพศหญิง ๒,๓๐๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๔.๐๖ เพศชาย ๑,๒๙๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๙๔

การประกอบอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตร และประมง จำนวน ๙๕๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๔๑ และเมื่อจำแนกตามช่วงอายุ พบว่า วัยผู้ใหญ่ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน ๔๔๘ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๓๗.๙๓ ส่วนผู้สูงอายุส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตร และประมง จำนวน ๕๔๕ คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๐๔ *แหล่งรายได้* พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งสองช่วงอายุมีรายได้หลักจากการทำงาน โดยมีจำนวน

เท่ากับ ๒,๐๓๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๓๙ เป็นกลุ่มวัยผู้ใหญ่จำนวน ๑,๐๓๑ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๗๑.๐๕ ส่วนผู้สูงอายุมีจำนวน ๙๙๙ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๔๖.๔๙ เหตุผลสำคัญในการทำงาน เพื่อให้มีรายได้เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายทั้งในส่วนของตนเองและสมาชิกในครอบครัว รวมทั้งการชำระหนี้สิน

ส่วนเหตุผลในด้านความพร้อมของสุขภาพ การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ หรือการเข้าสังคม แหล่งรายได้หลักส่วนใหญ่มาจากการทำงาน รองลงมาคือ รายได้จากเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ บุตร และคู่สมรส มีข้อมูลที่บ่งชี้ว่า ผู้สูงอายุที่มีเงินรายได้จากบุตรมีแนวโน้มที่ลดลง และในปัจจุบันมีครอบครัวข้ามรุ่นที่มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่กับหลานมากขึ้น รวมทั้งผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง ทำให้ผู้สูงอายุต้องทำงานเพื่อให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น

สรุปผลการศึกษาวิจัย พบว่า สถานการณ์การทำงานของผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตามสัดส่วนของประชากรสูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ซึ่งแสดงถึงการทำงานที่อาศัย ประสบการณ์มากกว่าทักษะความรู้ และอาจไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปประกอบกับประเภทของงานส่วนใหญ่เป็นอาชีพเกษตรกรรม รับจ้าง และค้าขาย ที่ไม่มีหลักประกันความมั่นคงด้านรายได้และอาชีพอย่างเพียงพอ

รูปแบบของการทำงานที่ผู้ใหญ่และผู้สูงอายุต้องการ คือ รูปแบบการทำงานที่ต้องการ ส่วนใหญ่ต้องการงานเพื่อให้มีรายได้ ประเภทของงานที่ต้องการทำเป็นงานตาม พื้นฐานเดิมตามที่มีประสบการณ์ คือ งานประเภทเกษตรกรรม รองลงมาคือ งานบริการ และงานฝีมือ

๑. สถานการณ์ด้านการประกอบอาชีพ การมีรายได้และการมีงานทำของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพที่ต่อเนื่องจากก่อนการเป็นผู้สูงอายุ กล่าวคือ ในช่วงอายุ ๕๕ - ๖๐ ปี มีการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัวซึ่งเป็นอาชีพหลัก เมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ ที่มีอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไป ยังคงประกอบอาชีพเดิมต่อไปซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาชีพภาคการเกษตรเป็นหลัก และรองลงมาคือ อาชีพรับจ้างทั่วไป และอาชีพค้าขายของตนเองภายในครอบครัว และพบว่า ผู้สูงอายุต้องการมีรายได้เป็นของตนเองเพื่อเลี้ยงดูตนเอง ไม่ต้องการเป็นภาระของครอบครัว และต้องการใช้ศักยภาพของตนเองที่มีอยู่ในการประกอบอาชีพ ทั้งนี้ พบว่าปัจจัยสำคัญที่เป็นปัญหาและส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุประกอบด้วย

- ด้านสุขภาพ การดูแลด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากส่วนใหญ่ผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพที่เสื่อมถอยลง ดังนั้นผู้สูงอายุในวัยทำงานจึงตระหนักในการดูแลสุขภาพของตนเอง ให้มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง เพื่อจะได้ทำงานสร้างรายได้ต่อไปโดยอาชีพส่วนใหญ่ของผู้สูงอายุคือ การทำอาชีพเกษตร รวมทั้งการรับจ้างทั่วไปในชุมชน ดังนั้นปัญหาสุขภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญของผู้สูงอายุที่จะทำให้การทำงานของสูงอายุต้องยุติลงหากไม่มีการดูแลสุขภาพที่ดี

- ด้านการออมเงิน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีเงินออมประจำ ยกเว้นมีการเก็บออมเพียงเล็กน้อย เช่น เงินฝากธนาคาร เงินฝากกองทุนหมู่บ้าน เงินออมทรัพย์ และมีทรัพย์สิน บ้าน ที่ดิน เป็นต้น การส่งเสริมการออมหรือวางแผนการใช้เงินสำหรับผู้สูงอายุและวัยก่อนสูงอายุ จึงสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีเงินเก็บออมไว้ใช้ยามจำเป็นหรือเป็นค่าใช้จ่ายจร และค่าใช้จ่ายประจำด้านสุขภาพของผู้สูงอายุที่จะเกิดขึ้น

- ด้านรายได้ ผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่ มีรายได้หลักมาจากเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยรายได้รวมของผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง ๑,๐๐๐ - ๓,๐๐๐ บาท/เดือน นอกจากนั้นยังมีรายได้มาจากบุตร หลาน และการประกอบอาชีพด้านหัตถกรรม ในรายที่มีความสามารถประกอบอาชีพได้

รูปแบบการพัฒนาอาชีพของผู้สูงอายุ

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพของผู้สูงอายุเพื่อลดการพึ่งพาสังคม พบว่า ผู้สูงอายุมีการประกอบอาชีพด้านการเกษตรเป็นหลัก และการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหาร เป็นอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว และมักประสบปัญหาด้านการเงินเพื่อลงทุนประกอบอาชีพ รวมทั้งความรู้ในด้านการผลิตและการตลาด จึงจำเป็นต้องหาแหล่งทุนและขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากการพัฒนาอาชีพของผู้สูงอายุดังกล่าว พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการที่จะพัฒนาอาชีพ ใน ๔ รูปแบบ คือ

๑. การพัฒนาการตลาด
๒. การอบรมอาชีพ
๓. การสนับสนุนเงินทุนประกอบอาชีพ
๔. การพัฒนารูปแบบของสินค้าและบรรจุภัณฑ์

ทั้งนี้ รูปแบบการพัฒนาดังกล่าวนี้นี้ตรงตามความต้องการในการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุและเป็นการพัฒนาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอีกทางหนึ่ง

การส่งเสริมให้แรงงานก่อนวัยสูงอายุและวัยสูงอายุมีงานทำ เป็นส่วนหนึ่งของการเสริมกำลังแรงงานภาคเศรษฐกิจ และเป็นการสร้างคุณค่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับผู้สูงอายุ เพราะผู้สูงอายุยังมีศักยภาพและความต้องการที่จะประกอบอาชีพและสร้างรายได้ด้วยตนเอง นับเป็นการสร้างคุณค่าในการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ

ทั้งนี้เนื่องจาก สถานการณ์การทำงานของผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตามสัดส่วนของประชากรสูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ซึ่งแสดงถึงการทำงานที่อาศัย ประสบการณ์มากกว่าทักษะความรู้ และอาจไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปประกอบกับประเภทของงานส่วนใหญ่เป็นอาชีพเกษตรกรรม รับจ้าง และค้าขาย ที่ไม่มีหลักประกันความมั่นคงด้านรายได้และอาชีพอย่างเพียงพอ รูปแบบของการทำงานที่ผู้ใหญ่และผู้สูงอายุต้องการ ส่วนใหญ่มีความต้องการงานเพื่อให้มีรายได้ ประเภทของงานที่ต้องการทำส่วนใหญ่เป็นงานตามพื้นฐานเดิมตามที่มีประสบการณ์ คือ งานประเภทเกษตรกรรม รองลงมาคือ งานบริการ และงานฝีมือ

๒. องค์ความรู้ด้านการส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุเพื่อสร้างอาชีพและรายได้ของผู้สูงอายุ

องค์ความรู้จากผลการวิจัยทั้ง ๒ เรื่องดังกล่าว ด้านการสนับสนุนการทำงานของผู้สูงอายุ ในการสร้างอาชีพและรายได้ รวมทั้งเป็นการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุแบบองค์รวม พบว่า องค์ความรู้ในการส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุเพื่อสร้างอาชีพและรายได้ ที่สำคัญได้แก่การอบรมให้ความรู้ การแนะนำด้านอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ เช่น ทักษะด้านอาชีพ มีความสำคัญและจำเป็นที่ผู้สูงอายุต้องได้รับบริการที่เหมาะสม การบริหารจัดการด้านการเงิน ผู้สูงอายุมีความ

ต้องการด้านการวางแผนทางการเงินที่เหมาะสม การสนับสนุน/งบประมาณในการประกอบอาชีพ การเข้าถึงแหล่งเงินทุน/สินเชื่อต่างๆ การจัดหาช่องทางการตลาด ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีการวางแผนในการส่งเสริมการทำงานการสร้างอาชีพและรายได้ของผู้สูงอายุ ดังนี้

๑. การเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ
๒. การจัดการด้านข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูงอายุ
๓. การสร้างทัศนคติที่ดีต่อการทำงานของผู้สูงอายุ
๔. การพัฒนาทักษะความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงาน
๕. การส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

QR code : ตารางสังเคราะห์ผลงานวิจัย

ด้านผู้สูงอายุ ประเด็นการส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุเพื่อสร้างอาชีพและรายได้ของผู้สูงอายุ

๔.๑.๕ ด้านภาคีเครือข่ายด้านผู้สูงอายุในชุมชน

จากการสังเคราะห์ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นภาคีเครือข่ายด้านผู้สูงอายุในชุมชนของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ จำนวน ซึ่งมีจำนวน ๔ เรื่อง ได้แก่ (๑) แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นฐาน โดย สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๔ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ (๒) แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในชุมชน โดยความร่วมมือของภาคีเครือข่าย โดย สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๘ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ (๓) แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายดูแลผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อการยกระดับการรับมือสถานการณ์ภัยพิบัติ โดยสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๙ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ และ (๔) กลยุทธ์การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้สูงอายุ ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดย สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๕ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ ผลการศึกษาวิจัยสามารถสังเคราะห์สรุปโดยแยกออกเป็นประเด็นต่างๆ ที่สำคัญได้ ๔ ประเด็นสำคัญ ดังนี้

๑. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นฐาน

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นฐาน ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๔ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๔ พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเอง ทั้งหมด ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพกาย ผู้สูงอายุต้องการบริการดูแลสุขภาพที่สะดวกในชุมชน และการดูแลรักษาตนเอง ด้านจิตใจ ผู้สูงอายุต้องการเยี่ยมเยียนให้กำลังใจ/เครื่องอุปโภคบริโภคคนยากไร้ในชุมชน การให้คำแนะนำแนวทางแก้ไขปัญหาคาใจของคนในชุมชน และต้องการให้ผู้สูงอายุได้อยู่อย่างมีความสุขได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ ด้านสัมพันธ์ทางสังคม ผู้สูงอายุต้องการมีบทบาทในการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ การรวมกลุ่มเป็นศูนย์เรียนรู้ต่างๆ เช่น ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ ศูนย์เรียนรู้ศิลปะพื้นบ้าน เป็นต้น เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมทำลดความเครียด และยังสามารถมีรายได้เพิ่มขึ้นด้วย เป็นทั้งช่องทางจำหน่ายสินค้า และการถ่ายทอดภูมิปัญญา สืบสานศิลปวัฒนธรรมพื้นที่ด้วย ต้องการเสนอโครงการเพื่อขอสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภายนอก และการเพิ่มจำนวนกลุ่มเป้าหมายของโรงเรียนผู้สูงอายุตั้งแต่อายุ ๕๕ ปีขึ้นไป เพื่อมาเป็นพี่เลี้ยงดูแลผู้สูงอายุในโรงเรียน ด้านสภาพแวดล้อม ผู้สูงอายุต้องการกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุสัญจร ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีให้กับผู้สูงอายุ และช่องทางจำหน่ายสินค้าออนไลน์ ส่วนด้านสวัสดิการ ผู้สูงอายุต้องการมากถึงมากที่สุดภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ คือ การเพิ่มขึ้นของเบี้ยยังชีพที่เท่ากันทุกช่วงอายุ นั่นคือ ๑,๐๐๐ บาท การส่งเสริมการประกอบอาชีพที่บ้าน เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีรายได้เพิ่มขึ้น การบริการด้านสุขภาพในชุมชนการบริการทางสังคมในชุมชน ความรู้เกี่ยวกับ

การดูแลสุขภาพรวมถึงอาหารและยารักษาโรคจากโควิด ๑๙ และอุปกรณ์และสิ่งของเครื่องใช้สำหรับการใช้ชีวิต
ร่วมกับโควิด ๑๙

โรงเรียนผู้สูงอายุ ดำเนินการภายใต้แนวคิดการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต
ของผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้ พัฒนาทักษะในการดูแลตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนา
คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยอยู่บนพื้นฐานแนวคิดที่ว่า “ผู้สูงอายุมีคุณค่า และมีศักยภาพ ควรได้รับการส่งเสริม
สนับสนุนให้มีส่วนร่วมทำประโยชน์ให้สังคม และส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้สูงอายุโดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์
ของผู้สูงอายุสาระการเรียนรู้ จะต้องทำให้ผู้สูงอายุสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตปัจจุบัน เพิ่มโอกาส
ในการรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน” การดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วม โดยทุก
ภาคส่วน “ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมสร้าง” และมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การจัดการเรียนรู้ให้ผู้สูงอายุ
เพื่อให้ผู้สูงอายุ มีความสุขเกิดทักษะในการดูแลตนเอง มีคุณภาพชีวิตที่ดี (กรมกิจการผู้สูงอายุ, ๒๕๖๐)
ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ส่งเสริม
การพัฒนาตนเอง การดูแล คุ้มครอง และพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสร้างสรรค์ประโยชน์แก่ชุมชน
และสังคม โดยประโยชน์ที่ผู้สูงอายุได้รับจากโรงเรียนผู้สูงอายุ มีหลายๆ ด้าน อาทิ ด้านสุขภาพร่างกาย
ทำให้มีสุขภาพแข็งแรง กระฉับกระเฉง ลดความเสี่ยงจากการเจ็บป่วยลดระยะเวลาการพึ่งพาผู้อื่น ด้านจิตใจ
ช่วยให้คลายเหงา จิตใจกระชุ่มกระชวย สดชื่น รู้สึกภาคภูมิใจและตระหนักในคุณค่า ความสามารถของตนเอง
มีมุมมองเชิงบวกต่อตนเอง ด้านสังคม มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนวัยเดียวกันและคนต่างวัย ได้รับการยอมรับ
ในฐานะสมาชิกของกลุ่ม ด้านจิตปัญญา รู้เท่าทันและเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น สามารถปรับตัวและดำเนินชีวิต
ได้อย่างเหมาะสมตามวัย ด้านเศรษฐกิจเรียนรู้ทักษะทางด้านอาชีพ สามารถนำไปประกอบอาชีพสร้างงาน
สร้างรายได้ ช่วยเหลือตนเองต่อไป

ดังนั้นจะเห็นว่าโรงเรียนผู้สูงอายุ สามารถเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
ตามมิติความต้องการของผู้สูงอายุได้ ผลการศึกษาวิจัยเพื่อหาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
โดยใช้โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นฐาน พบว่า โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นการจัดการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งที่ต้องการ
ให้ผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต เกิดจากแนวคิดที่ตระหนักถึงคุณค่า
ความสำคัญและพลังของผู้สูงอายุ โดยการสร้างพื้นที่ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ บนพื้นฐาน
การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และภาคีเครือข่าย กรมกิจการผู้สูงอายุ ได้จัดทำคู่มือการดำเนินงานโรงเรียน
ผู้สูงอายุ โดยสังเคราะห์รูปแบบการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น องค์กรผู้สูงอายุตลอดจนหน่วยงานที่สนใจจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ได้ศึกษาและนำไปปรับ
ให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ซึ่งการขับเคลื่อนการก่อตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุในพื้นที่ จะมีสำนักงานพัฒนาสังคม
และความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) มีหนังสือและคู่มือในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ไปยังองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น จากนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประชุมกับผู้นำชุมชนให้ความรู้ในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ มีการเชิญหน่วยงานภาคีเครือข่ายให้ความรู้ และเลือกครูใหญ่ของโรงเรียน มีการประชุมคัดเลือกและแต่งตั้งคณะกรรมการภายในโรงเรียนผู้สูงอายุ (จากหน่วยงานต่างๆ เป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาและนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นคณะกรรมการโรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับคณะกรรมการภายในโรงเรียนผู้สูงอายุกำหนดหลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรเกี่ยวกับสุขภาพ การส่งเสริมอาชีพนันทนาการฯ เมื่อจบหลักสูตรมีการมอบใบประกาศนียบัตร ในส่วนของการบริหารจัดการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับคณะกรรมการภายในโรงเรียนผู้สูงอายุ กำหนดและพัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนผู้สูงอายุ ในด้านงบประมาณได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (ผู้สูงอายุในโรงเรียนเป็นผู้เขียนของงบประมาณ) และจากภายนอก (ผู้บริจาค) ปัญหาอุปสรรค/ข้อจำกัดของการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุที่ผ่านมา อาทิ ระยะทางในการเดินทางไม่สะดวก เนื่องจากบ้านของผู้สูงอายุอยู่ต่างหมู่บ้านกับโรงเรียน ลูก/หลานในครอบครัวไปทำงาน ไม่สามารถรับ - ส่ง ได้ โรงเรียนผู้สูงอายุมีงบประมาณเฉพาะการดำเนินกิจกรรมในแต่ละครั้ง หลักสูตรในการเรียนมีระยะเวลาสั้น แต่ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจริงอย่างเป็นรูปธรรมกับผู้สูงอายุในชุมชนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ ได้แก่ ทำให้ผู้สูงอายุได้มาพบปะพูดคุยและแลกเปลี่ยนความรู้ ทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพกายและใจดีขึ้นผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง มีการนำความรู้ที่ได้รับจากโรงเรียนไปพัฒนาต่อยอด ครอบครัวมีส่วนร่วมและสนับสนุนในการช่วยเหลือ ซึ่งโรงเรียนผู้สูงอายุต้องมีหลักสูตรที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นควบคู่กับการพัฒนาการเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ ประกอบด้วย

กิจกรรมที่ผู้สูงอายุต้องรู้หรือควรเกิดขึ้นในโรงเรียนผู้สูงอายุ อาทิ กิจกรรมการเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุกับการป้องกันและการรักษาสุขภาพ (การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจและสังคม/การเฝ้าระวังการป้องกันและการควบคุมโรค/การป้องกันอุบัติเหตุ/การปรับปรุงสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ) การช่วยให้ถูกวิธี (ความหมายและประเภทยา/วิธีการใช้ยาอย่างถูกต้องและปลอดภัย) พืชผักสมุนไพรเพื่อสุขภาพ (พืชผักที่น่าสนใจ/ผักผลไม้ที่ควรระวังในผู้ป่วยโรคเรื้อรัง) การพัฒนาจิตสำหรับผู้สูงอายุ (การมีสุขภาพจิตดี/แนวคิดของการคิดบวก/การทำสมาธิ) สิทธิสำหรับผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.๒๕๔๖ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้าน(ภูมิปัญญาท้องถิ่น/วิธีการรักษาอนุรักษ์ สืบสาน และถ่ายทอด) อาสาสมัครกับการมีส่วนร่วมในสังคม (จิตอาสา/บทบาทผู้สูงอายุในฐานะอาสาสมัคร/กิจกรรมอาสาสมัครที่ผู้สูงอายุทำได้/ประโยชน์ที่ผู้สูงอายุได้รับการทำกิจกรรมอาสาสมัคร) การเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติโลก(ภาวะโลกร้อน/การเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศ/ความแห้งแล้ง) ภัยพิบัติทางธรรมชาติและการเตรียมรับมือเมื่อเกิดสถานการณ์ภัยพิบัติ (แนวทางการจัดการเพื่อลดและป้องกันผลกระทบจากภัยพิบัติธรรมชาติต่อผู้สูงอายุ) การใช้ IT และ Social Network เพื่อการสื่อสารและสืบค้น (ความสำคัญและประโยชน์การใช้ ITและ Social Network เพื่อการสื่อสาร/

หลักการใช้ IT และ Social Network /Website ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ/ข้อควรระวังก่อนและขณะใช้ Social Network/การใช้ Line จากสมาร์ทโฟน/หมายเลขโทรศัพท์กรณีฉุกเฉิน) โรคติดต่อตามฤดูกาลและโรคติดต่ออุบัติใหม่ (Covid-๑๙) การเสริมสร้างทักษะทางสังคมที่เหมาะสม (ทักษะที่จำเป็นในการสร้างและรักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคคล/หลักปฏิบัติในการสร้างและการรักษาสัมพันธภาพในสังคม) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามองค์ประกอบขององค์การอนามัยโลก (WHO) และสิทธิสวัสดิการของผู้สูงอายุ ทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม ด้านสภาพแวดล้อม และด้านสวัสดิการ เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตไปสู่ระดับคุณภาพชีวิตกลางๆ และยกระดับคุณภาพชีวิตกลางๆ ไปสู่ระดับคุณภาพชีวิตที่ดีตามลำดับ สามารถจำแนกออกเป็น ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม ด้านสภาพแวดล้อม และด้านสวัสดิการ

๒. แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในชุมชนโดยความร่วมมือของภาคีเครือข่าย

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในชุมชนโดยความร่วมมือของภาคีเครือข่าย ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๘ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๔ พบว่า การพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุในความหมายของหน่วยงานและภาคีเครือข่าย คือ การพัฒนาที่ตัวบุคคลเป็นหลัก เพื่อให้ผู้สูงอายุสมบูรณ์ทั้งกายและใจ มีการตระหนักถึงคุณค่าในตนเอง เพื่อให้ผู้สูงอายุ “แก่อย่างมีศักดิ์ศรี ชรอย่างมีคุณภาพ” และเป็นบุคคลใฝ่การเรียนรู้ รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ มีการดูแลสุขภาพที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ มีศักยภาพในการสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่ตนเอง และครอบครัว การพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ คือการพัฒนาในด้านต่างๆของผู้สูงอายุ ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยการพัฒนาต้องอยู่บนฐานของความต้องการและ ความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ เป็นการพัฒนาศักยภาพแบบองค์รวม จากการประสานความร่วมมือการทำงานจากทุกภาคส่วนที่เกิดประโยชน์ต่อผู้สูงอายุและคนในชุมชน และพร้อมสนับสนุนการขับเคลื่อนงานในทุกรูปแบบและทุกกิจกรรมตามความต้องการและความจำเป็นของผู้สูงอายุในชุมชน และการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุที่จะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีควรเริ่มต้นจากครอบครัว ชุมชน มีการช่วยเหลือกันตามความเหมาะสมและตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดการดำรงชีวิตที่ดี มีความสุข มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ เป็นการใช้ศักยภาพส่วนบุคคลอย่างสร้างสรรค์พัฒนาตนเอง ให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีควรเริ่มต้นจากครอบครัว ชุมชนมีการช่วยเหลือกันตามความเหมาะสม ลดการเกิดการทอดทิ้งผู้สูงอายุไว้เพียงลำพังและการทำงานร่วมกันของผู้สูงอายุเป็นการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ เป็นการดึงทักษะความสามารถที่ซ่อนอยู่ภายในของผู้สูงอายุออกมา ทำให้มองเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งส่งผลต่อการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและสังคมได้ดี สามารถแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ได้อย่างเหมาะสม และ

ควรมี การเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายทางสังคมเข้าด้วยกัน เช่น เครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จะทำให้การขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุมีศักยภาพมากยิ่งขึ้น เป็นการทำงานเชิงบูรณาการ ประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุได้รับประโยชน์จากการขับเคลื่อนงานโดยตรง

การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุให้มีความเข้มแข็ง ให้สามารถอยู่ร่วมกับครอบครัวและชุมชนได้อย่างมีความสุข ควรมีการพัฒนาศักยภาพครอบคลุมทั้ง ๔ มิติ ได้แก่ มิติด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ ดังนี้

๑) มิติเศรษฐกิจ การส่งเสริมอาชีพเพื่อสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุในกลุ่มที่มีศักยภาพ ในการประกอบอาชีพ เช่น การฝึกอบรมให้ความรู้ เพิ่มทักษะด้านการผลิตสินค้าให้ทันสมัยตรงตามความต้องการของผู้บริโภค เช่นการแปรรูปอาหาร การทำหัตถกรรมการทำสมุนไพร รวมทั้งมีการส่งเสริมการทำบรรจุภัณฑ์ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้า การจัดหาตลาด/แหล่งจำหน่ายสินค้าของผู้สูงอายุ ในบางรายที่มีศักยภาพสูง การให้ความรู้การตลาดออนไลน์ เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดเป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุให้ความสนใจ

๒) มิติสังคม เช่น เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา วัฒนธรรมร่วมกิจกรรมจิตอาสา พัฒนาวัด บ้าน โรงเรียน และเข้ารับการอบรมพัฒนาศักยภาพของตนเองการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของกลุ่มผู้สูงอายุ แลกเปลี่ยนภูมิปัญญา รวมทั้งสนับสนุนให้กลุ่มติดสังคมพาผู้สูงอายุติดบ้านเข้าสู่สังคม สำหรับผู้สูงอายุติดบ้าน เน้นส่งเสริมรวมกลุ่ม เพื่อให้เกิดการแสดงออกให้มากที่สุด เป็นการผ่อนคลายและลดความเครียด

๓) มิติสิ่งแวดล้อม การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนในการดูแลสิ่งแวดล้อม ทั้งภายนอกและที่อยู่ของผู้สูงอายุ เช่น การจัดทำราวจับสำหรับการเดินเท้า จัดราวจับในห้องน้ำให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ การส่งเสริมการประกวดหมู่บ้านน่าอยู่ ชุมชนสะอาดการประชาสัมพันธ์ให้คัดแยกขยะ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุพิการ เช่น ทางลาด และสาธารณูปโภคพื้นฐาน การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม

๔) มิติสุขภาพ การส่งเสริมสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ในการดำรงชีวิต โดยกลุ่มผู้สูงอายุต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพที่ถูกต้อง เช่น การออกกำลังกายที่เหมาะสม อาหารที่ดี มีประโยชน์ การให้กำลังใจกับผู้สูงอายุเพื่อให้ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและการตรวจสุขภาพเป็นประจำ รวมทั้งการจัดกิจกรรมเพื่อนเยี่ยมเพื่อนให้กำลังใจ ควรส่งเสริมการออกกำลังกายที่เหมาะสม ให้ความรู้ด้านโภชนาการอาหารที่ดี มีประโยชน์ การให้กำลังใจกับผู้สูงอายุเพื่อให้ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและการตรวจสุขภาพเป็นประจำ

ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในชุมชน โดยความร่วมมือของภาคีเครือข่าย ควรประกอบด้วย การจัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุนแก่กลุ่มผู้สูงอายุโดยตรง เช่น การจัดทำแผนการสนับสนุนการจัดกิจกรรม

อย่างต่อเนื่อง การจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้ด้านสุขภาพและการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ การส่งเสริมอาชีพเพื่อสร้างรายได้ การจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ การจัดบริการตามความจำเป็นพื้นฐาน หนุนเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สถานีตำรวจ และกลไกการขับเคลื่อนงานในพื้นที่ เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เทศบาล ชมรมผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) โดยสนับสนุนงบประมาณดำเนินการ และสนับสนุนความรู้เพื่อเพิ่มทักษะความสามารถให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชนตามความต้องการของผู้สูงอายุ กล่าวคือ การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในชุมชน ควรมีการพัฒนาศักยภาพทางกาย ใจ และสังคม ไปพร้อมๆ การเสริมสร้างจิตสำนึกของผู้สูงอายุและคนในครอบครัว มีส่วนสำคัญที่ส่งผลการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข การส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ผู้สูงอายุเพื่อให้มีอาชีพและรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้สูงอายุมองเห็นคุณค่าในตนเองและภาคภูมิใจในตนเอง นอกจากนั้นยังพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้สูงอายุมีสภาพจิตใจที่ดี คือ การที่ผู้สูงอายุมีรายได้เป็นของตนเอง มีเงินเก็บ และมีเงินออม และเพียงพอกับค่าใช้จ่ายส่วนตัวผู้สูงอายุและไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ครอบครัว

ในส่วนของบทบาทของภาคส่วนภาคเครือข่ายที่ส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุในชุมชน ประกอบด้วย

๑) ภาควิชาการ ประกอบด้วย สถาบันการศึกษาในพื้นที่ มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการนำความรู้และความเข้าใจในสาระเชิงวิชาการมาสนับสนุนการดำเนินงานของผู้สูงอายุและภาคีเครือข่าย

๒) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีการให้บริการสาธารณสุขที่หลากหลาย อาทิ การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาล การฟื้นฟูสภาพ และการคุ้มครองผู้บริโภคโดยเกือบทั้งหมดจะไม่รับผู้ป่วยใน และไม่มีแพทย์ทำงานอยู่เป็นประจำ แต่จะอาศัยความร่วมมือกับแพทย์ในโรงพยาบาลชุมชน การดูแลผู้สูงอายุ ตรวจสุขภาพเบื้องต้น งานฟื้นฟูแนะนำให้มีความรู้ด้านการออกกำลังกายที่เหมาะสม อาหารและโภชนาการ ที่เหมาะสมกับผู้สูงวัย และการทำกายภาพบำบัดเบื้องต้น

๓) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทหน้าที่หลัก คือ เป็นผู้ให้การสนับสนุน และส่งเสริมกิจกรรมที่ผู้สูงอายุและชุมชนต้องการตามความเหมาะสมและความจำเป็นของผู้สูงอายุ รวมทั้งสนับสนุนการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุอย่างครบถ้วน ภายใต้กฎหมายที่กำหนด อาทิ การพัฒนาคุณภาพชีวิต การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ การส่งเสริมเรื่องการศึกษา การดูแลรักษาสุขภาพอนามัยของประชาชนและเยาวชน การส่งเสริมด้านการบำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น จากบทบาทภารกิจงานดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งประชากรสูงอายุที่นับวันจะเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ จึงจำเป็นอย่างยิ่ง

ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่อยู่ในพื้นที่ดูแลรับผิดชอบกลุ่มเป้าหมายโดยตรง ต้องเร่งให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุในทุกมิติ

๔) โรงเรียนผู้สูงอายุ ทำหน้าที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุและคนในชุมชน

๕) ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ ร่วมทำแผนดำเนินการที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชน และจัดทำโครงการโดยขอสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภายนอก เช่น หน่วยงานสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๖) สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ซึ่งมีพันธกิจในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มทุกช่วงวัย มีโอกาสการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตส่งเสริมสนับสนุนภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อตอบสนองความต้องการทางการศึกษาของประชาชนอย่างหลากหลาย การสนับสนุนการขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อย่างหลากหลาย ประกอบด้วย การส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ผู้สูงอายุ เช่น จัดกิจกรรมฝึกอาชีพ ให้แก่กลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน และโรงเรียนผู้สูงอายุ และงบประมาณดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้ผู้สูงอายุ การสนับสนุนการจัดทำและการใช้แอปพลิเคชันสำหรับผู้สูงอายุ เป็นต้น

๗) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดมีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการจัดกิจกรรมโครงการเพื่อพัฒนาผู้สูงอายุ/เครือข่าย ให้มีความเข้มแข็ง ทั้งด้านจิตใจอารมณ์ สังคม รวมทั้งจัดสวัสดิการต่างๆ แก่ผู้สูงอายุที่สนับสนุนลงสู่พื้นที่ อาทิ การสนับสนุนทุนประกอบอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุ และโครงการเกี่ยวกับการคุ้มครอง ส่งเสริมและสนับสนุนให้แก่มูลนิธิ องค์กร ชุมชน กลุ่มต่างๆ ที่ยื่นคำขอรับการสนับสนุนจากกองทุนผู้สูงอายุ การจัดทำระบบฐานข้อมูลผู้สูงอายุที่ยื่นคำขอรับการสนับสนุนเงินทุนเพื่อการประกอบอาชีพและโครงการที่ขอรับการสนับสนุน

การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุโดยการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกมิติบนพื้นฐานการความร่วมมือของภาคีเครือข่าย ควรมีการส่งเสริมด้านสุขภาพทั้งกายและใจ เช่น การส่งเสริมการออกกำลังกาย ให้ความรู้ด้านอาหารและโภชนาการสำหรับผู้สูงอายุ ให้คำปรึกษาแนะนำในการดูแลสุขภาพตัวเองทั้งกายและใจผ่านการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ การส่งเสริมด้านอาชีพ เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมกับองค์กร /หน่วยงานภาครัฐ และร่วมดูแลและป้องกัน แก้ไขปัญหาทางสังคม เช่น การค้ามนุษย์ ยาเสพติดในชุมชนจะทำให้ผู้สูงอายุมีความสุข ทั้งนี้ควรมีการดำเนินงานแบบบูรณาการ การสร้างความร่วมมือจากภาคส่วน เช่น สาธารณสุข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ

และการศึกษาตามอัธยาศัย กลุ่ม/องค์กรผู้สูงอายุ ในรูปแบบของคณะกรรมการ มีกิจกรรม แผนงานที่ชัดเจน ปฏิบัติได้จริง การจัดกิจกรรมให้ความรู้ สนับสนุนการฝึกอาชีพเพื่อสร้างรายได้สร้างรายได้ การจัดกลุ่มผู้ดำเนินการให้เข้าถึงตัวผู้สูงอายุโดยตรง เช่น เยี่ยมครอบครัวผู้สูงอายุ เพื่อสอบถามทุกข์ สุข การสนทนา และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกัน เป็นการเติมเต็มส่วนที่ขาดหายไปของกลุ่มผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้าน และกลุ่มติดเตียง ให้มีความสุข ไม่ถูกทอดทิ้ง

กล่าวโดยสรุป แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในชุมชนโดยความร่วมมือของภาคีเครือข่ายที่เหมาะสม ตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุทั้งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและทิศทางที่ควรจะมีในอนาคต มีการส่งเสริมกิจกรรมครอบคลุมทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านสุขภาพ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ในระดับนโยบายกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรให้สนับสนุนให้ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในระดับพื้นที่ เป็นศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ ครบวงจร และมีกลไกการบริหารจัดการที่ชัดเจน และมีงบประมาณที่เพียงพอสำหรับการจัดกิจกรรมหนุนเสริมการทำงานของผู้สูงอายุในชุมชน และควรกำหนดนโยบายการขับเคลื่อนงานให้แก่กลไกการทำงานด้านผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุในชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนการขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุผ่านกลไกการทำงานในระดับพื้นที่ เพื่อให้ตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชนและภาคีเครือข่าย ในส่วนของหน่วยงานภาครัฐและภาคีเครือข่ายในพื้นที่เองก็ควรมีการจัดทำแผนเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุในชุมชนให้ชัดเจน นำไปปฏิบัติได้การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ควรกำหนดประเด็นให้ตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุ และมีการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ ควรมีเวทีสำหรับแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ และแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาเพื่อให้เห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ

๓. แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายดูแลผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อการยกระดับการรับมือสถานการณ์ภัยพิบัติ

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายดูแลผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อการยกระดับการรับมือสถานการณ์ภัยพิบัติ ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๙ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๔ พบว่า ปัญหาภัยพิบัติที่ประสบมากที่สุดจำแนกออกเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ ปัญหาไฟป่าหมอกควัน และปัญหาน้ำป่าไหลหลาก โดยมีปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายดูแลผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อการรับมือสถานการณ์ภัยพิบัติทั้ง ๒ กลุ่มภัยพิบัติ ได้แก่ ปัจจัยส่งเสริมการบริหารของภาคีเครือข่ายการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อการรับมือสถานการณ์ภัยพิบัติ

การบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายดูแลผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อการยกระดับการรับมือสถานการณ์ภัยพิบัติ คือ การส่งเสริมภาคีเครือข่ายเข้ามาทำงานร่วมกันโดยเน้นการมีส่วนร่วม โดยการส่งเสริม

ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแกนกลางสำคัญที่การสร้างเครือข่ายการทำงานเป็น การร่วมกันอย่างมีจุดหมายที่ให้ความสำคัญกับการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน การทำหน้าที่อย่างมีจิตสำนึก การทำหน้าที่ต่อกันและกระทำอย่างมีจิตสำนึก การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนในองค์ประกอบของเครือข่ายสิ่งที่จะขาดไม่ได้คือการมีส่วนร่วมการพึ่งพาอาศัย และการแลกเปลี่ยนความรู้การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกจะเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้เครือข่ายนั้นมีพลังมากขึ้น เพราะการมีส่วนร่วมจะทำให้สมาชิกมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย โดยทุกกระบวนการควรเน้นการมีส่วนร่วม การเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมติดตามผล โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งแนวทางการพัฒนาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายที่ดูแลผู้สูงอายุในชุมชนในการรับมือสถานการณ์ทางภัยพิบัติในชุมชน มีดังนี้

๑) การมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของภาคีเครือข่ายดูแลผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อการรับมือสถานการณ์ภัยพิบัติจะเกิดขึ้นร่วมกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิบัติการโดยจะมีการประชุมหารือเพื่อวางแผนในการรับมือกับสถานการณ์ภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นในชุมชนซึ่งจะมีผลกระทบต่อผู้สูงอายุและประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่จุดเสี่ยงของแต่ละชุมชน โดยตัวแทนจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมในพื้นที่ เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงเรียน วัด ผู้ประกอบการ ตัวแทนกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มอาชีพ ตัวแทนประชาชนแต่ละหมู่บ้านหรือหมวดบ้าน ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มูลนิธิซึ่งทำงานให้การช่วยเหลือในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ เป็นต้น

๒) การมีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิบัติการ สำหรับการมีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิบัติการนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่จะเป็นผู้ดำเนินการหลัก ในการจัดทำแผนโดยผ่านกระบวนการบริหารจัดการตามหลัก ๔M's คือ การจัดการเรื่องผู้ปฏิบัติงาน การจัดทำงบประมาณ สนับสนุน การจัดเตรียมอุปกรณ์ วัสดุ ครุภัณฑ์ ที่จำเป็นต่อการรับมือกับสถานการณ์ภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นในชุมชน กล่าวคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เป็นแกนกลางในการบริหารงานเครือข่ายดูแลผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งควรมีการใช้หลักการบริหารแบบ ๔M's คือ (๑)การจัดการด้านกำลังคน (Man) ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญที่สุด เพราะการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือการดำเนินการใดๆ จะต้องเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยคน ทั้งในด้านความคิด การวางแผน การดำเนินการ หรือจัดการทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทุกรูปแบบ การพัฒนาคนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุด (๒)การจัดการด้านงบประมาณสนับสนุน (Money) เงินทุนถือว่าเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญ เพราะการดำเนินโครงการทุกโครงการจะไม่สามารถดำเนินการได้ดีหากขาดทุนในการดำเนินงาน (๓) การจัดการด้านอุปกรณ์ วัสดุ ครุภัณฑ์ (Material) และ (๔) การใช้หลักการบริหารจัดการในการ (Management) วิธีการ ขั้นตอน หรือกระบวนการในการดำเนินโครงการ ความสำเร็จ

ของการดำเนินโครงการส่วนใหญ่จะมาจากการที่องค์กรมีการกำหนดขั้นตอนแนวทางในการดำเนินงานที่ดี
ควรต้องมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน มีวิสัยทัศน์ที่ดี มีการวางแผนจัดการ การติดตามความก้าวหน้าของงาน
การตรวจสอบคุณภาพผลงานที่ได้ และการควบคุมการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง

นอกจากมีการประยุกต์ใช้การบริหารจัดการตามหลัก ๔ M's และการบริหารอย่างมีส่วนร่วม
แล้วนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังได้มีการใช้เครื่องมือทางการบริหารพัฒนาองค์กรให้มีขีดสมรรถนะสูงขึ้น
ตามหลัก ๗S's ดังต่อไปนี้ Strategy, Structure ซึ่งถือเป็น Hardware หรือเป็นตัวแปรที่มองเห็นได้
ส่วนอีก ๕S's ได้แก่ Style, Staff, Skills, Shared-value, System ถือว่า เป็น Software หรือตัวแปร
ที่มองเห็นไม่ชัดเจน นอกจากนี้ยังได้มีการนำหลักการบริหารจัดการภายใต้ทักษะกระบวนการ POSDCoRB ๗
ประการ ซึ่งเป็นหลักการที่สำคัญในการบริหารจัดการองค์กรที่ใช้กันทั้งในภาครัฐ และภาคเอกชน ที่มีอำนาจ
การบริหารมีหน้าที่และบทบาทการบริหารนำมาใช้อย่างแพร่หลาย อยู่ ๗ ประการ คือ การวางแผน
(Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การกำหนดส่วนงานโครงสร้างขององค์กรการกำหนดตำแหน่งงาน
ต่างๆ พร้อมกับอำนาจหน้าที่การจัดการด้านบุคคล (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน
(Coordinating) การรายงาน (Reporting) การจัดการงบประมาณ (Budgeting) รวมถึงระบบการบริหารจัดการ
กลไกในการขับเคลื่อนแผนงานในการปฏิบัติไว้อย่างเป็นระบบ โดยจะหาหรือเพื่อระดมความคิดเห็น
จากหน่วยงานภาคีเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ที่ทำงานอยู่ในพื้นที่องค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งจะร่วมให้ข้อคิดเห็นและดำเนินการร่วมในส่วนที่หน่วยงานของตนเกี่ยวข้องตามแผนปฏิบัติการ
ดังกล่าว ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายดังกล่าวจะมากหรือน้อยนั้น ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับบทบาท
ของผู้นำท้องถิ่น ท้องที่ ที่จะสามารถประสานงานกับภาคีเครือข่ายได้อย่างเปิดกว้างหรือไม่

๓) การมีส่วนร่วมในการนำแผนไปปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการนำแผนไปปฏิบัติการ
เป็นขั้นตอนที่สืบเนื่องมาจากขั้นตอนของการกำหนดเป้าหมายและการวางแผนปฏิบัติการ ซึ่งในทุกพื้นที่
ของการวิจัยปรากฏว่าได้รับความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายในการดูแลผู้สูงอายุจากภัยพิบัติได้เป็นอย่างดี เพราะ
เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกำหนดเป้าหมายและการวางแผนปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมมาตั้งแต่ต้น จึงทำให้
แต่ละหน่วยงานภาคีเครือข่ายรู้และเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนในการนำแผนไปปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวข้อง
กับหน่วยงานของตนเองเป็นอย่างดี ประกอบกับแต่ละพื้นที่จะมีกระบวนการชักชวนแผนปฏิบัติและขั้นตอนต่างๆ
เป็นประจำทุกปี จึงส่งผลให้เกิดความเข้าใจในขั้นตอนและแผนปฏิบัติการระหว่างหน่วยงานในระดับที่ดี
และเป็นที่พอใจของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่นั้นๆ

๔) การมีส่วนร่วมในการทบทวนประเมินผล การมีส่วนร่วมในการทบทวนประเมินผล
เป็นขั้นตอนที่ภาคีเครือข่ายแต่ละหน่วยงานหรือองค์กรหรือภาคส่วนต่างๆ ร่วมกันทบทวนในช่วงภายหลัง

เกิดภัยพิบัติ โดยจะมุ่งเน้นไปที่สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงกับแผนการที่เตรียมไว้รองรับก่อนเกิดภัยพิบัตินั้น
สอดคล้องหรือเพียงพอต่อความจำเป็น

แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายดูแลผู้สูงอายุในชุมชน
เพื่อการยกระดับการรับมือสถานการณ์ภัยพิบัติ จึงถือว่าเป็นการผนวกรวมระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการบริหาร
แบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายดูแลผู้สูงอายุในชุมชนในการรับมือสถานการณ์ภัยพิบัติเข้ากับสภาพการณ์
บริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายดูแลผู้สูงอายุในชุมชนในการรับมือสถานการณ์ภัยพิบัติมาประยุกต์
เข้าด้วยกันนั้น สามารถนำมาเป็นรูปแบบแนวทางในการนำไปพัฒนาต่อยอดรวมถึงการประยุกต์ใช้เพื่อการ
บริหารภาคีเครือข่ายดูแลผู้สูงอายุในชุมชนในการรับมือสถานการณ์ภัยพิบัติในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
อื่นๆ ซึ่งมีบริบทของสภาพปัญหาและพื้นที่ใกล้เคียง อย่างไรก็ตามการที่จะส่งเสริมให้พื้นที่องค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นอื่นๆ นอกจากนี้ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งสำหรับพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆที่จะนำไป
ประยุกต์ใช้นั้นคือ ความเข้มแข็งและความสามัคคีของผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ในพื้นที่เหล่านั้นที่ให้ความสำคัญ
ต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายดูแลผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อการยกระดับการรับมือสถานการณ์
ภัยพิบัติเป็นสำคัญ

ดังนั้นรัฐบาลหรือหน่วยงานภาครัฐ ควรมีการสำรวจข้อมูลพื้นที่องค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นทั่วประเทศถึงสภาพปัญหาและมาตรการหรือแนวทางในการรับมือกับสถานการณ์ภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้น
ต่อผู้สูงอายุและประชาชนทั่วไปในแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรส่งเสริมให้แต่ละองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นทั่วประเทศ ดำเนินพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายดูแลผู้สูงอายุในชุมชน
เพื่อการยกระดับการรับมือสถานการณ์ภัยพิบัติ ซึ่งสภาพปัญหาภัยพิบัตินั้น อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคตเพิ่มมากขึ้น
เนื่องจากสภาวะการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก ทั้งนี้เพื่อเป็นการเฝ้าระวังและเตรียมพร้อมในการรับมือต่อภัย
พิบัติดังกล่าวหากเกิดขึ้นหรือมีการขยายความรุนแรงของสภาพปัญหาเพิ่มมากขึ้นในแต่ละพื้นที่ ในส่วนของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งทั่วประเทศควรตระหนักถึงสภาพปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคี
เครือข่ายดูแลผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อการยกระดับการรับมือสถานการณ์ภัยพิบัติเนื่องด้วยองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นแต่ละแห่งจะมีบทบาทนำในการเป็นแกนกลางในการบริหารจัดการในเชิงพื้นที่ ด้วยเพราะกรอบอำนาจ
ตามกฎหมายที่ให้อำนาจไว้อย่างชัดเจน ในขณะที่เดียวกันทรัพยากรทางการบริหารก็มีความพร้อมในระดับ
ของการเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีเพียงแต่การทำงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้นั้น จำเป็นต้องประสาน
ความร่วมมือกับหน่วยงานภาคีเครือข่าย ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้อง
กับสภาพปัญหาในรูปแบบของการบูรณาการร่วมกันอย่างมีส่วนร่วม ตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย
ร่วมกัน การมีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการนำแผนไปปฏิบัติ การมีส่วนร่วม

ในการทบทวนประเมินผล และการจัดทำแผนการบริหารความเสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติในแต่ละพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ อีกด้วย

๔. กลยุทธ์การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้สูงอายุ ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้สูงอายุของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๕ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๙ พบว่า เครือข่ายผู้สูงอายุเป็นการรวมกลุ่มหรือการเข้ามามีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันของกลุ่มหรือองค์กรด้านผู้สูงอายุ ซึ่งมีทั้งการรวมกลุ่มกันอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม องค์กรหรือเครือข่ายร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารกันระหว่างกลุ่มผู้สูงอายุหลายๆ กลุ่มจนก่อให้เกิดเครือข่ายในระดับกว้างขึ้น และยังพบองค์กรเครือข่ายด้านผู้สูงอายุดังกล่าวมีระบบการบริหารจัดการของเครือข่ายด้านผู้สูงอายุที่เป็นภาคีเครือข่ายของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ทั้ง ๔ ประเภท ได้แก่ เครือข่ายภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคธุรกิจเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) พบว่า การบริหารจัดการเครือข่ายของกระทรวงที่ได้ร่วมงานกับภาคีส่วนต่างๆ ซึ่งพบว่ากลไกการบริหารงานมี ๒ แนวทาง คือ กลไกการบริหารตามแนวดิ่ง และกลไกการบริหารตามแนวราบ โดยระบบการบริหารจัดการของเครือข่ายภายในกระทรวงเดียวกันหรือหน่วยงานที่อยู่ภายใต้สังกัดกระทรวงเดียวกัน จะมีลักษณะการบริหารจัดการเครือข่ายโดยใช้กลไกการบริหารตามแนวดิ่งเป็นหลัก มีระบบการทำงานที่มีโครงสร้างการบริหารงานแบบลำดับชั้นอย่างชัดเจน โดยมีผู้มีอำนาจหรือปลัดกระทรวงเป็นผู้สั่งการให้แต่ละหน่วยงานภายในกระทรวงดำเนินการกิจหรือบทบาทงานตามที่ได้รับมอบหมาย มีการใช้อำนาจการตัดสินใจในลักษณะของการรวมศูนย์การสั่งงานหรือการวางแผนงานโครงการต่างๆ มีการสั่งการมาจากระดับบน โดยมีผู้ปฏิบัติระดับล่างคือ หน่วยต่างๆ ปฏิบัติตามคำสั่งที่ได้รับการถ่ายทอดลงมาเท่านั้น ส่วนของระบบของการบริหารเครือข่ายองค์กรเอกชน ผลจากการศึกษา พบว่า มีลักษณะการดำเนินงานที่แตกต่างไปตามแต่ละองค์กร เนื่องจากแต่ละองค์กรมีเครือข่ายที่ต้องร่วมทำงานร่วมกันที่กว้างขวาง โดยวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งองค์กรก็เพื่อเป็นองค์กรที่ประสานงานร่วมกับองค์กรผู้สูงอายุต่างๆ ในพื้นที่ จุดเด่นของเครือข่ายประเภทนี้ คือ ความคล่องตัวในการบริหารจัดการ และการขยายเครือข่ายอาศัยเทคนิคและวิธีการของผู้นำแต่ละคนที่จะดึงภาคีเข้ามาร่วมงาน ในส่วนของระบบการบริหารเครือข่ายองค์กรธุรกิจเอกชน คือ องค์กรที่แสวงหากำไร โดยการทำธุรกิจให้บริการกับผู้สูงอายุ ดูแลด้านสุขภาพ ด้านชีวิตความเป็นอยู่ รวมถึงด้านจิตใจ มีกิจกรรมด้านนันทนาการต่างๆ ซึ่งลักษณะการบริหารจัดการขององค์กรเอกชนนั้น ให้ความสำคัญกับการบริหารธุรกิจ ซึ่งโครงสร้างการจัดองค์กรนั้นเป็นไปตามระบบเอกชน มีผู้บริหารและมีการแบ่งการทำงานอย่างชัดเจน คือ แผนกบุคคล การเงิน บัญชีและ พยาบาลวิชาชีพและผู้ดูแลผู้สูงอายุ ในระบบการจัดโครงสร้างอย่างนี้

เป็นไปตามกลไกที่มุ่งตอบสนองการบริหารจัดการภายในองค์กรให้ตอบรับกับการดำเนินธุรกิจ โดยกลยุทธ์การดำเนินงานขององค์กรเอกชนที่แสวงหากำไรนั้นมีเป้าหมายในการดำเนินงาน ที่ชัดเจน มีการกำหนดทิศทางการขยายธุรกิจ มีการสร้างบุคลากรรองรับ องค์กรที่เป็นธุรกิจนั้นจะมีการบริหารองค์กรที่มีเอกเทศของตนเอง จะไม่มีเครือข่ายร่วมเพราะต้องบริหารธุรกิจตามศักยภาพของตนเอง กล่าวโดยสรุป การเชื่อมโยงเครือข่ายของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จะพบว่า ในส่วนการประสานการทำงานกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายภายนอกกระทรวงนั้นจะใช้กลไกการบริหารตามแนวราบ ซึ่งเป็นรูปแบบกลไกการบริหารที่เน้นการประสานงาน การมอบหมายงานผ่านโครงการและกิจกรรมต่างๆ เป็นหลัก ซึ่งเป็นความร่วมมือในแนวราบเป็นหลัก โดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างแกนนำที่เป็นจุดเชื่อมต่อ (Node) ของแต่ละเครือข่าย กลไกการบริหารแบบนี้จึงให้ความสำคัญกับแกนนำหรือผู้นำเครือข่ายและภาวะผู้นำขององค์กร เครือข่ายมีความสำคัญมากในการผลักดันไปสู่ความสำเร็จของงาน เป็นการอาศัยทุนทางสังคม (Social Capital) ที่มีอยู่เดิมในรูปของความสัมพันธ์เชิงเครือญาติและความสัมพันธ์ฉันท์มิตรในการประสานงาน และขอความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรม ในกระบวนการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายภายนอกกระทรวงนั้น การประสานแนวราบยังทำเพียงแค่การประสานผ่านโครงการ/กิจกรรม หรือการสนับสนุนเพียงในส่วนงบประมาณในการจัดโครงการกิจกรรมเท่านั้น โดยไม่ได้มีการลงไปปฏิบัติหรือร่วมงานในการพัฒนากับเครือข่ายอย่างจริงจังเท่าที่ควร ด้วยเหตุนี้ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จึงควรมีการพัฒนาในเรื่องของการทำงานร่วมกับเครือข่ายภายนอกให้มากยิ่งขึ้น ไม่เพียงแต่การสนับสนุนงบประมาณหรือการประสานงานผ่านกิจกรรมหรือโครงการระยะสั้นเท่านั้น ซึ่งหากต้องการที่จะมีภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็งและเป็นกำลังสำคัญในการทำงานของกระทรวงอาจต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายในหลายๆ ทาง อย่างไรก็ตาม ในการระดมความร่วมมือจากเครือข่ายในบางครั้งอาจเป็นกรณีเร่งด่วนหรือมีข้อจำกัดด้านเวลา อาจไม่สามารถรอกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกได้ทันจึงจำเป็นต้องอาศัยภาวะผู้นำของบรรดาแกนนำเครือข่ายในการตัดสินใจและประสานขอความร่วมมือในการระดมมวลชนในเครือข่ายเพื่อการสนับสนุน ดังนั้น แนวคิดของกลไกบริหารงานเครือข่ายในแนวราบนับว่าเป็นหัวใจหลักในการนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารงานเชิงเครือข่ายของกระทรวง

ดังนั้นเพื่อหาแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายด้านผู้สูงอายุของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์นั้น ประเด็นสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการหาแนวทางการทำงานร่วมกันกับเครือข่าย ๓ ประเด็นหลัก ได้แก่ ประเด็นปัญหาของเครือข่ายผู้สูงอายุ ประเด็นความต้องการของผู้สูงอายุ และข้อเสนอแนะต่อการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้สูงอายุ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑) ประเด็นปัญหาของเครือข่ายผู้สูงอายุ เป็นปัญหาในการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ที่เป็นภาคีเครือข่ายของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์นั้น ซึ่งผลจากการศึกษาสามารถสะท้อนปัญหาในการบริหารจัดการของกระทรวงฯ ต่อการทำงานร่วมกับเครือข่ายในพื้นที่ในหลายๆ ด้าน

ตั้งแต่ด้านบุคลากรที่พบว่ากระทรวงฯ ยังขาดบุคลากรในระดับพื้นที่ที่จะดำเนินงานหรือประสานงานกับองค์กรเครือข่ายด้านผู้สูงอายุ ซึ่งหากมองในเชิงโครงสร้างพบว่า กระทรวงยังไม่มีหน่วยปฏิบัติในระดับพื้นที่ที่ทำงานด้านผู้สูงอายุโดยตรง มีแต่เพียงสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่มีการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการในระดับจังหวัดเท่านั้น ทำให้ขาดความต่อเนื่องในด้านให้บริการ เนื่องจากไม่มีเจ้าหน้าที่ที่จะทำงานในเชิงรุกได้อย่างเนื่อง การทำงานเน้นในรูปแบบของการสั่งการจากนโยบาย ซึ่งนโยบายจะมีการเปลี่ยนแปลงตลอดทำให้ผลที่ได้ไม่มีความต่อเนื่องหรือยั่งยืนในการให้บริการ ซึ่งหากเป็นการประสานงานกับพื้นที่เพื่อจัดกิจกรรมหรือโครงการ เช่น การประสานไปยัง องค์กรการบริหารส่วนตำบลต่างๆ ก็จะเป็นการประสานงานในลักษณะของการสนับสนุนงบประมาณ หรือการส่งต่องานให้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นดำเนินงาน ประเด็นปัญหาด้านงบประมาณ ที่ยังขาดการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม/โครงการที่ต่อเนื่อง ทำให้หลายๆ กิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุต้องหยุดชะงักไม่สามารถดำเนินงานต่อเนื่องได้ในพื้นที่ ประเด็นปัญหาด้านองค์ความรู้ในการปฏิบัติงาน พบว่า บุคลากรของกระทรวงเองยังขาดองค์ความรู้ในหลายๆ ด้านที่จำเป็นในการทำงานด้านผู้สูงอายุร่วมกับภาคีเครือข่ายในชุมชน รวมไปถึงปัญหาบริการต่างๆ ที่ยังไม่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุเท่าที่ควร บางกิจกรรมไม่มีสถานที่ในการจัดให้บริการ ไม่มีวัสดุอุปกรณ์ที่เพียงพอ เป็นต้นซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้เป็นปัญหาที่เครือข่ายต้องการให้กระทรวงฯ เห็นความสำคัญและประสานความร่วมมือกับองค์กรเครือข่ายอย่างต่อเนื่องและทั่วถึงทุกๆ พื้นที่

๒) ประเด็นความต้องการของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการการบริการในด้านการรักษาพยาบาลมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านอาหาร และด้านที่อยู่อาศัยกับด้านทักษะอาชีพตามลำดับ เมื่อทำการศึกษารูปแบบของการบริการที่เกี่ยวกับด้านสุขภาพที่ผู้สูงอายุต้องการ พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการบริการด้านการรักษาพยาบาล ได้แก่ การตรวจสุขภาพ การจัดหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ลงไปยังชุมชน และการเยี่ยมผู้สูงอายุ/เยี่ยมบ้าน เมื่อแยกเป็นความต้องการการให้บริการด้านสุขภาพกาย พบว่า บริการที่ผู้สูงอายุต้องการให้มีหน่วยให้บริการมากที่สุดคือเรื่องการให้คำปรึกษาทั่วไปแก่ผู้สูงอายุเกี่ยวกับสภาวะสุขภาพ รองลงมา คือ เรื่องของการจัดให้มีอุปกรณ์ออกกำลังกายที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ คือความต้องการให้มีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและเรื่องกายภาพบำบัดในร้อยละที่เท่ากัน ส่วนความต้องการการบริการในด้านสุขภาพจิตนั้น พบว่า สิ่งที่ผู้สูงอายุต้องการคือการมอบของขวัญในวันสำคัญเพื่อเป็นขวัญกำลังใจ รองลงมา คือการจัดกิจกรรมทางศาสนา เช่น การฟังธรรม จากผลการศึกษาครั้งนี้ ทำให้เห็นได้ถึงแนวทางในการส่งเสริมกิจกรรมของเครือข่ายว่าสิ่งที่กลุ่มผู้สูงอายุต้องการเกือบครึ่งหนึ่งคือด้านสุขภาพ แต่สำหรับการบริการอีกส่วนหนึ่งโดยภาพรวมเป็นความต้องการการบริการในเชิงสังคมและการดำรงชีวิต ซึ่งผลจากความต้องการบริการเหล่านี้ ชี้ให้เห็นว่ากระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรมีเครือข่ายทั้ง ๔ ประเภทเข้ามาร่วมในการทำงานด้านผู้สูงอายุ โดยเฉพาะหน่วยงานระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดกับกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด โดยควรมีการจัดทำแผนงานการจัดให้บริการที่สอดคล้องกับความต้องการและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ของผู้สูงอายุ โดยควรเน้นกลยุทธ์ในด้านการส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุ และมีนโยบายการดำเนินงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องจนสำเร็จตามกระบวนการ

๓) ข้อเสนอแนะต่อการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้สูงอายุ จากการที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีกระบวนการทำงานเป็นไปตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายและตามกฎหมายกำหนดเป็นลักษณะของการบริหารเชิงแนวดิ่ง (Functional Organization Structure) การทำงานกับเครือข่ายจึงเป็นอีกทางหนึ่งที่จะทำให้กระทรวงสามารถที่จะทำงานกับกลุ่มเป้าหมายผู้สูงอายุได้ง่ายยิ่งขึ้น โดยกระทรวงจะทำหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนการให้บริการแก่กลุ่มภาคีเครือข่ายผ่านช่องทางต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นงบประมาณ องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องและโครงการกิจกรรมต่างๆ ซึ่งการบูรณาการการทำงานกับพื้นที่นั้น กระทรวงพยายามเชื่อมโยงเครือข่ายโดยการประสานข้อมูล โครงการและกิจกรรมโดยเน้นให้หน่วยงานหลักในพื้นที่ขับเคลื่อน นั่นก็คือ องค์การบริหารส่วนตำบลที่ทำหน้าที่หลักในการทำงานและได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกระทรวง ทั้งนี้การทำงานจะทำงานร่วมกับทุกภาคส่วน เรียกว่า พหุภาคี โดยใช้ทั้งกลุ่มองค์กรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ทำให้เห็นได้ว่า กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้มีการทำงานร่วมกับภาคส่วนต่างๆ เพื่อการพัฒนารูปแบบการทำงานให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากยิ่งขึ้น ถึงแม้ว่าผลจากการศึกษาการทำงานด้านเครือข่ายระหว่างกระทรวงฯ กับภาคส่วนต่างๆ ยังมีอีกหลายหน่วยงานที่กระทรวงเองยังไม่ได้เข้าไปร่วมงานในหลายส่วน อาจมีเพียงด้านงบประมาณและการสนับสนุนด้านอื่นๆ ที่ทางองค์กรเครือข่ายต่างๆ ขอความร่วมมือ แต่ก็ยังมีอีกไม่น้อยที่กระทรวงเองได้ทำงานร่วมกันในฐานะของภาคีเครือข่ายอย่างจริงจังเช่นกัน

จากการศึกษาการดำเนินงานเครือข่ายด้านผู้สูงอายุ สามารถนำเสนอแนวทางการทำงานและกลยุทธ์การทำงานด้านผู้สูงอายุของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ออกเป็น ๓ กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ ๑ : การบริหารจัดการเครือข่ายด้านผู้สูงอายุ โดยมาตรการในการดำเนินการที่สำคัญ ได้แก่ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ต้องให้การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายต่างๆ โดยเน้นการให้ความสำคัญกับการดูแลผู้สูงอายุ และมีนโยบายในการดำเนินงานร่วมกันเกี่ยวกับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง ควรส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแกนนำในการสร้างเครือข่ายการทำงานด้านผู้สูงอายุในระดับท้องถิ่น ควรเน้นให้มีการส่งเสริม และพัฒนาผู้นำองค์กรเครือข่ายด้านผู้สูงอายุให้มีศักยภาพในการทำงาน โดยการจัดอบรมให้ความรู้ในด้านการทำงานกับกลุ่มผู้สูงอายุ มีกระบวนการจัดการองค์ความรู้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน มีเครือข่ายการเรียนรู้ ควรมีการสนับสนุนงบประมาณในการบริหารจัดการองค์กรเครือข่ายด้านผู้สูงอายุผ่านกิจกรรม/โครงการที่ทำร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนให้ภาคีเครือข่ายมีการรวมตัวทำงานร่วมกัน โดยเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาองค์กรภาคีเครือข่ายมากขึ้น โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ต้องมีการเปิดพื้นที่สาธารณะในการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ผ่านสื่อบุคคล สื่อการศึกษา สื่อท้องถิ่นและสื่อระดับชาติ รวมถึงการปรับปรุงกลไกทางกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับและมาตรการต่างๆ เพื่อเอื้ออำนวยให้ภาคส่วนต่างๆ เข้ามาร่วมสนับสนุนการสร้างเครือข่ายด้านผู้สูงอายุที่เข้มแข็ง

กลยุทธ์ที่ ๒ : กระบวนการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ต้องให้การส่งเสริมและพัฒนาผู้นำองค์กรเครือข่ายด้านผู้สูงอายุให้มีศักยภาพในการทำงานและมีพลังในการดึงภาคีเครือข่ายเข้ามาทำงานร่วมกัน โดยการมีส่วนร่วมจากผู้สูงอายุ โดยมาตรการในการดำเนินการที่สำคัญ ได้แก่ การกำหนดคุณลักษณะของตำแหน่งผู้ทำงานด้านผู้สูงอายุตามที่ต้องการ เสริมทักษะผู้นำให้มีความรู้ความสามารถในการทำงานและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานด้านผู้สูงอายุอย่างชัดเจน การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับพันธมิตรในการทำงาน แสวงหาภาคีเครือข่ายใน การดำเนินงานร่วมกัน เพื่อให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมที่หลากหลาย และส่งเสริม/ชักจูงให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีศักยภาพในการดำเนินงาน เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อสังคมให้มากขึ้น

กลยุทธ์ที่ ๓ : กระบวนการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ต้องมีการจัดทำยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายด้านผู้สูงอายุมาตรการในการดำเนินการ โดยมาตรการในการดำเนินการที่สำคัญ การวางแผนเป้าประสงค์ที่ต้องการตามกรอบเวลาที่ชัดเจน การค้นหาภาคีเครือข่ายที่ทำงานร่วมกับกระทรวง การนำแผนที่ได้ไปใช้ในทางปฏิบัติเพื่อเกิดประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายสูงอายุ การจัดทำแผนการพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุแบบองค์รวม โดยพัฒนาทั้งมิติด้านร่างกายจิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม การจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมให้กับเครือข่ายและผู้สูงอายุในพื้นที่ที่ต้องทำงานในเรื่องการดูแลผู้สูงอายุ

กล่าวโดยสรุป การจัดทำกลยุทธ์ในการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้สูงอายุต้องอาศัยปัจจัยเกื้อหนุนอีกหลายประการ ซึ่งกระบวนการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ยังไม่ได้มีการลงไปปฏิบัติงานร่วมกับภาคีภายนอกกระทรวงอย่างจริงจัง ทั้งนี้ หากวิเคราะห์ถึงภารกิจของกระทรวงฯ ที่ต้องทำงานกับกลุ่มเป้าหมายที่มีจำนวนมากในพื้นที่ แต่มีข้อจำกัดในเรื่องของหน่วยงานระดับพื้นที่ การทำงานกับภาคีเครือข่ายย่อมเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะทำให้งานของกระทรวงฯ สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายผู้สูงอายุได้อย่างทั่วถึงมากยิ่งขึ้น

QR code : ตารางสังเคราะห์ผลงานวิจัย

ด้านผู้สูงอายุ ประเด็นภาคีเครือข่ายด้านผู้สูงอายุในชุมชน

๔.๒ ด้านสตรีและครอบครัว

สามารถแบ่งประเด็นศึกษาได้ ๒ ประเด็น ได้แก่ ๑. บทบาทสตรี ๒. ครอบครัวเข้มแข็ง โดยมีผลการสังเคราะห์ผลงานวิจัย ดังนี้

๔.๒.๑ ประเด็นบทบาทสตรี

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๖ ได้ดำเนินการสังเคราะห์ผลงานวิจัยประเด็นบทบาทสตรี โดยมีผลการสังเคราะห์ผลงานวิจัยบทบาทของสตรีในการเข้าไปมีตำแหน่งในชุมชน ตำแหน่งที่เข้าไปมีส่วนร่วมมากที่สุดจะเป็นตำแหน่งอาสาสมัครในชุมชน มีมากถึง ร้อยละ ๘๗.๕ เช่นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) เป็นต้น รองลงไปจะเป็นตำแหน่งคณะกรรมการกลุ่มองค์กรภาคประชาชน ต่างๆ ในชุมชน ร่วมเป็นผู้นำหมู่บ้าน เช่นผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สำหรับตำแหน่งที่เข้าร่วมน้อยมากคือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ปัจจัยที่ทำให้สตรีเข้าไปมีส่วนร่วมในการมีตำแหน่งในชุมชน การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน/ตำบล ปัจจัยมากที่สุดคือมีความต้องการการเข้าไปทำประโยชน์ให้กับชุมชน รองลงมาเพื่อต้องการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน และการมีความรู้ความสามารถในกิจกรรมที่เข้าร่วม ปัจจัยที่น้อยที่สุดคือต้องการตำแหน่งในสังคม

ปัญหาอุปสรรคในการเข้าไปมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาชุมชน/ตำบล ปัญหาอุปสรรคที่พบมากที่สุดคือปัญหาสังคม/ชุมชนไม่ยอมรับที่จะให้ผู้หญิงไปเป็นผู้นำและมีอำนาจในการตัดสินใจในการพัฒนา มีถึงร้อยละ ๕๒.๕ รองลงมาปัญหามีภาระการดูแลเรื่องภายในครอบครัวและการมองที่ความแตกต่างระหว่างเพศที่สังคมมองว่าสตรีมีศักยภาพน้อยกว่าผู้ชายการรับรู้ว่ามีพระราชบัญญัติผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.๒๕๕๐ ส่วนมากจะตอบ ว่าเคยรับรู้ถึงร้อยละ ๙๔.๕ ซึ่งช่องทางการรับรู้มากที่สุดรับรู้จากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องรองลงไปรับรู้จากผู้นำชุมชน และรับรู้จากเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ประเด็นปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่มีในชุมชนจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษา พบว่าไม่มีปัญหา ความรุนแรงในครอบครัว มีร้อยละ ๕๙ มากกว่าตอบว่ามี สำหรับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่มีหรือพบ มากที่สุดคือปัญหาสามีทำร้ายร่างกายภรรยา รองลงมาคือปัญหามารดาทำร้ายร่างกายบุตร สาเหตุที่ทำให้เกิด ความรุนแรงในครอบครัวคือเมาสุรา ท ำให้ขาดสติ รองลงมาคือสาเหตุความหึงหวงภรรยาอกใจสามี แนวทาง ในการแก้ไขปัญหาคือการออมชอม การพูดคุยปรับความเข้าใจให้เข้าใจกันของสามีภรรยาและบุคคลใน ครอบครัว ถ้าระดับความรุนแรงมากขึ้นก็จะเป็นการไกล่เกลี่ยให้ยอมความ หรือแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้า มาแก้ไขปัญหา สำหรับในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคือความรุนแรงในครอบครัวโดยใช้โครงการหรือกิจกรรมมี น้อยมากเพราะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้จัดท ำโครงการจะมีเฉพาะโครงการที่ป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว หรือโครงการที่เกี่ยวกับสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาความรุนแรง เนื่องมาจากหน่วยงานยังให้ความสำคัญน้อยใน เรื่องการป้องกันและแก้ไขปัญหาคือความรุนแรงในครอบครัวและการมองปัญหาในชุมชนที่ยังมองว่าปัญหาหลาย เรื่องเป็นเรื่องธรรมดาของครอบครัว เช่น การดุด่าระหว่างสามีภรรยา หรือระหว่างพ่อแม่

กับลูกหรือกับบุคคลใน ครอบครัว บทบาทสตรีในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ในชุมชน/ตำบล จะพบว่า มีมากถึงร้อยละ ๖๔ มีมากกว่าไม่เข้าร่วม กิจกรรมที่เข้าไปมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหการพัฒนาชุมชน ร่วมกำหนดแผนงาน โครงการในการแก้ไขปัญหาในชุมชน มีบุคคล หน่วยงานและองค์กรที่เข้าร่วมหาแนวทางป้องกันและแก้ไข ปัญหา ส่วนมากจะเป็นผู้นำ หมู่บ้าน/ผู้นำ ชุมชน รองลงมา จะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงาน ภาครัฐกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ การเข้าไปมีส่วนร่วมของสตรีในการเข้าไปพัฒนาชุมชน กิจกรรมที่เข้าไปมีส่วนร่วมมากที่สุด คือการเข้าร่วมกิจกรรมงานเทศกาล/งานประเพณี มีมากถึงร้อยละ ๙๘.๕ รองลงมาคือการเข้าไปมีส่วนร่วม กิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมการเข้าร่วมคิดตัดสินใจในการพัฒนา กิจกรรมในการพัฒนาการศึกษาใน ชุมชน สำหรับกิจกรรมการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องการรณ าเสนอปัญหาความรุนแรงใน ครอบครัวให้กับผู้นำ หมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง การเข้าไปสำรวจปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่อยู่ในชุมชนตัวเอง บทบาทสตรีในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน พบว่าชุมชนให้ความคิดเห็นว่าสตรี ควรเข้าไปมีบทบาทในการเข้าร่วมการประชุมของหมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อเสนอความคิดเห็น รณ าเสนอปัญหา แนวทาง และกิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาชุมชน นอกจากนั้นสตรีควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการเป็นผู้นำในหมู่บ้าน ในชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำ ท้องถิ่น ฯลฯ ในการยอมรับให้สตรีเข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาชุมชน พบว่าชุมชนจะมองในเรื่องความ เสมอภาคระหว่างหญิงชายต้องมีความเท่าเทียมกัน สตรีจะต้องได้รับการยอมรับในการเข้าไปเป็นผู้นำเท่าเทียม กับผู้ชาย แต่ก็พบว่าโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนที่ยังให้เกียรติผู้ชายมากกว่าผู้สตรีในการเข้าไป เป็นผู้นำและมีอ านาจในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ของชุมชนและยังมองว่าปัญหาเรื่องเพศที่เพศหญิงหรือสตรี มีศักยภาพการท างานในกิจกรรมทางสังคมผู้เพศชายไม่ได้ ในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวพบว่าเมื่อเกิดปัญหาความรุนแรงสตรีต้องเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาสูงกว่าผู้ชายเพราะสตรีจะมีความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ในครอบครัวดีกว่า แต่ถ้าพบการกระทำความรุนแรงในครอบครัวผู้ที่พบเห็นควรแจ้งให้หน่วยงานหรือพนักงานเจ้าหน้าที่เข้า ด าเนินการแก้ไขปัญหาให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.๒๕๕๐ ในการส่งเสริมบทบาทสตรี จากปัจจัยและปัญหาอุปสรรคของสตรีในการเข้าไปมีส่วนร่วมใน การพัฒนาชุมชน เช่นปัญหาการไม่ยอมรับของสังคม ของชุมชน ที่จะให้สตรีเข้าไปมีผู้นำ ผู้มีอ านาจในการ ตัดสินใจในการพัฒนา อาจเนื่องมาจากอันเนื่องมาจากคุณสมบัติหลายประการไม่จะเป็นเจตคติของสังคม ความเสมอภาคและการคุ้มครองทางสังคม ดังนั้นจึงจะต้องมีการส่งเสริม การพัฒนาบทบาทสตรี การพัฒนา ศักยภาพและความพร้อมให้กับสตรี ดังนี้ ๑. ส่งเสริมให้สตรีเข้าไปมีบทบาทในการเป็นผู้นำ ในชุมชน เช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในชุมชน ฯลฯ บทบาทในการเป็นผู้นำ ท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ บทบาทในการเป็นผู้นำ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น นายกองค์การบริหารส่วน ตำบล นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล ฯลฯ เพื่อที่จะได้ส่งเสริมให้มีกิจกรรมในชุมชนในการพัฒนาชุมชนเพื่อ ป้องกันและแก้ไขปัญหความรุนแรงในครอบครัว ๒. การสร้างความรู้ความเข้าใจในพระราชบัญญัติผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.๒๕๕๐ ให้กับสตรี ซึ่งจากการศึกษาพบว่า สตรีมีความรู้ความเข้าใจตามพระราชบัญญัติผู้ถูกระท ด้วย ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.๒๕๕๐ น้อยมาก

ควรมีการอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับสตรีในชุมชนโดย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ๓. การส่งเสริมบทบาทสตรีเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว จะต้องมีการพัฒนา ศักยภาพและความพร้อมในการเป็นผู้นำให้กับสตรีที่อยู่ในชุมชน ตลอดจนการส่งเสริมให้สตรีเข้าไปมีส่วนร่วม ในขบวนการตัดสินใจทุกระดับ ในการพัฒนาสังคมของชุมชน ๔. การพัฒนาบทบาทสตรีจะต้องมีการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างหญิงชายและการ คัดครองทางสังคมควบคู่ไปด้วย ๕. การพัฒนาบทบาทสตรีจะต้องมีการพัฒนาองค์กรด้านสตรี การบริหารจัดการในการด าเนินงาน องค์กรด้านสตรีผลการวิจัยพบว่า สรุปข้อมูลเชิงปริมาณ สถานภาพ บทบาทการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมสังคมของสตรี พบว่า ส่วนใหญ่สตรีมุสลิมไม่เป็นสมาชิกกิจกรรมทางสังคม คิดเป็นร้อยละ ๘๑.๖ และเป็นสมาชิก คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๔

บทบาทกลุ่มสตรีมุสลิมในพื้นที่ในการแก้ปัญหาและป้องกันปัญหาที่มี พบว่า ส่วนใหญ่มี บทบาทในการรณรงค์ให้ครอบครัวให้ความสำคัญกับการเลี้ยงบุตร ให้ความรักความอบอุ่น คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๘๑

บทบาทสตรีมุสลิมต่อการพัฒนาสังคม พบว่า ร้อยละ ๗๗ สตรีมุสลิมควรมีส่วนร่วมในการ ดำเนินกิจกรรมทางสังคม ในขณะที่ ร้อยละ ๒๓ มีความคิดเห็นว่า ไม่ควรมีส่วนร่วมในการการดำเนินกิจกรรม ทางสังคม

สตรีมุสลิมควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาสตรีด้านการพัฒนาสังคมหรือการมีส่วนร่วมทาง สังคม พบว่า ส่วนใหญ่ การเสริมสร้างเจตคติและการยอมรับด้านความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย คิดเป็นร้อย ละ ๒๒.๙๔

การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพกลไกและองค์กรสตรีมุสลิมทุกระดับที่มีผลการต่อการ ส่งเสริมบทบาทสตรีมุสลิมต่อการพัฒนาสังคม พบว่า ส่วนใหญ่การจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุน การดำเนินงานขององค์กรและกลไกสตรีมุสลิมระดับต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนากลไกที่มีความเข้มแข็งใน อนาคต คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๘๖

สรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

๑. สภาพปัญหาทั่วไปของสตรีมุสลิม พบว่า สตรีมุสลิมประสบปัญหาในเรื่อง “การดูแล เอาใจใส่ในการทำหน้าที่ของผู้ชายค่อนข้างมาก”

๒. บทบาทสตรีที่ควรจะเป็นต่อการพัฒนาสังคม พบว่า บทบาทชายหญิง ต้องยอมรับว่า อัลลอฮฺ(ซ.บ) ทรงสร้างมนุษย์มา โดยกำหนดภารกิจรวมกัน กำหนดชายและหญิงให้มีความแตกต่าง ความต่าง ที่จะต้องเติมเต็มซึ่งกันและกัน เรื่องการตรึงบิยะฮฺลูกๆ ซึ่งจริงๆ แล้ว งานหลักของผู้หญิง คือ การดูแลลูก ทาน หญิงอาชีวะเคยบอกว่า “เข็มถักของสตรี มีศักดิ์ศรีเทียบเท่ากับดาบของบุรุษ”การสร้างอาณาจักรที่พร้อมด้วย บรรยากาศที่ดี และการสร้างลูกๆของเราให้เป็นคนที่มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีมารยาท ขณะเดียวกันต้องรู้จัก อดทน ฝึกเด็กมีความอดทนอดกลั้น มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย อาศัยศิลปะชั้นสูงในการสร้างคนให้เป็นคนแบบ นี้ได้ แน่แน่นอนว่า ผู้หญิงต้องมีความรู้ และความรู้ที่ตัวเองที่กลายเป็นศักดิ์ศรีของผู้หญิงซึ่งไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิง แน่แน่นอน ถ้าขาดความรู้ก็เหมือนขาดศักดิ์ศรี

๓. บทบาทการเป็นตัวแทนในการพัฒนาสังคม

การกำหนดบทบาทสตรีในการเป็นตัวแทน ที่ไม่ขัดกับหลักศาสนา และเป็นที่ยอมรับของสังคมนั้น สิ่งสำคัญ คือ การวางตัว ปฏิบัติที่ถูกหลักศาสนา กล่าวคือ เราในฐานะที่เป็นแม่ของลูก เป็นภรรยาของสามี และเป็นลูกของแม่นั้น

สำหรับกลยุทธ์การพัฒนาสตรีมุสลิมให้มีบทบาทต่อการพัฒนาสังคมต้องมีการเปิดช่องว่าง หรือเปิดพื้นที่ให้แก่สตรีมุสลิมที่พร้อมช่วยเหลือสังคม ตามกรอบกลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ ๑ ตามกรอบแนวคิดบทบาทการพัฒนาในระดับปัจเจกบุคคล สามารถกำหนดออกมาเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาศักยภาพสตรีมุสลิมมุ่งเน้นการเสริมสร้างความรู้ เพื่อการดูแลตนเอง เสริมสร้างทักษะชีวิต เพื่อการดูแลตนเอง ส่งเสริมการใช้กลุ่มศึกษา(ฮาลาเกาะห์) เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม

กลยุทธ์ที่ ๒ ตามกรอบแนวคิดบทบาทการพัฒนาครอบครัว สามารถกำหนดออกมาเป็นกลยุทธ์ คือ การสร้างเป้าหมายเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมที่มีคุณภาพด้วยการเสริมสร้างการเรียนรู้ บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในการครอบครัว เสริมสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ

กลยุทธ์ที่ ๓ ตามกรอบแนวคิดบทบาทการพัฒนาท้องถิ่นหรือชุมชน สามารถกำหนดออกมาเป็นกลยุทธ์การมีส่วนร่วม เพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกในสังคม การพัฒนาสตรีมุสลิมในการบริหารจัดการชุมชน และการพัฒนาสตรีต้นแบบ เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

กลยุทธ์ที่ ๔ ตามกรอบแนวคิดบทบาทการพัฒนาสังคมส่วนร่วม หรือเครือข่าย สามารถกำหนดออกมาเป็นกลยุทธ์เชื่อมร้อยเครือข่ายเพื่อสานพลังสตรีด้วยการเสริมสร้าง และพัฒนาเครือข่ายการทำงานของสตรีมุสลิมการสร้างการยอมรับทางสังคมของสตรีมุสลิม และการให้โอกาสสตรีในการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาสังคม

QR code : ตารางสังเคราะห์ผลงานวิจัย

ด้านสตรีและครอบครัว ประเด็นบทบาทสตรี

๔.๒.๒ ประเด็นการส่งเสริมความเข้มแข็งของครอบครัว

จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับครอบครัว ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ในช่วง พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔ ที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้สังเคราะห์งานวิจัย รวบรวมและจำแนกรายละเอียดออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ที่จัดทำขึ้นในระหว่างปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔ จำนวน ๓ เรื่อง ดังนี้

งานสังเคราะห์งานวิจัยด้าน “ครอบครัว” ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ (๒๕๕๘) ศึกษาเรื่อง *รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับครอบครัวในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและสตรี* มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาความรุนแรงในเด็กและสตรีของประเทศไทยและศึกษาลักษณะการสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับครอบครัว เพื่อหา *รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับครอบครัวในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและสตรี* ใช้วิธีการวิจัยประยุกต์ (Applied Research) โดยวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้แทนครอบครัวจำนวน ๑๕ ครอบครัว ผู้แทนชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและสตรี รวมไปถึงหน่วยงานภาครัฐและองค์กร ที่ดำเนินการเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความรุนแรง ได้แก่ บพด. พมจ. รพ.ในชุมชน เป็นต้น ผลการวิจัยพบว่าการศึกษารุ่นนี้แบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ได้แก่ สถานการณ์ปัญหาความรุนแรงในเด็กและสตรีของประเทศไทย ลักษณะการสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับครอบครัวในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและสตรีและรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับครอบครัวในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและสตรี โดยจะเน้นการบูรณาการสร้างภูมิคุ้มกันระดับชุมชนได้แก่ ด้านคุณธรรม, ด้านเศรษฐกิจ รายได้, การสร้างครอบครัวที่อบอุ่น, การศึกษา/เรียนรู้/อบรม, เป็นแบบอย่างที่ดี โดยมีผู้นำชุมชน/หน่วยงาน เครือข่ายเข้าไปช่วยเหลือแก้ไขปัญหา โดยสร้างกลไกการสร้างภูมิคุ้มกันระดับชุมชนสู่ครอบครัวเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและสตรี ด้วยการจัดตั้งศูนย์ดำรงธรรมในหมู่บ้าน, สร้างทีมงานช่วยเหลือ, มีกระบวนการชุมชนสู่การแก้ไขปัญหา

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๓ (๒๕๖๑) ศึกษาเรื่อง *การวิจัยนวัตกรรมการจัดการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและชุมชน โดยใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง* เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้การศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวและชุมชนในพื้นที่ ศึกษากระบวนการขับเคลื่อนและการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและชุมชน โดยใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง ศึกษาบทบาทของเครือข่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและชุมชน และเพื่อจัดทำนวัตกรรมการจัดการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและชุมชน โดยใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง ศึกษา บทบาทของเครือข่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและชุมชน และเพื่อจัดทำ นวัตกรรมการจัดการแก้ไข

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและชุมชน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และ เชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง
เชิงปริมาณ คือประชาชนที่อยู่ในพื้นที่เป้าหมาย จำนวน ๕๐๐ คน เชิงคุณภาพ ประกอบด้วยเครือข่าย
ด้านการพัฒนาสังคมและสวัสดิการระดับพื้นที่ ได้แก่ คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัว ประชาชนในพื้นที่
อปท. ผู้นำชุมชน อาสาสมัครต่างๆ หน่วยงานในพื้นที่ และหน่วยงานภาคีเครือข่าย ที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษา
พบว่า ๑. รูปแบบเครือข่ายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ควรเริ่มจากคนในชุมชน
โดยหน่วยงานของรัฐและชุมชนมีส่วนร่วมสนับสนุนการสร้างเครือข่ายในลักษณะการทำงานแบบสหวิชาชีพ
และมีศูนย์รวมข้อมูลที่เชื่อมโยงกัน ดำเนินงานโดยคนในชุมชนให้ความรู้ด้านกฎหมาย ๒. ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง
กับการทำงานเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวปัจจัยที่ส่งเสริมการดำเนินงานของ
เครือข่าย พบว่า เป็นปัจจัยจากภายในชุมชนเอง ผู้นำชุมชนควรเป็นผู้นำชุมชนควรเป็นผู้ที่จะต้องได้รับ
การยอมรับจากชุมชน กระตุ้นให้สมาชิกในเกิดความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนนั้นๆ ที่จะต้อง
ช่วยป้องกันลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและ ๓. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของเครือข่าย
มีทั้งปัจจัยจากภายนอกและปัจจัยภายในชุมชน ปัจจัยภายนอก คือ ขาดการนำเสนอเนื้อหาความรุนแรง
อย่างต่อเนื่องของสื่อสาธารณะอันเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความรุนแรงขึ้นในชุมชน ส่วนปัจจัยภายในชุมชนเอง คือ
ปัญหาต่างๆ ภายในชุมชนที่ยังแก้ไขไม่ได้ เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาด้านสุขภาพอนามัย สุขภาพของสมาชิก
ในชุมชน ปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาการเล่นการพนัน ปัญหาเครือข่าย
ขาดงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม รวมทั้งนโยบายของรัฐขาดความต่อเนื่อง ขาดหน่วยงานที่รับผิดชอบ
หลักอย่างต่อเนื่องในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๗ (๒๕๖๐) ศึกษาเรื่อง *การวิจัยการเสริมสร้างครอบครัว
เข้มแข็งตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน* เป็นการศึกษาเพื่อรูปแบบกระบวนการชุมชน หลักเศรษฐกิจพอเพียง ใน
การเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวในชุมชน โดยจะหาแนวทางเพื่อเสริมสร้างด้านการพึ่งพาตนเองใน
ชุมชนโดยนำความรู้และการนำคุณธรรมหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการสร้างครอบครัวเข้มแข็ง การวางแผน
ดำเนินชีวิตด้วยการมีส่วนร่วมของครอบครัว มีการปรับเปลี่ยนวิธีคิดตามหลักธรรม จนนำไปสู่ความเข้มแข็งของ
สถาบันครอบครัว โดยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ
ครอบครัวในชุมชน ๒) เพื่อศึกษาการเสริมสร้างครอบครัวเข้มแข็งด้านการพึ่งพาตนเอง
ในชุมชน และ ๓) เพื่อหาแนวทางตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการเสริมสร้างครอบครัวเข้มแข็ง
ด้านการพึ่งพาตนเองในชุมชนจากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างมีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๔๐๐ คน สรุปผล
การวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ เพศ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๘ สถานภาพ
การสมรสผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสอยู่ด้วยกันมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๓
อายุผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอายุ ๓๐ - ๓๙ ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๗ ระดับการศึกษา

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จบการศึกษาสูงสุดในระดับประถมศึกษา โดยคิดเป็นร้อยละ ๒๙.๕ อาชีพผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพลูกจ้างของรัฐ หรือ ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๓ รายได้ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ ๙,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๘ การนำความรู้ และคุณธรรมหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการเสริมสร้างครอบครัวเข้มแข็ง พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามการนำความรู้หลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการสร้างครอบครัวเข้มแข็ง ในภาพรวมความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ประเด็นที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ประเด็นด้านเศรษฐกิจ ด้านสัมพันธภาพภาพ ด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่วนด้านเทคโนโลยี อยู่ในระดับปานกลาง ความแตกต่างของระดับการนำไปปฏิบัติกรนำความรู้ และการ นำคุณธรรมหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการสร้างครอบครัวเข้มแข็ง เมื่อเปรียบเทียบกับสถิติ t-Test และสถิติ Anova พบว่า ปัจจัยที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญสำคัญทางสถิติ ได้แก่ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน อาชีพ ระดับการศึกษา และสถานภาพครอบครัวความสัมพันธ์ระหว่าง การนำความรู้และการนำคุณธรรมตามหลักเศรษฐกิจ พอเพียงไปใช้ในการสร้างครอบครัวเข้มแข็ง กับการเสริมสร้างครอบครัวเข้มแข็ง ในการพึ่งพาตนเอง

๔.๒.๒.๑ สถานการณ์ของกลุ่มเป้าหมาย (ครอบครัว)

สถานการณ์และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อครอบครัวการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร

๑. ข้อมูลประชากรปี ๒๕๕๘ จากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มีประชากรทั้งสิ้น ๖๕.๗๓ ล้านคน เป็นประชากรหญิง จำนวน ๓๓.๔๕ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๙ ประชากรชาย จำนวน ๓๒.๒๘ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๑ และจากการสำมะโนประชากรทุก ๑๐ ปี พบว่า ประเทศไทย มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นทุกรอบ แต่อัตราการเพิ่มของประชากรลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๓ เป็นต้นมา คือ อัตราการเพิ่มของประชากรระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๐๓ - ๒๕๑๓ อยู่ที่ร้อยละ ๒.๗๐ ต่อปี ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๑๓ - ๒๕๒๓ อยู่ที่ร้อยละ ๑.๐๕ ต่อปี และระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๒๓ - ๒๕๓๓ ลดลงอยู่ที่ร้อยละ ๐.๘๐ ซึ่งเป็นผลมาจากประเทศไทยมีอัตราการเกิดต่ำลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าอัตราการเพิ่มของประชากรจะลดลง แต่เมื่อพิจารณาในระดับภาค พบว่า ในระหว่างปี ๒๕๔๓ - ๒๕๕๓ อัตราการเพิ่มของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร และภาคกลาง กลับเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเนื่องจากประชากรไทยมีการย้ายถิ่นจากภาคต่างๆ เข้าสู่เมืองใหญ่ที่เป็นแหล่งงาน คือกรุงเทพมหานครและจังหวัดในปริมณฑล และรวมถึงแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยด้วย

๒. กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทยร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้สำรวจการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไทยในภาพรวม พบว่า อัตราการเพิ่มประชากรของไทยคิดเป็นร้อยละ ๓.๒ มีจำนวนประชากรรวม ๔๑.๕ ล้านคน โดยสถิติการเกิดในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๐๖ - ๒๕๒๖ นั้น มีรายงานว่าเกินกว่าปีละ ๑ ล้านรายหรือเฉลี่ยนาทีละ ๓ ราย แต่จากนั้นก็ค่อย ๆ ลดลงต่ำกว่าปีละ ๑ ล้านราย ตั้งแต่ว่าปี พ.ศ. ๒๕๒๗ (กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ และ สศช.,๒๕๕๔) โดยภาพรวมแล้วอัตราเด็กเกิดใหม่แต่ละปีลดลงต่อเนื่อง ซึ่งในช่วงปี ๒๕๔๕

- ๒๕๕๗ มีจำนวนเฉลี่ยเกือบปีละ ๘๐๐,๐๐๐ ราย และมีการคาดประมาณว่าถ้าแนวโน้มยังเป็นเช่นนี้ จำนวนการเกิดนี้จะลดเหลือต่ำกว่า ๕๐๐,๐๐๐ ราย ภายใน ๒๕ ปี ข้างหน้า จะเห็นได้ว่า ผลพวงจากอัตราการเกิดที่ลดต่ำลง เช่นนี้ ทำให้ขนาดครอบครัวไทยโดยเฉลี่ยลดลงไปครึ่งหนึ่งกล่าวคือ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๓ ครอบครัวไทยมีขนาดเฉลี่ย ๕.๒ คน ต่อมาในปีพ.ศ. ๒๕๓๓ ลดลงเป็น ๔.๔ คน และในปี ๒๕๔๓ ลดลงอีกเป็น ๓.๑ คน และล่าสุดปี ๒๕๕๗ มีการบันทึกว่าขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยอยู่ที่ ๒.๗ คน (สภาวะประชากรและเคหะ, ๒๕๕๓)

๓. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้คาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๘๓ พบว่า จะมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรตามกลุ่มอายุที่สำคัญคือ ประชากรวัยเด็ก (อายุ ๐ - ๑๔ ปี) มีจำนวนและสัดส่วนลดลง ประชากรวัยแรงงาน(อายุ ๑๕ - ๕๙ ปี) มีจำนวนและสัดส่วนลดลง และประชากรสูงอายุ (อายุ ๖๐ ปีขึ้นไป) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี ๒๕๘๓ คาดว่า จะมีประชากรวัยเด็กร้อยละ ๑๒.๘ ประชากรวัยแรงงานร้อยละ ๕๕.๑ และประชากรสูงอายुर้อยละ ๓๒.๑ ซึ่งสอดคล้องกับการคาดประมาณประชากรของประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ - ๒๕๗๘ ของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ที่พบว่าโครงสร้างประชากรเด็กและวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่จำนวนผู้สูงอายุและสัดส่วนประชากรสูงอายุต่อเด็ก ๑๐๐ คน เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ มีผู้สูงอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปจำนวน ๖.๔ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๐ ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ จำนวน ๗.๕ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๐ ปีพ.ศ. ๒๕๖๓ จำนวน ๑๑.๐ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๐ ปี พ.ศ. ๒๕๗๓ จำนวน ๑๔.๖ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๖ และในปี พ.ศ. ๒๕๗๘ จำนวน ๑๕.๙ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๒๕ ทั้งนี้ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ มีผู้สูงอายุจำนวน ๑๐.๔๘ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๖ และในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ จะเป็นปีที่แรกที่ประเทศไทยมีประชากรผู้สูงอายุมากกว่าประชากรเด็ก และจะมีประชากรผู้สูงอายุมากกว่าเด็กต่อไปเรื่อย ๆ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรดังกล่าว ทั้งการลดลงของประชากรเด็กและวัยแรงงาน และการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุ จะส่งผลกระทบต่อโครงสร้างของครอบครัวและสังคม รูปแบบของการพึ่งพิงกันระหว่างกลุ่มประชากรในช่วงอายุต่าง ๆ จะเปลี่ยนไป ในแต่ละครอบครัวจะมีสมาชิกวัยแรงงานที่หาหน้าที่ในการเลี้ยงดูเด็กและดูแลผู้สูงอายุน้อยลง ซึ่งจะเข้าสู่รูปแบบโครงสร้างประชากรไทยที่ที่วัยแรงงานต้องแบกรับทั้งผู้สูงอายุและเด็ก นั่นคือสัดส่วนประชากรวัยแรงงาน ๒ คนต้องดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว ๑ คน และดูแลเด็กเล็กอายุต่ำกว่า ๔ ปี อีก ๑ คน ด้านสังคมมีแนวโน้มที่จะประสบกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางด้านอาชีพและขาดแคลนแรงงาน รัฐต้องมีการปรับนโยบายในการบริหารประเทศทางด้านเศรษฐกิจและสังคม การเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุอาจจะทำให้รัฐมีภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น เช่น การประกันสังคม การบริการด้านสุขภาพอนามัย และสวัสดิการของผู้สูงอายุต่างๆ เป็นต้น ทั้งนี้รัฐจะต้องมีแนวทางส่งเสริมการประกอบธุรกิจที่ใช้แรงงานจากผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ทั้งนี้การเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุนั้น ในทางหนึ่งอาจจะดูเหมือนเป็นปัญหาทำให้รัฐต้องมีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นแต่ในอีกทางกลับกันผู้สูงอายุเหล่านี้ส่วนใหญ่ยังมีศักยภาพ และยังคงเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญสำหรับครอบครัว และการเพิ่มผลผลิตทางสังคมและเศรษฐกิจ ดังนั้นเพื่อเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ครอบครัวจึงต้องมีการเตรียมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงนี้ โดยการสร้างเสริมความเข้มแข็งของครอบครัว เตรียมความพร้อมของสมาชิกในครอบครัว ให้มีการวางแผนการใช้ชีวิตในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และความเป็นอยู่ต่าง ๆ เพื่อให้ครอบครัวสามารถดูแลปัญหาผู้สูงอายุได้ด้วยตัวเองให้มากที่สุด

๔.๒.๒.๒ รูปแบบและกระบวนการดำเนินงาน

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับครอบครัวทั้ง ๓ เรื่อง เป็นงานวิจัยเชิงผสมผสาน ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือการวิจัยต่าง ๆ ได้แก่ การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การตอบแบบสอบถาม การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการถอดบทเรียนจากหน่วยงานเกี่ยวข้อง

รูปแบบกระบวนการทำงานสำหรับครอบครัวในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวจากการศึกษาข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในวิจัยทั้ง ๓ เรื่อง พบว่าปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวนั้น เป็นปัญหาที่มีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นเรื่อย ๆ ทุกสังคมต้องประสบกับปัญหา ความรุนแรง และปัญหาความรุนแรงไม่สามารถที่จะแก้ไขได้โดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง หรือแก้ไขปัญหา โดยบุคคลภายนอกครอบครัว เพราะบุคคลอื่นจะไม่เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวได้อย่างลึกซึ้งเหมือนคนในชุมชน ด้วยกันเอง หรือแม้กระทั่งการใช้กฎหมายกรอบแนวทางในการแก้ไขปัญหา แต่ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ก็ไม่ลดลง ยังมีปริมาณที่มากขึ้นจากจำนวนสถิติต่างๆ และจากการสังเกตการเสนอข่าวในแต่ละวันที่จะต้องมีความรุนแรงเกิดขึ้นทุกวัน ฉะนั้นการแก้ไขปัญหาความรุนแรงให้มีความยั่งยืนและต่อเนื่อง ต้องใช้กระบวนการให้ครอบครัวเข้ามาเป็นศูนย์กลางในการแก้ไขปัญหา การดำเนินงานที่เหมาะสมกับครอบครัว ความพร้อมของครอบครัวที่สามารถร่วมดำเนินการได้ มิใช่ ดำเนินการแบบเร่งด่วนโดยไม่มีความพร้อม ใช้เหตุผลในการดำเนินงาน ชี้แจงเหตุผลรับทราบทำไม ครอบครัวต้องเข้ามาร่วมดำเนินการในการแก้ไขปัญหาความรุนแรง เพื่อให้ทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจในการ ดำเนินงานร่วมกัน ซึ่งจะทำให้เกิดการดำเนินงานร่วมกันอย่างจริงจัง และเห็นความสำคัญในการดำเนินงานจากทุกคนในครอบครัว และการสร้างภูมิคุ้มกัน ให้เกิดขึ้นในทุกปัญหา เราสามารถที่จะแก้ไขได้ แต่จะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความยากง่ายของปัญหา แต่การแก้ไขปัญหาคือ การป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาในสังคมจะเป็นสิ่งที่ดีที่สุด โดยหาวิธีในการสร้างภูมิคุ้มกันไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นในสังคม

ทั้งนี้ยังมีรูปแบบการดำเนินงานการทำงานร่วมกันเป็นทีมเครือข่ายแบบทีมสหวิชาชีพ โดยเป็นกลุ่มบุคคลที่ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือ มีความรู้ ทักษะ และความสามารถเฉพาะด้านที่แตกต่างกันมาทำงานร่วมกัน เพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาร่วมกันอย่างมีระบบ และเป็นกระบวนการ โดยอยู่บนพื้นฐานของเป้าหมาย และวัตถุประสงค์เดียวกันในการปฏิบัติงาน โดยจะมีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันอย่างต่อเนื่องเพื่อการประเมินสภาพการณ์ของปัญหา และมีความรับผิดชอบร่วมกันทั้งกระบวนการรูปแบบการทำงานเครือข่ายแบบทีมสหวิชาชีพ แบ่งได้เป็น ๒ รูปแบบตามลักษณะการปฏิบัติงาน ดังนี้

๑. Interdisciplinary คือ การประสานความร่วมมือจากหลายสาขาวิชาชีพ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน โดยใช้วิธีการส่งต่อข้อมูล และประสานขอทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเป็นทางการ เพื่อใช้ในการดำเนินงานตามกระบวนการต่างๆโดยไม่จำเป็นต้องมีการประชุมร่วมกัน

๒. Multidisciplinary เป็นการประชุมทีมสหวิชาชีพ เพื่อปรึกษาหารือกัน ในการระดมความคิดเห็นและกำหนด แนวทางในการแก้ไขปัญหาร่วมกันกระบวนการทำงานแบบทีมสหวิชาชีพ ในการทำงานช่วยเหลือคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวระดับพื้นที่มี ๕ ขั้นตอน ดังนี้

๑. กระบวนการค้นหาความจริง หรือการสืบสวนสอบสวน
๒. กระบวนการคุ้มครองและป้องกันเฉพาะหน้า
๓. กระบวนการบำบัดฟื้นฟูผู้เสียหายและครอบครัว เป็นงานด้านการแพทย์
๔. กระบวนการคืนสู่สังคม
๕. การป้องกันในการลดปัจจัยเสี่ยงภายในครอบครัวและชุมชน

๔.๒.๒.๓ ปัญหาอุปสรรค แนวทางการจัดการป้องกันและแก้ไขปัญห

กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อป้องกันความรุนแรงในครอบครัว ประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน คือ ๑) การประเมินชุมชนและสร้างความตระหนัก ด้วยการสร้างสัมพันธภาพกับสมาชิกในชุมชนและผู้นำชุมชน ประเมินการรับรู้ความเชื่อ ทศนคติและปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและค้นหากลุ่มเสี่ยง ๒) การสร้างเครือข่าย ด้วยการจัด กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ให้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง เลือกผู้อาวุโส เครือข่ายอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อเป็นผู้ไกล่เกลี่ย และให้คำปรึกษา ๓) การปฏิบัติการป้องกันความรุนแรงในครอบครัวโดยผู้อาวุโส แต่ละหมู่บ้านแบ่งกัน รับผิดชอบคน ละ ๑๕-๒๐ ครอบครัว ในการสอดส่อง โดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยง ให้การไกล่เกลี่ยและคำปรึกษารวมทั้งมีการส่งต่อในรายที่มีปัญหาซับซ้อน ๔) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของการปฏิบัติการต่างๆ โดยทีมผู้วิจัยประเมินผลการดำเนินงาน ของผู้อาวุโสส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนที่ร่วมกัน ดำเนินงานเข้าร่วมและนำเสนอผลงานของชุมชนในการประชุม วิชาการ ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในชุมชนตระหนักเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวมากขึ้น มีความร่วมมือร่วมใจกัน ในการป้องกันการเกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในชุมชน ของตนเอง มีการเฝ้าระวังการเกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวโดยเครือข่ายอย่างไม่เป็นทางการในชุมชน เครือข่าย สามารถปฏิบัติงานในชุมชนและประสานงานกับทีมสุขภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลให้ปัญหาความรุนแรงใน ครอบครัวเกิดขึ้นน้อยลง

ปัญหาความรุนแรงเป็นปัญหาที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของทุกๆ ปัญหาหากครอบครัว ไม่เข้มแข็ง ทุกอย่างก็ไม่สามารถดำเนินไปได้ กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นการดึงองค์ความรู้หรือข้อค้นพบที่มีอยู่ในชุมชนว่าครอบครัวและชุมชนมีปัญหาความรุนแรงด้านใดบ้าง และมีเครื่องมืออะไรบ้างที่จะช่วยในการจัดการแก้ไขปัญหาความรุนแรง อาจจะไม่ใช้เครื่องมือทางกฎหมาย แต่ว่าเป็นเครื่องมือที่คล้ายๆ กับเป็นการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในพื้นที่ สาเหตุที่ความรุนแรงไม่เกิดขึ้นในพื้นที่มีจำนวนไม่มากนัก เนื่องจากการดำเนินงานของทั้งในพื้นที่และท้องถิ่นที่สอดคล้องและเชื่อมโยงกัน มีกระบวนการในการไกล่เกลี่ยเบื้องต้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน การเป็นแบบอย่างการดำเนินชีวิตที่ดีของผู้นำ โดยการดำเนินงานเพื่อให้ เกิดความร่มเย็นในพื้นที่ มีการปฏิบัติและส่งเสริมให้เกิดการดำเนินงานพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

๑. การส่งเสริมในรูปแบบของสุขภาพการดำเนินงานในรูปแบบของการส่งเสริมสุขภาพ เพื่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี เมื่อทุกคนได้มาออกกกำลังกายด้วยกัน นอกจากจะทำให้สุขภาพดีแล้วยังส่งเสริม ให้ทุกคนได้มาพบกันมากขึ้น เกิดการพูดคุย ทำให้มีความเข้าใจและรู้จักกันมากขึ้น ลดปัญหาความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นในชุมชนลงได้

๒. การส่งเสริมอาชีพ สาเหตุที่ต้องมีการส่งเสริมอาชีพ เนื่องจากมองว่าถ้าทุกครอบครัวมีเศรษฐกิจที่ดี มีรายได้เข้ามาในครอบครัว จะส่งผลให้ครอบครัวมีความอบอุ่น ไม่เกิดการทะเลาะวิวาทกัน ช่วยยกระดับฐานะความ มั่นคงในครัวเรือน เมื่อทุกคนมีกินมีใช้ก็จะอยู่เย็นเป็นสุข

๓. การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในการดำเนินงานพัฒนาสังคม การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ตามหลัก ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข คือ ความ พอประมาณ ความมี เหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนการใช้ความรู้(รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) และคุณธรรม (ซื่อสัตย์สุจริต ขยันอดทน สติปัญญา แบ่งปัน)

๔.๒.๒.๔ ประเด็นอื่นๆที่แตกต่างกัน

- หลักการและเหตุผล

ความเหมือน มีการสะท้อนถึงจุดมุ่งหมายที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน

ความแตกต่าง งานวิจัยเรื่องที่ ๑ เน้นสถานการณ์เกี่ยวกับความรุนแรงที่มีต่อเด็ก และสตรี แนวทางการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันในครอบครัว เพื่อกำหนดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันในการแก้ไขปัญหาความรุนแรง ขณะที่งานวิจัยเรื่องที่ ๒ ให้ความสำคัญกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและชุมชน กระบวนการและกลไกภาคีเครือข่ายที่มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา เพื่อเป้าหมายเชิงผลผลิตคือนวัตกรรม การจัดการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและชุมชน ส่วนเรื่องที่ ๓ มุ่งเน้นการเสริมสร้างครอบครัว ให้มีความเข้มแข็ง โดยมีความสามารถในการพึ่งพาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

- วัตถุประสงค์

ความเหมือน การส่งเสริมให้ครอบครัวและชุมชนมีความเข้มแข็ง มีการพัฒนา ในทิศทางที่เหมาะสม โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมบทบาทของชุมชนท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การกำหนดรูปแบบ/แนวทาง/นวัตกรรมที่ตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนา

ความแตกต่าง งานวิจัยเรื่องที่ ๑ เน้นสถานการณ์เกี่ยวกับความรุนแรงที่มีต่อเด็ก และสตรี แนวทางการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันในครอบครัว เพื่อกำหนดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันในการแก้ไขปัญหาความรุนแรง ขณะที่งานวิจัยเรื่องที่ ๒ ให้ความสำคัญกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและชุมชน กระบวนการและกลไกภาคีเครือข่ายที่มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา เพื่อเป้าหมายเชิงผลผลิตคือนวัตกรรม การจัดการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและชุมชน ส่วนเรื่องที่ ๓ มุ่งเน้นการเสริมสร้างครอบครัว ให้มีความเข้มแข็ง โดยมีความสามารถในการพึ่งพาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

- ขอบเขตของโครงการวิจัย

ความเหมือน ขอบเขตด้านประชากรของงานวิจัยเรื่องที่ ๑ และเรื่องที่ ๒ ที่มีความคล้ายคลึงกัน โดยมีการคัดเลือกประชากรเป้าหมายอย่างเฉพาะเจาะจง โดยเน้นเครือข่าย

ด้านการพัฒนาสังคมและสวัสดิการระดับพื้นที่ หน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง และตัวแทนจากครอบครัว/ผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและชุมชน

ความแตกต่าง ขอบเขตด้านพื้นที่ งานวิจัยเรื่องที่ ๑ มีขอบเขตของพื้นที่ครอบคลุมทั่วทุกภูมิภาคในเขตรับผิดชอบของ สสว.ทั้ง ๑๒ แห่งทั่วประเทศ (๑๒ แห่งในปี ๒๕๕๘) จำนวน ๑๒ พื้นที่ ซึ่งมีสถิติการกระทำความรุนแรงของสตรีมากเป็นอันดับหนึ่งของสสว. แต่ละเขตงานวิจัยเรื่องที่ ๒ มีขอบเขตของพื้นที่ในการศึกษาวิจัยเพียง ๑ จังหวัดที่มีสถิติจำนวนเด็กและสตรีที่ถูกกระทำความรุนแรงสูงสุดในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ส่วนงานวิจัยเรื่องที่ ๓ มีการศึกษาวิจัยในพื้นที่รับผิดชอบ จำนวน ๘ จังหวัด

ขอบเขตด้านประชากร งานวิจัยเรื่องที่ ๓ มีความแตกต่างจากอีก ๒ เรื่อง โดยประชากรเป้าหมายคือประชาชนทั่วไปในพื้นที่ ๘ จังหวัด

ขอบเขตด้านเนื้อหา งานวิจัยเรื่องที่ ๑ เน้นการศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์ความรุนแรงที่มีต่อเด็กและสตรี นโยบาย แผนงาน และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งกระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและสตรี งานวิจัยเรื่องที่ ๒ เน้นการศึกษาวิจัยในบริบทของพื้นที่เป้าหมาย กระบวนการขับเคลื่อน/การแก้ไขปัญหาในชุมชน บทบาทการสนับสนุนของเครือข่าย และนวัตกรรมการจัดการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและชุมชน ส่วนงานวิจัยเรื่องที่ ๓ เน้นศึกษาเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงและการเสริมสร้างครอบครัวเข้มแข็งในการพึ่งพาตนเองโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง

๔.๒.๒.๕ กรอบแนวคิดของการวิจัย

ความแตกต่าง งานวิจัยเรื่องที่ ๑ เน้นการศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาความรุนแรงในเด็กและสตรี รวมทั้งรูปแบบ/วิธีการแก้ไขปัญหาที่มีการดำเนินการ ประกอบกับการวิเคราะห์แนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับครอบครัวและกระบวนการหารูปแบบ/แนวทาง เพื่อนำไปสู่การกำหนดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับครอบครัวในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและสตรี

งานวิจัยเรื่องที่ ๒ เน้นกระบวนการขับเคลื่อน/การแก้ไขปัญหาชุมชน บทบาทการสนับสนุนและการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย ซึ่งนำไปสู่การจัดการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและชุมชนโดยใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง และสามารถพัฒนาเป็นนวัตกรรมการจัดการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและชุมชนโดยใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง

งานวิจัยเรื่องที่ ๓ แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะส่วนบุคคลที่มีผลต่อการเสริมสร้างครอบครัวเข้มแข็งในการพึ่งพาตนเองทางด้านสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี สัมพันธภาพ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และความสัมพันธ์ระหว่างการเสริมสร้างครอบครัวเข้มแข็งกับการประยุกต์ใช้หลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

๔.๒.๒.๖ นิยามศัพท์เฉพาะของการวิจัย

ความเหมือน งานวิจัยเรื่องที่ ๑ มีความคล้ายคลึงกับงานวิจัยเรื่องที่ ๒ ในการให้คำนิยามศัพท์เกี่ยวกับความรุนแรง โดยงานวิจัยเรื่องที่ ๑ เป็นความรุนแรงในเด็กและสตรี ส่วนงานวิจัยเรื่องที่ ๒ เป็นความรุนแรงในครอบครัวและชุมชนงานวิจัยเรื่องที่ ๑ มีความคล้ายคลึงกับงานวิจัยเรื่องที่ ๓ ในการให้คำนิยามศัพท์เกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับครอบครัว ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งและความสามารถในการปรับตัว/แก้ไขปัญหา

ความแตกต่าง งานวิจัยเรื่องที่ ๑ มีนิยามศัพท์ที่แตกต่างในส่วนของการว่า รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับครอบครัวในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและสตรี ซึ่งมีความครอบคลุมถึงวิธีการกระบวนการ คู่มือการปฏิบัติงาน ที่ครอบครัวและชุมชนสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัวและชุมชน งานวิจัยเรื่องที่ ๒ มีการให้คำนิยามศัพท์ที่แตกต่างเกี่ยวกับการใช้นวัตกรรมในการจัดการแก้ไขปัญหา และคำว่าชุมชนเป็นศูนย์กลาง โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการที่นำไปสู่การจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและชุมชนตามบริบทของพื้นที่ ส่วนงานวิจัยเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงงานวิจัยเรื่องที่ ๓ มีการให้คำนิยามศัพท์โดยเน้นเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง องค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียงเกี่ยวกับความมีเหตุผล ความพอประมาณ และการมีภูมิคุ้มกัน ภายใต้เงื่อนไขของความรู้และคุณธรรม ซึ่งเป็นการให้คำนิยามศัพท์ที่เน้นในเรื่องของหลักเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้เพื่อสร้างครอบครัวเข้มแข็ง

๔.๒.๒.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ความเหมือน งานวิจัยทั้ง ๓ เรื่องมีความคล้ายคลึงกันในการวางแผนและศึกษารูปแบบแนวทางการป้องกัน สภาพปัญหาและสถานการณ์ทางสังคมของครอบครัวบทบาทการมีส่วนร่วมทางสังคมและเพื่อหาแนวทาง/รูปแบบการจัดการสถานการณ์ปัญหาของครอบครัวที่สามารถนำไปสู่การขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม

ความแตกต่าง งานวิจัยเรื่องที่ ๑ จะทำให้ได้แนวทางการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับครอบครัวในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและสตรีในภาพรวมระดับประเทศที่สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบาย/ยุทธศาสตร์ งานวิจัยเรื่องที่ ๒ เน้นการจัดทำนวัตกรรมเพื่อการจัดการการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและชุมชนตามบริบทของพื้นที่ โดยการรวมพลังความร่วมมือจากภายในและภายนอกชุมชนแบบบูรณาการ และชุมชนสามารถนำไปใช้ขยายแนวทางในการแก้ไขปัญหา/จัดการด้วยชุมชนเอง งานวิจัยเรื่องที่ ๓ เน้นการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างครอบครัวเข้มแข็งด้านการพึ่งพาตนเองในชุมชน และส่งเสริมให้ครอบครัวในชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้

๔.๒.๒.๘ แนวคิด ทฤษฎี

ความเหมือน งานวิจัยเรื่องที่ ๑ มีการศึกษาทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในเด็ก สตรี และครอบครัว รวมทั้งแนวทางการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและสตรี ส่วนงานวิจัยเรื่องที่ ๒ มีการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัวชุมชน และแนวทางการแก้ไขปัญหา สำหรับงานวิจัยเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมีการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับสถานการณ์ครอบครัวไทยในสังคม ซึ่งมีประเด็นด้านสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวอยู่ในหัวข้อปัญหาครอบครัว

ความแตกต่าง การทบทวนแนวคิดทฤษฎีของงานวิจัยเรื่องที่ ๑ และงานวิจัยเรื่องที่ ๒ เน้นการศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์ความรุนแรง นโยบายและกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งแนวทางการแก้ไขปัญหา แต่งานวิจัยเรื่องที่ ๑ เน้นประเด็นความรุนแรงในกลุ่มเด็กและสตรี รวมทั้งมีการเพิ่มเติมในประเด็นด้านการสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับครอบครัว ส่วนงานวิจัยเรื่องที่ ๒ เป็นการทบทวนแนวคิดทฤษฎีหลักๆ เกี่ยวกับ ความรุนแรงในครอบครัว และมีความแตกต่างในส่วนของแนวคิดการใช้ชุมชนเป็นฐาน และแนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมงานวิจัยเรื่องที่ ๓ มีการทบทวน แนวคิดทฤษฎีหลักๆ เกี่ยวกับครอบครัว ทั้งนโยบายยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว สถานการณ์ครอบครัวไทยในสังคม แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัวเข้มแข็ง รวมทั้งหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๔.๒.๒.๙ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความเหมือน งานวิจัยเรื่องที่ ๑ และงานวิจัยเรื่องที่ ๒ มีการทบทวนงานวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัว ทั้งเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการกระทำความรุนแรงของนักเรียน พฤติกรรมการป้องกันการกระทำความรุนแรงของนักเรียน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรุนแรงในครอบครัว แบบแผนพฤติกรรมการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ความรุนแรงในครอบครัว : สาเหตุ ผลกระทบ และแนวทางการช่วยเหลือ การพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน การพัฒนากลไกในระดับชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำความรุนแรงต่อเด็กและสตรี การสร้างเครือข่ายเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยเน้นการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัว สาเหตุ ผลกระทบ และ แนวทางการช่วยเหลือ/แก้ไขปัญหา การทบทวนงานวิจัยที่มีความคล้ายคลึง/เกี่ยวเนื่องระหว่างงานวิจัยเรื่องนวัตกรรมและงานวิจัยเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงคืองานวิจัยในประเด็นเรื่อง การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อป้องกันความรุนแรงในครอบครัว

ความแตกต่าง งานวิจัยเรื่องที่ ๓ มีความแตกต่างจากงานวิจัยเรื่องที่ ๑ และงานวิจัยเรื่องที่ ๒ โดยมีการทบทวนงานวิจัยเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน เช่น กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน รูปแบบการเป็นสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็งและยั่งยืน รูปแบบการเสริมสร้างหลักประกันความมั่นคงของครอบครัว การศึกษาเรื่อง บ้าน วัด โรงเรียน กับการใช้วิถีเศรษฐกิจพอเพียงในการส่งเสริมความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว โดยเป็นการทบทวนงานวิจัยที่เน้นรูปแบบ

กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว รวมทั้งการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นแนวทางดำเนินงาน

๔.๒.๒.๑๐ วิธีดำเนินงานวิจัย

ความเหมือน วิธีดำเนินงานวิจัยของโครงการวิจัยเรื่องที่ ๒ และงานวิจัยเรื่องที่ ๓ ใช้รูปแบบเดียวกันคือ การวิจัยแบบประยุกต์หรือวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี เพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งในภาพรวมเกี่ยวกับสถานการณ์ของประเด็นที่ดำเนินการศึกษาวิจัย และข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับรูปแบบ/แนวทาง/นวัตกรรมที่สามารถถ่ายทอดสู่การปฏิบัติเพื่อการแก้ไขปัญหา/พัฒนาได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะช่วยให้ผลการศึกษามีความสมบูรณ์ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นไปในรูปแบบเดียวกันเช่นกัน โดยมีการใช้โปรแกรมทางสถิติในการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและอาจมีการวิเคราะห์แบบอุปนัยร่วมด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้อง เทียบตรง และมีความเชื่อมโยงของสถานการณ์อันนำมาสู่การวิเคราะห์และสร้างข้อสรุปที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยจะมีความคล้ายคลึงกันเช่นกัน โดยกลุ่มเป้าหมายในเชิงปริมาณที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์โดยใช้แบบสอบถามส่วนใหญ่จะเป็นประชาชนทั่วไปที่อยู่ในบริบทของพื้นที่ที่ดำเนิน การศึกษาวิจัยและสามารถให้ข้อมูลในภาพรวมตามประเด็นคำถามได้ ส่วนกลุ่มเป้าหมายเชิงคุณภาพจะเน้นผู้ที่เป็นกลุ่ม เป้าหมายโดยตรงคณะทำงาน/ผู้ที่เกี่ยวข้องในระดับชุมชนท้องถิ่น หน่วยงานในพื้นที่ ภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งกลุ่ม เป้าหมายจะมีความครอบคลุมผู้ที่เกี่ยวข้อง/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สามารถสะท้อนแง่คิดได้หลากหลายมุมมอง และนำไปสู่การวิเคราะห์เพื่อสรุปผลการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความแตกต่าง งานวิจัยเรื่องที่ ๑ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสนทนากลุ่มเพื่อค้นหาวิธีการแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อเด็กและสตรีในครอบครัว และการสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับครอบครัวโดยชุมชนมีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ตลอดจนกำหนดรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้กับครอบครัวในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและสตรี วิธีการรวบรวมข้อมูลเริ่มต้นจากการใช้วิธีการเชิงเอกสารในการสำรวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ความรุนแรงในภาพรวมระดับประเทศและระดับจังหวัด ลักษณะการสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับครอบครัวในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและสตรี เพื่อนำไปสู่การกำหนดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับครอบครัวในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและสตรีโดยครอบครัว และชุมชนมีส่วนร่วมผ่านวิธีการสนทนากลุ่ม จากนั้นจึงมีการสังเคราะห์ข้อมูลร่วมกันของคณะที่มิวิจัยเพื่อกำหนดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันฯ ที่มีความเหมาะสม สามารถถ่ายทอดสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม งานวิจัยเรื่องที่ ๒ มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสารร่วมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อกำหนดกรอบแนวคิด กรอบแนวทางในการแก้ไขปัญหา และในการวิจัยเชิงคุณภาพมีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสนทนากลุ่ม รวมทั้งมีการถอดบทเรียนการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและชุมชนโดยการทำงานแบบบูรณาการ ส่วนงานวิจัยเรื่องที่ ๓ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก

๔.๒.๒.๑๑ ผลการวิจัย

ความเหมือน งานวิจัยเรื่องที่ ๒ และงานวิจัยเรื่องที่ ๓ เน้นกระบวนการจัดการในระดับของครอบครัวและชุมชน เพื่อเสริมศักยภาพและความเข้มแข็ง อันจะนำไปสู่การจัดการ/แก้ไขปัญหา/พัฒนา

ความแตกต่าง งานวิจัยเรื่องที่ ๑ มีการศึกษาข้อมูลเชิงเอกสารเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาความรุนแรงในเด็กและสตรี ทำให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับประเด็นสถานการณ์ปัญหาความรุนแรง สาเหตุของการกระทำ ความรุนแรง บุคคลที่เป็นผู้กระทำความรุนแรง สถิติข้อมูลการเข้ารับบริการ/ขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกรณีที่มีสถานการณ์ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวระดับประเทศ ระดับจังหวัด และระดับพื้นที่เป้าหมาย รวมทั้งสถานการณ์ปัญหาความรุนแรงในเด็ก สตรี และครอบครัวจากหน่วยงานและองค์กรในระดับพื้นที่ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลทั้งหมดจะเป็นภาพรวมในระดับประเทศที่จะมีการนำไปประมวลผลวิเคราะห์ และสังเคราะห์เพื่อกำหนดรูปที่เหมาะสมในการสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับครอบครัวในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและสตรี โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วยวิธีการสนทนากลุ่มงานวิจัยเรื่องที่ ๒ เน้นการจัดทำนวัตกรรมจัดการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและชุมชนโดยใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง จากจุดเริ่มต้นของสถานการณ์ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและชุมชน ที่นำไปสู่กระบวนการจัดการ/แก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและชุมชน โดยมีเครือข่ายจากภาคส่วนต่างๆ ทำหน้าที่หนุนเสริมการทำงานของชุมชนให้เป็นไปอย่างเข้มแข็ง ส่วนงานวิจัยเรื่องที่ ๓ ให้ความสำคัญกับการนำหลักคุณธรรมความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต โดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างรากฐานครอบครัวให้มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ ผลสรุปเกี่ยวกับแนวทาง/นวัตกรรมที่มีความแตกต่างกัน โดยงานวิจัยเรื่องที่ ๑ มีข้อเสนอแนวทางจากข้อมูลเชิงเอกสารในภาพรวมของประเทศที่มีการรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่งและนำมาวิเคราะห์เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทำให้ได้ข้อสรุปแนวทางเป็น ๔ ระดับ คือ ระดับบุคคล ระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับสังคมมีวิธีการดำเนินงานในรูปแบบของกระบวนการส่งเสริม ป้องกัน กระบวนการดำเนินการแก้ไขปัญหา กระบวนการคุ้มครอง ช่วยเหลือ กระบวนการบำบัดฟื้นฟูเยียวยา และกระบวนการป้องกันการกระทำซ้ำ การปรับพฤติกรรมเสี่ยง งานวิจัยเรื่องที่ ๒ มีข้อสรุปของการจัดทำนวัตกรรมจัดการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและชุมชนโดยใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง ที่จำแนกเป็น ๒ ลักษณะคือ การดำเนินงานในเชิงป้องกันโดยการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับครอบครัวและชุมชน ส่งเสริมความเข้าใจและการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ลักษณะที่ ๒ แนวทางการแก้ไข ควรใช้กระบวนการมีส่วนร่วม “ร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ และร่วมแก้ไขปัญหา” ระหว่างชุมชนท้องถิ่นที่เป็นกลไกในการขับเคลื่อน กับหน่วยงานและภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งทำหน้าที่ในการหนุนเสริมให้ชุมชนและภาคีเครือข่ายในพื้นที่มีความพร้อมในการแก้ไขปัญหาให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม ส่วนงานวิจัยเรื่องที่ ๓ มีข้อสรุปเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างครอบครัวเข้มแข็งโดยอาศัยหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเพิ่มความสามารถในการพึ่งตนเองด้วยวิธีการแสวงหาความรู้ ปรับเปลี่ยนวิธีคิด วางแผนดำเนินชีวิตด้วยการมีส่วนร่วมของครอบครัว

ลงมือปฏิบัติ ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งเผยแพร่โดยการแลกเปลี่ยน และการถ่ายทอดความรู้ ขอบเขต
การดำเนินงานของโครงการวิจัยเรื่องที่ ๑ ครอบคลุมพื้นที่เป้าหมายทั่วประเทศ โดยเป็นการรวบรวมข้อมูลสถิติ
เกี่ยวกับสถานการณ์ความรุนแรงต่อเด็กและสตรี ในส่วนของการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม
ผู้เข้าร่วมมีทั้งประชาชน หน่วยงานและภาคีเครือข่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการวิเคราะห์รูปแบบ/แนวทางร่วมกัน
งานวิจัยเรื่องที่ ๒ มีความครอบคลุมทั้งในส่วนของการสำรวจ ชุมชน ตลอดจนภาคส่วนและภาคีเครือข่าย
ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่ความร่วมมือในการจัดการ/แก้ไขปัญหาาร่วมกัน ส่วนงานวิจัยเรื่องที่ ๓ มีขอบเขต
การดำเนินงานเน้นที่ครอบครัวในการส่งเสริมให้มีการนำคุณธรรมและหลักคิดมาประยุกต์ใช้เพื่อให้ครอบครัว
มีความเข้มแข็ง และมีภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิตร่วมกันในชุมชน/สังคม

๔.๒.๒.๑๒ สรุปผลการวิจัย/อภิปรายผล/ข้อเสนอแนะ

ความเหมือน - การส่งเสริมให้ครอบครัวและชุมชนมีความเข้มแข็ง ทั้งในมิติของการ
จัดการ/แก้ไขปัญหาความรุนแรงในกลุ่มเป้าหมายเด็กและสตรีในครอบครัวและชุมชน และการเสริมสร้างความ
เข้มแข็งของครอบครัวเพิ่มความสามารถในการพึ่งพาตนเอง มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้
เป็นกรอบแนวทางการดำเนินงาน

- บทสรุปข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินงาน งานวิจัยเรื่องที่ ๒ และ
งานวิจัยเรื่องที่ ๓ มีข้อเสนอให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ใน
การส่งเสริมสถาบันครอบครัวให้มีความเข้มแข็ง ทั้งเพื่อให้มีความสามารถในการพึ่งพาตนเองและป้องกันแก้ไขปัญหา
ความรุนแรงในครอบครัวและชุมชน สนับสนุนและพัฒนากลไกการทำงานทุกระดับ โดยเฉพาะชุมชนท้องถิ่น และ
กลไกขับเคลื่อนการดำเนินงานของกระทรวงในชุมชน เช่น ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน สภาเด็กและเยาวชน

ความแตกต่าง - งานวิจัยเรื่องที่ ๑ และงานวิจัยเรื่องที่ ๒ แม้ว่าจะมีการสรุปและ
อภิปรายผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสถานการณ์ความรุนแรง ตลอดจนการร่วมวิเคราะห์และกำหนดแนวทางการ
แก้ไขปัญหาความรุนแรงด้วยกระบวนการที่คล้ายคลึงกัน แต่มีเป้าหมายที่แตกต่างกัน โดยงานวิจัยเรื่องที่ ๑ มี
เป้าหมายในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเด็กและสตรี ด้วยวิธีการสร้างภูมิคุ้มกันระดับ
ครอบครัวในทุกๆ ด้าน โดยในด้านเศรษฐกิจมีการสอดแทรกเรื่องการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้
การดำรงชีวิต รวมทั้งมีการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันในระดับชุมชนเพื่อเป็นกลไกร่วมแก้ไขปัญหาความรุนแรง และ
เป็นแนวทางที่กำหนดจากข้อมูลสถิติระดับประเทศซึ่งเป็นภาพรวมที่พื้นที่ต่างๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ ส่วน
งานวิจัยเรื่องที่ ๒ มีเป้าหมายในการจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและชุมชน โดยเริ่มต้นจากการสะท้อน
ข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวและชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำ
นวัตกรรมในการแก้ปัญหาร่วมกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหา/
สถานการณ์ตามบริบทของพื้นที่ โดยเน้นการส่งเสริมการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ อาศัยชุมชนทำ
หน้าที่เป็นกลไกหลัก/เป็นศูนย์กลาง มีการสร้างข้อสรุปเกี่ยวกับนวัตกรรมการจัดการแก้ไขปัญหาความรุนแรงใน

ครอบครัวและชุมชนเป็น ๒ ลักษณะคือ การป้องกันในกรณีที่ยังไม่เกิด และการแก้ไขในกรณีที่มีปัญหาเกิดขึ้น ซึ่งแนวทาง/นวัตกรรมการจัดการดังกล่าวอาจมีการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อขยายผลได้เช่นกัน

- งานวิจัยเรื่องที่ ๓ มีการสรุปและอภิปรายผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความเข้าใจและความคิดเห็นต่อการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างครอบครัวเข้มแข็ง เพิ่มความสามารถในการพึ่งพาตนเองทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี สัมพันธภาพ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจต่อการนำไปปฏิบัติ ข้อเสนอแนะทางในการเสริมสร้างครอบครัวเข้มแข็งมีความสามารถในการพึ่งพาตนเองที่เริ่มต้นจากการแสวงหาความรู้ ปรับเปลี่ยนวิธีคิด วางแผนดำเนินชีวิตโดยครอบครัวมีส่วนร่วม ลงมือปฏิบัติตามแผนและงบประมาณ นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และมีการแลกเปลี่ยนถ่ายทอดความรู้

- บทสรุปข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินงาน งานวิจัยเรื่องที่ ๒ มีข้อเสนอให้สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการทำหน้าที่ส่งเสริมจิตสำนึกในการตระหนักรู้และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงซึ่งเป็นปัญหาสังคม และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นกรอบแนวทางกำหนดขั้นตอนและกระบวนการดำเนินงาน งานวิจัยเรื่องที่ ๓ มีข้อเสนอแนะให้สถาบันการศึกษามีการนำองค์ความรู้เกี่ยวกับการเสริมสร้างครอบครัวเข้มแข็งพึ่งพาตนเองโดยอาศัยหลักเศรษฐกิจพอเพียงบรรจุในหลักสูตรการเรียนการสอน และการปลูกฝังเจตคติที่ดีรวมถึงการประพฤติปฏิบัติตนร่วมกันในการเสริมสร้างสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็งตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกทุกคนทุกช่วงวัยในครอบครัว

QR Code : ตารางสังเคราะห์ผลงานวิจัย

ด้านสตรีและครอบครัว ประเด็นการส่งเสริมความเข้มแข็งของครอบครัว

๔.๓ ด้านกลุ่มเปราะบางทางสังคม

จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับด้านกลุ่มเปราะบางทางสังคมของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑-๑๑ ระหว่างปี ๒๕๕๘-๒๕๖๔ ที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้สังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับกลุ่มเปราะบางทางสังคม จำนวน ๗ เรื่อง ได้แก่ ๑. รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาขอทานแบบมีส่วนร่วม ๒. กระบวนการแก้ไขและป้องกันปัญหาขอทาน กรณีศึกษาตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ ๓. การวิจัยและพัฒนากการสื่อสารเพื่อยุติปัญหาการขอทาน ๔. การส่งเสริมอาชีพและการมีงานทำแก่คนพิการในจังหวัดนครราชสีมา ๕. นวัตกรรมการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงสู่การคุ้มครองทางสังคมที่เหมาะสมสำหรับผู้ด้อยโอกาส ๖. แนวทางการเตรียมความพร้อมของครอบครัวและชุมชนในการรับคนไร้ที่พึ่งกลับสู่ชุมชน ๗. แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมกับประชากรแฝงในจังหวัดชลบุรี สามารถสรุปเนื้อหาสำคัญ ดังนี้

๑. สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๒ และสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๓ (๒๕๖๑) ศึกษาเรื่อง *การวิจัยและพัฒนากการสื่อสารเพื่อยุติปัญหาขอทาน* ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้เงินขอทาน มักมองว่าการให้เงินขอทานเป็นสิ่งที่ดี ถือเป็นการให้ทาน การช่วยเหลือผู้อื่นที่ตกทุกข์ได้ยาก ทำให้การให้เงินขอทานกลายเป็นเงื่อนไขที่นำไปสู่ปัญหาขอทานข้ามชาติหรือขอทานต่างด้าวที่มากระทำการขอทานในประเทศไทย โดยให้เหตุผลว่า คนไทยใจดี ชอบให้เงินคนที่น่าสงสาร เช่น เด็ก คนพิการ ผู้สูงอายุ จนนำไปสู่ปัญหาขอทานที่เรื้อรัง กล่าวคือผู้กระทำการขอทานในประเทศไทยประมาณครึ่งหนึ่งคือขอทานต่างชาติ การสื่อสารทางสังคมในงานวิจัยการวิจัยและพัฒนากการสื่อสารเพื่อยุติปัญหาการขอทานเป็นการพัฒนารูปแบบเนื้อหาและวิธีการสื่อสารทางสังคมเพื่อยุติปัญหาการขอทานทั้งในมิติของผู้ขอ/ผู้กระทำการขอทาน มิติผู้ให้ และมิติผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยการสื่อสารทางสังคมในงานวิจัยนี้มีความหมายถึง กระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจผ่านตัวสาร/สารสนเทศเพื่อนำไปสู่การตอบสนองของผู้รับสารให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายหลังจากที่ได้รับสารสนเทศ ซึ่งการสื่อสารดังกล่าวอาจมีการใช้แรงเสริม แรงกระตุ้น แรงสร้างสรรค์ หรือแรงเปลี่ยนแปลงผ่านการสื่อสารเพื่อให้เกิดการตอบสนองต่อการยุติปัญหาการขอทานของผู้รับสาร

๒. สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๔ (๒๕๖๑) ศึกษาเรื่อง *โครงการศึกษากระบวนการแก้ไขและป้องกันปัญหาขอทาน : กรณีศึกษา ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์* ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาอุปสรรคต่อการแก้ไขและป้องกันปัญหาขอทาน และปัญหาทางสังคมอื่นๆ พบว่าปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน เกิดจากการไม่ได้รับความร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมาย หรือกลุ่มเสี่ยงรวมถึงการไม่ยอมรับและเปิดใจในการปรับเปลี่ยนแนวความคิด พฤติกรรม ดังนั้นกระบวนการแก้ไขปัญหาและแนวทางการพัฒนาของกลุ่มผู้นำชุมชน ทีมสหวิชาชีพ อาสาสมัคร และจิตอาสา คือ การสร้างความคุ้นเคย ความเชื่อมั่น และมั่นใจให้เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย หรือกลุ่มเสี่ยง สำหรับแนวทางการพัฒนาต่อยอดกระบวนการแก้ไขและป้องกันปัญหาขอทาน ตลอดจนปัญหาทางสังคมอื่นๆ เพื่อเป็นการเตรียมพร้อมและสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมแก่ชุมชน โดยกระบวนการพัฒนาต่อยอดในชุมชน คือ การพัฒนาด้านการบริหารจัดการชุมชนและพัฒนาชุมชน ๕ ด้าน ประกอบด้วย ๑. ด้านอาชีพและรายได้ ๒. ด้านการเรียนรู้การศึกษา ๓. ด้านสังคมวัฒนธรรม ๔. ด้านสาธารณสุขโรค และ ๕. ด้านสิ่งแวดล้อม

๓. สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑๐ (๒๕๖๑) ศึกษาเรื่อง *โครงการวิจัยรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาขอทานแบบมีส่วนร่วม* จากผลการวิจัย พบว่า ข้อมูลเกี่ยวกับขอทานที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่างๆ ชี้ให้เห็นว่าประเทศไทยมีการกระจายตัวของปัญหาขอทานอยู่ทั่วไปในทุกภูมิภาค โดยพฤติกรรมขอทานจะปรากฏในหัวเมืองใหญ่และสถานที่ที่มีความเจริญ เช่น ตลาดนัด แหล่งท่องเที่ยว วัด งานประจำปี งานวัด สถานีรถไฟ ตลาดชุมชน ห้างสรรพสินค้า โดยช่วงระยะเวลาที่ทำการขอทาน จะทำการขอทานในช่วงเวลากลางวันและเย็น ช่วงที่ผู้คนพลุกพล่าน ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่า ผู้กระทำการขอทานมีทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยขอทานชาวต่างชาติจะเป็นคนจากประเทศกัมพูชา พม่า จีน ลาว เวียดนาม และอื่นๆ รวมถึงบุคคลไร้รากเหง้าที่ไม่มีสัญชาติไทย ซึ่งเป็นกลุ่มเปราะบาง โดยกรณีขอทานที่เป็นคนไทย จะพบว่าผู้กระทำการขอทานส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นขอทานในพื้นที่ เพราะผู้กระทำการขอทานจะไม่ขอทานในพื้นที่ของตนเองแต่จะไปขอทานในพื้นที่จังหวัดอื่นแทน โดยมักเป็นผู้สูงอายุ และผู้พิการมาขอทานในลักษณะเดียวกันโดยจะใช้สภาพร่างกายที่ดูน่าสงสาร

๔. สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๔ (๒๕๖๐) ศึกษาเรื่อง *โครงการศึกษาการส่งเสริมอาชีพและการมีงานทำแก่คนพิการในจังหวัดนครราชสีมา* ผลการวิจัยจากข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เข้าใจ มาตรา ๓๓, ๓๔ และ ๓๕ ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ แต่ไม่ละเอียด ส่งผลให้มีการจ้างงานคนพิการไม่มากเท่าที่ควร ประกอบกับคนพิการที่จะสมัครทำงานในสถานประกอบการมีจำนวนน้อยและบางส่วนไม่ตรงกับคุณสมบัติของตำแหน่งงาน เนื่องจากคนพิการส่วนใหญ่ยังไม่มีการเตรียมความพร้อมทักษะในการทำงานและคนพิการบางประเภทไม่สามารถทำงานในสถานประกอบการหรือหน่วยงานของรัฐได้ คนพิการส่วนใหญ่ใช้บริการองค์กรคนพิการหรือองค์กรอิสระมากกว่าหน่วยงานของรัฐในการหางานทำเนื่องจากมีความรวดเร็วและมีขั้นตอนการดำเนินงานไม่ซับซ้อนเท่ากับภาครัฐ ปัจจุบันการออกกฎกระทรวงตามมาตรา ๓๓ และ ๓๔ ได้เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการได้แสดงความคิดเห็นมากขึ้น ส่วนมาตรา ๓๕ มีการกำหนดรายละเอียดในการได้สัมปทานที่ชัดเจนมากขึ้น

๕. สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๙ (๒๕๖๐) ศึกษาเรื่อง *แนวทางการเตรียมความพร้อมของครอบครัวและชุมชนในการรับคนไร้ที่พึ่งกลับสู่ชุมชน* ผลการศึกษา พบว่า สถานการณ์ปัญหาคนไร้ที่พึ่งในปัจจุบัน เกิดจากปัญหาสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม ระบบบริการจากภาครัฐ และเกิดจากตัวคนไร้ที่พึ่งเอง เมื่อเข้าสู่รัฐสวัสดิการโดยมีสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งให้การคุ้มครอง บำบัด ดูแลจนสามารถกลับสู่ครอบครัวและชุมชนได้ จึงมีการสร้างแนวทางการเตรียมความพร้อมของครอบครัว ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนการส่งคืน ได้แก่ การยกระดับคุณภาพของสัมพันธภาพ ปรับเปลี่ยนทัศนคติ ลดมายาคติ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางสังคมเสริมพลังครอบครัวและชุมชนในการร่วมดูแลและแก้ไขปัญหาคนไร้ที่พึ่ง มีรูปแบบการจัดการปัญหาคนไร้ที่พึ่งที่เน้นบริบทสังคมและวัฒนธรรมชุมชน มีการอาศัยทุนทางสังคม กลุ่มอาสาสมัคร/จิตอาสาในการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันกับคนไร้ที่พึ่ง รวมถึงใช้ทรัพยากรและศักยภาพของหน่วยงานในการจัดการปัญหาคนไร้ที่พึ่ง

๖. สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑๐ (๒๕๖๐) ศึกษาเรื่อง *นวัตกรรมการประยุกต์ เศรษฐกิจพอเพียงสู่การคุ้มครองทางสังคมที่เหมาะสมเพื่อผู้ด้อยโอกาส* ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มที่มีการเรียนรู้ และนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มของเกษตรกรที่พบกับปัญหาความยากจน และไม่สามารถที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเองให้หลุดพ้นจากปัญหาของตนเองได้ ซึ่งเมื่อได้มีการเรียนรู้ลงมือ ฝึกฝนและนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาประยุกต์ใช้ก็สามารถที่จะทำให้อาชีพของตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมแวดล้อม พลิกฟื้นจากความยากจน มาสู่ชีวิตที่มีคุณภาพมากขึ้น สามารถแก้ไขปัญหานี้หลุดพ้น จากความลำบากและยังสามารถเป็นที่พึ่งให้กับตนเองและคนในครอบครัวได้เป็นอย่างดี อีกทั้งหลายๆ กรณีกลายเป็นศูนย์เรียนรู้ที่มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่างๆ ให้กับผู้ที่สนใจเพื่อนำไปพัฒนาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ของตนเองให้ดีขึ้นได้

๗. สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๒ (๒๕๕๙) ศึกษาเรื่อง *แนวทางการจัดสวัสดิการ สังคมที่เหมาะสมกับประชากรแฝงในจังหวัดชลบุรี* ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีความต้องการบริการ ของประชากรแฝงต่อการให้บริการของภาคส่วนในด้านความมั่นคง บริการสวัสดิการด้านสุขภาพระดับมาก ความต้องการบริการสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมระดับปานกลาง ด้านการศึกษาความต้องการ บริการด้านการศึกษาและการเรียนรู้ระดับมาก ความต้องการบริการข้อมูลข่าวสารระดับมาก ด้านเศรษฐกิจ ความต้องการบริการทางด้านรายได้และการออมระดับมาก และด้านสังคมความต้องการมีส่วนร่วมกิจกรรม ทางสังคมระดับมากความต้องการบริการทางสังคม ระดับมาก

จากเนื้อหาที่สรุปได้ สามารถสังเคราะห์ได้ ๓ ประเด็น ได้แก่ ๑. องค์ความรู้ที่ได้ ๒. รูปแบบและ กระบวนการดำเนินงาน และ ๓. ปัญหา-อุปสรรค และแนวทางการดำเนินการแก้ไข มีรายละเอียด ดังนี้

๔.๓.๑ วัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ องค์ความรู้ที่ได้ของกลุ่มเปราะบางทางสังคม

องค์ความรู้ที่ได้ ประกอบด้วย

๔.๓.๑.๑ คนขอทาน

ปัญหาการขอทานและพฤติกรรมขอทานมีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต กล่าวคือ มีลักษณะรูปแบบของพฤติกรรมที่มีความสลับซับซ้อน และการจัดการเพื่อนำคนมาแสวงหาประโยชน์ โดยไม่ชอบด้วยการขอทาน รวมถึงการยกระดับของปัญหาการขอทานที่กลายเป็นขอทานต่างชาติ/ต่างด้าว ที่เกิดขึ้นและยังคงดำรงอยู่ ขณะที่มาตรการจัดการปัญหาขอทานไม่ว่าจะเป็น มาตรการทางกฎหมาย มาตรการ ทางสังคมสงเคราะห์ และมาตรการด้านการส่งเสริมอาชีพ ทำให้จำนวนขอทานที่ปรากฏอยู่มี จำนวนลดลง หากแต่ความรุนแรงและผลกระทบของปัญหาขอทานยังเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาดำเนินการ จัดการอย่างถูกต้อง และจริงจัง ซึ่งประเทศไทยได้ประกาศพระราชบัญญัติการควบคุมการขอทาน พ.ศ.๒๕๕๙ โดยเล็งเห็นคุณค่า ความเป็นมนุษย์และตระหนักถึงสภาพปัญหาการขอทานที่เกิดขึ้น โดยกฎหมายดังกล่าวต้องการให้เกิดแนวทางการ คุ้มครอง การควบคุม การพัฒนาคุณภาพชีวิตขอทาน และแยกผู้แสดงความสามารถออกจากผู้กระทำการ ขอทาน เพื่อแก้ปัญหาสังคมและปรับปรุงการคุ้มครองสวัสดิภาพของบุคคลให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

ขณะนั้น (๒๕๖๐) มีผู้กระทำการขอทานกระจายตัวอยู่ทั่วไปในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย โดยมักพบในหัวเมืองใหญ่ของแต่ละภูมิภาคและสถานที่ที่มีความเจริญ เช่น ตลาดนัด แหล่งท่องเที่ยว งานประจำปี สถานีรถไฟ ตลาดชุมชน ห้างสรรพสินค้าต่างๆ โดยช่วงระยะเวลาจะทำการขอทานจะเป็นช่วงเย็นและ

ช่วงเวลากลางวันที่มีคนพลุกพล่าน เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ผู้กระทำการขอทานมีทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยขอทานชาวต่างชาติจะเป็นคนจากประเทศกัมพูชา พม่า จีน ลาว เวียดนาม และอื่นๆ รวมถึงบุคคลไร้รากเหง้าที่ไม่มีสัญชาติไทย ซึ่งเป็นกลุ่มเปราะบาง โดยกรณีขอทานที่เป็นคนไทย พบว่า ผู้กระทำการขอทานส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นขอทานในพื้นที่ เพราะว่าผู้กระทำการขอทานจะไม่ขอทานในพื้นที่ของตนเอง แต่จะไปขอทานในพื้นที่จังหวัดอื่นแทน โดยมักเป็นผู้สูงอายุ และผู้พิการมาขอทานในลักษณะเดียวกัน โดยจะใช้สภาพร่างกาย/ความพิการที่ดูน่าสงสาร บางรายเป็นการขายของที่ระลึก บางรายเป็นการแสดงความสามารถ แต่ไม่มีการขออนุญาต บางรายทำเป็นครอบครัว พ่อ แม่ ลูก เช่น พ่อขายดอกไม้ แล้วเขียนป้ายข้อความให้เกิดความสงสาร ลูกวาดภาพระบายสี แม่เป็นผู้คอยดูแลอยู่ระหว่างพ่อกับลูก เป็นต้น โดยเหตุผลหลักของการออกมาขอทาน คือ **ความยากจน** ประกอบกับวิถีชีวิตของคนไทยที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีความเมตตากรุณา ซึ่งเป็นช่องทางให้ขอทานปรับรูปแบบการขอทานไปเรื่อยๆ

การขอทานเป็นปัญหาที่สลับซับซ้อนและมีการยกระดับรูปแบบและความรุนแรงของปัญหาขอทานและพฤติกรรมขอทานในหลายมิติ ได้แก่ มิติเกี่ยวกับผู้ขอหรือขอทาน มิติเกี่ยวกับผู้ให้ มิติเกี่ยวกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ยิ่งไปกว่านั้น พบว่าทัศนคติของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินการเพื่อจัดการปัญหาการขอทานยังคงขาดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องและเพียงพอ โดยพบว่าในบางกรณี เจ้าหน้าที่ได้ยอมเสียค่าปรับให้กับผู้กระทำการขอทานที่ได้เชิญตัวและควบคุมมาที่สถานีตำรวจอันเนื่องมาจากความเห็นใจ สงสาร โดยมีได้พิจารณาถึงข้อเท็จจริงอื่นๆ ประกอบ และมิติอื่นๆ ที่เชื่อมโยงกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกเหนือไปจากมาตรการการจัดการปัญหาขอทาน ไม่ว่าจะเป็นมาตรการทางกฎหมาย/การบังคับใช้กฎหมาย มาตรการทางสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดระเบียบสังคมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและทิวทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการขอทานแล้ว พบว่า ยังมีอีกหนึ่งมาตรการที่น่าสนใจในการจัดการปัญหาขอทาน คือ มาตรการด้านการสื่อสาร เนื่องจาก ในโลกปัจจุบันซึ่งเป็นยุคของข้อมูลข่าวสารที่มนุษย์สามารถรับรู้ เรียนรู้ และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว กล่าวได้ว่า **“การสื่อสาร”** เป็นกลยุทธ์ที่มีความสำคัญที่สุด เพราะการสื่อสารเป็นกลยุทธ์หรือกระบวนการหรือเครื่องมือที่จะนำไปสู่การรับรู้ เรียนรู้ ให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง ตรงกันของผู้ถ่ายทอดและผู้รับฟังข้อมูลทั้งองค์กรตั้งแต่ระดับนโยบายไปจนถึงระดับปฏิบัติการในด้านขอทาน ทำให้สามารถกำหนดแนวทางการปฏิบัติร่วมกันได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและนำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

๔.๓.๑.๒ คนพิการ

การวิจัย เรื่อง การส่งเสริมอาชีพและการมีงานทำแก่คนพิการในจังหวัดนครราชสีมา (๒๕๖๐) ขณะนั้น เป็นการศึกษาสถานการณ์การมีงานทำของคนพิการยังมีจำนวนน้อย และข้อมูลมีความหลากหลายตามภารกิจของหน่วยงานที่ให้บริการจัดหางานแก่คนพิการ อย่างไรก็ตามจากข้อมูล พบว่า จังหวัดนครราชสีมา มีจำนวนคนพิการจำนวนมากกว่า ๗๔,๐๐๐ คน แต่มีงานทำในสถานประกอบการเพียงจำนวน ๖๔๗ คน คิดเป็นอัตราส่วนที่น้อยมาก และจากสัดส่วนที่สถานประกอบการจะต้องรับคนพิการเข้าทำงานตามกฎหมายจำนวน ๘๓๖ คน แสดงว่า คนพิการส่วนใหญ่ขาดโอกาสการเข้าถึงด้านอาชีพและการมีงานทำของ คนพิการตามมาตรา ๓๓ ที่กล่าวถึงประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการตามลักษณะของงาน ในอัตราส่วนที่เหมาะสม ส่วนมาตรา ๓๔ ที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับรายละเอียดที่ให้นายจ้างหรือเจ้าของสถาน

ประกอบการที่มีได้รับคนพิการเข้าทำงานตามจำนวนที่กำหนดตามมาตรา ๓๓ ให้ส่งเงินเข้ากองทุนตามมาตรา ๒๔ (๕) ตามกฎกระทรวงแรงงานที่กำหนดขึ้น และมาตรา ๓๕ ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่ประสงค์จะรับคนพิการเข้าทำงานตามมาตรา ๓๓ หรือไม่ประสงค์จะส่งเงินเข้ากองทุนตามมาตรา ๓๔ หน่วยงานของรัฐ นายจ้าง หรือเจ้าของสถานประกอบการนั้นอาจให้สัมปทาน จัดสถานที่จำหน่ายสินค้าหรือบริการ จัดจ้างเหมาช่วยงาน ฝึกงาน หรือให้การช่วยเหลืออื่นใดแก่คนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการแทนก็ได้ตามแห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการพ.ศ. ๒๕๕๐

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการส่งเสริมอาชีพและการมีงานทำแก่คนพิการ ในจังหวัดนครราชสีมา ตามมาตรา ๓๓ มาตรา ๓๔ มาตรา ๓๕ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.๒๕๕๐ ยังมีอุปสรรคทั้งในแง่ของการปฏิบัติตามกฎหมาย การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการคนพิการ การปฏิบัติตามกฎหมายของสถานประกอบการ รวมถึงตัวคนพิการส่วนใหญ่ที่ยังเข้าไม่ถึงบริการด้านอาชีพและการจัดหางานเหล่านี้ เพื่อนำมาเสนอแนะหรือแนวทางในการปรับปรุง พัฒนารูปแบบการดำเนินงานด้านการส่งเสริมอาชีพและการมีงานทำสำหรับคนพิการของหน่วยที่เกี่ยวข้องให้เป็นไปอย่างเหมาะสม รวมทั้งจังหวัดนครราชสีมา มีสถานประกอบการภาคเอกชน (โรงงาน/บริษัท) มากที่สุดในเขตภาคอีสานอีกด้วย

๔.๓.๑.๓ คนไร้ที่พึ่ง

๑) คนไร้ที่พึ่งที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม ครอบครัว ชุมชน จากการสำรวจ พบว่า “คนไร้ที่พึ่ง” มักถูกมองจากสังคม/ชุมชนด้วยสายตาไม่ไว้วางใจ และถูกปฏิบัติในฐานะที่เป็น “คนอื่น/คนนอก/คนแปลกหน้า” อยู่เสมอ ทำให้ถูกเพิกเฉยตลอดจนถูกรังเกียจเหยียดฉันท์จากคนทั่วไป ทั้งที่จริงแล้ว “คนไร้ที่พึ่ง” เป็นกลุ่มคนด้อยโอกาสที่ถูกเบียดขับจากระบบการพัฒนาไปสู่สังคมสมัยใหม่ให้ไปอยู่ชายขอบของสังคม ปัญหาคนไร้ที่พึ่งที่มีความสลับซับซ้อนในมิติต่างๆ

๒) คนไร้ที่พึ่งที่เกิดจากสภาพปัญหาที่เกิดจากระบบการบริการจากภาครัฐ จากการสำรวจ พบว่า หน่วยงานที่รับผิดชอบไม่มีการประชาสัมพันธ์ถึงบทบาทภารกิจของตนเองอย่างทั่วถึง ขาดการดำเนินงานประสานส่งต่อ การช่วยเหลือมีความล่าช้า อีกทั้งหน่วยงานที่จะทำงานด้านนี้โดยตรงยังขาดบุคลากรผู้ให้คำปรึกษาและให้การดูแลคนไร้ที่พึ่ง อุปกรณ์และสถานที่ที่ไม่เพียงพอต่อการเพิ่มขึ้นของคนไร้ที่พึ่งที่เพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน เพราะพื้นที่ไหนที่มีคนไร้ที่พึ่งหรือคนเร่ร่อน มักถูกมองว่าเป็นพื้นที่ที่ไม่ปลอดภัยต่อชุมชน ความขัดแย้งทางศาสนา ก็ส่งผลกับปัญหาคนไร้ที่พึ่งในปัจจุบันเช่นกัน การจัดระบบการจัดการที่ไม่เป็นรูปธรรมชัดเจนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งผลกระทบต่อการรับรู้ของประชาชน/ชุมชนเกี่ยวกับปัญหาคนไร้ที่พึ่งยังไม่ครอบคลุม การดูแลติดตามอย่างต่อเนื่องของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาดความต่อเนื่อง จัดสรรงบประมาณในการแก้ไขปัญหาที่ยังไม่มากเท่าที่ควร เนื่องจากปริมาณและจำนวนของคนไร้ที่พึ่งและเร่ร่อนมีมากขึ้นในปัจจุบัน

๓) คนไร้ที่พึ่งที่เกิดจากตัวคนไร้ที่พึ่ง จากการสำรวจ พบว่า คนไร้ที่พึ่งที่เข้ารับบริการอยู่ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งสันมหาพนจังหวัดเชียงใหม่และศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ๘ แห่งในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน แบ่งได้เป็น ๒ กลุ่มใหญ่ๆ ได้แก่ ผู้ที่มีอาการทางจิต และคนเร่ร่อนขอทาน

๔) สาเหตุปัญหาคนไร้ที่พึ่งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ๘ จังหวัดภาคเหนือตอนบน สาเหตุแท้จริงที่ทำให้คนในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนต้องเข้าสู่สถานะการเป็นคนไร้ที่พึ่งไม่ว่าจะเป็นคนไร้ที่พึ่งที่เป็นบุคคลที่มีปัญหาทางจิต และบุคคลเรื้อรังนั้น ล้วนมีสาเหตุมาจาก การเป็นสังคมต่างอยู่ ความด้อยพลังของสถาบันครอบครัว และการผลักภาระความรับผิดชอบ

๔.๓.๑.๔ ผู้ด้อยโอกาส

๑) กลุ่มที่มีการเรียนรู้และนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มของเกษตรกรที่พบกับปัญหาความยากจน และไม่สามารถที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเองให้หลุดพ้นจากปัญหาของตนเองได้ ซึ่งเมื่อได้มีการเรียนรู้ลองผิดลองถูกและนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เข้ามาประยุกต์ใช้ก็สามารถที่จะทำให้ตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมแวดล้อม พลิกฟื้นจากความยากจน มาสู่ชีวิตที่มีคุณภาพมากขึ้น สามารถแก้ไขปัญหานี้ขึ้น หลุดพ้นจากความลำบาก และยังสามารถเป็นที่พึ่งให้กับตนเองและคนในครอบครัวได้เป็นอย่างดี

๒) บางกรณีกลายเป็นศูนย์เรียนรู้ที่มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่างๆ ให้กับผู้ที่สนใจเพื่อนำไปพัฒนาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองให้ดีขึ้นได้

๓) กลุ่มเป้าหมายที่เข้าไปศึกษาเคยเป็นกลุ่มคนที่ด้อยโอกาสแล้ว เมื่อตนเองพัฒนาแล้วก็ได้นำแนวคิดและองค์ความรู้ดังกล่าวไปให้ความช่วยเหลือกลุ่มคนที่ด้อยกว่าตนเอง ซึ่งเป็นวัฏจักรของการช่วยเหลือกันและกันของกลุ่มคนที่พึ่งพาอาศัยกัน โดยมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ไปสู่คนที่ต้องการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นในหลายๆ รูปแบบ รวมไปถึงกลุ่มคนที่มีข้อจำกัดในการดำรงชีวิต เช่น กลุ่มคนพิการ กลุ่มผู้ต้องโทษ กลุ่มผู้มีอาการทางจิตต่างๆ ก็สามารถที่จะนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

๔) จากผลการสำรวจครั้งนี้ แต่ละกรณีสามารถนำไปเป็นตัวอย่างต่อการพัฒนากลุ่มคนด้อยโอกาส และกลุ่มคนที่ต้องการหรือสนใจ ให้สามารถแก้ไขปัญหของตนเองได้ในหลากหลายรูปแบบ ซึ่งขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละคนที่จะเลือกนำไปปฏิบัติ

๔.๓.๑.๕ ประชากรแฝง

๑) องค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรีมีการเก็บข้อมูลประชากรแฝงในจังหวัดเพื่อเป็นฐานข้อมูลในการดำเนินงานด้านต่างๆ

๒) ประชากรแฝงส่วนมากเข้ามาประกอบอาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ และจะมีลูกกับญาติมาอาศัยอยู่ด้วยช่วงปิดเทอม

๓) ความมั่นคงในที่อยู่อาศัย โดยการเช่าบ้านเช่า/ห้องเช่าที่มีอัตราการบริการที่เหมาะสมกับรายได้ที่ได้รับ

๔) ด้านการศึกษา ในพื้นที่มีการจัดสถานที่สำหรับการศึกษาตามอัธยาศัยให้ แต่ประชากรแฝงเหล่านั้นไม่ค่อยได้ใช้บริการ เนื่องจากต้องประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้

๕) ด้านเศรษฐกิจ เมื่อเปรียบเทียบรายได้ของประชากรแฝงก่อนย้ายและหลังย้ายเข้ามาอยู่ในจังหวัดชลบุรีปรากฏว่ามีรายได้เพิ่มขึ้นจากการประกอบอาชีพหลักคือ เกษตรกรรม ประชากรแฝงส่วนใหญ่ไม่มีเงินออม และเมื่อเดือดร้อนทางการเงินจะยืมญาติหรือพี่น้องแทน

๖) ด้านสังคม ประชากรแฝงส่วนใหญ่รับรู้สิทธิต่างๆ ที่มีในพื้นที่ แต่สำหรับสิทธิของตนเองที่ได้รับ คือ การเข้าถึงการรักษาของโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข หรือคลินิกต่างๆ ที่ต้องเสียค่าใช้จ่าย

๔.๓.๒ วัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ รูปแบบและกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มเปราะบางทางสังคม

๔.๓.๒.๑ คนขอทาน มีรูปแบบและกระบวนการ ดังนี้

กรณีขอทานเป็นคนไทย

๑. ยึดเป็นอาชีพหลัก ทั้งที่มีศักยภาพที่จะทำงานอย่างอื่นได้ แต่ไม่คิดทำเนื่องจากการขอทานสามารถสร้างรายได้ดีกว่า

๒. พิจารทางร่างกาย เพื่อเรียกร้องความสงสารและความเห็นใจจากคนที่เดินผ่านไปมา

๓. นำเด็กมาขอทาน ส่วนใหญ่จะเป็นเด็กเล็กที่ยังไม่เข้าโรงเรียน หรือเด็กที่มีความผิดปกติ ประกอบกับการแต่งตัวที่สกปรก เพื่อให้ดูน่าสงสาร

๔. คนเมาสุรา เร่ร่อน จะเป็นลักษณะของการเดินขอเงินกินข้าวหรือขอเงินค่ารถกลับบ้าน

๕. ขอทานจากต่างจังหวัด การเข้ามาโดยมีนายหน้าพามาขอทานในเขตเมือง บางรายมีการว่าจ้างเป็นรายเดือนสำหรับเด็กและผู้สูงอายุ ให้มาขอทานในกรุงเทพฯ ช่วงหลังเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรหรือช่วงปิดเทอมของเด็กนักเรียน เป็นต้น

๖. แฝงในรูปแบบอื่น ได้แก่ การขายสินค้าต่างๆ เช่น การขายของที่ระลึก การขนม ขายดอกไม้ เป็นต้น หรือการออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ไม่อยากอยู่กับครอบครัว

๗. นักท่องเที่ยว มักจะเดินทางไปเรื่อยๆ เมื่อไม่มีเงินก็ทำการขอทาน โดยจะทำการขอทานในช่วงเทศกาล เช่น งานประจำปี งานกาชาด เป็นต้น

๘. คนขอทานชักชวนกันมา เป็นการชักชวนคนที่รู้จักกันในหมู่บ้านหรือคนในครอบครัวหรือญาติพี่น้องของตนเองเข้ามาขอทานด้วย เนื่องจากมีรายได้ดี หาเงินง่าย ไม่ต้องลงทุน ประกอบกับทัศนคติที่ว่าการขอทานเป็นอาชีพที่สบาย

๙. อัจฉริยธรรมการทำบุญ เพราะความบุญของคนไทย ชอบช่วยเหลือผู้ที่ด้อยกว่าหรือลำบากกว่า

๑๐. ขอทานแอบแฝงเป็นผู้แสดงความสามารถหรือผู้ดูแลผู้แสดงความสามารถ ซึ่งจะมีการเคลื่อนย้าย ไม่อยู่กับที่ โดยเดินแสดงตามสถานที่ต่างๆ ที่มีผู้คนหนาแน่น การแสดงที่ทำ เช่น ร้องเพลง การปิดลูกโป่งแฟนซี คนพิการมีผู้นำพามาขอทาน ทำกล่องรับบริจาค แต่งกายเป็นชนเผ่า/คอสเพลย์/นักมวย เป็นต้น

กรณีขอทานเป็นคนต่างด้าว

๑. จะเป็นขอทานจากประเทศกัมพูชา พม่า และจีน ทั้งที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย

๒. ถ้าเป็นชาวจีน จะเข้ามาถูกกฎหมายในลักษณะของนักท่องเที่ยวโดยจะทำการขอทานเป็นหมู่คณะ บางรายมีการเช่าโรงแรมอยู่จนคุ้นเคยกับเจ้าของโรงแรม

๓. ถ้าเป็นชาวกัมพูชา จะเข้ามาอย่างผิดกฎหมาย ส่วนใหญ่มีสภาพร่างกายพิการ หรือนำเด็กมานั่งขอทานด้วยเพื่อให้ดูน่าสงสาร หรือการเข้ามาขอทานในรูปแบบแรงงานก่อสร้างหรือเข้ามาทำงาน และแอบแฝงมาทำการขอทาน เนื่องจากรู้ช่องทางในการขอทาน

๔. ขอทานต่างด้าวส่วนใหญ่มีการคาดการณ์ว่าจะมีคนไทยเป็นนายหน้าพาเข้ามาตามเส้นทางต่างๆ ทั้งทางรถยนต์ ทางเรือ รถไฟ หรือช่องทางธรรมชาติ โดยยอมเสียค่าปรับ และถูกผลักดันกลับประเทศ เมื่อกลับประเทศแล้วก็สามารถที่จะกลับมาขอทานซ้ำได้อีก

๔.๓.๒.๒ คนพิการ

การวิจัยนี้ศึกษาารูปแบบการส่งเสริมอาชีพและการจ้างงานคนพิการในจังหวัดนครราชสีมา ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้บัญญัติในเรื่องของการจ้างงาน ดังนี้

๑. คนพิการมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นสาธารณะ

๒. สวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ เช่น การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ การให้บริการที่มี มาตรฐานการ คำนึงถึงแรงงาน มาตรการการมีงานทำ

๓. การให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการและหน่วยงานของรัฐรับคนพิการ เข้าทำงานตามกฎหมายกำหนด จำนวนที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการและหน่วยงานของรัฐ จะต้องรับคนพิการเข้าทำงาน ในอัตราส่วน คนปกติ ๑๐๐ คน ต่อ คนพิการ ๑ คน

๔. นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการที่มีได้รับคนพิการเข้าทำงานตามจำนวน ที่กำหนดก็ให้ส่งเงินเข้ากองทุนตามอัตราตามที่กฎหมายกำหนด

๕. การให้สัมปทาน คือ จัดสถานที่จำหน่ายสินค้า หรือบริการ

๖. จัดจ้างเหมาช่วงงาน ฝึกงาน หรือให้การช่วยเหลืออื่นใดแก่คนพิการหรือผู้ดูแลคน พิการแทน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ

๗. การอายัดทรัพย์สินของนายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการซึ่งฝ่าฝืนกฎหมาย เกี่ยวกับการจ้างงานคนพิการตามจำนวนที่ไม่ส่งเงินเข้ากองทุน ตามมาตรา ๓๔ ตามระเบียบกระทรวง การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๒

๘. สำหรับหน่วยงานภาครัฐ หากไม่จ้างคนพิการเข้าทำงานก็ต้องให้สัมปทาน คือ จัดสถานที่จำหน่ายสินค้าหรือบริการ จัดจ้างเหมาช่วงงาน ฝึกงาน หรือให้การช่วยเหลืออื่นใดแก่คนพิการ หรือผู้ดูแลคนพิการแทนตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบด้วยเช่นกัน

๙. การดำเนินการตามพระราชบัญญัติฯแล้ว ยังมีบทบัญญัติตามมาตรา ๓๙ ที่กำหนดให้ สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ มีอำนาจออกประกาศโฆษณาข้อมูลการปฏิบัติ หรือไม่ปฏิบัติตามที่สาธารณะอย่างน้อยปีละครั้ง

๑๐. การมีสิทธิได้รับยกเว้นภาษีเพิ่มเติม เช่น นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการที่จ้างงาน คนพิการเข้าทำงานมากกว่าร้อยละ ๖๐ ของลูกจ้างในสถานประกอบการนั้น โดยมีระยะเวลาจ้างเกินกว่า ๑๘๐ วัน นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการที่รับคนพิการเข้าทำงานหรือส่งเงินเข้ากองทุน

๑๑. กรณีที่รัฐหรือหน่วยงานของรัฐจะพิจารณาให้สัมปทาน การส่งเสริมการลงทุน การประกาศเกียรติคุณ สินเชื่อ รางวัล เครื่องราชอิสริยาภรณ์ เป็นต้น

๔.๓.๒.๓ คนไร้ที่พึ่ง

รูปแบบการเตรียมความพร้อมของบริการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับคนไร้ที่พึ่งในภาคเหนือตอนบน

๑) สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

- มีรูปแบบบริการตามพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๗ และควบคุมบุคคลที่กระทำผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. ๒๕๔๔ รวมถึงผู้ป่วยที่มีอาการทางจิตทุเลาตามพระราชบัญญัติสุขภาพจิตแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยมีการจัดรูปแบบการให้บริการสวัสดิการสังคมออกเป็น ๒ รูปแบบ คือ การให้บริการในหน่วยงาน (ปัจจัยสี่/การฟื้นฟู/การรักษาพยาบาล) และ การบริการภายนอกหน่วยงาน (การให้ความช่วยเหลือครอบครัว การสงเคราะห์ การบูรณาการพัฒนา)

- กระบวนการให้บริการ การบำบัดฟื้นฟูช่วยเหลือเบื้องต้น/การบำบัดฟื้นฟูและพัฒนา/กระบวนการส่งผู้รับบริการคืนสู่ครอบครัวและชุมชน)

๒) ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

- มีรูปแบบการให้บริการเพื่อดำเนินการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งตามพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๑๖ ไม่ว่าจะเป็นการสำรวจและติดตามสภาพและปัญหาเกี่ยวกับคนไร้ที่พึ่งในเขตพื้นที่รับผิดชอบ การสำรวจและติดตามสภาพและปัญหาเกี่ยวกับคนไร้ที่พึ่ง รวมถึงการสืบเสาะข้อมูลเกี่ยวกับคนไร้ที่พึ่งที่ขอรับการคุ้มครองหรือถูกส่งตัวมา ตามมาตรา ๒๐ และมาตรา ๒๑

- กระบวนการให้บริการตามหลักการสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ของศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งในพื้นที่ ๘ จังหวัดภาคเหนือตอนบนนั้น มีกระบวนการหลัก ๔ ขั้นตอน ได้แก่ รับเข้า คัดกรอง คุ้มครอง และส่งต่อ

๓) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แนวทางการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น แบ่งการเตรียมความพร้อมออกเป็น ๓ ด้าน คือ ด้านการส่งเสริม ด้านการประสาน และด้านการสนับสนุน

๔) ครอบครัวและชุมชน นอกจากการทำหน้าที่ของคนในครอบครัวแล้ว ชุมชนได้มีการเตรียมความพร้อมในการรับคนไร้ที่พึ่งเช่นเดียวกัน ในส่วนของชุมชน สมาชิกในชุมชนต้องมีการประสานความร่วมมือกับครอบครัวในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง การสร้างกลุ่มจิตอาสาในชุมชนร่วมดูแลคนไร้ที่พึ่ง เช่น การตรวจเช็คสุขภาพเบื้องต้น ช่วยประเมินสถานการณ์ด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต ให้ความรู้แก่สมาชิกในครอบครัวเพื่อดูแลด้านสุขภาพให้แก่คนไร้ที่พึ่งที่มีอาการทางจิต คนในชุมชนรวมถึงครอบครัวต้องร่วมกันกำหนดระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับในการอยู่ร่วมกันภายในชุมชน สร้างการยอมรับและเปิดโอกาสให้คนไร้ที่พึ่งได้ทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชน เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนไร้ที่พึ่ง ครอบครัวและชุมชน สร้างคุณค่าในตัวเองให้แก่คนไร้ที่พึ่ง เพื่อให้เขาได้กลับมาอยู่ร่วมกับครอบครัวและชุมชนได้อย่างมีศักดิ์ศรีและมีความสุขอีกครั้งหนึ่ง

๔.๓.๒.๔ ผู้ด้อยโอกาส

จากการศึกษาดังกล่าว ได้สะท้อนให้เห็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาต่อยอดแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน และปัญหาของเกษตรกรในหลากหลายรูปแบบ เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ ที่ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นต่างๆ ได้เรียนรู้จากการลงมือทดลองปฏิบัติโดยใช้ฐานกิจกรรมเป็นจุดเริ่มต้นเริ่มต้น ซึ่งในการศึกษา ได้เกิดรูปแบบนวัตกรรมการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการแก้ไขปัญหาความยากจนของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทั้งหมด ๑๒ รูปแบบ ได้แก่

๑. รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ของศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาทักษะ ชีวิตหนองแค อำเภอนองแค จังหวัดสระบุรี (บ้านสอนบิน) เพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาศักยภาพผู้ใช้บริการให้สามารถกลับมาใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างปกติ

๒. รูปแบบศูนย์เรียนรู้เพื่อความยั่งยืนจากฐานคิดการเกษตรผสมผสาน ของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านท่าเต็น ตำบลพระเพลิง อำเภอลำลูกขัน จังหวัดสระแก้ว เป็นการเรียนรู้เรื่องการปลูกพืชตามความเหมาะสมของพื้นที่ชุมชน

๓. รูปแบบชีวิตพอเพียงหลังการฟื้นฟูของศูนย์เรียนรู้ของเรือนจำชั่วคราวเขาชะเมา อำเภอลำลูกขัน จังหวัดตราด เป็นการสร้างโอกาสให้กลับคืนสู่สังคมอย่างเป็นสุขร่วมกัน โดยเริ่มจากการวางแผนและลงมือทำ

๔. รูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงจากพ่อหลวงสู่ชุมชน ของตำบลหนองสาหร่าย อำเภอลำพูน จังหวัดกาญจนบุรี เป็นการเก็บข้อมูลและการทำแผนชุมชน เพื่อการแก้ไขปัญหาหนี้สิน และปัญหาสุขภาพอนามัยของคนในชุมชน มีเป้าหมายเพื่อให้ทุกคนและชุมชนอยู่ดีมีสุข

๕. รูปแบบการพัฒนาชุมชนสู่ศูนย์เรียนรู้ประจำตำบลตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนบ้านเตย อำเภอลำลูกขัน จังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิเคราะห์ปัญหาเรื่องดินเค็ม ดินเสีย ภัยแล้ง และน้ำท่วมซ้ำซาก จนนำไปสู่การเรียนรู้วิถีเกษตรอินทรีย์

๖. รูปแบบนวัตกรรมหลุมพอเพียงสู่กลุ่มอภิมหาแห่งบ้านเพื่อผู้ด้อยโอกาส ของศูนย์พัฒนาคุณธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ มีเป้าหมายเพื่อแก้จน ด้วยการนำศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้ลงมือทดลองปฏิบัติเกิดเป็นหลุมพอเพียง เป็นนวัตกรรมด้านเกษตรที่ใช้กระบวนการพึ่งพิงอิงอาศัยของธรรมชาติหล่อเลี้ยงตนเองต่อยอดสู่แนวคิดธนาการหมูหลุม

๗. รูปแบบสวัสดิการพอเพียงเพื่อผู้ด้อยโอกาส ของศูนย์พุทธธรรมพรหมจริยญาณ ศูนย์เรียนรู้พุทธะเลยมหาวิชชาลัย วัดป่าดงใหญ่ วังอ้อ ตำบลหัวดอน อำเภอลำลูกขัน จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในชุมชนเกิดวิถีพอเพียง ปลูกผักสวนครัวปลอดสารพิษ มีรายได้เสริม ชุมชนมีการแบ่งปันพืชผัก และการทำบุญชีครวเรือน

๘. รูปแบบนวัตกรรมเพื่อผู้ต้องขังกับเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนพึ่ง(ภาฯ)ยามยาก ของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนพึ่ง(ภาฯ)ยามยาก ตำบลบ้านแห อำเภอลำลูกขัน จังหวัดอ่างทอง มีเป้าหมายในการช่วยเหลือโดยเน้นการฟื้นฟูที่ยั่งยืน ด้วยการส่งเสริมทำการผลิตเกษตรอินทรีย์ จนก่อให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนวิถีผลิต เปลี่ยนวิถีชีวิต และเปลี่ยนวิถีคิดเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังหลังกลับคืนสู่สังคม

๙. รูปแบบปราชญ์ชุมชน สร้างสรรค์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนพอเพียง ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรบ้านโคกกระทือ ตำบลวังใหญ่ อำเภอสว่างวีระวงศ์ จังหวัดสุโขทัย เป็นกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพตนเองในการพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาส นำชุมชนสู่การทำเกษตรผสมผสานไร่นาสวนผสม โดยใช้ฐานคิดจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการใช้ชีวิตบนทางสายกลาง

๑๐. รูปแบบปราชญ์โมเดล เรียนรู้วิถีคิด สร้างชีวิตใหม่จากแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง อำเภอแม่เมว จังหวัดลำปาง เป็นการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสู่กิจกรรมสร้างศูนย์เรียนรู้ทำเกษตรอินทรีย์ การเผาถ่านจากไม้เหลือใช้ การผลิตก๊าซชีวภาพจากมูลสัตว์ และกิจกรรมอื่นๆ พร้อมถ่ายทอดองค์ความรู้ต่างๆ ให้แก่ผู้สนใจ

๑๑. รูปแบบเกษตรวิถีพุทธ สร้างชุมชนพอเพียงเพื่อการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ของศูนย์เรียนรู้เกษตรวิถีพุทธ นายวิฑูร หนูเสน ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง จากการทำเกษตรเชิงเดี่ยวสู่สวนยางวนเกษตร ที่ได้เรียนรู้และน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ครอบครัวและชุมชนภายใต้แนวทางตามรอยวิถีพุทธ

๑๒. รูปแบบนวัตกรรมทางเลือกสำหรับประชาชนและสิ่งแวดล้อมไบโอดีเซล ตามแนวพระราชดำริ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนยะลาไบโอดีเซล ตำบลลำใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เริ่มต้นจากกระบวนการคิดเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดจากน้ำมันเหลือใช้สู่การเรียนรู้วิธีการผลิตน้ำมันไบโอดีเซล

๔.๓.๒.๕ ประชากรแฝง

จากการศึกษา พบว่า ประชากรแฝงในจังหวัดชลบุรีที่เข้ามาอยู่อาศัยมีหลากหลายรูปแบบที่เข้ามาอาศัย แต่ที่พบได้แก่ ๑. การเข้ามาประกอบอาชีพ ๒. การติดตามครอบครัว ซึ่งเมื่อพ่อแม่ทำงานโรงงานก็จะพาลูก หลาน หรือวัยแรงงานในครอบครัวมาด้วย ๓.ญาติของประชากรแฝงมาเยี่ยมเยียนชั่วคราวช่วงปิดเทอม ซึ่งจะได้เข้ามาอยู่อาศัยประมาณ ๒-๓ เดือน และ ๔. การมาเรียนหนังสือ ซึ่งเมื่อจบการศึกษา ก็ประกอบอาชีพที่จังหวัดชลบุรีเลย

๔.๓.๓ วัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ ปัญหา-อุปสรรค และแนวทางการดำเนินการแก้ไขปัญหากลุ่มเปราะบางทางสังคม

๔.๓.๓.๑ คนขอทาน

๑. ผลกระทบของปัญหาขอทาน

- ด้านความเป็นระเบียบของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นความไม่สะอาด ความไม่เรียบร้อย เป็นปัญหาของคนในชุมชน เป็นภาระการดูแลความสะอาดในพื้นที่

- ด้านความปลอดภัยของคนในชุมชน ถ้าเป็นคนต่างถิ่น/ต่างด้าว/ต่างชาติ ที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว เมาสุรา ชูกรรโชกทรัพย์ การทำร้ายร่างกาย/ใช้กำลังทำร้าย การกระทำเหล่านี้จะทำให้คนในชุมชนอยู่อย่างหวาดระแวง หากมีการขอทานแบบแบ่งผลประโยชน์ระหว่างกันก็จะมีภัยเข้าไปในชุมชนโดยการเข้าบ้านพัก/แบ่งห้องให้เช่า หรือการรับจ้างรับ-ส่งเพื่อนำไปขอทาน เป็นต้น

- ด้านเศรษฐกิจของชุมชน ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของจังหวัดและการท่องเที่ยว โดยขอทานจะสร้างความรำคาญให้กับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ ซึ่งบางรายส่งเสียงโวยวาย

เป็นภาพลักษณ์ที่ไม่ดี ซึ่งปัจจุบัน Social Network สามารถกระจายข่าวสารได้รวดเร็ว จึงส่งผลให้ภาพเหล่านั้นแพร่กระจายออกไปสู่คนทั่วโลกได้ และจะสะท้อนถึงสวัสดิการที่ไม่ทั่วถึงและไม่เพียงพอ ทำให้เกิดความเสียหายในระดับประเทศได้

๒. อุปสรรคในการแก้ไขและป้องกันปัญหาขอลาน

สำหรับผู้นำชุมชน/ผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่ที่มีกลุ่มคนที่เคยไปขอลาน/กลุ่มเสี่ยงที่จะไปขอลาน

- การดำเนินงานระยะเริ่มแรกจากการลงพื้นที่เพื่อประสานและสร้างความเข้าใจ คือ การไม่ได้รับความร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมาย/กลุ่มเสี่ยง

- การไม่ยอมรับและไม่เปิดใจในการปรับเปลี่ยนแนวคิดและพฤติกรรม

สำหรับมุมมองของทีมสหวิชาชีพ

- ด้านค่านิยม ทศนคติ และพฤติกรรมของผู้ให้และประชาชนทั่วไปที่มีพื้นฐานของความเมตตา เอื้อเฟื้อต่อผู้ประสบปัญหาทางสังคม

- ด้านการประชาสัมพันธ์ ยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ และขาดความต่อเนื่อง

- ด้านกฎหมายและการปราบปราม ซึ่งขอลานมีการปรับรูปแบบเพื่อหลีกเลี่ยงกฎหมาย บางครั้งต้องใช้ระยะเวลาในการพิสูจน์ DNA นาน หรือบางครั้งคดีขอลานเป็นคดีที่ไม่ร้ายแรง

- ด้านกระบวนการดำเนินงาน บางครั้งระบบการจัดการภายในหน่วยงานมีการอกระเบียบขั้นตอนการดำเนินงานเชิงป้องกันตนเอง จนกลายเป็นการละเว้นการปฏิบัติการละเมิดสิทธิของผู้รับบริการ เป็นต้น

- ด้านการมีส่วนร่วม การทำงานของหน่วยงานยังมีลักษณะต่างคนต่างทำ ในบทบาทของตนเอง ขาดความร่วมมือกันและขาดการติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

- ด้านงบประมาณ ความพร้อมอุปกรณ์ และสถานที่

- ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน คือ ความปลอดภัยในการปฏิบัติงานด้านร่างกาย ด้านครอบครัว และแนวทางการให้บริการ

๓. แนวทางการแก้ไขปัญห

- แนวทางการจัดการและป้องกันปัญหาขอลานภายใต้ทีมสหวิชาชีพ ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายการทำงาน(กรณีไม่มีการกำหนดเป้าหมายทำงานร่วมกัน-กระทรวง พม. จะเป็นหลักในการจัดการและการป้องกันปัญหาขอลาน, กรณีมีการกำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานร่วมกัน - เวทีการประชุมคณะอนุกรรมการควบคุมการขอลานจังหวัด)

- ผลที่เกิดจากการดำเนินงานการจัดการและป้องกันปัญหาขอลานภายใต้ทีมสหวิชาชีพ พบว่า ประชาชนและหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน ทำให้การดำเนินงานมีความชัดเจนขึ้น มีผู้รับผิดชอบหลักและเกิดเครือข่ายภาคประชาสังคม อาสาสมัครและผู้นำชุมชนด้วยการเข้ามามีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาจากผู้กระทำการขอลาน โดยการแจ้งเบาะแสและแจ้งเหตุ ผ่านรูปแบบการประสานส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- ผู้นำชุมชน ทีมสหวิชาชีพ อาสาสมัคร และจิตอาสา ต้องสร้างความคุ้นเคย ความเชื่อมั่น และมั่นใจให้กับกลุ่มเป้าหมาย/กลุ่มเสี่ยง

- การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมแก่ชุมชน โดยกระบวนการพัฒนาต่อยอดในชุมชน คือ การพัฒนาอย่างต่อเนื่องด้านการบริหารจัดการชุมชน ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านอาชีพและรายได้ ด้านการศึกษา ด้านสังคมวัฒนธรรม ด้านสาธารณสุข และด้านสิ่งแวดล้อม

- การพัฒนาองค์ความรู้ด้านการสื่อสารเพื่อยุติปัญหาการขอทาน สรุปรูปเป็นมาตรการ ในการสื่อสารจำแนกกลุ่มเป้าหมายหลัก ๓ กลุ่ม ได้แก่ กรณีผู้ให้ กรณีขอทานคนไทย และกรณีขอทานต่างชาติ

๔.๓.๓.๒ คนพิการ

สำหรับการส่งเสริมอาชีพและการมีงานทำแก่คนพิการในจังหวัดนครราชสีมา มีปัญหาและอุปสรรค

๑. หน่วยงานภาครัฐ

- เรื่องของอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการเอาผิดกับสถานประกอบการที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือพยายามหลีกเลี่ยงการปฏิบัติตามกฎหมาย ยังไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างเคร่งครัด

- ระบบฐานข้อมูลที่ยังไม่มีรายละเอียดเกี่ยวกับคนพิการในเรื่องของความสามารถในการทำงาน รวมทั้งประเภทของงานที่คนพิการต้องการทำ และประสบการณ์ในการทำงานที่ทำมาก่อน

- การเปิดโอกาสให้คนพิการเข้าทำงานในหน่วยงานภาครัฐและเอกชนยังมีน้อย

- ด้านสถานประกอบการเองและหน่วยงานของรัฐยังไม่ได้มีการเตรียมการเพื่อรองรับคนพิการเข้าทำงาน ด้วยข้อจำกัดบางอย่างสำหรับความพิการประเภทที่ต้องมีเครื่องมือเฉพาะสำหรับการทำงานของคนพิการ

๒. องค์กรคนพิการ

- คนพิการบางรายไม่มีพร้อมในการทำงานในสถานประกอบการ ไม่สามารถแข่งขันได้ เนื่องจากคนพิการหลายประเภทที่ไม่สามารถทำงานได้ ซึ่งต้องมีผู้ดูแลและผู้ดูแลก็ไม่ได้ไปทำงานด้วย ทำให้ครอบครัวขาดรายได้เข้ามาจุนเจือ ทำให้บางครั้งก็ขาดความต่อเนื่องในการรักษา ขาดยา รวมทั้งขาดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

- ทักษะคติของบุคลากร/เจ้าหน้าที่ทั่วไป ยังเห็นว่าคนพิการเป็นคนป่วยมากกว่าเป็นประชากรของประเทศคนหนึ่ง ดังนั้นคนพิการจึงไม่กล้าออกจากบ้านเพื่อเข้าสู่สังคม

- คนพิการบางส่วนที่ไม่สามารถเดินทางไปไหนมาไหนได้ด้วยตนเอง เพราะเรื่องของเส้นทางคมนาคมต่างๆ ไม่เอื้ออำนวย

- ปัญหาที่สถานประกอบการ/หน่วยงานภาครัฐก็ยังไม่พร้อม เช่น เรื่องของตำแหน่งงานที่เหมาะสม และเรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ สำหรับการทำงานของคนพิการ

๓. สถานประกอบการ

- สถานประกอบการยังไม่มีบุคลากรเฉพาะสำหรับการสื่อสาร (ล่ามภาษามือ) กับคนพิการในบางประเภท
- เครื่องมืออำนวยความสะดวกในการทำงานสำหรับคนพิการในสถานประกอบการยังไม่ครอบคลุมตามประเภทความพิการ ถ้าสถานประกอบการจำเป็นต้องรับคนพิการทุกประเภทเข้าทำงาน เช่น ล่ามภาษามือ คอมพิวเตอร์สำหรับคนหูหนวก อักษรเบรลล์สำหรับคนพิการทางสายตา เป็นต้น
- สถานประกอบการมีความกังวลเกี่ยวกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานของคนพิการ เมื่อรับคนพิการเข้ามาทำงานแล้ว
- สถานประกอบการประชาสัมพันธ์เปิดรับสมัคร แต่ไม่มีคนพิการมาสมัครงาน

๔. ผู้ดูแลคนพิการ

- ผู้ดูแลคนพิการส่วนใหญ่ทราบเกี่ยวกับกฎหมายการจ้างงานแต่ไม่ละเอียด
- ผู้ดูแลคนพิการส่วนใหญ่ยังเห็นว่าคนพิการต้องการเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะในการประกอบอาชีพ แต่ต้องเป็นอาชีพที่สามารถนำกลับมาทำร่วมกับครอบครัวที่บ้านได้เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว
- ผู้ดูแลคนพิการบางส่วนไม่ทราบถึงการมีสิทธิในการได้รับการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงานหรือการประกอบอาชีพอิสระได้ตามความเหมาะสมกับภาวะแห่งความพิการ

๔.๓.๓.๓ คนไร้ที่พึ่ง

๑. ปัญหาของคนไร้ที่พึ่งในปัจจุบัน เป็นสถานการณ์ที่มีความซับซ้อน มีขอบเขตในการแก้ไขปัญหาก็กว้างขวางและมีผู้เกี่ยวข้องมากมาย การรับรู้ปัญหาคนไร้ที่พึ่งมีระดับการรับรู้ที่แตกต่างกัน ความไม่เข้าใจและภาพลักษณ์ส่งผลต่อภาวะการเป็นคนไร้ที่พึ่ง พลังการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งให้การสงเคราะห์ คุ้มครองและหน่วยงานสนับสนุนเป็นไปในลักษณะการทำงานที่กระจัดกระจายมองไม่เห็นเป้าหมายแนวทางและผลลัพธ์ร่วมกัน

๒. ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นเมื่อส่งคนไร้ที่พึ่งกลับสู่ครอบครัว

- ในระดับครอบครัว ปัญหาเศรษฐกิจ ความยากจน ภาระค่าใช้จ่าย การเลี้ยงดูคนในครอบครัว เป็นการเบียดบังช่องทางการหารายได้ จึงจำเป็นต้องทิ้งภาระให้คนอื่นดูแลคนในครอบครัวซึ่งเป็นทางออกที่จะทำให้ตนเองเข้าสู่การชีวิตปกติ
- ในระดับชุมชน โดยทั่วไปผู้คนมักจะประทับใจคนที่มีอาการทางจิตเวชว่าเป็นคนบ้า และมักจะไม่สนใจที่จะเรียนรู้ทำความเข้าใจ หรือทำความรู้จักเพื่อที่จะอยู่ร่วมกับคนที่มีอาการทางจิตเวช เป็นผลให้คนที่มีอาการทางจิตเวชถูกเบียดขับออกจากชุมชน ไม่ยอมรับในการมีตัวตนอีกต่อไป หากคนในชุมชนยังมีทัศนคติที่เป็นอคติกับคนไร้ที่พึ่งว่ายังคงเป็นคนบ้าอยู่ ก็ยังเป็นอุปสรรคในการกลับคืนสู่ชุมชนของคนไร้ที่พึ่ง
- ในระดับท้องถิ่น คนไร้ที่พึ่งถูกมองเป็นคนขายขอบตามสายตาของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากบางส่วนไม่มีข้อมูล บางส่วนมองว่าเป็นปัญหาไกลตัว อีกทั้งยังไม่มียงบประมาณสนับสนุนโดยตรงเหมือนกับผู้ประสบปัญหาทางสังคมประเภทอื่น เช่น คนพิการ ผู้สูงอายุ สตรี เด็กและเยาวชน เท่าที่

ผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่เป็นเพียงหน่วยงานที่ประสานส่งต่อเมื่อนำชุมชนแจ้งเรื่องมา ถึงจะส่งต่อไปยังโรงพยาบาลหรือศูนย์คุ้มครอง

- ในระดับหน่วยงานรัฐในพื้นที่ แต่ละหน่วยงานในพื้นที่ยังคงปฏิบัติงานตามภารกิจของหน่วยงานตนเอง เท่าที่ผ่านมาหน่วยงานรัฐในพื้นที่ก็ยังคงปฏิบัติงานตามหน้าที่ของตัวเอง ยังไม่มีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมในการรับคนไร้ที่พึ่งเท่าที่ควร

๓. แนวทางการเตรียมความพร้อมของครอบครัว ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการยกระดับคุณภาพของสัมพันธภาพ ปรับเปลี่ยนทัศนคติ ลดมายาคติ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางสังคม เสริมพลังครอบครัวและชุมชนในการร่วมดูแลและแก้ไขปัญหาคนไร้ที่พึ่ง มีรูปแบบการจัดการ ปัญหาคนไร้ที่พึ่งที่เน้นบริบทสังคมและวัฒนธรรมชุมชน มีการอาศัยทุนทางสังคม กลุ่มอาสาสมัคร/จิตอาสา ในการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันกับคนไร้ที่พึ่ง รวมถึงใช้ทรัพยากรและศักยภาพของหน่วยงานในการ จัดการปัญหาคนไร้ที่พึ่ง

๔. การเสริมสร้างกลไกกระบวนการทำงานร่วมกันในการแก้ไขปัญหาคนไร้ที่พึ่ง

- รูปแบบจัดการปัญหาร่วมกันของครอบครัวและชุมชน
- รูปแบบการจัดการปัญหาร่วมกันของชุมชนและภาคีภาครัฐ
- รูปแบบการจัดการปัญหาของภาคีเครือข่ายภาครัฐ

๔.๓.๓.๔ ประชากรแฝง

แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมกับประชากรแฝงจากหน่วยงานในพื้นที่

- ประชากรแฝงที่อยู่เกิน ๕ ปี ควรย้ายภูมิลำเนาเข้ามาในพื้นที่อาศัยเพื่อจะได้จัดสวัสดิการที่เหมาะสมต่อไป

- การปรับระเบียบกฎหมายให้เปิดกว้างในเรื่องให้บริการ เช่น การย้าย การเปลี่ยนชื่อ การปรับอำนาจให้กับท้องถิ่นสามารถทำได้

- จัดระเบียบบ้านพักกับบ้านเช่าให้ชัดเจน ว่า ควรพักได้กี่คน โดยให้เจ้าของบ้านเป็นผู้ดูแลการเข้าถึงเบี้ยยังชีพ

- แก้ไขปัญหารายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย หน่วยงานทุกภาคส่วนควรมีการส่งเสริมการฝึกอาชีพพระยะสั้น

- สนับสนุนให้มีอาชีพในท้องถิ่นอย่างทั่วถึงเพื่อลดจำนวนประชากรแฝง เนื่องจากเข้ามาอาศัยเพื่อหางานทำ

- การแก้ไขการกระจายงบประมาณภาครัฐสู่พื้นที่ให้ตรงกับจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่จริงในจังหวัด เพื่อจัดสวัสดิการในพื้นที่ให้เพียงพอต่อจำนวนประชากรที่แท้จริง

- ควรมีสวัสดิการเท่าเทียมกับประชากรในพื้นที่ เรื่องที่อยู่อาศัย เงินสงเคราะห์เงินกู้ยืมจากกองทุนต่างๆ แต่ต้องมีเงื่อนไข โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่เลือกปฏิบัติ

- ภาครัฐควรให้ความสำคัญโดยการเป็นเจ้าภาพหลัก มีส่วนร่วมในการดำเนินงานเกี่ยวกับประชากรแฝงในด้านต่างๆ เช่น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เป็นต้น

๔.๓.๓.๕ ผู้ด้อยโอกาส

จากผลการศึกษาดังกล่าว ทำให้เกิดนวัตกรรมการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงสู่การคุ้มครองทางสังคมที่เหมาะสมสำหรับผู้ด้อยโอกาส ซึ่งมีจุดเริ่มต้นของรูปแบบเดียวกัน คือ การเริ่มจากกระบวนการวิเคราะห์ตัวปัญหา ซึ่งส่วนใหญ่ความด้อยโอกาสเกิดจากปัญหาความยากจน และเมื่อนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ก็จะทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งทุกคนสามารถนำไปใช้ได้จริง ไม่ว่าจะเป็นการแก้ปัญหาในระดับบุคคล กลุ่ม ชุมชน หรือองค์กร ทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน สามารถที่จะนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปสร้างให้เกิดชุมชนพอเพียงได้จริงในเชิงประจักษ์ทุกกรณี และเมื่อคนในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ พึ่งพิงกันได้ เกิดเครือข่ายในการช่วยเหลือกัน การคุ้มครองทางสังคมก็จะเกิดขึ้นในชุมชนเสมอจากการที่ทุกคนต่างดูแลซึ่งกันและกันภายใต้วิถีชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

QR Code : ตารางสังเคราะห์ผลงานวิจัย

ด้านกลุ่มเปราะบางทางสังคม

๔.๔ ด้านการค้ำมนุษย์

รายงานการสังเคราะห์งานวิจัยเล่มนี้ เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ผลงานวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการค้ำมนุษย์ ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑-๑๑ เพื่อรวบรวมและสังเคราะห์ให้ได้ข้อสรุปหรือมิติของงานวิจัยใหม่ โดยมีวิธีดำเนินการตั้งแต่การเก็บรวบรวมผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นการค้ำมนุษย์ การทำความเข้าใจแนวทางการสังเคราะห์ผลงานวิจัย การจัดหมวดหมู่ของเนื้อหาในการสังเคราะห์ การปรับปรุงผลการสังเคราะห์งานวิจัย และการนำเสนอผลการสังเคราะห์งานวิจัยในรูปแบบของการเขียนรายงานรายละเอียดดังนี้

๔.๔.๑ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการค้ำมนุษย์

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๒ (๒๕๖๐) ศึกษาเรื่อง *การสร้างและพัฒนากระบวนการทำงานเครือข่ายแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ที่เหี่ยวเป็นเด็กและสตรีในประเทศไทย* มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบกระบวนการทำงานเครือข่ายในการป้องกัน ปรามปราม และแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ และศึกษาเครือข่ายการประสานการดำเนินงานทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการในการป้องกันและปรามปรามแก้ไขปัญหาการค้าเด็กและหญิงในประเทศไทย ใช้วิธีการวิจัยประยุกต์ (Applied Research) โดยวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ เครือข่ายการป้องกันและปรามปรามการค้ามนุษย์ในพื้นที่ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑,๔๔๐ ตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน ๒๑๓ คน ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการทำงานเครือข่ายในการป้องกัน ปรามปรามและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์มีรูปแบบกระบวนการทำงานเครือข่ายครอบคลุมทั้ง ๕ ด้านตามหลักมาตรฐานการป้องกันและปรามปรามการค้ามนุษย์สากล คือ ด้านนโยบาย ด้านการป้องกัน ด้านการดำเนินคดี ด้านการคุ้มครองช่วยเหลือ และด้านความร่วมมือ ใน ๓ ระดับ คือ ๑) ระดับนานาชาติ/ระหว่างประเทศ ๒) ระดับชาติ และ ๓) ระดับจังหวัด โดยกระบวนการทำงานของเครือข่ายในการป้องกัน ปรามปราม และแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในพื้นที่เกิดจากคณะกรรมการศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปรามปรามการค้ามนุษย์จังหวัด ๗๖ จังหวัด ซึ่งแต่งตั้งโดยคณะกรรมการประสานและดำเนินงานป้องกันและปรามปรามการค้ามนุษย์ เพื่อให้เป็นศูนย์กลางในการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ตลอดจนอำนวยความสะดวกและดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปรามปรามการค้ามนุษย์ภายในจังหวัด

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๕ (๒๕๖๑) ศึกษาเรื่อง *กระบวนการขับเคลื่อนการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิสำหรับกลุ่มหญิงไทยที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ในต่างประเทศ* เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี โดยใช้การศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงรูปแบบและเส้นทางของการตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ของหญิงไทยในต่างประเทศ กระบวนการและวิธีการในการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิ และการสร้างระบบการขับเคลื่อนการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิสำหรับกลุ่มหญิงไทยที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ในต่างประเทศ โดยคัดเลือกพื้นที่ศึกษาจากกลุ่มประเทศที่มีองค์กรเครือข่ายที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นองค์กรสาธารณะประโยชน์ร่วมกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งมีประเทศที่ได้รับการคัดเลือก ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส สาธารณรัฐเยอรมนี และนอร์เวย์ ซึ่งนับเป็นประเทศที่มีกลุ่มสมาชิกที่เป็นคนไทยจำนวนมากที่หาหน้าที่สำคัญในกระบวนการขับเคลื่อนการทำงานพิทักษ์สิทธิ

ให้แก่กลุ่มคนไทยที่ประสบปัญหาจากการถูกล่อลวงไปค้ามนุษย์ รวมถึงกลุ่มคนไทยที่ประสบปัญหาทางสังคมในรูปแบบอื่นๆ กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย ตัวแทนผู้ปฏิบัติงานในองค์กรหรือหน่วยงานและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องที่ทำงานเกี่ยวข้อง ตัวแทนผู้บริหารหน่วยงานและองค์กรที่ดำเนินงานเกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในต่างประเทศ ตลอดจนกลุ่มเครือข่ายหญิงไทยที่ไปใช้ชีวิตในต่างประเทศ รวม ๑๕ - ๒๕ คน ผลการศึกษา พบว่า กระบวนการขับเคลื่อนระบบการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิสำหรับกลุ่มหญิงไทยที่ตกเป็นผู้เสียหายการค้ามนุษย์ในต่างประเทศที่สำคัญ คือ ๑) การให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายต้องมองควบคู่ไปกับเรื่องความรุนแรงในครอบครัว ๒) การเสนอรูปแบบการให้ความช่วยเหลือจากกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ ๓) การสร้างเครือข่ายเพื่อเชื่อมโยงกับองค์กรต่างประเทศ ๔) การนำเสนอสื่อในเชิงรุก ๕) การจัดความไม่รู้ ๖) การเพิ่มแนวทางการช่วยเหลือออนไลน์และวัดไทยในยุโรป นอกจากนี้จากการศึกษาได้สะท้อนประเด็นที่สำคัญว่า รัฐบาลไทยควรให้ความสำคัญกับนโยบายของประเทศในการป้องกันหรือการกำหนดให้มีนโยบายเชิงรุก โดยเน้นที่การบูรณาการงานในทุกภาคส่วน ทั้งในกระทรวงยุติธรรม กระทรวงแรงงาน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยมุ่งเน้นการป้องกันและการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๕ (๒๕๖๒) ศึกษาเรื่อง *เส้นทางการค้ามนุษย์ข้ามชาติ: กลไกการขับเคลื่อนกระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในพื้นที่เสี่ยงระหว่างประเทศ* มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและลักษณะของกระบวนการค้ามนุษย์ข้ามชาติ ศึกษาเส้นทางการค้ามนุษย์ข้ามชาติและกลไกการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในพื้นที่เสี่ยงระหว่างประเทศ โดยศึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการช่วยเหลือกลุ่มคนที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ข้ามชาติ และคัดเลือกจากพื้นที่ที่มีสถิติการค้ามนุษย์และรายงานการค้ามนุษย์ระหว่างประเทศ ประชากรในการศึกษาเป็นกลุ่มเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับผู้ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ข้ามชาติ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจด้านกระบวนการดำเนินงานกับกรณีกลุ่มผู้ที่อยู่ในกระบวนการค้ามนุษย์ข้ามชาติ และลักษณะเส้นทางการค้ามนุษย์ข้ามชาติ และใช้วิธีการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน ๑๕-๒๕ คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบจำเพาะเจาะจง ผลการศึกษา พบว่า (๑) ในแง่ของการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยเฉพาะในเรื่องของการคัดแยกผู้เสียหาย พบว่ายังมีปัญหาในแง่ของการประสานงานระหว่างด่านตรวจคนเข้าเมืองและเจ้าหน้าที่ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในด้านการประสานงานและการทำความเข้าใจกับนิยามการค้ามนุษย์ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน (๒) การบันทึกข้อมูลผู้เสียหายยังคงมีความไม่เชื่อมโยงกันระหว่างกลุ่มองค์กรอิสระ เจ้าหน้าที่ตำรวจ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (๓) การขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ เนื่องจากเจ้าหน้าที่และบุคลากรส่วนใหญ่ที่ทำงานด้านการค้ามนุษย์มักประสบปัญหาการโยกย้ายงานและเปลี่ยนคนใหม่ (๔) การส่งเสริมการบูรณาการในเรื่องของฐานข้อมูล โดยเฉพาะฐานข้อมูลผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๕ (๒๕๖๒) ศึกษาเรื่อง *กระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในลักษณะรัฐต่อรัฐ เพื่อการลดอัตราเสี่ยงต่อการเกิดกรณีการค้ามนุษย์ในประเทศไทยและต่างประเทศ* มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบกระบวนการช่วยเหลือกลุ่มคนที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ในลักษณะการทำงานรัฐต่อรัฐ การศึกษาแนวทางการช่วยเหลือกลุ่มคนที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ในลักษณะ

การทำงานรัฐต่อรัฐ และศึกษากระบวนการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในลักษณะรัฐต่อรัฐ เพื่อลดอัตราเสี่ยงต่อการเกิดกรณีการค้ามนุษย์ในประเทศและระหว่างประเทศ โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลกับกลุ่มเจ้าหน้าที่ หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกับผู้ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ข้ามชาติ จำนวน ๑,๒๐๐ คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นกลุ่มเจ้าหน้าที่ หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกับผู้ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ข้ามชาติ จำนวน ๑๕ - ๒๕ คน ผลการศึกษาพบว่า รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับนโยบายเชิงรุก โดยมีการบูรณาการงานร่วมกันทุกภาค ส่วนและมุ่งเน้นการป้องกันและการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด ได้แก่ ๑) การปรับปรุงแบบนโยบายด้านแนวทางการป้องกันปัญหาการค้ามนุษย์และป้องกันการตกเป็นผู้เสียหายซ้ำ ๒) การใช้แนวทางการทำวิจัยและสื่อโซเชียลมีเดีย เพื่อรับมือกับกระบวนการค้ามนุษย์ในเชิงรุก ๓) สนับสนุนนโยบายการสร้างเครือข่ายและการสร้างแนวร่วมทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อรับมือกับปัญหาการค้ามนุษย์ ๔) การสนับสนุนด้านการศึกษาที่จะช่วยให้เกิดความตระหนักในปัญหาการค้ามนุษย์ อาทิ นโยบายไม่ส่งเสริมธุรกิจที่นำไปสู่การค้าประเวณีและการค้ามนุษย์ทุกประเภท และ ๖) นโยบายการสนับสนุนชุมชนพื้นที่ต้นทางให้สนับสนุนการให้โอกาสแก่ผู้ตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ให้สามารถปรับปรุงคุณภาพชีวิตของตนเองให้ดีขึ้นและสามารถกลับเข้าสู่สังคมได้ตามปกติ

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๒ (๒๕๖๓) ศึกษาเรื่อง *แนวทางการพัฒนาอาสาสมัคร* พม. ให้เป็นแกนนำชุมชนในการป้องกันการค้ามนุษย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการทำงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และแนวทางในการพัฒนาอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นแกนนำในการป้องกันปัญหาการค้ามนุษย์ โดยดำเนินการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ซึ่งส่วนใหญ่มีสถิติคดีค้ามนุษย์จำนวนมาก ๔ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอสัตหีบ และอำเภอบางละมุง และอำเภอสัตหีบ ประชากรเป้าหมาย ประกอบด้วย ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ได้แก่ กองต่อต้านการค้ามนุษย์ กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ให้เป็นแกนนำชุมชนในการป้องกันปัญหาการค้ามนุษย์ ได้แก่ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดชลบุรี บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดชลบุรี ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดชลบุรี ศูนย์ฝึกอาชีพเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพฯ ครบ ๓๖ พรรษา และสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๓ และหน่วยงานที่เป็นภาคีเครือข่าย เช่น กองกิจการอาสาสมัครและภาคประชาสังคม องค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี เมืองพัทยา เทศบาลเมืองหนองปรือ องค์การบริหารส่วนตำบลพลูตาหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต ๓ และตัวแทนอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ๔ อำเภอ ผลการศึกษาพบว่า อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ คือ อาสาสมัครที่ปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ในชุมชนและสนใจเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เพื่อท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งมีบทบาทหน้าที่และภารกิจ คือ ชี้เป้า-เฝ้าระวัง เชื่อมกลุ่มเดิม-เสริมสร้างกลุ่มใหม่ และร่วมใจทำแผนชุมชน ขณะที่ด้านการพัฒนารูปแบบการทำงานของ อพม. ให้เป็นแกนนำชุมชนในการป้องกันปัญหาการค้ามนุษย์ พบว่า ๑) ควรมีการเสริมสร้างด้านความรู้ (Knowledge) และทักษะ (Skills) ได้แก่ การจัดอบรมให้ความรู้แก่ อพม. ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง

กับการค้ามนุษย์ เช่น วิธีการช่วยเหลือเบื้องต้น ลำดับขั้นตอนการดำเนินงานในสถานที่จริง ๒) ควรมีการเสริมสร้างทัศนคติและจิตสำนึกของชุมชน (Attitude) โดยให้ อพม. มีส่วนร่วมในการรณรงค์ไม่สนับสนุนและไม่ซื้อของจากเด็กที่มาขอทานในชุมชนอย่างจริงจัง และ ๓) ควรมีการเสริมสร้างการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานหลักในพื้นที่ เช่น ตำรวจ ทหารเรือ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน โรงพยาบาล สถานีอนามัย และภาคีเครือข่ายอื่นๆ เช่น องค์การพัฒนาสตรี ทีมสหวิชาชีพ เป็นต้น

๔.๔.๒ ผลการสังเคราะห์งานวิจัยด้านการค้ามนุษย์

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นการค้ามนุษย์ ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านสถานการณ์การค้ามนุษย์ของประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔ เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านแนวทางการทำงานป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ และเพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านเครือข่ายการทำงานป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ โดยสรุปผลการสังเคราะห์องค์ความรู้ในประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

๔.๔.๒.๑ องค์ความรู้ด้านสถานการณ์การค้ามนุษย์ของประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔

ประเทศไทยหยิบยกประเด็นปัญหาการค้ามนุษย์เป็นวาระแห่งชาติ ที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วนและจริงจังเนื่องจากปัญหาการค้ามนุษย์นับเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อมนุษยชาติและสังคมโดยรวม โดยเฉพาะในกลุ่มสตรีและเด็กที่เป็นกลุ่มเปราะบางที่ง่ายต่อการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากการค้ามนุษย์ โดยในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ประเทศไทยได้มีการตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ (The Anti-Trafficking in Persons Act ๒๐๐๘) อีกทั้ง มีการตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่๒) พ.ศ. ๒๕๕๘ เพื่อดำเนินการแก้ไขปราบปรามการค้ามนุษย์อย่างจริงจัง และกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๕๙) ที่ให้ความสำคัญใน ๕ ด้าน คือ การป้องกัน การดำเนินคดี การคุ้มครองช่วยเหลือ การพัฒนากลไกเชิงนโยบาย และการขับเคลื่อนการพัฒนาและการบริหารข้อมูล นอกจากนี้ หากพิจารณาในด้านการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิกลุ่มผู้ที่รอดชีวิตจากการค้ามนุษย์นั้น ควรมีกระบวนการในการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิตามที่ควรได้รับ ทั้งในส่วนของช่วยเหลือให้รอดพ้นจากการค้ามนุษย์ การฟื้นฟู เยียวยา หรือแม้แต่กระบวนการในการป้องกันไม่ให้เกิดเป็นผู้เสียหายซ้ำ โดยเฉพาะในกลุ่มหญิงไทยที่มีโอกาสตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ได้ง่ายกว่ากลุ่มอื่น โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้กำหนดแผนปฏิบัติการเพื่อจัดการค้ามนุษย์ที่เป็นกลุ่มสตรีและเด็กผ่านมาตรการด้านการป้องกัน โดยเน้นที่การดำเนินงานแบบบูรณาการร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อป้องกันการตกเป็นผู้เสียหายของกระบวนการค้ามนุษย์

เมื่อพิจารณาในด้านลักษณะของกระบวนการค้ามนุษย์ พบว่าการค้ามนุษย์มักมีลักษณะเป็นการเคลื่อนย้ายกลุ่มผู้ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ผ่านเส้นทางระหว่างประเทศทั้งในเขตพื้นที่เขตชายแดนประเทศไทยและระหว่างประเทศ เนื่องจากประเทศไทยอยู่ในสถานะประเทศต้นทาง ทางผ่าน

และปลายทางของการค้ามนุษย์ ทำให้ในกระบวนการทำงานเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหา หรือแม้แต่กระบวนการช่วยเหลือกลุ่มผู้ที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ต้องอาศัยกลไกและอำนาจของหน่วยงานภาครัฐในการดำเนินการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอำนาจในการดำเนินการร่วมกันระหว่างรัฐต่อรัฐ ซึ่งถือเป็นช่องทางสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานทั้งในเชิงรุกและเชิงรับเป็นไปได้อย่างยิ่งยั้ง ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ปัญหาการค้ามนุษย์ยังคงเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงและต้องการการร่วมมือกันจากหลาย ๆ ฝ่าย โดยเฉพาะในปัจจุบันที่องค์กรของชุมชนได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเฝ้าระวังปัญหาและดูแลผู้ตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่กลับคืนสู่ชุมชนเพื่อเริ่มต้นชีวิตใหม่

ขณะที่สถานการณ์การปรับ Tier ของประเทศไทย ในช่วงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ ที่ผ่านมาพบว่า กระทรวงต่างประเทศสหรัฐอเมริกา เปิดเผยแพร่รายงานการค้ามนุษย์ (Trafficking in Persons Report: TIP) ประจำปี ๒๐๒๒ ตามกฎหมายว่าด้วยการปกป้องเหยื่อการค้ามนุษย์ (TVPA) โดยเปรียบเทียบสถานการณ์การค้ามนุษย์ทั่วโลกกับมาตรฐานของสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีรายงานว่าประเทศไทยมีการปรับอันดับจาก Tier ๒ Watchlist สู่ระดับ Tier ๒ (ประเทศที่ปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำของกฎหมายปกป้องเหยื่อการค้ามนุษย์ไม่ครบถ้วน แต่มีความพยายามอย่างมีนัยยะเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานเหล่านั้น) โดยรายงานระบุว่า ประเทศไทยมีความพยายามเพิ่มจำนวนการสืบสวนคดีที่เกี่ยวกับการค้ามนุษย์ มีแนวทางการจัดหาแรงงานบังคับตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และมีการเริ่มต้นการสอบสวนผู้ต้องหาว่าสมรู้ร่วมคิดในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ รวม ๑๗ ราย โดยมีการพิพากษาจำคุก ๒ ราย ขณะเดียวกัน รัฐบาลได้มีการจัดตั้งศูนย์ระบุด่วนเหยื่อการค้ามนุษย์แห่งใหม่ที่เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับเจ้าหน้าที่ในการส่งต่อผู้ต้องสงสัยที่ระบุว่าเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ไปยังทีมสหวิชาชีพและระบุผู้เสียหาย อย่างไรก็ตาม ในรายงานยังระบุว่า ถึงแม้ประเทศไทยจะมีรายงานการบังคับใช้แรงงานข้ามชาติในหลายอุตสาหกรรม แต่ยังพบการสอบสวนที่ไม่ต่อเนื่องและไม่มีประสิทธิภาพในระหว่างการเข้าตรวจแรงงาน ทำให้เหยื่อการค้ามนุษย์ในประเทศไทยยังมีอยู่เป็นจำนวนมาก

อย่างไรก็ตาม จากรายงานการค้ามนุษย์ (The Anti-Trafficking in Persons Act) ประจำปี ๒๐๒๑ สะท้อนให้เห็นว่า จุดอ่อนด้านสถานการณ์การค้ามนุษย์ของประเทศไทยโดยรวมคือ รัฐบาลไทยยังไม่ได้แสดงความพยายามมากพอในการปกป้องเหยื่อการค้ามนุษย์ แม้จะนำข้อจำกัดในเรื่องผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-๑๙) โดยมีการสืบสวนเหตุการณ์ค้ามนุษย์น้อยลง ดำเนินคดีน้อยลง และลงโทษผู้กระทำความผิดน้อยลงกว่าปี ๒๐๑๙ แต่ทั้งนี้ เป็นที่รับรู้ทั่วไปว่าประเทศไทยยังมีการบังคับใช้แรงงานข้ามชาติในหลายอุตสาหกรรม แต่รายงานกลับน้อยกว่าขอบเขตปัญหาที่พบ ขณะที่ด้านเจ้าหน้าที่ภาครัฐเอง ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาการค้าแรงงาน และรัฐบาลเองยังไม่มีกระบวนการที่เป็นมาตรฐานในการตรวจสอบในแต่ละกรณีเพื่อการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งหากพิจารณาในด้านผลกระทบเมื่อโดนปรับลดระดับ Tier ในอนาคตแล้ว อาจส่งผลกระทบต่อปัญหาด้านการส่งออกและภาคเศรษฐกิจของประเทศไทยได้ โดยเฉพาะประเด็นด้านแรงงานซึ่งประเทศไทยต้องพึ่งพาแรงงานต่างด้าว และอาจทำให้กลายเป็นจุดอ่อนของภาคการผลิตและส่งออกของประเทศได้ อีกทั้ง อาจทำให้ประเทศสหรัฐอเมริกาติดกันทางการค้ากับประเทศไทยและถูกคัดค้านด้านความช่วยเหลือจากสถาบันระหว่างประเทศได้ เช่น กองทุนการเงินระหว่างประเทศ ธนาคารโลก และองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศ

จากสถานการณ์การค้ามนุษย์ของประเทศไทยข้างต้น จะเห็นว่า ปัญหาการค้ามนุษย์ จึงนับว่าเป็นปัญหาเร่งด่วนและสำคัญ ซึ่งหากไม่มีแนวทางการป้องกัน ปราบปราม และการแก้ไขปัญหาก็ดีแล้ว ย่อมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและภาพลักษณ์ของประเทศได้ ดังนั้น การสร้างกลไกการป้องกัน และการแก้ปัญหาค้ามนุษย์จึงเป็นเรื่องสำคัญที่รัฐบาลไทยและทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ และคุ้มครองเหยื่อการค้ามนุษย์ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ

๔.๔.๒.๒ แนวทางการทำงานป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์

กระบวนการทำงานในการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ เกิดจากคณะกรรมการศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัด ซึ่งแต่งตั้งโดยคณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์เพื่อให้เป็นศูนย์กลางในการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งระดับนโยบาย ระดับบริหาร และระดับปฏิบัติ รวมทั้งอำนวยความสะดวกและดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ภายในจังหวัด โดยขับเคลื่อนการดำเนินงานผ่านมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ซึ่งผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่ามีรูปแบบกระบวนการทำงานเครือข่ายครอบคลุมการดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทยที่ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานภายใต้กรอบมาตรการที่เรียกว่า ๕P และ ๔R ดังนี้

๑. ด้านนโยบายและการประสานงาน (Policy and Coordination) ซึ่งให้ความสำคัญกับนโยบายและแผน รวมทั้งการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยใช้กลไกการทำงานที่หลากหลาย เพื่อขับเคลื่อนงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ เช่น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ และฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๘ โดยมีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ปปท.) คณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ปกค.) และกองทุนเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

๒. ด้านการป้องกัน (Prevention) เป็นการดำเนินงานเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ โดยมุ่งสร้างความตระหนักและความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับภัยการค้ามนุษย์ ลดกลุ่มเสี่ยง และสร้างเครือข่ายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ เช่น การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมศักยภาพของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

๓. ด้านการดำเนินคดี (Prosecution) โดยมุ่งเน้นด้านมาตรการทางกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม เป็นการดำเนินคดีและการดำเนินงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย เช่น การปรับปรุง กระบวนการบังคับใช้กฎหมาย การสืบสวนสอบสวน การดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดและองค์กรอาชญากรรม กระบวนการทางศาล และการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

๔. ด้านการคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ การส่งกลับประเทศ และการคืนสู่สังคม (Protection) ตามมาตรการ ๔R (rescue, recovery, repatriation and reintegration) เป็นการดำเนินงานเพื่อให้ความคุ้มครอง ช่วยเหลือ พ้นฟู บำบัด ส่งกลับ และคืนสู่สังคม แก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีหน้าที่จัดบริการช่วยเหลือ

ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ตามมาตรา ๓๓ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความแตกต่างระหว่างบุคคล

๕. ด้านความร่วมมือ/การมีส่วนร่วม (Partnership) โดยเน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรหรือเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรระหว่างประเทศ รวมทั้งรัฐบาลของประเทศคู่ภาคีในทุกขั้นตอน และกระบวนการทำงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนงานเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ และการมีส่วนร่วมของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ตาม เนื่องด้วยปัญหาการค้ามนุษย์ เป็นปัญหาที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมในแต่ละยุคสมัย ฉะนั้นกระบวนการหรือกลไกด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ดังกล่าวอาจยังไม่เพียงพอต่อการแก้ไขปัญหา จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ต้องให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนรูปแบบกระบวนการทำงานให้สอดคล้องเท่าทันกับสถานการณ์ปัญหาที่เปลี่ยนแปลงไป อาทิ กระบวนการทำงานเครือข่ายแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ที่เหยื่อเป็นเด็กและสตรีนั้น ควรเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรอิสระ และภาคประชาชน เพื่อการทำงานป้องกันและแก้ปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจัง โดยเน้นการทำงานให้เกิดขึ้นในเชิงรูปธรรมที่ต้องมีการวางแผนเชิงเฝ้าระวัง การป้องกัน การให้ความช่วยเหลือ และการคุ้มครอง ตั้งแต่ในระดับชุมชน ระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ไปจนถึงในระดับประเทศ นอกจากนี้ ในการประสานการทำงานในพื้นที่ยังต้องอาศัยความสัมพันธ์และการประสานงานที่ไม่เป็นทางการในการดำเนินงานด้วยเช่นกัน เนื่องจากสถานการณ์การค้ามนุษย์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ มักต้องอาศัยความเร่งด่วนในการเข้าถึงเพื่อการแก้ไขปัญหาอย่างทันท่วงที ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการป้องกันปราบปราม และแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในภาพรวมระดับประเทศต่อไป

๔.๔.๒.๓ เครือข่ายการทำงานป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเครือข่ายการทำงานการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ สามารถสรุปผลการสังเคราะห์เครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการทำงานด้านการป้องกันปราบปราม และแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ ได้ดังนี้

๑. กองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์ มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อย ป้องกันและปราบปราม อาชญากรรมที่เกี่ยวกับการค้ามนุษย์ สืบสวนสอบสวน ปฏิบัติงานตามประมวลกฎหมายพิจารณาความอาญา และตามกฎหมายอื่นที่มีโทษทางอาญาเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ การกระทำความผิดต่อเด็ก เยาวชน และสตรี ตลอดจนความผิดเกี่ยวกับแรงงาน การจัดระเบียบสังคมและตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

๒. คณะทำงานต่อต้านการค้ามนุษย์ในประเทศไทย (TATIP : Thailand Anti Trafficking In Persons) หรือชุดปฏิบัติการ TATIP ในสังกัดกองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์ มีหน้าที่รับผิดชอบในด้านการรับแจ้งเหตุ และการร้องเรียนเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ โดยจัดให้มีช่องทางกรรับแจ้งการติดต่อ และส่งต่อการรับแจ้ง พร้อมทั้งประสานการ ปฏิบัติตลอด ๒๔ ชั่วโมง ระหว่างหน่วยงานของกระทรวงพัฒนาการสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงแรงงาน กรมสอบสวนคดีพิเศษ

๓. คณะทำงานปราบปรามการล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็กทางอินเทอร์เน็ต ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (Thailand Internet Crimes Against Children-TICAC) มีหน้าที่ในการสืบสวน สอบสวน ตรวจสอบ จับกุม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามหลักกฎหมายทั่วไป อำนาจตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยทำหน้าที่ในการเป็นจุดประสานงานระหว่างประเทศด้านการละเมิดทางเพศต่อเด็ก ทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจประสานงานของต่างประเทศ ประจำประเทศไทย และหน่วยงานด้านการละเมิดทางเพศต่อเด็กและต่างประเทศ ทั้งภาครัฐและเอกชน

๔. ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี เป็นหน่วยงานที่อยู่ในสังกัดของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยมีหน้าที่รับผิดชอบในการให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน และสตรี ที่ถูกล่วงละเมิดสิทธิ รวมทั้งป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดทางกฎหมายและขบวนการค้ามนุษย์ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ภายใต้การบัญชาการของศูนย์พิทักษ์เด็ก สตรี ครอบครัว ป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ และภาคประมง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

๕. ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัด โดยสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนงานด้านการปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในภาพรวมของจังหวัด นำเสนอข้อมูลสถานการณ์ แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ ผลและแผนการดำเนินงานรวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน เพื่อรายงานศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์แห่งชาติ รวมทั้งร่วมบูรณาการออกตรวจสถานประกอบการและสถานบริการ พร้อมทั้งชี้แจงให้ความรู้กฎหมายแก่ผู้ประกอบการ แรงงานต่างด้าวและแรงงานไทย

๖. Non-Governmental Organization: NGOs) หรือองค์กรสาธารณประโยชน์ ซึ่งทำหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือแรงงานไทยและแรงงานต่างชาติที่มาทำงานอยู่ที่ประเทศไทย ตัวอย่างเช่น

- มูลนิธิกระจกเงา เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมในหลายๆ ด้าน ทั้งงานด้านสิทธิมนุษยชน งานด้านสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ งานพัฒนาอาสาสมัคร และให้ความช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้มีการริเริ่มโครงการ "ศูนย์ข้อมูลคนหายเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์" โดยในช่วงเริ่มเป็นการช่วยเหลือแรงงานในประเด็นปัญหาด้านการค้าประเวณี และต่อมาได้พัฒนาครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็ก ในเรื่องของการเอาเด็กไปเป็นเครื่องมือในการขูดรีดและค้าประเวณี

- มูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน Labour Rights Promotion Network Foundation (LPN) เป็นมูลนิธิที่ก่อตั้งขึ้นปลายปี พ.ศ. ๒๕๔๗ เน้นการทำงานเรื่องการเข้าถึงและรับรู้ด้านสิทธิขั้นพื้นฐานของกลุ่มเป้าหมาย เช่น การศึกษา สุขภาพ สุขภาพอนามัยการเจริญพันธุ์ สิทธิแรงงาน การปกป้องคุ้มครองเด็ก การป้องกันการใช้แรงงานเด็ก และการป้องกันการค้ามนุษย์ เป็นต้น เนื่องจากตระหนักถึงจำนวนผู้อพยพเข้ามาทำงานในประเทศไทยของแรงงานข้ามชาติที่เพิ่มขึ้น อีกทั้งสังคมยังมีอคติและมุมมองว่ากลุ่มแรงงานข้ามชาติเป็นพลเมืองชั้นรองของสังคม ทำให้มีการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานและสิทธิแรงงานของแรงงานข้ามชาติ ภารกิจขององค์กรจึงกำหนดขึ้นเพื่อช่วยบรรเทาและให้ความช่วยเหลือกลุ่มแรงงานเป็นหลัก โดยเฉพาะด้านสิทธิพื้นฐาน และสิทธิด้านแรงงาน และรวมถึงการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

- มุลนิธิพิทักษ์สตรี เป็นมูลนิธิที่ทำหน้าที่ในการปัญหาการตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้หญิงและเด็ก ซึ่งเน้นการทำงานในด้านเครือข่ายการเฝ้าระวังในชุมชน การรณรงค์ตามแนวชายแดน และการพัฒนาทางเลือกอาชีพ รวมถึงการให้ความช่วยเหลือการคัดแยกผู้เสียหาย การส่งกลับและการคืนสู่สังคมของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โดยบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐบาล ภาคเอกชน และองค์กรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ตาม การทำงานด้านการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรอิสระ และประชาชน ที่ต้องร่วมมือกันทำงานเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการทำงานที่เกิดผลในเชิงรูปธรรม ตั้งแต่ในระดับชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ไปจนถึงในระดับประเทศ นอกจากนี้ ด้านการประสานการทำงานในพื้นที่ยังต้องอาศัยความสัมพันธ์และการประสานงานที่ไม่เป็นทางการในการดำเนินงาน เนื่องจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต้องใช้ความเร่งด่วนในการเข้าถึงเพื่อการแก้ไขปัญหายอย่างทันท่วงที รวมทั้งในกระบวนการทำงานด้านการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนากระบวนการทำงานของเครือข่ายในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ทั้งในประเทศไทยและระหว่างประเทศ ซึ่งจะส่งผลต่อการปรับปรุงกระบวนการทำงานให้ด้านการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของประเทศไทยให้ดียิ่งขึ้นได้

๔.๔.๒.๔ ประเด็นอื่นที่แตกต่างจากการสังเคราะห์ผลงานวิจัย ทั้ง ๕ เรื่อง

จากผลการสังเคราะห์งานวิจัยด้านการค้ามนุษย์ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ทั้ง ๕ เรื่อง พบว่านอกจากองค์ความรู้ด้านสถานการณ์การค้ามนุษย์ของประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๔ องค์ความรู้ด้านแนวทางการทำงานป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ และ องค์ความรู้ด้านเครือข่ายการทำงานป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ แล้วพบประเด็นองค์ความรู้ที่แตกต่างออกไป คือ แนวทางการพัฒนาอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) เพื่อเป็นแกนนำในการป้องกันปัญหาการค้ามนุษย์ ซึ่งมีแนวทางดังนี้

๑. การเสริมสร้างด้านความรู้ (Knowledge) และทักษะ (Skills) ได้แก่ ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รวมถึงควรจัดให้มีการศึกษาดูงานในหน่วยงานที่ช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เพื่อให้เห็นกรณีศึกษารูปแบบการค้ามนุษย์ และสร้างความเข้าใจเรื่องการค้ามนุษย์มากขึ้น เช่น วิธีการช่วยเหลือเบื้องต้น ลำดับขั้นตอนการดำเนินงานในสถานที่จริง เป็นต้น

๒. การเสริมสร้างทัศนคติและจิตสำนึกของชุมชน (Attitude) ได้แก่ การส่งเสริมให้อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาสังคมโดยการรณรงค์ไม่สนับสนุนและไม่ซื้อของจากเด็กที่มาขอทานในชุมชนอย่างจริงจัง ตลอดจนการส่งเสริมให้อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีการให้ความรู้เครือข่ายที่ทำงานด้านป้องกันปัญหาการค้ามนุษย์ในชุมชน และสนับสนุนการประชาสัมพันธ์ให้ทุกภาคส่วนในสังคมเกิดทัศนคติและช่วยกันในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในชุมชน

๓. การเสริมสร้างภาคีเครือข่าย (Networks) ได้แก่ การเสริมสร้างการบูรณาการทำงาน of หน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ อาทิ ตำรวจ ทหาร องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน โรงพยาบาล สถานีอนามัย อาสาสมัครและภาคีเครือข่าย เช่น องค์การพัฒนาศรี เครือข่ายอาสาสมัคร รวมทั้ง เสริมสร้างทีมสหวิชาชีพเพื่อช่วยหรือแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ โดยมีการแยกแยะ คัดกรองว่ารูปแบบไหนเป็นค้ำมนุษย์ รูปแบบไหนเป็นคำประเวณี เพื่อแจ้งการช่วยเหลือได้อย่างถูกต้อง

อย่างไรก็ตาม ควรมีการพัฒนาศักยภาพการทำงาน of อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในด้านต่างๆ โดยจัดอบรมให้ความรู้กับ อพม. ในด้านต่างๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงานให้กับ อพม. เช่น แนวคิดการวิเคราะห์ปัญหาชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเพิ่มจำนวน อพม. เพื่อช่วยสอดส่องดูแลชุมชนให้ครอบคลุมมากขึ้น รวมทั้งการสนับสนุนงบประมาณในการปฏิบัติหน้าที่ of อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เช่น ค่าตอบแทนหรือค่าพาหนะในการเดินทาง เพื่อให้ อพม. มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ตลอดจนส่งเสริมการบูรณาการการทำงานร่วมกัน of ภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง โดยจัดให้มีศูนย์กลางการทำงานทั้งในระดับตำบล/อำเภอ โดยมีหน่วยงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องร่วมกันขับเคลื่อนการทำงาน เช่น งานพัฒนาชุมชน งานสวัสดิการชุมชน งานปัญหาสังคม เป็นต้น

QR : ตารางสังเคราะห์ผลงานวิจัย

ด้านค้ำมนุษย์

๔.๕ ด้านเด็กและเยาวชน

จากการสังเคราะห์ผลงานวิจัยในประเด็นด้านเด็กและเยาวชน ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑-๑๑ ที่จัดทำขึ้นในระหว่างปี ๒๕๕๘ -๒๕๖๔ จำนวน ๔ เรื่อง ได้แก่ ๑. โครงการวิจัยการศึกษารูปแบบการจัดการทางสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน กรณีศึกษา ตำบลหนองกระทุ่ม อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา และ ตำบลบ้านเพชร อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ (๒๕๕๘) ๒. โครงการวิจัยการพัฒนาเครือข่ายชุมชน ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในพื้นที่ ๔ จังหวัดภาคกลางตอนบน (๒๕๕๙) ๓. โครงการวิจัย รูปแบบการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร โดยชุมชน กรณีศึกษา ต.คลองกระจง อ.สวรรคโลก จ.สุโขทัย (๒๕๕๙) ๔. โครงการวิจัยแนวทางการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายตั้งครรภ์ในวัยรุ่น (๒๕๖๔) สามารถจำแนกผลการศึกษาได้เป็น ๓ ประเด็น ดังนี้

๔.๕.๑ การป้องกัน การเฝ้าระวัง และการแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร

๔.๕.๑.๑ รูปแบบการดำเนินงานระบบเครือข่ายในการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาเครือข่ายชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในพื้นที่ ๔ จังหวัดภาคกลางตอนบน (สสว.๗, ๒๕๕๙) ได้แก่ จังหวัดลพบุรี จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดชัยนาท โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาลักษณะของเครือข่ายที่ขับเคลื่อนเรื่องงานป้องกันและแก้ไขปัญหา การตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น สร้างต้นแบบเครือข่ายชุมชนให้เกิด Model (ระบบเครือข่ายชุมชน) ป้องกัน และแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่นของ ๔ จังหวัด สรุปได้ดังนี้

- ลักษณะการทำงานของเครือข่าย

ในการขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่นในพื้นที่ ๔ จังหวัดภาคกลางตอนบน ได้แก่

- ๑) จัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้
- ๒) ส่งเสริมศักยภาพผู้นำเพื่อเป็นแกนนำในการเผยแพร่ความรู้และขยายผลการดำเนินงาน
- ๓) จัดบริการช่วยเหลือด้านสุขภาพ
- ๔) กิจกรรมเพื่อปลูกจิตสำนึกและสร้างค่านิยมที่ดีแก่เยาวชน

- รูปแบบการดำเนินงานของเครือข่าย

ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อม มี ๔ รูปแบบ ดังนี้

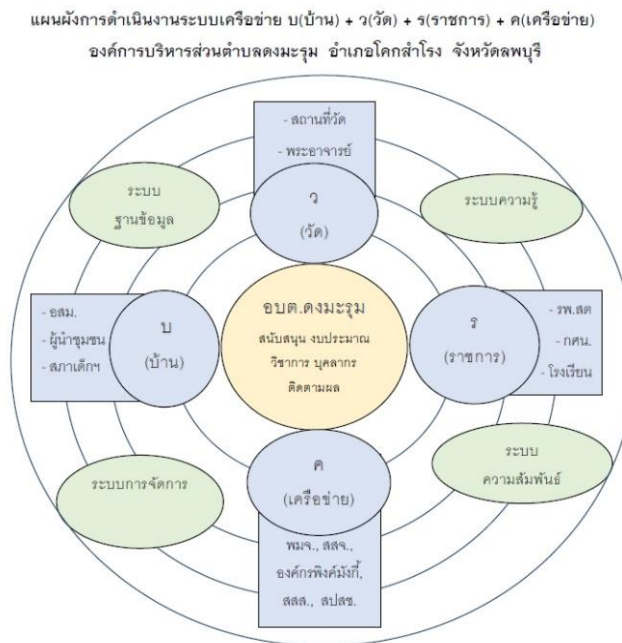
รูปแบบที่ ๑ บ ว ร ค กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลดงมะรุ่ย อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี มีรูปแบบเครือข่ายของชุมชนตำบลดงมะรุ่ย แบ่งออกเป็น ๔ ลักษณะ คือ บ(บ้าน)+ว(วัด)+ร(ราชการ) +ค(เครือข่าย) รายละเอียดดังนี้

๑) บ (บ้าน) ได้แก่ อาสาสมัครต่าง ๆ เช่น อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นหลัก, ผู้นำชุมชน, สภาเด็กและเยาวชนตำบล

๒) ว (วัด) ได้แก่ สถานที่วัดในการทำกิจกรรม พบปะพูดคุย ร่วมถึงให้พระอาจารย์เป็นผู้สอนคุณธรรม จริยธรรม การปฏิบัติธรรมต่าง ๆ

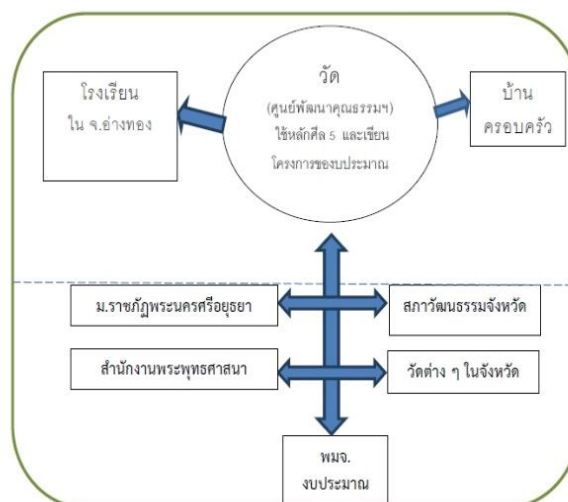
๓) ร (ราชการ) ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.), การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) โรงเรียน

๔) ค (เครือข่าย) ซึ่งมองไปถึงเครือข่ายนอกชุมชน ได้แก่ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พมจ., สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด(สสจ.), องค์กรพิทักษ์องค์กร (NGOS), สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.), สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ(สปสช.) เพื่อให้เกิดระบบฐานข้อมูลระบบความรู้ ระบบความสัมพันธ์ และระบบการจัดการซึ่งสามารถอธิบายดังภาพต่อไปนี้

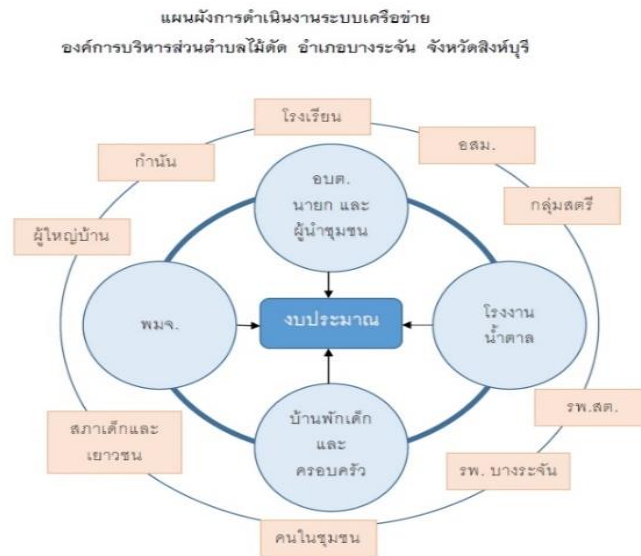

รูปแบบที่ ๒ พลังแห่งบวร กรณศึกษา ศูนย์พัฒนาคุณธรรมจังหวัดอ่างทอง วัดกลางราชครุฑาราม อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง รูปแบบระบบเครือข่ายของศูนย์พัฒนาคุณธรรมจังหวัดอ่างทอง แบ่งเครือข่ายออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ ๑)เครือข่ายภายนอก ชุมชนได้แก่ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พมจ.) สภาวัฒนธรรมจังหวัด มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา สำนักงานพระพุทธศาสนา วัดต่าง ๆ ในจังหวัดอ่างทอง ที่มาร่วมสนับสนุนงบประมาณ คณะทำงาน วิทยากรให้ความรู้ และ ๒) เครือข่ายภายใน ชุมชน ได้แก่ โรงเรียนต่าง ๆ ในจังหวัดอ่างทอง และครอบครัว ผู้ปกครอง ดังภาพต่อไปนี้

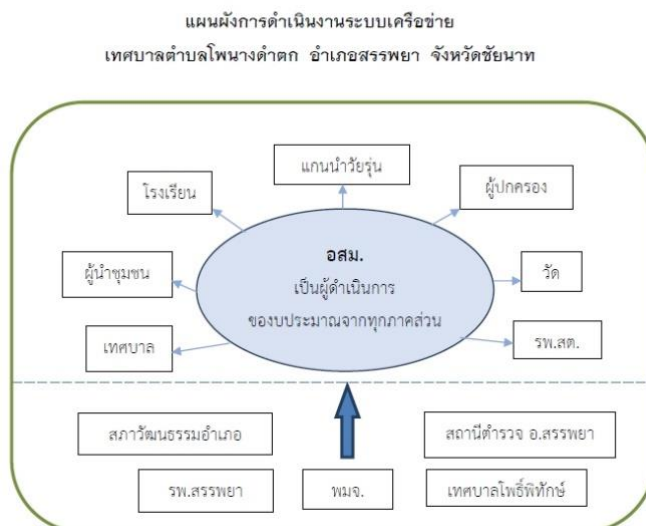
แผนผังการดำเนินงานระบบเครือข่าย พลังแห่งบวร
ของศูนย์พัฒนาคุณธรรมจังหวัดฯ วัดกลางราชครุฑาราม อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง

รูปแบบที่ ๓ กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้ดัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี
รูปแบบระบบเครือข่ายของชุมชนตำบลไม้ดัด ได้แบ่งเครือข่ายออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ ๑) เครือข่ายที่สนับสนุนงบประมาณ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พมจ.) บ้านพักเด็กและครอบครัว และโรงงานน้ำตาล และ ๒) เครือข่ายที่ร่วมดำเนินโครงการ ได้แก่ ผู้นำชุมชน โรงเรียน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (สสม.) กลุ่มสตรีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) โรงพยาบาล บางระจัน สภาเด็กและเยาวชนชนตำบลไม้ดัด และคนในชุมชนที่ร่วมดำเนินโครงการในเรื่อง การให้ความรู้ การฝึกอาชีพ การเข้าร่วมโครงการติดตามผลความสำเร็จดังภาพต่อไปนี้

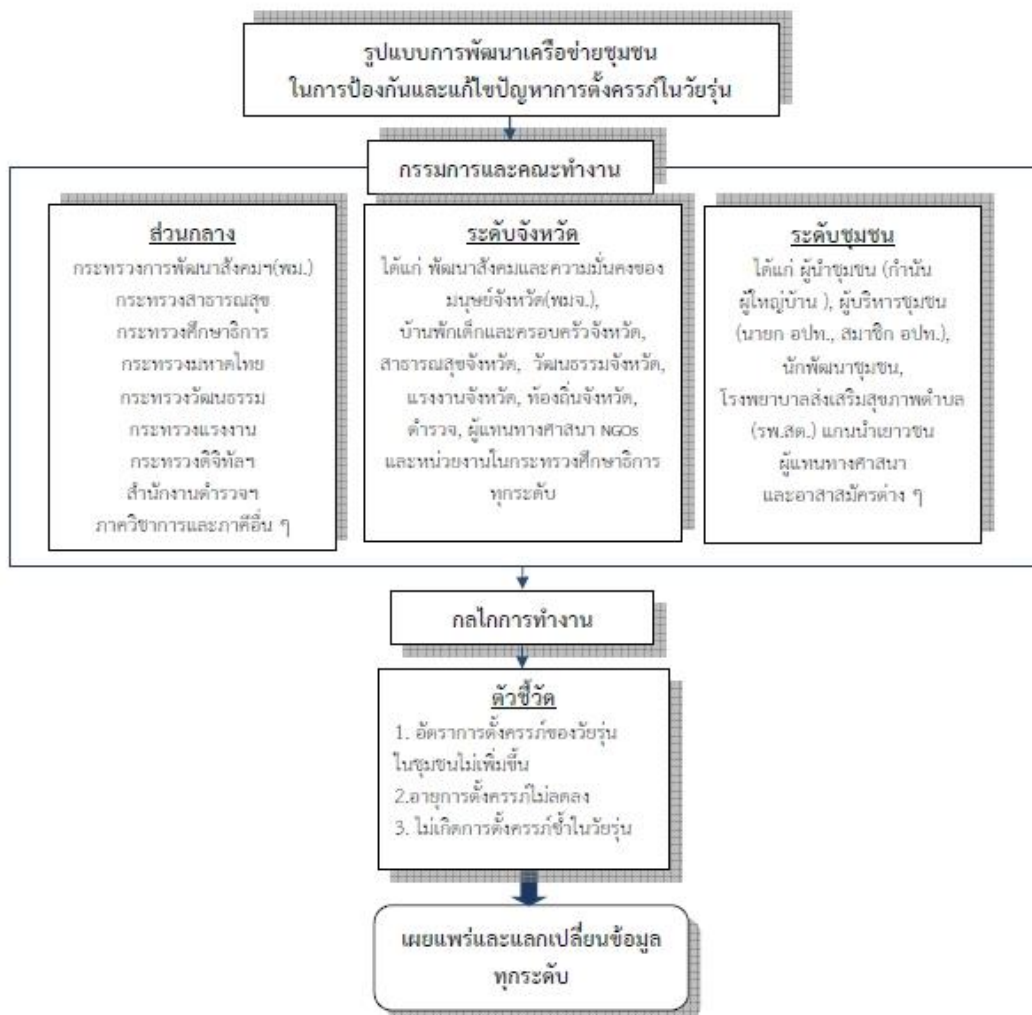
รูปแบบที่ ๔ กรณีศึกษา เทศบาลตำบลโพนางคำตก อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท
รูปแบบระบบเครือข่ายของชุมชนเทศบาลตำบลโพนางคำตก แบ่งเครือข่ายออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ ๑) เครือข่ายภายนอกชุมชน ได้แก่ สภาวัฒนธรรมอำเภอ สถานีตำรวจอำเภอสรรพยา โรงพยาบาลสรรพยา สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พมจ.) เทศบาลโพธิ์พิทักษ์ โดยมาร่วมเป็นวิทยากรให้ความรู้สนับสนุนงบประมาณ อุปกรณ์ในการสอนเพศวิถีศึกษา และ ๒) เครือข่ายภายในชุมชน ได้แก่ เทศบาล ผู้นำชุมชน โรงเรียน แกนนำวัยรุ่น ผู้ปกครอง วัด โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ร่วมกันสนับสนุนงบประมาณ ให้ความรู้ ส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรม และติดตามการดำเนินงานโครงการ ดังภาพต่อไปนี้

สรุปรูปแบบในการพัฒนาการทำงานแบบเครือข่ายชุมชนให้ประสบความสำเร็จ
ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น มีหลักการขับเคลื่อนงานหลักๆ ๔ ประการ ดังนี้

- ๑) มีกรรมการรับผิดชอบในการดำเนินงาน
- ๒) การสร้างกลไกการทำงานร่วมกัน
- ๓) การกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจน
- ๔) การเผยแพร่และแลกเปลี่ยนข้อมูล

แนวทางการพัฒนาเครือข่ายชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อม
ในพื้นที่ 4 จังหวัดภาคกลางตอนบน (ลพบุรี อ่างทอง สิงห์บุรี ชัยนาท)

๔.๕.๑.๒ รูปแบบการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรโดยชุมชน

จากการศึกษาวิจัยรูปแบบการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร
โดยชุมชน กรณีศึกษา ต.คลองกระเจง อ.สวรรคโลก จ.สุโขทัย (สสว.๘, ๒๕๕๙) เป็นการถอดบทเรียนสิ่งที่

เป็นผลสำเร็จของชุมชน ในการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรที่เกิดขึ้นในชุมชน ที่สามารถแก้ไขปัญหามาในชุมชนได้ ซึ่งต้องมีส่วนร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ที่สำคัญสุด คือ ตัวเด็กและเยาวชน ต้องมีความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมตามวัย และการจัดหากิจกรรมหนุนเสริมให้แก่กลุ่มเด็กและเยาวชนในชุมชน โดยผลการศึกษาวิจัย สรุปได้ดังนี้

ปัจจัยหลักที่เป็นภูมิคุ้มกันในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ได้แก่

- ๑) ครอบครัว เป็นสถาบันหลักในการอบรม บ่มเพาะ ความดีงามให้แก่เด็กเยาวชน เป็นพื้นฐานในการวางตนวางตัวของเด็ก
- ๒) กลุ่มเพื่อน จะมีอิทธิพลต่อเด็กวัยรุ่นมาก หากอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่ดีจะทำให้เด็กมีพฤติกรรมแสดงออกที่ดี
- ๓) สื่อ เด็กวัยรุ่นทุกคนเสพสื่อได้ทุกชนิด นิยมใช้สื่อสังคมมากสุดในชีวิตประจำวัน การใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ จนเป็นค่านิยมของวัยรุ่นที่ต้องติดตามสื่อเพื่อให้รู้เท่าทันกลุ่มเพื่อน และรู้ในกลุ่มเพื่อน
- ๔) ความเชื่อและค่านิยม คือ สิ่งที่เรารู้สึกว่าเป็นจริง และค่านิยม คือ สิ่งที่เรารู้สึกว่าสำคัญ หรือมีคุณค่าในชีวิต อันจะนำไปสู่การกระทำที่ดี ดังนั้นแล้วความเชื่อและค่านิยมเหล่านี้จึงอยู่ในจิตใจของเด็กวัยรุ่นเสมอ เพื่อที่จะแสดงออกมาให้เกิดการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน
- ๕) ศักยภาพ และความเข้มแข็งของชุมชน มีวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามสืบทอดกันต่อๆมา จนถึงปัจจุบัน ชาวบ้านยังมีความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน และมีความเป็นชนบทสูง มีการช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกันมีผู้นำที่ดี มีความเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และมีการประสานความร่วมมือที่ดีกับชุมชน คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา
- ๖) การขับเคลื่อนสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล มีการรวมกลุ่มเด็กและเยาวชน เพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาตำบล โดยมีหน่วยงานในพื้นที่หนุนเสริมกิจกรรมให้แก่เด็กตามความสนใจ และได้รับการยอมรับจากชุมชน
- ๗) การสนับสนุนกิจกรรมจากหน่วยงานภายนอก

เครือข่ายความร่วมมือการป้องกันปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรกับองค์กรทุกภาคส่วนในชุมชน ควรมีองค์ประกอบและรูปแบบดำเนินการ ดังนี้

- ๑) บ้าน / ครอบครัว หล่อหลอมสมาชิกในครอบครัวตั้งแต่เยาว์วัยไปจนเติบโตใหญ่ ให้มีความรู้สึกรักใคร่ สามัญสำนึก และความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง
- ๒) ชุมชน ป้องกันและเฝ้าระวังปัญหา วางแผนจัดกิจกรรมต่างๆ ให้แก่วัยรุ่นในชุมชน และผู้ปกครองได้มีการรวมตัวกัน ได้มีเวทีในการพูดคุยและให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมเป็นเจ้าของปัญหา เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาต่อไปซึ่งกิจกรรมที่ทำหลักๆได้แก่ กิจกรรมตามประเพณีของชุมชน
- ๓) โรงเรียน/สถานศึกษา ป้องกันและเฝ้าระวังปัญหา เนื่องจากเด็กวัยรุ่นใช้เวลาส่วนใหญ่ในแต่ละวันอยู่ในสถานศึกษา และครูจะมีบทบาทในการอบรมให้ความรู้ รวมทั้งสร้างความตระหนักรู้ให้แก่เด็ก

นักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องภูมิสังคม การใช้ชีวิตในแต่ละวัน เพื่อให้รู้ถึงวิธีการดำเนินชีวิต เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กวัยรุ่น

๔) วัด เป็นแหล่งรวมจิตใจของคนในชุมชน ถือว่าเป็นสถานที่ขัดเกลาจิตใจของคนในชุมชน โดยเฉพาะเด็กวัยรุ่นที่ตามผู้ปกครองมาทำบุญที่วัด จึงทำให้ดูดซับสิ่งดีงามด้านคุณธรรม จริยธรรมได้อีกทางหนึ่ง

๕) องค์การบริหารส่วนตำบลคลองกระเจง วางแผนเพื่อพัฒนาระดับให้คนในชุมชนได้มีคุณภาพชีวิตที่ดี อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข

๔.๕.๒ การจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

การจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายตั้งครรภ์ในวัยรุ่นจากการศึกษาโครงการวิจัยแนวทางการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายตั้งครรภ์ในวัยรุ่น (สสว.๒, ๒๕๖๔) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการการจัดสวัสดิการและพัฒนาแนวทางหรือรูปแบบการให้บริการด้านสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นและมารดาวัยรุ่นหลังคลอด เพื่อให้เกิดสวัสดิการที่เหมาะสมและครอบคลุมทุกด้านอย่างต่อเนื่อง สามารถเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการได้มากขึ้น ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหลังจากคลอดบุตรแล้ว โดยมีผลจากการศึกษาดังนี้

๔.๕.๒.๑ สถานการณ์การจัดสวัสดิการสำหรับสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นหรือมารดาวัยรุ่น

- สถานการณ์การจัดสวัสดิการสำหรับสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นหรือมารดาวัยรุ่นปัจจุบัน

จากการศึกษาพบว่าสตรีตั้งครรภ์หรือมารดาวัยรุ่นส่วนใหญ่จะได้รับความช่วยเหลือหรือดูแลในระหว่างตั้งครรภ์จากบิดา มารดา ญาติของสามี รองลงมาได้แก่ บุคคลและหน่วยงานภายนอก บุคลากรทางด้านสุขภาพที่สังกัดสถานบริการสุขภาพของรัฐ เจ้าหน้าที่ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และบุคลากรทางด้านสุขภาพที่โรงพยาบาลหรือคลินิกเอกชน ตามลำดับ โดยมีการเข้าร่วมกิจกรรมจากหน่วยงานต่างๆ ซึ่งสามารถแบ่งการดูแลช่วยเหลือทั้งจากบุคคลและหน่วยงานออกได้เป็น ๓ ด้าน ดังนี้

๑) ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ได้รับความช่วยเหลือดูแลระหว่างตั้งครรภ์จากสถานพยาบาลทั้งภาครัฐและเอกชน ได้แก่ การเตรียมความพร้อมเลี้ยงบุตร การฝากครรภ์และให้ความรู้ การดูแลครรภ์ การดูแลตนเองระหว่างการตั้งครรภ์การเตรียมตัวคลอด คำแนะนำเกี่ยวกับการผ่อนคลายความเครียด วิธีการคุมกำเนิด

๒) ด้านการพัฒนาฝึกทักษะชีวิตการเป็นมารดา บิดา ได้แก่ การส่งเสริมบทบาทการเป็นมารดา บิดา การฝึกใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ การดูแลทารก การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกันและการรับฟังปัญหาและให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง

๓) ด้านสิทธิและสวัสดิการต่าง ๆ ได้แก่ การให้คำปรึกษาด้านกฎหมาย เช่นการแจ้งชื่อของสามี การรับรองบุตร การแจ้งเกิด การแจ้งสิทธิกรณีสตรีตั้งครรภ์ และ/หรือครอบครัวเป็นผู้เสียหาย การสนับสนุนการฝึกอาชีพ การได้รับทุนอุดหนุน ศิลปะบำบัด และการสนับสนุนการเรียนต่อ

- ความต้องการการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่น แบ่งออกได้เป็น ๕ ด้าน ดังนี้

๑) ด้านการศึกษา จากการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่สตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นหรือมารดาวัยรุ่นจะมีช่วงชีวิตที่อยู่ในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาจเป็นสายสามัญหรืออาชีวศึกษา หรือบางรายอาจอยู่นอกระบบการศึกษา

๒) ด้านการบริการจากหน่วยงานด้านสุขภาพ เช่น คำแนะนำเกี่ยวกับสถานที่ฝากครรภ์ และการคลอด การได้รับการดูแลและเข้ารับบริการเฉพาะกลุ่ม มีความเป็นส่วนตัวอย่างเป็นมิตรและเข้าใจ

๓) ด้านส่งเสริมอาชีพและการมีงานทำ การช่วยเหลือในด้านการส่งเสริมอาชีพเพื่อทำให้เกิดการสร้างรายได้เพื่อนำมาเลี้ยงดูบุตร เช่น มีความต้องการในการทำงานที่มีรายได้ประจำ การเข้าฝึกทักษะอาชีพ

๔) การเสริมสร้างสุขภาวะครอบครัวสตรีวัยรุ่น ในงานวิจัยนี้พบว่าในการทำงานระดับปฏิบัติเชิงนโยบายของหน่วยงานแต่ละแห่งอาจมีขอบเขตและเป้าหมายแตกต่างกัน มีข้อจำกัดบางประการ ทำให้อาจส่งผลต่อการประสานเชื่อมโยงในเชิงกลไกการทำงานร่วมกัน ในมิติเชิงเครือข่ายสู่ครอบครัวที่เป็นการทำงานที่ยังชัดเจนไม่มากนัก พบว่าครอบครัวฝ่ายหญิงเป็นแกนหลักในการดูแลรับผิดชอบสถานการณ์ที่ครอบครัวเผชิญ ขาดการเสริมสร้างศักยภาพความสามารถในบทบาทหน้าที่ของครอบครัว ซึ่งในแต่ละครอบครัวต้องรับผิดชอบแก้ไขหรือจัดการกันเองตามบริบทของแต่ละครอบครัว

๕) ด้านสิทธิและสวัสดิการต่างๆ ต้องการการจัดการบริการที่แยกเฉพาะสตรีวัยรุ่นหรือมารดาวัยรุ่นให้มีความสะดวก และรวดเร็ว การให้คำปรึกษาและช่วยเหลือสตรีตั้งครรภ์หรือมารดาวัยรุ่นในการพูดคุยกับครอบครัวหรือผู้ปกครองเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ และประสานกับสถานศึกษาในการพิทักษ์สิทธิและจัดทางเลือกที่ตรงต่อความต้องการของสตรีตั้งครรภ์หรือมารดาวัยรุ่น การช่วยเหลือสวัสดิการในการเลี้ยงดู รวมถึงการให้คำปรึกษาทางจิตใจ

- ลักษณะการบริการเชิงรุกและสัมพันธ์ภาพจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ เช่น

๑) มีช่องทางในการให้คำปรึกษาแก่สตรีตั้งครรภ์หรือมารดาวัยรุ่น และครอบครัวที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย รวดเร็ว และมีความเป็นส่วนตัว

๒) มีระบบการส่งต่อข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ให้การดูแลสตรีตั้งครรภ์

๓) ส่งเสริมอาชีพ มีการจัดหางาน

๔) จัดให้มีหน่วยบริการเคลื่อนที่เข้าไปให้การปรึกษาสตรีตั้งครรภ์หรือมารดาวัยรุ่นในชุมชน

๕) จัดให้มีการบริการเชิงรุกเกี่ยวกับการทำกลุ่มช่วยเหลือ (group support) เพื่อให้สตรีตั้งครรภ์หรือมารดาวัยรุ่นได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์และดูแลซึ่งกันและกัน

๖) จัดทำศูนย์ช่วยเหลือแบบเบ็ดเสร็จ (one stop service) รับฝากและดูแลบุตรแบบระยะสั้น(เข้าไป-เย็นกลับ) ต้องการให้มีหน่วยงานสำหรับการฝากเลี้ยงดูบุตรแบบระยะยาว และการจัดหาผู้อุปการะบุตรหรือครอบครัวอุปถัมภ์

- ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการตั้งครรภ์หรือหลังคลอดตามการรับรู้ของสตรีตั้งครรภ์หรือมารดาวัยรุ่น แบ่งออกได้เป็น ดังนี้

๑) ปัญหาการเข้าถึงสวัสดิการของสตรีตั้งครรภ์หรือมารดาวัยรุ่น

- ความแตกต่างของลักษณะสตรีตั้งครรภ์หรือมารดาวัยรุ่น ไม่ว่าจะเป็นลักษณะการตั้งครรภ์ และลักษณะของบุคคลที่สัมพันธ์กับสตรีตั้งครรภ์หรือมารดาวัยรุ่น เป็นสาเหตุหลักของการเข้าถึงการและการตัดสินใจเลือกขอเข้ารับบริการการจัดสวัสดิการของสตรีตั้งครรภ์หรือมารดาวัยรุ่น เช่น การยอมรับจากผู้ปกครองหรือครอบครัว

- การจัดบริการที่ไม่ครบวงจร ไม่มีการติดตามดูแลต่อเนื่อง ตลอดจนทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ให้บริการในเชิงตำหนิ

๒) ปัญหาระหว่างการตั้งครรภ์หรือหลังคลอดของสตรีตั้งครรภ์หรือมารดาวัยรุ่น

- ด้านอารมณ์ สตรีตั้งครรภ์หรือมารดาวัยรุ่น “มีอารมณ์เศร้าหดหู่ระหว่างตั้งครรภ์” เป็นปัญหาที่พบมากที่สุดที่สุดในสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่น โดยประมาณ ๑ ใน ๓ ของสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นบอกว่าตนเองประสบปัญหา

- การรับรู้ สตรีตั้งครรภ์หรือมารดาวัยรุ่น “ไม่มีความรู้ทางด้านกฎหมาย การเรียกร้องสิทธิต่างๆ หรือไม่ได้รับการช่วยเหลือในกระบวนการยุติธรรม”

- ความต้องการการช่วยเหลือของสตรีตั้งครรภ์มารดาวัยรุ่น

๑) ความต้องการในระยะตั้งครรภ์และหลังคลอด ในระยะตั้งครรภ์ พบว่า ต้องการการช่วยเหลือ หรือคำแนะนำในการประสานกับโรงเรียน และในระยะหลังคลอด พบว่า สตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นส่วนมากมีความต้องการที่จะศึกษาต่อและประกอบอาชีพเสริมรายได้ ในขณะที่ครอบครัวต้องการให้สตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นอยู่บ้านเพื่อเลี้ยงดูบุตร

๒) ความต้องการการช่วยเหลือด้านสุขภาพ ทั้งสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นและครอบครัวต้องการคำแนะนำเกี่ยวกับสถานที่ฝากครรภ์และการคลอด

๓) ความต้องการความช่วยเหลือด้านอื่น ต้องการให้มีศูนย์ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือแม่วัยรุ่นโดยเฉพาะ บริการด้านสุขภาพภายใต้หน่วยงานสังกัดกระทรวงสาธารณสุข

๔.๕.๒.๒ แนวทางการช่วยเหลือด้านสวัสดิการสำหรับสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นหรือมารดาวัยรุ่นหลังคลอด

แบ่งออกได้เป็น ๒ ระดับ ได้แก่ ๑) การดำเนินงานในระดับบุคคล และ ๒) ระดับนโยบาย ซึ่งมีระบบ และกลไกในการดำเนินงานที่มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจน เพื่อส่งเสริมให้สตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นหรือมารดาวัยรุ่นได้รับการช่วยเหลือด้านสวัสดิการครอบคลุม และตรงต่อความต้องการ จึงควรมีการเสริมสร้างระบบการดำเนินงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ให้มีความทันสมัยและเพิ่มช่องทางในการเข้าถึงการขอรับการช่วยเหลือด้านสวัสดิการสำหรับสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นหรือมารดาวัยรุ่นหลังคลอด ดังนี้

๑) การประชาสัมพันธ์และการให้ข้อมูลการคุ้มครองภาวะสุขภาพทางสังคม การเข้าถึงสิทธิ และสวัสดิการที่ให้การช่วยเหลือในตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์จนถึงระยะหลังคลอด

๒) การประสานความร่วมมือกับภาคประชาชน และท้องถิ่น ในการจัดหาสวัสดิการให้กับสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นหรือมารดาวัยรุ่นหลังคลอดที่ต้องการความช่วยเหลือ

๓) การส่งเสริมอาชีพ จากสถานการณ์ชีวิตที่สตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นหรือมารดาวัยรุ่นประสบปัญหา

๔) มีการจัดทำฐานข้อมูลของสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นหรือมารดาวัยรุ่นและข้อมูลทารกแรกเกิดอย่างเป็นระบบเพื่อให้มีการจัดบริการดูแลอย่างครอบคลุมและมีคุณภาพ

๔.๕.๓ รูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

จากการศึกษาโครงการวิจัยรูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน กรณีศึกษา ตำบลหนองกระทุ่ม อำเภอมือง จังหวัดนครราชสีมา และตำบลบ้านเพชร อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ (สสว.๔, ๒๕๕๘) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหารูปแบบการจัดการทางสังคมในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน และเพื่อศึกษาการจัดการทางสังคมของชุมชนต้นแบบในการป้องกันปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน โดยมุ่งหวังสร้างคู่มือและระบบการเฝ้าระวังปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนโดยชุมชนเพื่อชุมชน การออกแบบการวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนา โดยใช้วิธีการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการออกแบบรูปแบบการจัดการทางสังคมในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ๒ รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ ๑ "วัด" กับการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ดำเนินการในตำบลหนองกระทุ่ม อำเภอมือง จังหวัดนครราชสีมา รูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนของตำบลหนองกระทุ่ม อำเภอมืองนครราชสีมา เป็นการระดมความคิดในการจัดทำเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในระยะสั้น ครอบคลุมวัฒนธรรมนำสุข โดยเป็นการจัดกิจกรรมร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกระทุ่ม สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครราชสีมา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

รูปแบบที่ ๒ "ชุมชนเข้มแข็ง" กับการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนดำเนินการตำบลบ้านเพชร อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ โดยการสร้างเครื่องมือและระบบการเฝ้าระวังปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนโดยชุมชนเพื่อชุมชนนั้น ยังไม่ได้ดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม แต่มีระบบการสอดส่องดูแลความเป็นไปเป็นมาของชุมชนโดยกลุ่มผู้นำชุมชน รวมทั้งหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน อย่างไรก็ตาม หากกิจกรรมที่ใหญ่ดูแลน้องมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องก็จะเป็นการช่วยให้การเฝ้าระวังปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๔.๕.๓.๑ ผลการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

ที่ประเมินได้จากการถอดบทเรียน ในตำบลหนองกระทุ่ม อำเภอมือง จังหวัดนครราชสีมา และตำบลบ้านเพชร อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า

๑) คนในชุมชนตื่นตัวและให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความรุนแรง พร้อมทั้งให้การสนับสนุนกิจกรรมของเยาวชนมากยิ่งขึ้น

๒) หน่วยงานต่างๆ ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหความรุนแรงในเด็กและเยาวชนพร้อมทั้งให้การสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น

๓) กลุ่มเยาวชนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดี

๔) เกิดการรวมตัวของเยาวชนเพื่อปฏิบัติกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ เป็นกลุ่มเยาวชนสายพันธุ์ใหม่ห่างไกลความรุนแรงควบคู่ไปกับเยาวชนครอบครัวคุณธรรมนำสุข

๕) เกิดการจัดการทางสังคมและการแก้ปัญหาแบบบูรณาการในชุมชน

๖) มีความสัมพันธ์อันดีและประสานความร่วมมือภายในชุมชน ระหว่างชุมชน ส่วนความสัมพันธ์และการประสานความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่าย และปัญหาความรุนแรงของเยาวชน จะกลดลงนั้น เป็นผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น หากมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

๔.๕.๓.๒ รูปแบบกลไกการจัดการทางสังคมในการแก้ไขปัญหความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

จากการศึกษา โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา เพื่อค้นหารูปแบบที่สอดคล้อง กับบริบททางสังคมวัฒนธรรม พบความหลากหลายของรูปแบบการจัดการทางสังคมในการแก้ไขปัญห ความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ประเด็นที่จำเป็นต้องย้ำเน้นในที่นี้ก่อน คือ กลไกการจัดการทางสังคม เป็น"ผลลัพธ์" ของกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่มองเห็นปัญหา และร่วมตัดสินใจในการดำเนินการแก้ไข ปัญหา และร่วมดำเนินการในการแก้ไขปัญห ผ่านข้อมูล ความเข้าใจที่แทรกซึมอยู่ในกระบวนการ การมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการดำเนินงาน รูปแบบที่เกิดขึ้น ถอดแนวคิดมาจากพื้นที่ปฏิบัติการ ดังนี้

๑) การจัดการโดยกลไกชุมชนเป็นฐาน

กลไกการจัดการในพื้นที่ทั้ง ๒ พื้นที่ที่มีชุมชนเป็นฐาน พบข้อสรุปคล้ายกันในการจัดการทาง สังคมโดยมีชุมชนเป็นฐาน คือ การดำเนินงานต้องให้เยาวชนเป็นศูนย์กลางของการขับเคลื่อน โดยมีชุมชนเป็นพี่เลี้ยง ภายใน และกลไกหนุนเสริมเป็นพี่เลี้ยงภายนอก ทั้งนี้ ความเข้มแข็งของชุมชน อันได้แก่ การจัดการทุนทางสังคม และวัฒนธรรม มีความสำคัญในการหนุนเสริมเยาวชนและชุมชนในการจัดการกับปัญหาความรุนแรง การฟื้นฟูกลุ่ม และศักยภาพสมาชิกกลุ่มเยาวชน เพื่อทำหน้าที่เป็นแกนนำหลักในการดำเนินงานภายใต้การสนับสนุนและช่วยเหลือ อย่างใกล้ชิด จากภาคีจัดตั้งที่มีอยู่แล้วในชุมชน นับเป็นช่องทางการขับเคลื่อนที่เป็นไปได้สูงเช่นกัน เพราะเด็กและ เยาวชนนับเป็นบุคคลอันเป็นที่รักของครอบครัวและญาติมิตร การสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนประพฤติในสิ่งดีอัน เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมนับเป็นความภาคภูมิใจของทุกคน และยังเป็นการแบ่งเบาภาระของผู้นำชุมชนซึ่งมีการกิจ มากมาย ทั้งในบทบาทของผู้นำชุมชนและครอบครัว ทั้งนี้ โดยมีบุคลากรภาครัฐจากองค์การบริหารส่วนตำบลและ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงและให้คำปรึกษา

๒) การจัดการโดยกลไกองค์กรศาสนาเป็นฐาน

รูปแบบและกลไกของศาสนาพุทธ จากการศึกษพบว่า "วัด" หรือสถาบันทางพุทธศาสนา นับเป็นทุนอันยิ่งใหญ่ที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่ ซึ่งนอกจากจะเป็นศูนย์รวมความศรัทธาของผู้คนส่วนใหญ่แล้ว วัดยังมีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพมากมาย ตลอดจนมีสิ่งเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้อย่างพอเพียง การขยายกลุ่มเป้าหมายการดำเนินงานจากที่มุ่งเน้นเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน สู่ครอบครัว และชุมชน ขยายเนื้อหาการดำเนินงานจากที่มุ่งเน้นเฉพาะเรื่องศาสนาและคุณธรรม จริยธรรม สู่เรื่องการแก้ไขปัญห ความรุนแรงและการพัฒนาชุมชนในมิติอื่นๆ โดยยังคงใช้พุทธวิธีเป็นแนวทางในการดำเนินงาน นับว่ามีความเป็นไปได้ ในการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหความรุนแรงในเด็กและเยาวชนสูงมากกับการแก้ไขปัญหความรุนแรง ในเด็กและเยาวชน

๓) การจัดการโดยกลไกที่มีโรงเรียนเป็นฐาน

จากการศึกษา พบว่า เด็กในชุมชนชนกึ่งเมืองหรือชุมชนเมืองมีความผูกพันกับชุมชนในความหมายของโรงเรียนมากกว่า จึงมีข้อเสนอในการทำงานกับเด็กและเยาวชนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการทำงาน ทั้งนี้ยังคงใช้โครงสร้างเดิมของโรงเรียนในการขับเคลื่อนงาน แต่ต้องการการปรับในเชิงคุณภาพของโครงสร้างที่มีอยู่ดังนี้

ก) ปรับโครงสร้างและระบบความสัมพันธ์ในโรงเรียนมิให้เป็นระบบความสัมพันธ์ในแนวดิ่งซึ่งเน้น การปกครอง ควบคุม สั่งการ แต่เป็นระบบความสัมพันธ์ในแนวนราบ หรือ "ระบบพี่เลี้ยง" ซึ่งจะเอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ของเด็ก การปรับดังกล่าวนี้สามารถทำได้

ข) ปรับทักษะของครูให้มีทักษะเชิงบวกต่อเด็กและเยาวชน ปรับโครงสร้างของคณะกรรมการโรงเรียนที่ดึงเอาคนที่มีศักยภาพในชุมชนและพร้อมที่ จะทำงานอย่างสร้างสรรค์กับเด็กมาเข้าร่วม

ค) ประสานหรือเปิดพื้นที่ทางสังคมใหม่ ที่อยู่นอกโครงสร้างอำนาจของโรงเรียน ที่จะทำ ให้เด็กได้มี ส่วนร่วมสูงสุด และเป็นพื้นที่ที่เปิดรับคนในชุมชนเชื่อมโยงพื้นที่ในและนอกโรงเรียนที่สร้างขึ้นใหม่ ผ่านบ ารณาการการเรียนการสอน

๔) การจัดการโดยกลไกองค์การบริหารส่วนตำบล

กลไกการจัดการปัญหาโดยใช้องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นฐาน โดยรูปแบบของ โครงสร้างที่มีอยู่เดิมแล้ว คือ สภาเด็กและเยาวชน และศูนย์พัฒนาครอบครัว เป็นกลไกในการดำเนินงานโดยเน้น การมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนและภาคีที่เกี่ยวข้อง โดยกิจกรรมที่ อบต. ควรจะสนับสนุน คือ กิจกรรมพัฒนา ครอบครัว กิจกรรมพัฒนาเยาวชน กิจกรรมพัฒนาองค์กรเพื่อเด็ก และกิจกรรมเฝ้าระวังทางสังคม เช่น การ ดำเนินงานโดยการไปกระตุ้น สร้างความเข้าใจกับผู้บริหารส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชนระดับตำบล เพื่อให้เห็น ความสำคัญและปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน การทำความเข้าใจในการจัดทำโครงการส่งเสริมพัฒนา เยาวชนในแผนพัฒนาระดับตำบล รวมทั้งดำเนินกิจกรรมที่ใช้ทุนและวัฒนธรรมในหมู่บ้านเป็นตัวขับเคลื่อน

๕) การจัดการโดยกลไกหรือโครงสร้างด้านเด็กและเยาวชน

ที่มีอยู่แล้วก่อนการวิจัยและพัฒนาารูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหา ความรุนแรงในเด็กและเยาวชน กลไกที่มีอยู่ในชุมชนยังมีการทำงานแยกกัน ขาดการเชื่อมโยงประสานให้เป็นพลัง ในการพัฒนาสังคมและชุมชน และยังพบว่า พลังกลไกที่รัฐจัดตั้งไว้ในตำบลส่วนใหญ่ โดยเฉพาะสภาเด็กและเยาวชน ศูนย์พัฒนาครอบครัว ฯลฯ ซึ่งจัดตั้งโดยกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ยังมีบทบาทน้อย ในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในพื้นที่

๔.๕.๓.๓ กลไกเฝ้าระวังเพื่อสร้างชุมชนปลอดภัยสำหรับเด็กและเยาวชน

๑) เกิดเครือข่ายของบุคคลในการดูแลและพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน (โครงสร้างที่ไม่เป็นทางการในแนวราบ) เครือข่ายดังกล่าวนี้เป็นเครือข่ายที่เชื่อมโยงกลุ่มบุคคลที่รับผิดชอบในการดำเนิน กิจกรรมทางสังคม เช่น เครือข่ายระหว่างเด็ก รุ่นพี่รุ่นน้อง กลไกระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ และกลไกหนุนเสริมกับชุมชน

๒) มีระบบกลไกซึ่งเป็นโครงสร้างทางการรองรับกิจกรรมระยะยาว ทุกพื้นที่ที่มีแนวโน้มของการบรรจุแผนกิจกรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน และการป้องกันความรุนแรงในกลไกปกติ ในการดำเนินการโดยใช้ อบต. เป็นฐาน พบว่า อบต. มีการบรรจุกิจกรรมพัฒนาเด็กและเยาวชนในแผนชุมชน ในชุมชนมีการสานต่อกิจกรรมโดยการสนับสนุนจากพี่เลี้ยงภายนอก เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด กรณีโรงเรียน กลุ่มเด็กที่เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน ได้ถูกคัดเลือกให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนโดยได้รับการพัฒนาทักษะเพิ่มเติมผ่านโครงการอบรมของทางโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการกล้าแสดงออกในการแสดงความคิดเห็น การพูด และแสดงศักยภาพของเด็กในด้านกีฬา (การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน) ภายใต้ความรับผิดชอบของอาจารย์กิจกรรมนักเรียน และเด็กกลุ่มนี้ก็ยังคงได้รับคัดเลือกให้เป็นคณะกรรมการนักเรียนร่วมด้วย

๓) ผลลัพธ์ในการพัฒนาระดับปัจเจกบุคคลมีข้อค้นพบสำคัญซึ่งมาจากลักษณะเฉพาะของกิจกรรมที่มีการดำเนินการในพื้นที่ คือ มีความยืดหยุ่นของกิจกรรม และมีปฏิสัมพันธ์ได้ตอบกับผู้อื่น (flexible and interactive activity) ซึ่งกิจกรรมลักษณะนี้เปิดโอกาสให้เด็กได้สร้างสรรค์วิธีการในการสื่อสาร และพัฒนาตนเอง ทำให้เด็กนักเรียนมีการพัฒนาส่วนบุคคลที่หลากหลาย ตามแต่ทุนเดิมและความคิดสร้างสรรค์ของเด็กแต่ละคนที่จะพัฒนาตนเอง

QR Code : ตารางสั้คคระห้ผลงานว้จ้ย
ด้านเด้คและเยาวชน

๔.๖ ด้านกลุ่มชาติพันธุ์

จากการสังเคราะห์ผลงานวิจัยในประเด็นด้านกลุ่มชาติพันธุ์ ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ที่จัดทำขึ้นในระหว่างปี ๒๕๕๘ -๒๕๖๔ จำนวน ๔ เรื่อง ประกอบด้วย ๑) การจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ๒) การศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาบนพื้นที่สูงในอดีตและปัจจุบัน ๓) การผูกพันวัฒนธรรมแบบข้ามพื้นที่ในการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์อุรกลาไว : จังหวัดภูเก็ต และ ๔) กลยุทธ์การจัดการชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในบริบทพหุวัฒนธรรมภาคใต้ สรุปได้ดังนี้

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๙ โครงการวิจัย เรื่อง การจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง โดยมีวัตถุประสงค์ (๑) เพื่อศึกษาระบบการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงในภาคเหนือว่ามีลักษณะอย่างไร (๒) เพื่อศึกษาแนวทางการปรับเปลี่ยนการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุบนพื้นที่สูง จากผลการศึกษา พบว่า รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงวัยในชุมชนบนพื้นที่สูง สามารถแบ่งได้ ๓ ประเด็น ได้แก่ ๑) ระบบการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงภาคเหนือ ครอบคลุมมิติสุขภาพกาย สุขภาพใจ มีงานทำ มีอาชีพ รายได้ ด้านสังคม การได้ใช้ชีวิตที่มีคุณค่า และระบบกลไกการจัดการศูนย์การเรียนรู้ผู้สูงวัยในชุมชนและการจัดการแบบมีส่วนร่วม โดยกลไกการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ภาครัฐ ภาคสังคม ภาคชุมชน ๒) ผู้สูงอายุมีความต้องการศูนย์การเรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาชนเผ่า รวมถึงองค์ความรู้ด้านวิชาชีพ วิชาการและวิชาชีพ ๓) แนวทางการปรับเปลี่ยนระบบสวัสดิการสังคมผู้สูงวัยในชุมชนบนพื้นที่สูง ควรมีแนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงวัยในชุมชนควรมีหลักเกณฑ์การจัดการ ได้แก่ สามารถตอบสนองความต้องการปัจจัย ๔ ของมนุษย์ มุ่งเน้นการสร้างเสริมสุขภาวะ สร้างเสริมทักษะอาชีพในชุมชน ระดมทรัพยากรในชุมชนเป็นสวัสดิการ สร้างเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน สร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงวัยให้ดีขึ้น เสริมสร้างคุณค่าภูมิปัญญาของผู้สูงวัย ทั้งนี้ ปัจจัยความสำเร็จของการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ คือ ผู้นำสูงวัยริเริ่มทำจริง ผู้นำท้องถิ่นเข้าในสนับสนุน ผู้ปกครองท้องถิ่น (รัฐ) ให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๙ โครงการวิจัยการศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาบนพื้นที่สูงในอดีตและปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย (๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของการพัฒนาราชกรบนพื้นที่สูง (๒) เพื่อศึกษารูปแบบและนโยบายการดำเนินงานพัฒนาราชกรบนพื้นที่สูงทั้งในอดีตและปัจจุบัน (๓) เพื่อกำหนดองค์ความรู้และจุดยืนของศูนย์พัฒนาราชกรบนพื้นที่สูงเป็นแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาชาวเขาที่เหมาะสม จากผลการศึกษา พบว่า ปัญหาหลักของราชกรบนพื้นที่สูง คือ เรื่องสิทธิในที่ดินทำกิน สิ่งที่เป็นต่อการใช้ชีวิตและระบบสวัสดิการ สิ่งที่ราชกรบนพื้นที่สูงต้องการ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมและโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและมีความคาดหวังให้รัฐมีนโยบายส่งเสริมศักยภาพและสวัสดิการให้ครบวงจร และจากผลการศึกษาพบว่ามี ๕ แนวทางการจัดการเชิงนโยบายที่จำเป็น ประกอบด้วย ๑) นโยบายการพัฒนาศักยภาพชุมชนพึ่งตนเอง

๒) นโยบายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นความสำคัญกับชาติพันธุ์ ๓) นโยบายส่งเสริมสวัสดิการสังคมในชุมชน
ครบวงจร ๔) นโยบายส่งเสริมตัวแทนชาติพันธุ์ระดับในชุมชนชาติ และ ๕) นโยบายป้องกันชาติพันธุ์ที่เกี่ยวข้องกับยา
เสพติด สำหรับจุดยืนของการทำงานของศูนย์พัฒนาราชภรณ์บนพื้นที่สูง ประกอบด้วย ๑) การเป็นที่พึ่งพาได้ของ
ราชภรณ์บนพื้นที่สูง ๒) เป็นศูนย์กลางประสานการพัฒนาทุกมิติ ๓) เป็นหน่วยงานสร้างเสริมสวัสดิการสังคมในชุมชน
๔) สร้างการมีส่วนร่วมการพัฒนาอย่างเป็นระบบ และ ๕) สงเคราะห์แก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาส

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑๐ โครงการวิจัย เรื่อง การผูกพันทางวัฒนธรรมแบบข้ามพื้นที่
ในการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไวก์ : จังหวัดภูเก็ต โดยวัตถุประสงค์การวิจัย (๑) เพื่อ
ศึกษาทุนทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไวก์ (๒) เพื่อศึกษาการเชื่อมโยงทุนทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์อุรักลา
ไวก์ย่อยในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต (๓) เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้ทุนทางสังคมในการส่งเสริมความมั่นคงทาง
สังคมของกลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไวก์พื้นที่จังหวัดภูเก็ต ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไวก์เป็นชาติพันธุ์
ที่มี ทุนทางสังคมดำรงอยู่โดยเฉพาะความโดดเด่นด้านวัฒนธรรมที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน บทเรียนที่
เกิดขึ้นต่อการประยุกต์ใช้ทุนทางสังคมเพื่อส่งเสริมความมั่นคงแก่กลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไวก์ ที่ผ่านมามีให้เห็นว่าการ
พัฒนาหรือส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งภายใต้เป้าหมายเพื่อการคงอยู่ของวัฒนธรรมประเพณีไม่เพียงพอที่จะนำไปสู่
การยกระดับความเข้มแข็งความมั่นคงทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไวก์ และการดำเนินงานในการแก้ไข
ปัญหาและพัฒนาชุมชนเพื่อส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าว จึงจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ให้
เห็นเครือข่ายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในการทำงานร่วมกันเพื่อกำหนดเป้าหมายและวิธีการในการ
ทำงานที่จะนำไปสู่การแก้ไขและเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ และการจัดการความ
หลากหลายที่ปรากฏในบริบทสังคมสามารถประยุกต์ใช้ทุนทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งที่ควร
ถูกมาใช้เป็นเครื่องมือในการอธิบายและต่อตรงกับโครงสร้างสังคมที่มีความหลากหลายเนื่องจากในการนำทุนทาง
สังคมที่มีอยู่มาใช้เป็นเครื่องมือจะแสดงให้เห็นคุณค่าและอัตลักษณ์ที่มีอยู่ภายในได้อย่างชัดเจน สิ่งสำคัญจึงต้อง
เริ่มต้นจากการสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ภายในกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของตนที่จะนำเสนอต่อ
สังคมภายนอก เพื่อยืนยันให้เห็นถึงตัวตนที่มีคุณค่าและมีศักดิ์ศรีความเท่าเทียมกับกลุ่มอื่นๆ ในสังคม ใน
ขณะเดียวกันกลุ่มอื่นในสังคมต้องมีการเรียนรู้ยอมรับและเคารพในความแตกต่าง

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑๐ โครงการวิจัย เรื่อง กลยุทธ์การจัดการชุมชนเพื่อพัฒนา
คุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในบริบทวัฒนธรรมภาคใต้ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย (๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหา
และปัจจัยความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ในบริบทวัฒนธรรมภาคใต้ (๒) เพื่อ
ส่งเสริมให้กลุ่มชาติพันธุ์มีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ (๓) เพื่อนำเสนอกลยุทธ์การจัดการชุมชน และ
พัฒนาระบบกลไกในการคุ้มครองดูแลกลุ่มชาติพันธุ์อย่างยั่งยืนในอนาคต ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์
ยังเผชิญกับปัญหาในมิติต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจครัวเรือน สิทธิที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย ด้านการศึกษาเด็กชาวเล

ขาดกลไกเชื่อมระหว่างชุมชนและหน่วยงานรัฐ โดยการส่งเสริมให้กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ พบว่า ภาครัฐ เอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องทำงานแบบบูรณาการร่วมกันเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลในมิติต่างๆ เพื่อสร้างความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย มีสิทธิในการประกอบอาชีพประมง ส่งเสริมเครือข่ายชาวเลให้เกิดเป็นรูปธรรม ส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรมในชุมชน ให้การช่วยเหลือด้านสาธารณสุข เพื่อฟื้นฟูผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการประกอบอาชีพหาปลา แก้ปัญหาเรื่องการศึกษา ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตตาม พ.ร.บ.คุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทวิถีชีวิต วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลในรูปแบบที่เรียกว่า “สมัชชากลุ่มชาติพันธุ์” โดยมีกลยุทธ์ในการจัดการชุมชนเพื่อพัฒนาระบบการคุ้มครองดูแลกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอย่างยั่งยืนในอนาคต ซึ่งปรากฏได้กลยุทธ์ ๗ ประการ ได้แก่ ๑) กลยุทธ์การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนตามแนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๒) กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายในการพึ่งตนเองในระดับครอบครัว ภายในชุมชน และระหว่างชุมชน ๓) กลยุทธ์การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ๔) กลยุทธ์การส่งเสริมความมั่นคงในชีวิต ที่อยู่อาศัย รายได้ การศึกษา และสาธารณสุข ๕) กลยุทธ์การเสริมสร้างและพัฒนากฎหมายและการเข้าถึงสิทธิ ๖) กลยุทธ์การเสริมสร้างและการพัฒนาศักยภาพผู้นำและแกนนำกลุ่ม ๗) กลยุทธ์การส่งเสริมการปกป้องคุ้มครองพื้นที่สำคัญทางจิตวิญญาณ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ และพื้นที่ทำพิธีกรรม

ทั้งนี้ จากผลการศึกษาการสังเคราะห์งานวิจัยในประเด็นด้านกลุ่มชาติพันธุ์ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ที่ดำเนินการในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔ จำนวนทั้งสิ้น ๔ เรื่อง โดยผู้ศึกษาได้ดำเนินการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ๓ ข้อ ได้แก่ (๑) เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัยด้านกลุ่มชาติพันธุ์ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ระหว่างปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔ (๒) เพื่อสังเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มชาติพันธุ์ที่สอดคล้องกับการจัดสวัสดิการสังคม ๗ ด้าน (๓) เพื่อสังเคราะห์แนวทางส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมกลุ่มแก่กลุ่มชาติพันธุ์ โดยสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาแต่ละข้อดังนี้

๔.๖.๑ องค์ความรู้จากงานวิจัยด้านกลุ่มชาติพันธุ์ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ระหว่างปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโครงการวิจัย จำนวนทั้งสิ้น ๔ เรื่อง ที่ครอบคลุมกับงานวิจัยด้านการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงและกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล โดยผลการศึกษาพบว่า มีองค์ความรู้จากงานวิจัยด้านกลุ่มชาติพันธุ์ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑-๑๑ สำหรับการส่งเสริมและพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์อย่างยั่งยืน ดังนี้

๑) การให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์

การให้ความสำคัญในเรื่องของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ รวมถึงการให้มีการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี รวมถึงการมีศูนย์อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีเดิมของกลุ่ม ถือเป็นการส่งเสริมความมั่นคงทาง

สังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งนี้ มีความจำเป็นที่ต้องมีการวิเคราะห์ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงต่อการเอาทุนทางวัฒนธรรมมาประยุกต์ ภายใต้การกำหนดเป้าหมายและบูรณาการร่วมกัน เพื่อที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหา และจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งในทุกมิติ ซึ่งไม่ใช่ให้ความสำคัญหรือเน้นเพียงการนำทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่มาส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมตามประเพณีเท่านั้น แต่ต้องให้ความสำคัญกับทุนทางวัฒนธรรมด้านความเป็นเครือญาติอันเป็นอีกหนึ่งโครงข่ายทางสังคมที่มีความเข้มแข็ง เพราะลักษณะความเป็นเครือญาติจะเป็นโอกาสในการทำงานด้านการพัฒนาที่สามารถก่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจในการสร้างสัมพันธ์ภาพทางสังคม นอกจากนี้ พบว่าแนวทางการส่งเสริมให้กลุ่มชาติพันธุ์มีคุณภาพชีวิตที่ดี ส่วนหนึ่งต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมด้านภาษาและวัฒนธรรม โดยรัฐต้องมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนฟื้นฟูวัฒนธรรม ร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์ โดยการจัดการเชิงนโยบายส่งเสริมให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทุกระดับ ทุกแห่ง ที่ชุมชนชาติพันธุ์อาศัยอยู่ ให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชนเผ่า สำหรับการถ่ายทอดให้กับ ลูกหลาน ได้เห็นคุณค่า และความหมายต่อการเป็นชนเผ่าที่มีคุณภาพ ให้มีนโยบายส่งเสริมการมี ตัวแทนด้านวัฒนธรรมระดับชาติที่จะทำหน้าที่ในการอนุรักษ์ส่งเสริมหรือพัฒนาวัฒนธรรมประเพณีชนเผ่า

๒) การสร้างศักยภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเอง

การสร้างศักยภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเอง ต้องเริ่มต้นจากสถาบันครอบครัวโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และหลักการพึ่งตนเอง เพื่อเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้การดำเนินชีวิตให้เกิดการพึ่งพาตนเองภายในชุมชน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม ระบบสาธารณสุข และการศึกษา และกฎหมาย นำไปสู่การประกอบสัมมาอาชีพ การร่วมมือกันในการจัดการชุมชนและพื้นที่คุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ การจัดการภูมิปัญญาสู่กระบวนการเรียนรู้จากการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ และการสร้างเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์ร่วมกันในรูปแบบของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน โดยเน้น “คนเป็นศูนย์กลาง” ในการขับเคลื่อนทั้งทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี การท่องเที่ยว และสาธารณสุขขั้นมูลฐาน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๓) การใช้กลยุทธ์การจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มชาติพันธุ์

การจะส่งเสริมให้ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์สามารถจัดการตนเองและพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน ต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมศักยภาพชุมชนให้มีความสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นการเสริมสร้างให้ชุมชนมีการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็ง ทั้งในลักษณะของการร่วมคิด ร่วมเรียนรู้สู่การปฏิบัติ ถอดบทเรียนเพื่อแก้ไขข้อผิดพลาด เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นเลิศต่อไป ทั้งนี้การทำให้ชุมชนเป็นรากฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน มีแนวทางในพัฒนาตามกลยุทธ์ ๗ ประการ

(๑) กลยุทธ์การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนตามแนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จัดสรรทรัพยากรที่มีในชุมชนมาใช้ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ

- (๒) กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายในการพึ่งตนเองในระดับครอบครัว ภายในชุมชน ระหว่างชุมชน
ประสานการทำงานร่วมกันของขบวนการชุมชน หรือเป็นเครือข่ายแลกเปลี่ยนวัตถุดิบ แลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกัน
- (๓) กลยุทธ์การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน รัฐต้องจัดการพื้นที่
ให้กลุ่มชาติพันธุ์สามารถเข้าถึงทรัพยากรเพื่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ
- (๔) กลยุทธ์การส่งเสริมความมั่นคงในชีวิต ที่อยู่อาศัย อาชีพ รายได้ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต เสนอให้
ภาครัฐกันแนวเขตที่ดินที่อยู่อาศัย ที่ทำกินให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์
- (๕) กลยุทธ์การเสริมสร้างและพัฒนากฎหมายและการเข้าถึงสิทธิ ทำความเข้าใจ
กับรูปแบบการดำรงชีวิต เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการพัฒนา รวมถึงการจัดการการเข้าถึงสิทธิต่างๆ ของกลุ่มชาติ
พันธุ์
- (๖) กลยุทธ์การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพผู้นำและแกนนำกลุ่ม สร้างศักยภาพแกนนำ
ในการจัดการข้อมูล สร้างการรวมกลุ่มของชาติพันธุ์
- (๗) กลยุทธ์การส่งเสริมการปกป้องคุ้มครองพื้นที่ที่สำคัญทางจิตวิญญาณ พื้นที่ทำพิธีกรรม
ส่งเสริมให้กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีลักษณะวัฒนธรรมจำเพาะ มีทางเลือกที่จะดำรงวิถี ที่คล้ายคลึงกับของเดิม

๔) การจัดสวัสดิการสังคมให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ (กลุ่มผู้สูงอายุ)

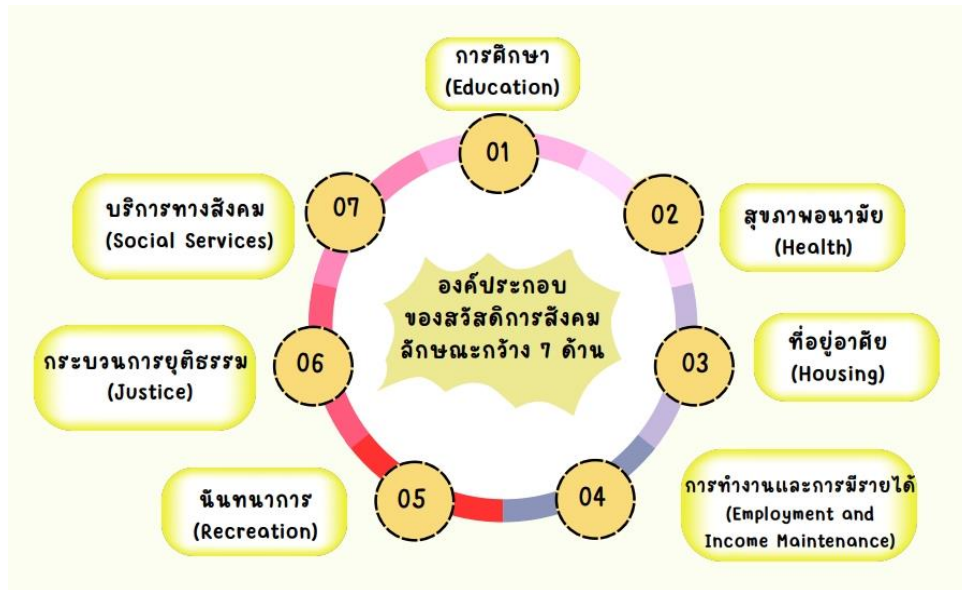
สำหรับการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ โดยเน้นที่กลุ่มผู้สูงอายุ พบว่า ระบบกลไกการ
จัดการศูนย์การเรียนรู้ผู้สูงวัยในชุมชน ต้องประกอบด้วย ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน แนวทาง
การปรับเปลี่ยนและจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงวัยในชุมชน เป็นการมองเห็นคุณค่าของผู้สูงวัยซึ่งไม่ใช่ผู้ร้องขอ
ไม่ใช่บุคคลที่เป็นภาระของสังคม แต่ผู้สูงวัยคือบุคลากรอันมีคุณค่าเป็นผู้เชี่ยวชาญชีวิต เป็นบุคคล
ที่มีประสบการณ์ของชุมชน โดยมีแนวทางการจัดการสวัสดิการสังคมของผู้สูงวัยในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์
จะต้องมุ่งเน้นการสร้างเสริมสุขภาวะ สร้างเสริมทักษะอาชีพในชุมชน สร้างเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน สร้าง
คุณภาพชีวิตของผู้สูงวัย เสริมสร้างคุณค่าภูมิปัญญาของผู้สูงวัย และสร้างให้ผู้สูงวัยได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอันเป็น
ประโยชน์ของส่วนรวม โดยปัจจัยความสำเร็จของการจัดสวัสดิการสังคม คือ ผู้นำสูงวัย ริเริ่มทำจริง
ผู้นำท้องถิ่น เข้าใจสนับสนุน ผู้ปกครองท้องถิ่น (รัฐ) ให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง

๔.๖.๒ สภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มชาติพันธุ์ที่สอดคล้องกับการจัดสวัสดิการสังคม ๗ ด้าน

ผลการศึกษาด้านสภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ทั้ง ๒ กลุ่มต้องเผชิญ
เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ที่สอดคล้องกับองค์ประกอบของสวัสดิการสังคมลักษณะกว้าง ๗
ด้าน ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. ๒๕๔๖ (แก้ไขฉบับที่ ๒ พ.ศ.๒๕๕๐) ประกอบด้วย :

๑. การศึกษา (Education)
๒. สุขภาพอนามัย (Health)

๓. ที่อยู่อาศัย (Housing)
๔. การทำงานและการมีรายได้ (Employment and Income Maintenance)
๕. นันทนาการ (Recreation)
๖. กระบวนการยุติธรรม (Justice)
๗. บริการทางสังคม (Social Services)

ภาพที่ ๕ : องค์ประกอบของสวัสดิการสังคมลักษณะกว้าง ๗ ด้าน

จากสถานการณ์กลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย พบว่าประเทศไทยประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่ม ซึ่งอาศัยอยู่รวมกันเป็นชนกลุ่มน้อยและกระจายตัวอยู่ในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย โดยมีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับภูมิประเทศและลักษณะทางกายภาพของแต่ละพื้นที่ อาศัยตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ใน ๖๗ จังหวัด จำนวน ๕๖ กลุ่ม มีประชากรรวมประมาณ ๖.๑ ล้านคน หรือร้อยละ ๙.๖๘ ของประชากรประเทศ โดยสามารถจำแนกพื้นที่ตามลักษณะการตั้งถิ่นฐานได้ ๔ ลักษณะ คือ

- 1) กลุ่มตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่สูงหรือชาวเขา จำนวน ๑๓ กลุ่ม เป็นชาติพันธุ์ที่มีลักษณะเป็นสังคมเกษตร ด้วยการทำไร่ ทำนา เลี้ยงสัตว์ อาศัยป่าและสายน้ำในลำห้วย เป็นวิถีชีวิตที่พึ่งพิงธรรมชาติและอาศัยผลผลิตจากป่าเป็นหลัก
- 2) กลุ่มตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่ราบ จำนวน ๓๘ กลุ่ม ส่วนใหญ่มีวิถีการดำรงชีวิตที่กลมกลืนกับคนทั่วไป โดยมีอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์
- 3) กลุ่มอาศัยในป่า จำนวน ๒ กลุ่มชาติพันธุ์ เป็นชาติพันธุ์กลุ่มเล็กๆ ดำรงชีวิตด้วยการล่าสัตว์และเก็บของป่า

- 4) กลุ่มชาวเล จำนวน ๓ กลุ่มชาติพันธุ์ ตั้งถิ่นฐานตามหมู่เกาะหรือชายฝั่งทะเลดำรงชีวิตอยู่ทั้งบนบกและในทะเล ประกอบอาชีพประมงเป็นหลัก

สภาพปัญหาที่พบในกลุ่มชาติพันธุ์

ปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่มจะยังคงดำเนินชีวิตตามวิถีจารีตประเพณีของตนเอง แต่ผลจากการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัตรของสังคมทั้งในมิติของเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี สภาพภูมิประเทศ หรือปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดด ประกอบกับปัญหาเชิงโครงสร้างของกลุ่มชาติพันธุ์ ยังคงส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยเผชิญกับปัญหาต่างๆ ซึ่งหากจำแนกตามองค์ประกอบของสวัสดิการสังคมลักษณะกว้าง ๗ ด้าน เพื่อนำไปสู่แนวทางในการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมกับกลุ่มชาติพันธุ์ ยังคงพบปัญหาในแต่ละด้าน ดังนี้

๑) ด้านการศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์ยังคงเผชิญปัญหาทางการศึกษา ผู้ปกครองไม่ได้กวัดขัน สร้างความตระหนักในสำคัญของการศึกษาให้แก่ลูกหลาน ทำให้เด็กไม่เห็นความสำคัญ มีเด็กชาติพันธุ์ที่ออกจากโรงเรียนกลางคัน บางกลุ่มไม่ได้รับการศึกษา เด็กในบางชุมชนต้องดูแลกันเอง เพราะพ่อแม่ไปทำงานต่างถิ่น บางครอบครัวเด็กต้องช่วยพ่อแม่ทำงาน ไม่ได้เรียนหนังสือ การถูกเพื่อนที่ไม่ใช่ชาวเลกลั่นแกล้ง จนทำให้ไม่กล้าไปโรงเรียน ทำให้เด็กๆ ชาวเลยังไม่สามารถเข้าถึงระบบการศึกษาได้อย่างเต็มที่ และจากสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษา ส่งผลกระทบต่อการเข้าถึงการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องของทรัพยากร ไม่มีเครื่องมือในการเรียน ไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

๒) ด้านสุขภาพอนามัย กลุ่มชาติพันธุ์ยังคงเผชิญปัญหาด้านสาธารณสุข ใน ๒ ประเด็น กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงส่วนใหญ่เผชิญปัญหาเรื่องการขาดสารอาหาร โดยเฉพาะกลุ่มเด็ก เพราะกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงส่วนใหญ่ทานอาหารที่เป็นมังสวิรัต ขาดความรู้เรื่องอาหารมาทดแทนโปรตีน หรือโอโอติน ในขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลบางคนยังไม่มีสิทธิทางทะเบียนส่งผลให้ขาดโอกาสในการเข้าถึงสิทธิในการรักษาพยาบาล/การเข้าถึงการรักษาพยาบาลยากลำบาก

๓) ด้านที่อยู่อาศัย กลุ่มชาติพันธุ์ยังคงเผชิญปัญหาด้านที่อยู่อาศัยทั้งในเรื่องกรรมสิทธิ์ในที่ดิน การไม่มีเอกสารสิทธิ/กรรมสิทธิ์ถือครองอย่างถูกต้องตามกฎหมายซึ่งเป็นปัญหาที่มีมาอย่างยาวนานตั้งแต่ในอดีต มีคดีฟ้องร้องเรื่องการบุกรุกสถานที่ ชับไล่ที่ บางส่วนอาศัยในพื้นที่ทับซ้อนกับที่ดินเอกชน และหากพิจารณาถึงประเด็นสภาพโครงสร้างที่อยู่อาศัย ที่อยู่อาศัยมีสภาพชำรุดทรุดโทรม ไม่มั่นคงแข็งแรง เป็นพื้นที่แออัด ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ปลูกสร้างในที่ดินของรัฐ

๔) ด้านการทำงานและการมีรายได้ กลุ่มชาติพันธุ์ยังคงเผชิญปัญหาด้านการทำงานและการมีรายได้ โดยมีรายได้ที่เพียงพอต่อการดูแลครอบครัวได้ แต่ยังไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ รูปแบบการทำงานเปลี่ยนแปลงไป อันเนื่องมาจากข้อจำกัดในการออกทะเลชาวเล สำหรับชาวเลจากที่ประกอบอาชีพประมง

ก็ปรับเปลี่ยนไปเป็นลูกจ้างบริษัทท่องเที่ยวต่างๆ ในขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงมีปัญหาในเรื่องการประกอบอาชีพการเกษตร ขาดน้ำที่เพียงพอในการทำการเกษตร ขาด/ไม่มีที่ดิน รวมถึงขาดองค์ความรู้ในการทำการเกษตรที่ครบวงจร และถึงแม้ว่าจะมีหน่วยงานอบรมฝึกอาชีพแต่กลุ่มชาติพันธุ์มีข้อจำกัดในเรื่องของเงินทุนในการซื้ออุปกรณ์สำหรับประกอบอาชีพ นอกจากนี้ ยังคงพบว่าทั้งสองกลุ่มยังพบปัญหาการมีหนี้ และไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามแผนชำระหนี้ รวมถึงขาดการวางแผนเรื่องการจัดการรายได้ การออม และการจัดการหนี้สิน

๕) นันทนาการ/วัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ยังคงเผชิญปัญหาด้านวัฒนธรรม บางพื้นที่มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมสู่ลูกหลานแต่ก็มีไม่มาก บางพื้นที่ขาดผู้สืบทอดทางวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ขาดเยาวชนแกนนำหรือผู้นำรุ่นใหม่ที่มีความความสามารถที่จะพัฒนาชุมชน เป็นผลให้ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนเริ่มเปลี่ยนแปลงไป การสืบทอดวัฒนธรรมเริ่มสูญหายเป็นผลให้กลไกทางประเพณีวัฒนธรรมซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันทางสังคมอย่างหนึ่งลดเลือนไป ส่งผลให้เกิดความล่อแหลมต่อปัญหาต่างๆ

๖) กระบวนการยุติธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ยังคงเผชิญปัญหาในเรื่องของสิทธิ สถานะทางทะเบียนราษฎรซึ่งพบเจอทั้งกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งสองกลุ่ม ปัญหาดังกล่าวถือเป็นรากเหง้าปัญหาที่นำไปสู่ การขาดโอกาสในการเข้าถึงสิทธิ หรือการเข้ารับบริการจากภาครัฐต่างๆ นอกจากนี้ ด้วยความไม่รู้กฎหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ ส่งผลกระทบต่อเรื่องความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชนเกี่ยวกับที่ดิน

๗) บริการทางสังคม โดยส่วนใหญ่กลุ่มชาติพันธุ์จะได้รับการบริการทางสังคมในรูปแบบของการสงเคราะห์ ซึ่งเป็นการให้แล้วจบ แต่ขาดการส่งเสริมหรือพัฒนาศักยภาพ หรือจะมีได้รับสวัสดิการเป็นบางช่วงตามที่หน่วยงานดำเนินโครงการและกิจกรรม ไม่มีความต่อเนื่อง ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาหนึ่งๆ เท่านั้น นอกจากนี้ บางพื้นที่ยังเข้าไม่ถึงระบบสาธารณสุขอย่างเหมาะสม บางพื้นที่ขาดแคลนน้ำ ไม่มีแหล่งน้ำเพียงพอสำหรับการประกอบอาชีพและดำรงชีพ ในขณะที่บางพื้นที่ต้องต่อพ่วงไฟ น้ำ จากบ้านอื่นๆ เนื่องจากตนเองไม่มีบ้านเลขที่ ไม่มีเอกสารสิทธิ์ความเป็นเจ้าของ นำมาสู่เรื่องของการเข้าไม่ถึงสิทธิต่างๆ

นอกจากนี้ ด้วยสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้วิถีชีวิต และชุมชนมีการเปลี่ยนแปลง ปัญหาเชิงโครงสร้างของครอบครัว โดยกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงเผชิญกับปัญหาเรื่องของการเข้าสู่ครอบครัวข้ามรุ่น เนื่องจากพ่อแม่ต้องไปทำงานต่างพื้นที่เพื่อหารายได้ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องฝากลูกไว้กับ ตา ยาย ปู่ ย่า ซึ่งเป็นผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น นำไปสู่ปัญหาสัมพันธภาพของช่องว่างระหว่างวัยภายในครอบครัว รวมถึงการแพร่ระบาดของปัญหายาเสพติดในพื้นที่ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าว

ความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๔ เรื่อง พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์มีความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์เอง ในประเด็นดังต่อไปนี้

๑) ด้านการศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์มีความต้องการให้รัฐมีการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตกับกลุ่มชาติพันธุ์ ไม่เน้นเนื้อหาตามหลักสูตรของกระทรวงการศึกษาธิการ แต่ให้มีหลักสูตรที่ปรับตามวิถีชีวิต อยากรให้มีครูท้องถิ่น ให้มีระบบการศึกษาในหมู่บ้าน รวมถึงนโยบายการศึกษาต้องคำนึงถึงความพร้อมของทรัพยากร สภาพภูมิประเทศ เช่น การใช้เครื่องมือต่างๆ รวมถึงการใช้สัญญาณอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ อยากรให้ผู้ปกครองแต่ละครอบครัวมีบทบาทในการกวดขันเรื่องวินัยการศึกษาให้แก่บุตรหลาน มีบทลงโทษหากพ่อแม่ปล่อยปละละเลยลูกหลานในเรื่องการศึกษา

๒) ด้านสุขภาพอนามัย กลุ่มชาติพันธุ์มีความต้องการบริการการดูแลสุขภาพในชุมชนเชิงรุก มีกองทุนสวัสดิการที่ดูแลตั้งแต่การเกิดแก่เจ็บตาย ให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักโภชนาการที่ถูกต้องแก่กลุ่มชาติพันธุ์ และหน่วยงานมีบริการสาธารณสุขเชิงรุกในพื้นที่เพื่อให้กลุ่มชาติพันธุ์เข้าถึงบริการสาธารณสุขอย่างง่าย เพราะบางพื้นที่ทุรกันดารและบางครอบครัวเดินทางลำบาก

๓) ด้านที่อยู่อาศัย กลุ่มชาติพันธุ์มีความต้องการความมั่นคงในชีวิต มีความมั่นใจในการประกอบอาชีพบนที่ดินทำกิน ซึ่งตนเองมีสิทธิ์ครอบครองเป็นเจ้าของที่ดินอย่างถูกกฎหมาย สามารถใช้เป็นหลักทรัพย์เป็นประกันความมั่นคงของครอบครัวได้ รวมถึงอยากรให้รัฐมีการจัดการพื้นที่อยู่อาศัย รวมถึงพื้นที่ประกอบพิธีกรรม

๔) ด้านการทำงานและการมีรายได้ กลุ่มชาติพันธุ์มีความต้องการการสนับสนุนด้านการประกอบอาชีพในทุกมิติ ทั้งด้านการอบรมความรู้ในการประกอบอาชีพ อาทิ ทางด้านเกษตร การเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ ที่เป็นในส่วนของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง รวมถึงการส่งเสริมเรื่องการแปรรูปผลิตภัณฑ์ การจัดการด้านตลาดเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการประกอบอาชีพ และความยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในชุมชน นอกจากนี้ มองว่าการจ้างงานในชุมชนควรเปิดโอกาสให้คนในพื้นที่ได้ทำงาน มีนโยบายเป็นกรณีพิเศษที่จะรับคนเข้าทำงานต้องเป็นคนในพื้นที่ เพื่อส่งเสริมให้เด็กชาติพันธุ์ที่เรียนจบได้มีงานทำในพื้นที่ และอยู่ในชุมชนของตนเอง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนของตนเองด้วยอีกทางหนึ่ง

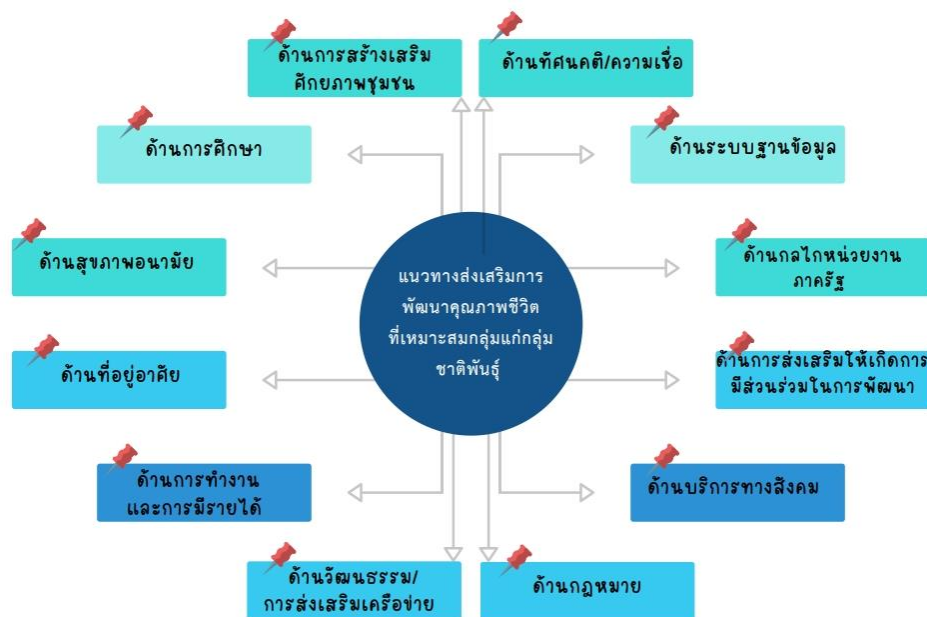
๕) ด้านวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์มีความต้องการให้มีการหารือร่วมกับชุมชนในการจำแนกและกำหนดพื้นที่หวงห้าม พื้นที่อนุโลมใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ควรสร้างแรงจูงใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นผู้สูงอายุต้องการมีสถานที่สำหรับการถ่ายทอดเกี่ยวกับวัฒนธรรม ภูมิปัญญาด้านต่างๆ ให้แก่ลูกหลาน หรือเป็นพื้นที่เรียนรู้วัฒนธรรม

๖) ด้านสิทธิทางกฎหมาย กลุ่มชาติพันธุ์มีความต้องการในการเข้าถึงสิทธิสถานะทางทะเบียน เพื่อที่จะเข้าถึงสวัสดิการที่รัฐจัดให้ในด้านต่างๆ

๗) ด้านบริการทางสังคม กลุ่มชาติพันธุ์มีความต้องการในการเข้าถึงระบบสาธารณสุขปโภคด้านต่างๆ ต้องการระบบไฟฟ้า ระบบน้ำสะอาดในชุมชนเพื่อการดื่มกิน การประกอบอาหาร และการประกอบอาชีพ ในการทำการเกษตร การมีนโยบายในการจัดการแหล่งน้ำที่ดีของชุมชนชาวบ้านก็จะมี ความมั่นใจในการทำมาหากิน และมีความมั่นคงในอาชีพมากขึ้น

๔.๖.๓ แนวทางส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมกลุ่มแกกลุ่มชาติพันธุ์

การพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนถือเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาประเทศ กลุ่มชาติพันธุ์ก็เป็นอีกหนึ่งกลุ่มที่ต้องการได้รับการพัฒนาในมิติต่างๆ เพื่อนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี และการมีกลไกในการคุ้มครองดูแลกลุ่มชาติพันธุ์อย่างยั่งยืน และมีส่วนร่วมโดยมีชุมชนเป็นรากฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน คู่ขนานไปกับการหนุนเสริมของภาครัฐ และภาคเอกชน โดยมีข้อค้นพบจากงานวิจัยว่า โดยจากการสังเคราะห์งานวิจัยทั้ง ๔ เรื่อง พบว่ามีแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ ๑๒ ประเด็น ดังนี้

ภาพที่ ๖ : แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์

๑) ด้านการศึกษา ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการส่งเสริมด้านการศึกษาแก่เด็กและสนับสนุนทุนการศึกษาอย่างต่อเนื่อง พร้อมกับการจัดตั้งการศึกษาพิเศษ/หลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนและวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์

๒) ด้านสุขภาพอนามัย รัฐจำเป็นต้องช่วยเหลือด้านสาธารณสุขเพื่อฟื้นฟูกลุ่มชาติพันธุ์ สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลที่ได้รับผลกระทบจากการประกอบอาชีพหาปลา ดำน้ำ ทำให้เกิดโรคน้ำหนึบและมีปัญหาด้านสุขภาพ รวมถึงส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ด้านโภชนาการที่ถูกต้องให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง เพื่อให้กลุ่มชาติพันธุ์ได้มีคุณภาพชีวิตและมีสุขอนามัยหรือสุขภาพที่ดี

๓) ด้านที่อยู่อาศัย โดยรัฐมีมาตรการการสร้าง ความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย โดยกระบวนการจัดทำ โฉนดชุมชนเพื่อเป็นเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ เพื่อให้ชุมชนสามารถจัดการที่อยู่ของตนเองได้ และมีคณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินเพื่อเป็นการพิสูจน์พื้นที่/ที่ดินอยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นการเฉพาะ โดยมี การพิสูจน์สิทธิในที่อยู่อาศัยของชุมชน ผ่านภาพถ่ายทางอากาศและด้วยวิธีอื่นๆ ที่ไม่ใช่เพียงแค่เอกสารสิทธิเพียง อย่างเดียว

๔) ด้านการทำงานและการมีรายได้ โดยให้สิทธิกับกลุ่มชาติพันธุ์ในการประกอบอาชีพ มีข้อเสนอผ่อนปรนพิเศษในการประกอบอาชีพประมงที่ใช้อุปกรณ์ดั้งเดิมของกลุ่มชาวเลในการเข้าไป ทำมาหากินในพื้นที่อุทยานและเขตอนุรักษ์อื่นๆ รวมถึงการกันพื้นที่จอตเรือ ซ่อมเรือ เส้นทาง การเข้าออก เนื่องจาก โดยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทับซ้อนกับพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว ทั้งในส่วนของอาชีพประมง

๕) ด้านวัฒนธรรม/การมีส่งเสริมเครือข่าย รัฐมีมาตรการในการจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมการ ขับเคลื่อนงานของเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นรูปธรรมรวมถึงการอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ ให้ความสำคัญ กับการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี เพื่อดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ โดยกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลจะมีการนัดพบ เพื่อพบปะพูดคุยกันในทุกๆ ปี โดยมีการจัดวันรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเล มีการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างพี่น้องชาวเล และเวทีแห่งการพูดคุยถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่ชาวเลถูกละเมิดสิทธิ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนับสนุนการสร้าง ความร่วมมือ “เครือข่ายชาวเล” นอกจากนี้ แนวทางการส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล รัฐ ต้องส่งเสริมฟื้นฟูวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาประเทศที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของกลุ่ม ชาวเล รวมถึงให้มีนโยบายส่งเสริมการมีตัวแทนด้านวัฒนธรรมระดับชาติที่จะทำหน้าที่แทนทุกคนเผ่าในการอนุรักษ์ ส่งเสริมหรือพัฒนาวัฒนธรรมประเพณีชนเผ่า ให้กลุ่มชาติพันธุ์เป็นที่รับรู้และยอมรับ เชื่อถือศรัทธา กันโดยทั่วไป จัดตั้งแหล่งเรียนรู้ชุมชนให้เป็นศูนย์รวมเรื่องเล่า เรียนรู้จากเรื่องราวโบราณ เพื่อให้เยาวชนได้ซึมซับเรื่องราวตั้งแต่ อดีต และเป็นอีกช่องทางของการถ่ายทอดภูมิปัญญา และวัฒนธรรมชนเผ่า

นอกจากนี้ ต้องกำหนดให้มีการจัดทำข้อมูลประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งจะเป็นส่วน สำคัญที่จะทำให้เกิดการศึกษาข้อมูล ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อใช้ยืนยันและรับรองสถานะ ดำรงอยู่ของบุคคล รวมไปถึงการกำหนดให้มีการขับเคลื่อนพื้นที่คุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ โดยมีวัตถุประสงค์ และเป้าหมายเพื่อให้กลุ่มชาติพันธุ์สามารถดำรงชีวิตบนฐานองค์ความรู้ ภูมิปัญญาของตนได้อย่างมีคุณค่าและ ศักดิ์ศรี ได้รับการเคารพ ไม่ถูกคุกคามหรือเบียดขับ สามารถอยู่ร่วมและจัดการทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างมั่นคง และยั่งยืนบนฐานความรู้ ภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมของตน มีการผสมผสานและประยุกต์ใช้ต้นทุนทางวัฒนธรรม ดั้งเดิมกับความรู้สมัยใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตบนฐานเศรษฐกิจเชิงวัฒนธรรม

๖) ด้านกฎหมาย ส่งเสริมการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นส่วนสำคัญที่จะแสดงให้เห็นกลไกที่จะถูกนำมาใช้กำกับทิศทางเชิงนโยบาย และการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องต่อการ ส่งเสริม พัฒนาและแก้ไขสภาพปัญหาที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่ง พ.ร.บ.ดังกล่าวมุ่ง ให้ความคุ้มครองสิทธิของชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ให้มีสิทธิเสมอภาคอย่างไม่เลือกปฏิบัติ เป็นพื้นฐานตาม หลักสิทธิมนุษยชน โดยวางหลักการและแนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมและส่งเสริมศักยภาพกลุ่มชาติพันธุ์ที่ สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความความต้องการของกลุ่มชาติพันธุ์ กำหนดหลักการสำคัญไว้ ๓ ประการ ได้แก่ ๑) หลักการ “คุ้มครองสิทธิทางวัฒนธรรม” มุ่งให้ความคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์ในการเลือกดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรม ของตน โดยไม่ถูกคุกคามหรือถูกเลือกปฏิบัติจากความไม่เข้าใจวิถีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ๒) หลักการ “ส่งเสริมศักยภาพกลุ่มชาติพันธุ์” ส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดแนวทางในการคุ้มครองและ ส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ทางสังคมและสภาพปัญหาของกลุ่มชาติ พันธุ์ ๓) หลักการ “สร้างความเสมอภาคบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม” มุ่งลดความเหลื่อมล้ำ ในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำที่เกิดจากปัญหาอคติทางวัฒนธรรมที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์

๗) ด้านบริการทางสังคม รัฐให้ความสำคัญกับการออกสถานะทางทะเบียน เพื่อส่งเสริม การเข้าถึงสิทธิการจัดบริการทางสังคมต่างๆ รวมถึงออกระเบียบการดำเนินการที่เอื้ออำนวยในเรื่องของ การจัดการแหล่งน้ำ การประสานงานเพื่อให้กลุ่มชาติพันธุ์เข้าถึงระบบสาธารณสุขปโภค รวมถึงในการจัดโครงการ กิจกรรมต่างๆ ของงาน ให้กลุ่มชาติพันธุ์ได้มีโอกาสในการกำหนดทิศทางระยะเวลาในการขับเคลื่อนกิจกรรม

นอกจากนี้ ส่งเสริมให้มีสวัสดิการกองทุนเพื่อสนับสนุนกลุ่มชาติพันธุ์ สร้างความเข้มแข็ง ให้กองทุนจนพึ่งตนเองได้หรือการส่งเสริมให้มีกองทุนสนับสนุนสวัสดิการเชิงรุกในชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อเป็นการจัดสวัสดิการการดูแลคุณภาพชีวิตคนในชุมชนในมิติต่างๆ รวมถึงการส่งเสริมคุณค่าความเป็นชนเผ่าหรือ กลุ่มชาติพันธุ์ ขับเคลื่อนในนามคณะกรรมการบริหารซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เป็นผู้ขับเคลื่อน

๘) ด้านการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนา อย่างครบวงจรผ่านกระบวนการสร้างการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งที่ผ่านมาการพัฒนามักเกิดจากความต้องการและ ความปรารถนาดีของหน่วยงานจากภายนอกที่อยากเข้าไปพัฒนาหรืออยากให้ชุมชนชาติพันธุ์เปลี่ยนแปลงไปในทาง ที่ดีขึ้น แต่วิธีการดังกล่าวเป็นการช่วยเหลือจากภายนอกเท่านั้น จึงควรมุ่งส่งเสริมให้เกิดกระบวนการการเรียนรู้เพื่อ การพัฒนาแบบพึ่งตนเอง โดยให้ชุมชนเป็นผู้คิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ และวางแผนการพัฒนา และดำเนินการด้วย ตนเองในขณะที่มีหน่วยงานภายนอกทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงและกัลยาณมิตรที่สนับสนุนและเสริมสร้างองค์ความรู้ด้าน การพัฒนาอย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

๙) ด้านการสร้างเสริมศักยภาพชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ และเป็นชุมชนเพื่อการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในกลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่าได้ด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นการพัฒนา รวมถึงการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน บนพื้นฐานของการขับเคลื่อนชุมชน

๑๐) ด้านทัศนคติ/ความเชื่อ ควรมีแนวทางการส่งเสริมการปรับทัศนคติของคนในสังคมที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ และยังคงต้องเริ่มต้นที่การพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้มีทัศนคติที่เข้าใจมนุษย์อย่างถูกต้อง และเข้าใจถึงแนวคิดการพัฒนามนุษย์มีศักยภาพ และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ การมีทัศนคติที่เคารพต่อความเป็นมนุษย์อันเป็นคุณค่าภายในที่มีติดตัวแต่ละบุคคล เป็นเงื่อนไขสำคัญในความสัมพันธ์ด้านการทำงานร่วมกันและการอาศัยอยู่ร่วมกัน

๑๑) ด้านระบบฐานข้อมูล มีหน่วยงานรับผิดชอบหลักในเรื่องการสำรวจ จัดทำฐานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ของประเทศไทย เพื่อเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มต่างๆ

๑๒) มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในระดับนโยบายในการดูแลพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ทุกกลุ่มของประเทศไทย โดยมีงานวิจัยด้านกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล ที่เสนอให้มีการรื้อฟื้น “กองกิจการชาติพันธุ์” เพื่อมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าว รวมถึงการจัดให้มี “ศูนย์พัฒนากลุ่มชาติพันธุ์” ทุกกลุ่ม เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนงานในระดับพื้นที่ เช่นเดียวกับการมี “ศูนย์พัฒนาราชภูมบนพื้นที่สูง” ซึ่งอยู่ภายใต้กองพัฒนาสังคมกลุ่มเป้าหมายพิเศษ ซึ่งเป็นกลไกในการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตของราชภูมบนพื้นที่สูง

๔.๖.๔ ประเด็นเพิ่มเติมจากการสังเคราะห์งานวิจัย

จากการสังเคราะห์งานวิจัย จำนวน ๔ เรื่อง มีประเด็นเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยให้ความสำคัญกับชุมชน รวมถึงการจัดสวัสดิการในรูปแบบเชิงรุก ดังนี้

๑. แนวทางการพัฒนาชุมชนที่มีนัยสำคัญต่อความสำเร็จในการพัฒนาจะต้องประกอบด้วย มีการวางแผนการพัฒนาที่ชัดเจน มีการกระตุ้นเร้าส่งเสริมการพัฒนา มีองค์ความรู้การพัฒนาเชิงบูรณาการ ใช้กระบวนการดำเนินงานให้เข้มแข็ง และใช้ทุนทางสังคมในชุมชน นอกจากนี้ การจัดการโดยใช้ชุมชนและพัฒนาระบบกลไกในการคุ้มครองดูแลกลุ่มชาติพันธุ์อย่างยั่งยืน เป็นการสร้างศักยภาพของคนในชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยเริ่มต้นจากสถาบันครอบครัวยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และหลักการพึ่งตนเอง เพื่อเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้การดำเนินชีวิตให้เกิดการพึ่งพาตนเองภายในชุมชน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม ระบบสาธารณสุข และการศึกษา และกฎหมาย นำไปสู่การประกอบสัมมาอาชีพ การร่วมมือกันในการจัดการชุมชนและพื้นที่คุ้มครองวิถีชีวิต

กลุ่มชาติพันธุ์ การจัดการภูมิปัญญาสู่กระบวนการเรียนรู้จากการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ และการสร้างเครือข่าย
ชาวเลร่วมกันในรูปแบบของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน โดยเน้น “คนเป็นศูนย์กลาง” ในการขับเคลื่อนทั้งทรัพยากร
และสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี การท่องเที่ยว และสาธารณสุขขั้นมูลฐาน เพื่อให้เกิดความ
ยั่งยืนของการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๒. กลยุทธ์ในการจัดสวัสดิการสังคมเชิงรุกให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ จะต้องประกอบด้วย รุกเข้าถึงพื้นที่
รุกเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย รุกเข้าถึงเหตุและปัญหา รุกให้เข้าถึงบริการ รุกในการจัดทำแผนงาน รุกในการสร้าง
เครือข่ายและประชาชน รุกให้ประชาชนมีส่วนร่วม รุกในการระดมทรัพยากรในชุมชน

๓. ในการพัฒนาเชิงสังคมเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการชุมชนให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ ควรให้ความสำคัญกับ
ระบบสวัสดิการสังคมตามประเพณีที่มีอยู่เดิม ไม่น้อยกว่าบริการแบบใหม่ที่รัฐจัดทำให้ ในขณะเดียวกันควร
สนับสนุนระบบดังกล่าวให้มีการพัฒนาได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ
และเพิ่มพูนศักยภาพในการช่วยเหลือเกื้อกูล และพึ่งพาอาศัยระหว่างคนในชุมชน และความมั่นคงทางสังคม ใน
ขณะเดียวกันก็ต้องอาศัยการสนับสนุน การริเริ่ม ให้โอกาส เกื้อกูล ช่วยเหลือจากภาครัฐ และอีกหลายภาคส่วน
เพื่อที่จะบรรเทาปัญหาหรือสร้างเสริมศักยภาพของชุมชนให้เข้มแข็งมากขึ้น โดนมีเป้าหมายคือการมีสิทธิในที่ดินทำ
กินอย่างเหมาะสม มีโอกาสได้รับการส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี มีการส่งเสริมอาชีพที่มั่นคงให้สามารถมี
รายได้เพียงพอต่อการดูแลคนในครอบครัว และส่งลูกหลานให้สามารถเรียนได้ และมีโอกาสในการเข้าถึงบริการจาก
ภาครัฐ

QR Code : ตารางสังเคราะห์ผลงานวิจัย

ด้านกลุ่มชาติพันธุ์

๔.๖ ด้านอาเซียน

๔.๖.๑ งานวิจัยที่ใช้ในการสังเคราะห์

งานวิจัยที่ใช้ในการสังเคราะห์เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน ในประเด็นการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับกลุ่มเป้าหมายของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ที่ดำเนินการในระหว่างปี พ.ศ.๒๕๕๘ - ๒๕๖๔ จำนวนทั้งสิ้น ๓ เรื่อง มีผลการศึกษาโดยสังเขป ดังนี้

๑) โครงการวิจัยอนาคตการจัดสวัสดิการสังคมไทยเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ภายใต้ภารกิจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) เพื่อศึกษาระบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทยในปัจจุบัน ภายใต้ภารกิจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และ (๒) เพื่อเสนอแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างเป็นทางการ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยประยุกต์ (Applied Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด และ เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) **ผลการศึกษาพบว่า** ระบบการจัดสวัสดิการสังคมของไทยในปัจจุบันเป็นเชิงสถาบัน ซึ่งมีความครอบคลุมและสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่มากขึ้น โดยมีระบบการดำเนินงานจัดสวัสดิการสังคมตามองค์ประกอบ ๔ ด้านหลัก ประกอบด้วย (๑) ระบบการช่วยเหลือทางสังคม (๒) ระบบการประกันสังคม (๓) ระบบการบริการสังคม และ (๔) ระบบการส่งเสริมสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคม และแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างเป็นทางการเสนอแก่ผู้รับผิดชอบและผู้ที่เกี่ยวข้อง ๓ ภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ดังนี้ (๑) ภาครัฐ คือ การลดข้อจำกัดทางด้านกฎหมาย รวมทั้งควรมีการปรับปรุงกฎหมายให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ และกำหนดกฎหมายสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เตรียมความพร้อมให้กับประชาชนเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการในเชิงพหุวัฒนธรรม จัดระบบในการบริหารจัดการ การจัดสรรทรัพยากร และการจัดสวัสดิการให้มีความชัดเจน อาจเป็นในรูปแบบของกองทุนสวัสดิการอาเซียนที่มีมาตรฐานและหลักเกณฑ์เดียวกันในอาเซียน (๒) ภาคเอกชน คือ ส่งเสริมให้ภาคเอกชนที่เข้ามาดำเนินกิจการในประเทศ มีส่วนในการรับผิดชอบต่อการจัดสวัสดิการสังคม (Corporate Social Responsibility and Social enterprise) ออกกฎระเบียบการลงทุน และประกาศใช้กฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้มาตรการความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ Corporate Social Responsibility) เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจที่อาจดำเนินธุรกิจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือสังคมได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจ และให้ผู้ประกอบการธุรกิจรวมถึงองค์กรกิจการธุรกิจสังคมมีส่วนร่วมในการจัดบริการทางสังคม สามารถปฏิบัติตามภาระผูกพันความรับผิดชอบต่อสังคมและสามารถชี้แจงข้อมูลการดำเนินกิจกรรมให้รัฐและสังคมทราบได้ และ (๓) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ คือ มาตรการการดำเนินงานของกระทรวงฯ ต้องมีความชัดเจน และสามารถให้ความช่วยเหลือได้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายของกระทรวงฯ และตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป หน่วยงานต่างๆ ภายใต้กระทรวงฯ ต้องมีการเตรียมความพร้อมหน่วยงาน ทั้ง

ทางด้านทักษะภาษาอังกฤษและภาษาของประเทศต่างๆ ในอาเซียน เพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารกับผู้รับบริการที่เป็นชาวต่างชาติ การกำหนดหลักเกณฑ์ในการให้บริการที่ชัดเจนและครอบคลุม รวมทั้งการปรับนิคมให้เป็นรูปแบบใหม่ ซึ่งพิจารณาจากลักษณะพฤติกรรม สังคมพหุลักษณะ เช่น นิคมแบบอาเซียน นิคมคนไร้ที่พึ่ง นิคมผู้สูงอายุ เป็นต้น

๒) โครงการวิจัยกลไกการคุ้มครองทางสังคมสำหรับเด็กในชุมชนเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) เพื่อศึกษาแนวทางการคุ้มครองเด็กในประเทศไทยและในระดับภูมิภาคอาเซียน (๒) เพื่อหากลไกการคุ้มครองทางสังคมสำหรับเด็กในชุมชนเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (๓) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาการคุ้มครองทางสังคมสำหรับเด็กเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า กลไกการคุ้มครองทางสังคมสำหรับเด็กในชุมชนเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในมิติทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา (๑) ลดความแตกต่างของคุณภาพการศึกษาเด็กและเยาวชน ให้มีความสำคัญกับการพัฒนาการเรียนรู้ของตัวเด็ก ครอบครัว และบุคลากรทางการศึกษารวมถึงจัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมและปลอดภัย (๒) จัดหาช่องทางการเข้าถึงการศึกษาที่เหมาะสมแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ เช่น เด็กพิการที่ขาดโอกาส หรือเด็กจากครอบครัวยากจน รวมถึงสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลเด็กที่ด้อยโอกาส (๓) ประเมินความต้องการด้านการศึกษาของเด็กพิเศษเป็นกรณีเฉพาะ (๔) เตรียมความพร้อมของนักเรียนในชั้นเรียนและครูในการทำกิจกรรมกับเด็กปกติ ด้านกระบวนการยุติธรรม (๑) กระบวนการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ต้องวางมาตรการในการตรวจเยี่ยมและติดตามผลอย่างมีแบบแผนสำหรับกลไกทั้งสถานแรกรับและประสานส่งต่อ (๒) กระบวนการยุติธรรมทางเลือกควรปรับแนวคิดโดยดูจากปัจจัยหรือองค์ประกอบที่กำหนดการกระทำความผิดของเด็กในแต่ละเรื่อง ตลอดจนวิธีการควบคุมพฤติกรรมไม่ให้เด็กกระทำความผิดซ้ำอีกโดยอาศัยสิ่งแวดล้อมในประจำวันของเด็กเป็นหลัก (๓) บุคลากรกลไกต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ใช้ศูนย์พัฒนาครอบครัวร่วมกันโดยมี อบต. เป็นแกนนำ มีการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจถึงกระบวนการดำเนินงานในท้องถิ่นอย่างเข้มข้นและจริงจัง ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหามารยาต (๑) สำรวจพื้นที่และกำหนดเกณฑ์ระดับปัญหามารยาตในพื้นที่ เพื่อวางแผนแนวทางแก้ไข (๒) ให้เด็กเข้ามาพูดคุยเพื่อทำให้รับรู้สถานการณ์ปัญหา (๓) สำรวจและประเมินหาทรัพยากร บุคลากรในชุมชน และในหน่วยงานรัฐให้เข้ามามีส่วนร่วม (๔) เก็บข้อมูลทางสถานการณ์เชิง Area base และดึงภาคธุรกิจและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม ด้านการมีส่วนร่วม (๑) ให้เด็กทุกกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมของคณะกรรมการสภาเด็กและเยาวชน เพื่อเป็นกระบอกเสียงให้กับเด็กด้อยโอกาสในกลุ่มตนเอง (๒) พัฒนากิจกรรมของสภาเด็กฯ ไปสู่กระบวนการคุ้มครองเด็ก (๓) สำรวจและวิเคราะห์สถานการณ์ข้อมูลความเข้มแข็งของสภาเด็กในแต่ละพื้นที่ (๔) ฝึกพัฒนาศักยภาพเด็กในคณะกรรมการฯ ให้มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานด้านการคุ้มครองเด็ก และให้เด็กในพื้นที่ให้เฝ้าระวังสถานการณ์ด้านการคุ้มครองเด็กทุกคนในชุมชน กองทุนคุ้มครองเด็กที่ช่วยขับเคลื่อนกลไกให้ไหลลื่นด้วยงบประมาณ

๓) โครงการวิจัยชุมชนอาเซียนในประเทศไทย มาตรการกลไก เพื่อการคุ้มกันผลกระทบทาง

สังคม

มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) เพื่อศึกษาศาสนาการณและผลกระทบทางสังคมที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ที่มีชุมชนอาเซียนอาศัยอยู่ (๒) เพื่อสร้างมาตรการ กลไก เพื่อการคุ้มกันผลกระทบทางสังคมจากการอยู่ร่วมกันของชาติอาเซียนในประเทศไทย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ผลการศึกษาพบว่า ๑) สถานการณ์และผลกระทบทางสังคมที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ที่มีชุมชนอาเซียนอาศัยอยู่ ชาวอาเซียนอาศัยอยู่ในประเทศไทย จำนวน ๓.๕ - ๔ ล้านคน โดยมีแรงงาน ๒.๗ ล้านคน มาจากประเทศเพื่อนบ้าน ๓ ประเทศ ได้แก่ พม่า กัมพูชา และ สปป.ลาว ซึ่งในจำนวนดังกล่าวเป็นผู้จดทะเบียนแรงงานและผู้ติดตามอย่างถูกกฎหมายเป็นจำนวนประมาณ ๑.๕ ล้านคน และเป็นผู้ที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนกับภาครัฐ จำนวนมากกว่า ๑ ล้านคน (ข้อมูลเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๙) ทำงานประเภท รับจ้างทั่วไป คัดแยกขยะ ลูกจ้างแพปลา แม่บ้าน คนสวน พนักงานโรงงานอุตสาหกรรม พนักงานเสิร์ฟอาหาร กรรมกร/ก่อสร้าง และค้าขาย กลุ่มเป้าหมายชุมชนส่วนใหญ่มีการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับผลกระทบจากประชาคมอาเซียน การเป็นประชาคมอาเซียนไม่ส่งผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงและการดำเนินชีวิตของคนไทยในชุมชน อีกทั้งคนในชุมชนรู้สึกว่าการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนมีผลในเชิงความรู้สึกว่าเมื่อเป็นประชาคมแล้วก็จะสามารถไปมาหาสู่กันได้สะดวกมากขึ้น เศรษฐกิจการค้าจะเติบโตขึ้นและจะมีการจ้างแรงงานมากขึ้น และอาจจะมีความเสี่ยงมากขึ้นจากความร่วมมือระหว่างประเทศต่อกัน ๒) ความครอบคลุมพื้นฐาน คนไทยในชุมชนเป้าหมายส่วนใหญ่ ยอมรับว่ากลุ่มชาวอาเซียนที่ทำงานหรือพักอาศัยในชุมชนเป็นสมาชิกของชุมชน แต่ในบางพื้นที่แต่ก็มีคนไทยบางส่วนไม่สามารถยอมรับได้ในพฤติกรรมของชาวอาเซียน และมองกลุ่มคนชาวอาเซียนเหล่านี้ว่าเป็นภาระของชุมชนด้านต่าง ๆ ๓) ผลกระทบทางสังคมเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ในองค์ประกอบ ๑๒ มิติด้านความมั่นคงของมนุษย์ มีประเด็นผลกระทบทางสังคมที่มีนัยสำคัญ ๕ มิติ ได้แก่ (๑) มิติที่อยู่อาศัย (๒) มิติด้านสุขภาพ (๓) มิติด้านการมีงานทำและรายได้ (๔) มิติด้านศาสนาและวัฒนธรรม และ (๕) มิติด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ๔) มาตรการกลไกเพื่อการคุ้มกันผลกระทบทางสังคมจากการอยู่ร่วมกันของชาวอาเซียนในประเทศไทย ได้แก่ (๑) เสริมสร้างกลไกเพื่อการสื่อสารระหว่างกันภายในชุมชน (๒) พัฒนาระบบสุขอนามัยให้ชาวอาเซียน (๓) พัฒนาความรู้ด้านวัฒนธรรมไทยและกฎหมายที่สำคัญ (๔) จัดทำฐานข้อมูลชาวอาเซียนในชุมชน (๕) ส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างคนไทยและชาวอาเซียนในชุมชน และ (๖) สนับสนุนการจัดระเบียบด้านที่อยู่อาศัยในชุมชนที่มีชาวอาเซียนอาศัยอยู่

๔.๖.๒ ผลการการสังเคราะห์

การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน ในประเด็นการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับกลุ่มเป้าหมายของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ที่ดำเนินการในระหว่างปี พ.ศ.๒๕๕๘ - ๒๕๖๔ จำนวนทั้งสิ้น ๓ เรื่อง โดยมีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และ ๒) เพื่อสังเคราะห์แนวทาง มาตรการ กลไก ของการจัดสวัสดิการสังคมของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน มีผลการสังเคราะห์ดังนี้

๔.๖.๒.๑ การจัดสวัสดิการสังคมของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

(สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๓, ๒๕๕๘, หน้า ๑๐๗ - ๑๓๔)

- การจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย

การจัดสวัสดิการของไทยที่มีอยู่ในปัจจุบันเป็นสวัสดิการเชิงนโยบาย สวัสดิการกลุ่มเป้าหมาย และสวัสดิการเฉพาะเรื่อง เช่น สวัสดิการเรื่องการรักษาพยาบาล สวัสดิการแรงงาน นอกจากนี้ยังมีการจัดสวัสดิการสังคมโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมเป็นการจัดสวัสดิการสังคมเชิงสถาบันซึ่งรัฐจะเป็นหน่วยงานหลัก ประกอบด้วย ๔ ระบบ คือ

๑) ระบบการช่วยเหลือทางสังคม ซึ่งเป็นลักษณะของการตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อนแล้วจึงช่วยเหลือผู้ประสบปัญหา

๒) ระบบการประกันสังคม ซึ่งเป็นการให้บริการในลักษณะที่ผู้รับบริการมีส่วนร่วม เช่น การสมทบเงินกองทุนสวัสดิการชุมชน กองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น

๓) ระบบบริการทางสังคม เป็นการให้บริการในลักษณะเป็นสิทธิที่ประชาชนได้รับเท่าเทียมกันหรือเสียค่าใช้จ่ายในราคาถูก เช่น การศึกษาฟรี ๑๕ ปี หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า เบี้ยยังชีพต่างๆ เป็นต้น

๔) ระบบการส่งเสริมสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคม เป็นการให้บริการส่งเสริมความเข้มแข็งของภาคส่วนต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคม เช่น จิตอาสา การให้และการช่วยเหลือสังคม การสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น สถาบันศาสนาและภาคประชาชน

และการจัดสวัสดิการสังคมตามกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่

๑) **เด็กและเยาวชน** แบ่งเป็น ๒ ประเด็นหลักคือ การคุ้มครอง (สำหรับกลุ่มเป้าหมายเด็ก) และการส่งเสริมพัฒนา (สำหรับกลุ่มเป้าหมายเยาวชน) โดยมีการส่งเสริมและพัฒนาเด็กตั้งแต่ในครรภ์ ส่งเสริมให้เด็กมีความฉลาดทางอารมณ์ รวมถึงการจัดการละเมิดสิทธิเด็ก มีการจัดทำแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในระดับประเทศและระดับนานาชาติ มีการติดตามและประเมินผลร่วมกับองค์กรระหว่างประเทศ UNICEF ทุกปี ซึ่งเป็นการติดตามในด้านเนื้อหา การดำเนินงานและกิจกรรมในระดับพื้นที่ โดยคณะกรรมการเด็กและเยาวชนแห่งชาติที่เปิดโอกาสให้ตัวแทนของเด็กและเยาวชนได้มีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อสะท้อนปัญหาและความต้องการ และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นหน่วยงานรับเรื่อง ประสาน และบรรเทาความเดือดร้อนของกลุ่มเป้าหมาย โดยการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายภายในหน่วยงานและการดำเนินงานร่วมกับภาคีเครือข่ายภายนอก เช่น การดูแลสุขภาพอนามัยของเด็กกระหว่างที่อยู่ในสถานสงเคราะห์และโรงพยาบาล การเสริมสร้างชุมชนเฝ้าระวังเพื่อสอดส่องดูแลพฤติกรรมเด็กการทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพ (จิตแพทย์ พยาบาลทางจิต นักสังคมสงเคราะห์) เพื่อทำกิจกรรมบำบัด

๒) **สตรี** มีการจัดสวัสดิการภายในสถาบัน ได้แก่ ศูนย์พัฒนาและฝึกอบรมอาชีพสตรีที่บริหารจัดการศูนย์ในลักษณะเดียวกับเขตการศึกษา มีแนวทางและการเชื่อมโยงการทำงานที่ชัดเจน ให้บริการการฝึกอบรมอาชีพพร้อมกับให้บริการที่พัก อาหาร การรักษาพยาบาล กิจกรรมนันทนาการ การบำบัดฟื้นฟูร่างกายและจิตใจ การสงเคราะห์ครอบครัวและการจัดหางาน มีการตรวจสอบและประเมินผลมาตรฐานการ

จัดสวัสดิการโดยผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญ มีการดำเนินงานร่วมกับภาคีเครือข่ายภายใน เช่น การประสานงานกับโรงพยาบาลเพื่อจัดอบรมหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ จัดอบรมหลักสูตรเสริมสวยร่วมกับโรงเรียนเสริมสวย มีคณะทำงานสหวิชาชีพเพื่อดูแลคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และการดำเนินงานร่วมกับภาคีเครือข่ายภายนอก เช่น การบูรณาการร่วมกับ NGO และภาคเอกชนเพื่อค้นหากลุ่มเป้าหมายในชุมชนและจัดฝึกอบรมอาชีพ ประชาสัมพันธ์ร่วมกับภาครัฐและเอกชนเพื่อส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายเข้ารับการฝึกอบรมในศูนย์รวมทั้งการออกหน่วยเคลื่อนที่ฝึกอาชีพระยะสั้นทั้งในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด

๓) ผู้สูงอายุ มีการจัดสวัสดิการสังคมตามภารกิจหลักของศูนย์การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ตามระเบียบของกรมกิจการผู้สูงอายุ ซึ่งลักษณะการให้บริการของศูนย์ฯ แบ่งเป็น ๒ ลักษณะ คือ ๑) การสงเคราะห์ผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ๒) งานสวัสดิการผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาสในชุมชน โดยมีการจัดสวัสดิการภายในสถาบัน ได้แก่ การให้บริการปัจจัยสี่ การคุ้มครองสิทธิอันพึงได้รับตามกฎหมาย การจัดกิจกรรมออกกำลังกาย กายภาพบำบัดร่วมกับโรงพยาบาล การอบรมให้ความรู้ด้านสุขภาพกายและใจ การฝึกอบรมงานหัตถกรรมและการปลูกพืชผัก การเปิดโอกาสให้หน่วยงานและภาคเอกชนเข้าร่วมจัดสวัสดิการและสร้างระบบการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนให้เกิดระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชนเองซึ่งเป็นการทำงานเชิงรุกในการลดภาระของสถาบัน และการจัดสวัสดิการภายนอกสถาบัน ได้แก่ การเตรียมความพร้อมประชาชนก่อนเข้าสู่ผู้สูงอายุ การทำงานร่วมกับเครือข่าย เช่น การให้บริการตรวจสุขภาพร่วมกับโรงพยาบาล การส่งเสริมด้านกีฬาและนันทนาการให้สามารถแข่งขันในระดับนานาชาติ การส่งเสริมการออมและวางแผนการใช้จ่าย การจัดกิจกรรมถ่ายทอดภูมิปัญญาให้กับชุมชน กิจกรรมทัศนศึกษาด้านธรรมะ การจัดโครงการซ่อมแซมบ้านร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การให้อาสาสมัครในชุมชนเข้ารับการฝึกอบรมเรื่องการดูแลผู้สูงอายุ การประสานงานส่งต่อกับสถานสงเคราะห์ การจัดทำข้อมูลผู้สูงอายุร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๔) คนพิการ เป็นการจัดสวัสดิการแบบแยกส่วน เนื่องจากไม่มีหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งรับผิดชอบและมีการดำเนินงานหลายระบบ สำหรับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีศูนย์บริการคนพิการระดับจังหวัดที่ตั้งอยู่ในสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ซึ่งการจัดสวัสดิการภายในสถาบัน มีการสงเคราะห์คนพิการในสถานสงเคราะห์ การให้บริการปัจจัยสี่ การบำบัดฟื้นฟู และพัฒนาศักยภาพให้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ การสนับสนุนอุปกรณ์เครื่องช่วยเหลือความพิการ การศึกษา การฝึกอาชีพ การจัดหางาน การแนะแนวอาชีพ การประสานหน่วยงานภายนอกในการรับคนพิการที่ผ่านการฝึกอาชีพเข้าทำงาน และการประสานส่งต่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดูแล และการจัดสวัสดิการภายนอกสถาบันนั้น มีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ผู้พิการเข้ารับการบริการฝึกอาชีพ การจัดหาอาชีพและการประสานส่งต่อโดยผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานเอกชน มีการจัดทำมาตรฐานเกี่ยวกับผู้พิการ ทั้งมาตรฐานการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการและมาตรฐานองค์กรคนพิการ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.๒๕๕๐ สำหรับมาตรฐานหน่วยงานด้านคนพิการ มีมาตรฐานการบริหารจัดการหน่วยงาน และมาตรฐาน SAR (Self-Assessment Report)

๕) คนไร้ที่พึ่ง เร่ร่อน ขอดทาน มีการจัดสวัสดิการตามพระราชบัญญัติควบคุมการ

ขอดทาน พ.ศ. ๒๕๔๔ ของสถานสงเคราะห์ใน ๒ ลักษณะ คือ การจัดสวัสดิการสังคมภายในสถาบัน มีการจัดบริการปัจจัยสี่ การฟื้นฟู ๖ ด้าน ได้แก่ การฟื้นฟูด้านอาชีพ การฟื้นฟูด้านสังคม การฟื้นฟูด้านการศึกษา การฟื้นฟูด้านการแพทย์ การฟื้นฟูด้านชีวิตชีวิตประจำวัน และการฟื้นฟูด้านการเตรียมความพร้อมกลับสู่ครอบครัว ชุมชน และสังคม ส่วนการจัดสวัสดิการสังคมภายนอกสถาบัน ได้แก่ การสงเคราะห์ครอบครัวผู้มีความยากจนและไร้ที่พึ่ง การออกหน่วยเคลื่อนที่ การรับและประสานส่งต่อกลุ่มเป้าหมายจากหน่วยงานของกระทรวง เพื่อจับคู่หน่วยงานสถานสงเคราะห์กับศูนย์ผู้สูงอายุที่มีศักยภาพให้ทำงานร่วมกันทั้งการให้คำแนะนำ การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ สิ่งของบริจาค และกิจกรรม ส่วนการทำงานร่วมกับหน่วยงานภายนอก กระทรวงนั้น หน่วยงานสถานสงเคราะห์มีการทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพในเขตพื้นที่ ได้แก่ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ จิตแพทย์ ทีมพยาบาลทางกายและทางจิต และแพทย์ในบางกรณี ทำกิจกรรมบำบัด ให้บริการทางการแพทย์ การสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.) การเปิดโอกาสให้ผู้ด้อยโอกาสในสถานสงเคราะห์ที่มีศักยภาพเข้าทำงานในสถานประกอบการเพื่อสร้างอาชีพและรายได้ การอบรมให้ความรู้บุคลากรของหน่วยงานร่วมกับสถานสงเคราะห์ในการดูแลและให้บริการ

- จุดแข็งในการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย

๑) มีกฎหมายด้านสวัสดิการสังคมที่หลากหลายทั้งระดับมหภาคและจุลภาค เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. ๒๕๔๖ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ เป็นต้น

๒) มีกลไกการทำงานเป็นคณะกรรมการ/อนุกรรมการด้านต่างๆ เช่น คณะกรรมการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก คณะกรรมการตามพระราชบัญญัติป้องกันและแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ เป็นต้น กลไกภาคประชาชน เช่น เครือข่ายต่างๆ อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) และกลไกระดับอำเภอและท้องถิ่น

๓) มีกองทุนตามพระราชบัญญัติเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน เช่น กองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม กองทุนคุ้มครองเด็ก กองทุนผู้สูงอายุ กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กองทุนป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

๔) มีองค์การสวัสดิการสังคมที่มีศักยภาพในการขับเคลื่อนและดูแลกลุ่มเป้าหมาย องค์การภาคเอกชนและอาสาสมัครเต็มใจในการทำงาน รวมทั้งภาคประชาสังคม ที่มีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทั้งในการสนับสนุนงบประมาณและการจัดบริการสังคมแก่กลุ่มเป้าหมายและมีการจัดทำมาตรฐานองค์กร

๕) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีการปรับปรุงโครงสร้างกระทรวงที่มีการแบ่งส่วนราชการอย่างชัดเจน สามารถกำหนดนโยบายควบคู่กับการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี อีกทั้งมีบุคลากรด้านสวัสดิการสังคมที่มีสมรรถนะ มีความเชี่ยวชาญและมีความสามารถในการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับ

- จุดอ่อนในการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย

- ๑) การบูรณาการของกลไกในการขับเคลื่อนงานสวัสดิการสังคมยังไม่ชัดเจน ขาดการเชื่อมโยงระหว่างกระทรวง และยังทำงานแบบแยกส่วนโดยคำนึงถึงแต่ภารกิจของแต่ละหน่วยงานเป็นหลัก ไม่มองในภาพรวมของกระทรวง ขาดการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน
- ๒) การให้บริการของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ยังไม่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายเข้าถึงบริการได้น้อย
- ๓) ระบบฐานข้อมูลในภาพรวมยังไม่ชัดเจน การจัดการฐานข้อมูลไม่ได้เกิดจากข้อเท็จจริง ไม่มีการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อีกทั้งยังขาดข้อมูลผู้รับบริการทำให้ผลการดำเนินงานไม่เป็นรูปธรรม
- ๔) ยังไม่มีแผนระดับชาติที่เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคม นโยบายของรัฐบาลด้านสวัสดิการสังคมไม่ต่อเนื่องซึ่งอยู่กับการให้ความสำคัญของรัฐบาลนั้นๆ
- ๕) กฎหมายและระเบียบต่างๆ ไม่มีความยืดหยุ่น ไม่ทันต่อสถานการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลง
- ๖) การกระจายกองทุนยังไม่เพียงพอและไม่สามารถเข้าถึงกองทุนสวัสดิการสังคมเนื่องจากมีขั้นตอนซับซ้อน เช่น กองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม รวมถึงการจัดสรรงบประมาณที่ไม่เป็นธรรม ทำให้กลุ่มเป้าหมายไม่ได้รับสวัสดิการที่เพียงพอและเหมาะสม
- ๗) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดองค์ความรู้ในการขับเคลื่อนงานด้านสวัสดิการสังคม เช่น การดูแลกลุ่มเป้าหมาย องค์ความรู้ในงานที่ได้รับการถ่ายทอด เช่น การถ่ายทอดสถานสงเคราะห์คนชรา ขาดบุคคลากรที่มีความรู้ด้านสวัสดิการสังคม และขาดงบประมาณในการดำเนินงาน

๔.๖.๒.๒ แนวทาง มาตรการ กลไกของการจัดสวัสดิการสังคมของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

- กลุ่มเด็กและเยาวชน

แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๓, ๒๕๕๘, หน้า ๑๔๗)

- ๑) การให้ภาคธุรกิจที่จะเข้ามาลงทุนในประเทศไทยมีส่วนในการรับผิดชอบ (Corporate Social Responsibility and Social Enterprise) ต่องานด้านเด็กและเยาวชน ซึ่งภาครัฐต้องกำหนดนโยบายและข้อตกลงกับภาคธุรกิจ
- ๒) ภาครัฐต้องกำหนดนโยบายและแผนงานจัดความรุนแรงต่อเด็กสำหรับภูมิภาคอาเซียนตามปฏิญญาว่าด้วยการจัดความรุนแรงต่อสตรีและเด็กในอาเซียน
- ๓) การประชาสัมพันธ์และรณรงค์ให้เปลี่ยนทัศนคติต่อการมองเด็กต่างด้าวหรือเด็กชายขอบให้เป็นเด็กของสังคมโลก โดยการสร้างทัศนคติเกี่ยวกับการเอื้ออาทรต่อเพื่อนมนุษย์
- ๔) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องร่วมมือกับชุมชนในการเป็นศูนย์กลางจัดตั้งเมืองที่เป็นมิตรต่อเด็กและเยาวชน (Child Friendly City) ในอาเซียนและเป็นเจ้าภาพหลักในการเชื่อมโยงกลุ่มเด็กและเยาวชนในอาเซียนที่อยู่ในชุมชนให้มีพื้นที่ในการสร้างสรรค์กิจกรรมด้านสังคม

๕) ภาครัฐต้องประชาสัมพันธ์เรื่องการจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้ปกครอง เด็กและเยาวชนสามารถเข้าถึงการจัดสวัสดิการสังคมได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม

๖) พัฒนาหรือปรับปรุงกฎหมายให้ทันสถานการณ์และครอบคลุมผู้รับบริการที่หลากหลาย เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ และ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐

๗) สร้างแนวทางหรือมาตรฐานกลางในการให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในประเทศอาเซียน เพื่อให้หัวหน้าหน่วยงานสามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและเป็นมาตรฐานเดียวกันหรือเหมาะสมกับบริบทของแต่ละประเทศ

๘) พัฒนาบุคลากรผู้ปฏิบัติงานให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขีดความสามารถในการสื่อสารด้วยภาษาอาเซียนและการปฏิบัติงานในด้านเด็กและเยาวชนจากประเทศอาเซียนให้แก่บุคลากร

กลไกการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑, ๒๕๖๐, หน้า ๑๓๔ – ๑๔๔)

ตามข้อเสนอของประชาคมอาเซียน อนุสัญญาหลักที่มีความสำคัญต่อเด็ก ได้แก่ ปฏิญญาว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อสตรีและการขจัดความรุนแรงต่อเด็กในอาเซียน การดำเนินงานด้านเด็กของประเทศไทย โดยเฉพาะการตั้งข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กภายใต้ความร่วมมืออาเซียน ได้แก่

๑. ด้านการศึกษา

- ลดความเหลื่อมล้ำของคุณภาพการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชน ให้มีความสำคัญกับการพัฒนาการเรียนรู้ของตัวเด็ก ครอบครัว และบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงจัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมและปลอดภัย

- จัดหาช่องทางการเข้าถึงการศึกษาที่เหมาะสมแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ เช่น เด็กพิการที่ขาดโอกาส หรือเด็กจากครอบครัวยากจน รวมถึงสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลเด็กที่ด้อยโอกาส

- ประเมินความต้องการด้านการศึกษานี้ของเด็กพิเศษเป็นกรณีเฉพาะ

- เตรียมความพร้อมของนักเรียนในชั้นเรียนและครูในการทำกิจกรรมกับเด็กปกติ

๒. ด้านกระบวนการยุติธรรม

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ต้องวางมาตรการในการตรวจเยี่ยมและติดตามผลอย่างมีแบบแผนสำหรับกลไกทั้งสถานแรกรับและประสานส่งต่อ

- กระบวนการยุติธรรมทางเลือก ควรปรับแนวคิดโดยดูจากปัจจัยหรือองค์ประกอบที่ส่งเสริมให้เด็กกระทำความผิดในแต่ละเรื่อง ตลอดจนวิธีการควบคุมพฤติกรรมไม่ให้เด็กกระทำความผิดซ้ำอีก โดยอาศัยสิ่งแวดล้อมในประจำวันของเด็กเป็นหลัก

- บูรณาการกลไกต่างๆที่มีอยู่ในชุมชน ใช้ศูนย์พัฒนาครอบครัวร่วมกันโดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นแกนนำ มีการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจถึงกระบวนการดำเนินงานในท้องถิ่นอย่างเข้มข้นและจริงจัง

๓. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษ

- สำรวจพื้นที่และกำหนดเกณฑ์ระดับปัญหามลพิษในพื้นที่ เพื่อวางแผนทางแก้ไข

- ให้เด็กเข้ามาพูดคุยเพื่อทำให้รับรู้สถานการณ์ปัญหา
- สำรวจและประเมินหาทรัพยากร บุคลากรในชุมชน และในหน่วยงานรัฐให้เข้ามามีส่วนร่วม
- เก็บข้อมูลทางสถานการณ์เชิง Area base และเปิดโอกาสให้ภาคธุรกิจและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม

๔. ด้านการมีส่วนร่วม

- ให้เด็กทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการประชุมคณะกรรมการสภาเด็กและเยาวชน เพื่อเป็นกระบอกเสียงให้กับเด็กด้วยโอกาสในกลุ่มตนเอง

- พัฒนากิจกรรมของสภาเด็กฯ ไปสู่กระบวนการคุ้มครองเด็ก
- สำรวจและวิเคราะห์สถานการณ์ข้อมูล ความเข้มแข็งของสภาเด็กในแต่ละพื้นที่
- ฝึกพัฒนาศักยภาพเด็กในคณะกรรมการฯ ให้มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานด้านการคุ้มครองเด็ก และให้เด็กในพื้นที่ให้เฝ้าระวังสถานการณ์ด้านการคุ้มครองเด็กทุกคนในชุมชน

๕. ระบบคุ้มครองเด็กในชุมชน

- ศึกษาเชิงลึกในเชิงประเด็นและเชิงพื้นที่ และนำมาบูรณาการกับแผนของคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดเพื่อศึกษาถึงศักยภาพในการดำเนินงานของชุมชนและพื้นที่

- วางแผนการขับเคลื่อนร่วมกับทุกภาคส่วน ศึกษาว่าในพื้นที่มีระบบคุ้มครองเด็กหรือไม่ อย่างไร

- ส่วนกลางสนับสนุนด้านนโยบายที่สอดคล้องกับบริบทของจังหวัด
- เสริมสร้างกลไกด้านการคุ้มครองเด็กในพื้นที่ให้เป็นสมัชชาคุ้มครองเด็ก
- มีฐานข้อมูลเด็ก เช่น จำนวนเด็กทั้งหมด จำนวนเด็กที่อยู่ในระบบคุ้มครอง จำนวนเด็กที่ควรได้รับการคุ้มครอง เป็นต้น

๖. การมีงานทำและรายได้

- ชุมชนควรร่วมกับสถานศึกษาและครอบครัวที่มีเด็กออกจากโรงเรียนกลางคัน หรือเพื่อจัดกิจกรรมแนะแนวด้านอาชีพให้แก่ครอบครัวที่ประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจเพื่อแบ่งเบาภาระทางการเงิน

- จัดตั้งคณะทำงานที่มุ่งเน้นสืบค้นและจัดทำระบบข้อมูลกลุ่มเด็กที่ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษาในทุกพื้นที่ ควบคู่กับการสนับสนุนและให้การช่วยเหลือตามจำเป็นอย่างทั่วถึง

- พัฒนาการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย ระบบการฝึกอาชีพ การจัดหางาน และการคุ้มครองแรงงาน

- จัดสวัสดิการด้านการมีงานทำและรายได้ตามมาตรการการช่วยเหลือทางสังคมที่เหมาะสมตามกลุ่ม เช่น เงินกู้ยืมเงินเพื่อประกอบอาชีพ/ฝึกอาชีพ หรือในกลุ่มเด็กที่อยู่ในระบบประกันสังคม เช่น ประกันสังคมภาคบังคับ รวมถึงกลุ่มเด็กที่อยู่ในระบบการจ้างงานควรต้องได้รับการบริการสังคม
- ถ่ายทอดความรู้ในชุมชนด้านการคุ้มครองแรงงาน การพัฒนาฝีมือแรงงาน การฝึกอาชีพ การจัดหางาน เงินกู้ยืมเงินเพื่อประกอบอาชีพ

๗. สุขภาพและนันทนาการ

- เน้นเรื่องโภชนาการของหญิงตั้งครรภ์และเด็กเล็ก ส่งเสริมพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้มีมาตรฐานการพัฒนาเด็ก ช่วงอายุ ๓-๕ ปี เน้นการมีสุขภาพใจที่ดีและคุณภาพการเรียนการสอนในช่วงอายุ ๖ - ๑๒ ปี และเน้นทักษะชีวิตและการอนามัยเจริญพันธุ์ในช่วงอายุ ๑๓ - ๑๗ ปี
- จัดให้มีหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ประกันสังคมสำหรับเด็กที่อยู่ในระบบการจ้างงาน
- ขยายแนวคิดการสร้างเมืองที่เป็นมิตรต่อเด็กและเยาวชน (Child and Youth Friendly City) ไปยังองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและเทศบาลซึ่งเป็นเมืองที่อยู่ระหว่างการขยายตัวเป็นเมืองใหม่
- ส่งเสริมให้บุคคลแวดล้อมเด็กได้รับการพัฒนาศักยภาพในการเลี้ยงดูโดยไม่ใช้ความรุนแรง เช่น คนในครอบครัว ครูอาจารย์ เป็นต้น
- มุ่งเน้นให้ชุมชนมีการจัดสวัสดิการสำหรับเด็ก โดยเฉพาะเด็กกลุ่มเสี่ยง ให้มีประสิทธิภาพและเน้นการเชื่อมโยงบูรณาการกับทุกภาคส่วน

- กลุ่มสตรี

แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๓, ๒๕๕๘, หน้า ๑๔๘)

- ให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนสามารถเป็นแกนหลักในการจัดการตนเอง เร่งรัดให้เกิดพระราชบัญญัติสวัสดิการชุมชน-ท้องถิ่น โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ
- สร้างภาคีเครือข่ายการทำงานด้านการปกป้องชุมชน เพื่อคอยสอดส่องดูแลและช่วยเหลือกลุ่มคนอาเซียนในชุมชน
- ให้ความรู้ด้านกฎหมาย สิทธิ ภาษาแก่กลุ่มสตรีในประเทศอาเซียน เพื่อป้องกันการถูกละเมิดสิทธิและสามารถปรับตัวให้ดำเนินชีวิตในประเทศไทยได้อย่างปกติสุข

- กลุ่มผู้สูงอายุ

แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๓, ๒๕๕๘, หน้า ๑๔๙ - ๑๕๐)

- ภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรผลักดันให้เกิดระบบการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน เช่น ระบบแพทย์ครอบครัว การฝึกอาชีพ เพื่อลดภาระของภาครัฐและส่งเสริมให้มีการดูแลซึ่งกันและกันในชุมชนอย่างยั่งยืน

- ภาครัฐต้องกำกับดูแลธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุให้มีมาตรฐาน และควบคุมคุณภาพ และราคาสินค้าและบริการให้เหมาะสม

- ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุให้ทันสมัยและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เพื่อให้ผู้สูงอายุที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นได้รับสวัสดิการที่เหมาะสม ทั้งถึงและเป็นธรรม

- ผลักดันให้เกิดการจัดตั้งศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ (Day care) ในชุมชน เพื่อบริการผู้สูงอายุ ไทยและอาเซียนให้สามารถมาทำกิจกรรมในช่วงที่ลูกหลานต้องไปทำงาน โดยผู้สูงอายุจะมาในตอนเช้าและกลับบ้านในตอนเย็น และมีการให้คำแนะนำ/ปรึกษา และส่งต่อผู้สูงอายุ และมีการปรับสถานที่ให้เป็นถึงสถานพยาบาล ควรปรับสภาพแวดล้อมให้เป็นแบบ Universal Design (การออกแบบเพื่อการใช้งานของคนทุกกลุ่มในสังคม โดยคำนึงถึงการใช้ประโยชน์ที่เป็นสากลและใช้ได้ทั่วไป) เพื่อบริการผู้สูงอายุที่เป็นคนพิการได้อย่างเหมาะสม

- กลุ่มผู้พิการ

แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๓, ๒๕๕๘, หน้า ๑๕๑ - ๑๕๒)

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรร่วมมือกับภาคประชาสังคมในการเตรียมแผนงานในระดับชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการในชุมชน

- ภาครัฐควรมีมาตรฐานการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการในพื้นที่สาธารณะ ในที่พักอาศัย และในอาคารต่างๆ

- สนับสนุนให้ผู้พิการมีโอกาสเข้าทำงานในสถานประกอบการมากยิ่งขึ้น หรือสามารถเป็นเจ้าของธุรกิจได้

- ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้พิการให้ทันสมัยและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เพื่อให้ผู้พิการที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นได้รับสวัสดิการที่เหมาะสม ทั้งถึงและเป็นธรรม

- กลุ่มคนไร้ที่พึ่ง เร่ร่อน ขอดทาน

แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๓, ๒๕๕๘, หน้า ๑๕๓ - ๑๕๔)

- ภาครัฐควรประสานและเชื่อมโยงระบบการจัดสวัสดิการระหว่างประเทศให้เป็นรูปธรรม มีมาตรฐานแบบเดียวกัน

- ควรมีการสร้างจิตสำนึกร่วมระหว่างสถานสงเคราะห์กับชุมชนเพื่อให้เกิดการช่วยเหลือดูแลกลุ่มคนไร้ที่พึ่งและผู้ป่วยจิตเวชอย่างมีส่วนร่วมและมีคุณภาพ รัฐมีหน้าที่สนับสนุนความรู้และงบประมาณบางส่วนให้สามารถดูแลช่วยเหลือกันได้ในชุมชน ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลเชิงลึกของผู้รับบริการก่อนทำการคัดกรอง ดูแลและส่งต่อกลุ่มผู้รับบริการไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- ถ่ายโอนงานบริการหรืองานสงเคราะห์ให้แก่หน่วยงานที่มีความพร้อมและความสามารถในการดูแลกลุ่มผู้ด้อยโอกาส คนไร้ที่พึ่ง คนเร่ร่อน ฯลฯ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ได้แก่ องค์กร

เอกชน มูลนิธิหรือ NGOs ที่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคม ผ่านการเข้าครอบครองกิจการของสถานสงเคราะห์ (takeover) ตามศักยภาพขององค์กรนั้นๆ โดยต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในส่วนของงบประมาณ

- จัดตั้งหน่วยงานกลางในการรับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสที่เป็นคนอาเซียน มีระเบียบรองรับสำหรับการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับคนเหล่านี้ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย

- กลุ่มแรงงานต่างด้าว

แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๓, ๒๕๖๐, หน้า ๒๘๐ - ๒๘๒)

- เสริมสร้างกลไกเพื่อการสื่อสารระหว่างกันในกลุ่มชน การอบรมภาษาไทยและภาษาอาเซียนกับแรงงานต่างด้าวและคนไทยในกลุ่มชนเพื่อให้สามารถสื่อสารระหว่างกันได้ ในสถานประกอบการ ร้านค้าก็ควรมีป้ายประกาศในภาษาอาเซียนเช่นกัน

- เสริมสร้างมาตรการพัฒนาระบบสุขภาพให้กลุ่มแรงงานต่างด้าว เช่น การป้องกันโรค การรักษาโรค การดูแลสุขภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยให้ถูกสุขลักษณะ

- พัฒนาความรู้ด้านวัฒนธรรมไทยและกฎหมายที่สำคัญให้กลุ่มแรงงานต่างด้าว

- จัดทำฐานข้อมูลกลุ่มคนอาเซียนในกลุ่มชนเพื่อควบคุมและดูแลความปลอดภัยในกลุ่มชน และนำมาต่อยอดพัฒนาสวัสดิการแรงงานเพื่อประโยชน์ของผู้ใช้แรงงานโดยรวม

- ส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างคนไทยและกลุ่มคนอาเซียนในกลุ่มชน

- สนับสนุนการจัดระเบียบด้านที่อยู่อาศัยในกลุ่มชนแบบพื้นที่เฉพาะ (Zoning) สำหรับแรงงานตามแนวทาง Function Area ตามบริบทของพื้นที่

QR Code : ตารางสังเคราะห์ผลงานวิจัย

ด้านอาเซียน

บทที่ ๕

สรุปผลการสังเคราะห์ อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการสังเคราะห์

คณะทำงานสังเคราะห์ผลงานวิจัย ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ได้ทำการสังเคราะห์ผลงานวิจัยของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔ และสามารถแบ่งประเด็นที่ทำการศึกษากลุ่มเป้าหมายได้ ๗ ประเด็น ได้แก่ ๑. ด้านผู้สูงอายุ ๒. ด้านสตรีและครอบครัว ๓. ด้านกลุ่มเปราะบางทางสังคม ๔. ด้านค่านิยม ๕. ด้านเด็กและเยาวชน ๖. ด้านกลุ่มชาติพันธุ์ และ ๗. ด้านอาเซียน สามารถสังเคราะห์ผลงานวิจัยให้ได้องค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

๑. ด้านผู้สูงอายุ

๑.๑ ประเด็นการบริการทางสังคม

๑.๑.๑ รูปแบบสวัสดิการผู้สูงอายุ

ส่วนใหญ่เป็นการศึกษารูปแบบการบริการสังคม ๓ รูปแบบ ได้แก่ ๑. การบริการโดยภาคธุรกิจเอกชน ๒. รูปแบบการบริการโดยองค์กรสาธารณกุศล และ ๓. รูปแบบการบริการที่บ้านโดยชุมชน โดยมีกระบวนการทำงานแบบบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชนเป็นการระดมทรัพยากรหลายด้านเพื่อดำเนินกิจกรรมที่เกิดประโยชน์สูงสุดของผู้สูงอายุ และเป็นการยกระดับและพัฒนาารูปแบบการจัดบริการและสวัสดิการสังคมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้ดียิ่งขึ้น

๑.๑.๒ ความต้องการของผู้สูงอายุด้านสวัสดิการสังคมและบริการทางสังคมในประเทศไทย

ผู้สูงอายุมีความต้องการการดูแลทางสังคมและความต้องการการดูแลระยะยาว ๒ ด้าน ได้แก่ ๑. ความต้องการการดูแลบริการสุขภาพกลุ่มผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง มีความต้องการบริการสถานบริบาลคนชรามากกว่าต้องการอยู่บ้านหรืออยู่กับครอบครัว ครอบครัวของ ผู้สูงอายุมีค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอต่อการดูแล ๒. ความต้องการการบริการทางสังคม พบว่า ผู้สูงอายุต้องการให้มีการจัดการดูแลที่ทำหน้าที่วางแผนและประสานการดูแล เมื่ออยู่ในภาวะที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้

ผู้สูงอายุมีความต้องการสวัสดิการด้านสุขภาพมากที่สุด คือ หน่วยบริการดูแลสุขภาพ การเยี่ยมบ้านและให้ความรู้ผู้สูงอายุที่บ้าน ทั้งด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมต้องการปรับสิ่งแวดล้อมบริเวณในบ้าน รอบบ้าน เช่น ไฟฟ้าสว่าง ความสะอาดเรียบร้อย และการดูแลในเรื่องสิ่งแวดล้อมในการดำรงชีวิต และผู้สูงอายุมีความต้องการสวัสดิการด้านการศึกษาและการเรียนรู้จากศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน เช่น เรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง การทำเกษตรอินทรีย์และยังต้องการความรู้เรื่องสิทธิประโยชน์และกฎหมายของผู้สูงอายุ รวมทั้งความต้องการด้านรายได้และการออม มีความต้องการการจัดตั้งกองทุนในชุมชนเพื่อให้การ

ช่วยเหลือผู้สูงอายุผู้สูงอายุต้องการ ให้จ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเพิ่มเติม ต้องการการส่งเสริมด้านอาชีพแก่ผู้สูงอายุ เพื่อหารายได้เสริม ผู้สูงอายุมีความต้องการด้านการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคมมากที่สุดในเรื่องกิจกรรมทางศาสนา/เข้าวัดปฏิบัติธรรม ผู้สูงอายุมีความต้องการด้านบริการทางสังคมมากที่สุดในเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่สาธารณะแก่ผู้สูงอายุ เช่น ทางเดิน ห้องสุขา เป็นต้น

ข้อมูลที่กำลังมาข้างต้นจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงได้จริงหรือไม่ขึ้นอยู่กับ ความร่วมมือของผู้สูงอายุ ครอบครัว ผู้ดูแล ชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน ต้องมีการบูรณาการร่วมกันอย่างเป็นระบบ

๑.๒ ประเด็นการเตรียมความพร้อมทางการออมเงินของคนวัยเกษียณ (การออม)

๑.๒.๑ ทักษะต่อการออมและพฤติกรรมการออม

พบว่า วัยผู้ใหญ่ที่มีทัศนคติที่ดีต่อการออมและพฤติกรรมการออมอยู่ในระดับที่ดี มีวางแผนเรื่องการออม ซึ่งเห็นได้จากผลการศึกษา เรื่องความพร้อมในด้านต่างๆ ๖ ด้าน โดยกลุ่มตัวอย่างมีความพร้อมด้านสุขภาพร่างกาย การเตรียมความพร้อมด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม ในระดับความพร้อมมาก การเตรียมความพร้อมด้านสังคม การเตรียมความพร้อมทางการเงิน การเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจ การเตรียมความพร้อมด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ในระดับความพร้อมปานกลาง ทั้งนี้มีการศึกษาทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อประโยชน์ของการออม ซึ่งพบว่าภาพรวมทัศนคติต่อการออม กลุ่มตัวอย่างวัยผู้ใหญ่มีความคิดเห็นต่อประโยชน์ต่อบุคคล ประโยชน์ต่อประเทศชาติและทัศนคติต่อการออมอื่นๆ ในระดับสูง ส่วนเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ผู้สูงอายุนั้น พบว่าปัจจัยทางจิตวิทยาอธิบายตัวแปรการออมได้มากที่สุด ในภาพรวมปัจจัยด้านจิตวิทยาได้พบว่ากลุ่มตัวอย่างวัยผู้ใหญ่มีความมั่นใจในการทำกิจกรรมการออม โดยมีการรับรู้ความสามารถแห่งตนสูงกว่าความพึงพอใจต่อการออมเล็กน้อย รองลงมาคือปัจจัยทางเศรษฐกิจ กลุ่มตัวอย่างวัยผู้ใหญ่จำนวนหนึ่งที่ระบุว่า ตนเองไม่มีรายได้ และเมื่อสอบถามถึงความพอเพียงของรายได้ในปัจจุบันพบว่า มีรายได้เพียงพอกับรายจ่าย โดยส่วนใหญ่ผู้ที่ต้องดูแลและรับผิดชอบค่าใช้จ่าย และจำนวนผู้ที่ต้องดูแล ๒ คน และภาพรวม และปัจจัยทางสังคมพบว่า การถ่ายทอดทางสังคมมีค่าคะแนนสูงกว่าการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเล็กน้อย กลุ่มตัวอย่างต้องการเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการออมและอาชีพเพื่อเพิ่มพูนรายได้ ทั้งนี้พบว่าความรู้เกี่ยวกับการออม และทัศนคติเกี่ยวกับการออม อธิบายตัวแปรการออมร่วมกันได้

๑.๒.๒ ด้านความต้องการสนับสนุนด้านการออม และความคิดเห็นต่อแนวทางส่งเสริมการออม

พบว่ากลุ่มตัวอย่างวัยผู้ใหญ่มีความต้องการสนับสนุนด้านการออมในประเด็นต่างๆ เช่น ๑) ความต้องการสนับสนุนด้านการออมจากภาครัฐ จากสถาบันการเงิน ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา แนวทางส่งเสริมการออม กลุ่มตัวอย่างวัยผู้ใหญ่ได้ให้ข้อเสนอแนะประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวกับการออม ได้แก่ ๑) การให้ความรู้เกี่ยวกับการออมระดับชุมชน ๒) การเพิ่มผลประโยชน์ และสร้าง แรงจูงใจในการออม ๓) การกำหนดนโยบายให้มีการออมภาคบังคับ ๔) สร้างความเชื่อมั่นใน สถาบันการเงิน ๕) ปลุกฝังวินัยการออมเด็ก และเยาวชน ๖) นโยบายส่งเสริมการออม ๗) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ๘) เพิ่มช่องทางการ

ออม หรือมีช่องทางการออม หรืออำนวยความสะดวกในการออมมากขึ้นเพื่อเข้าถึงแหล่งการออมได้ง่ายและสะดวก และ ๙) แนวทางส่งเสริมการออมอื่น ๆ

๑.๒.๓ รูปแบบหรือพฤติกรรมการออม/การเตรียมความพร้อมทางการเงินของคนวัยเกษียณ (การออม)

พบว่าผู้สูงอายุในพื้นที่ภาคกลางตอนบน และภาคเหนือตอนล่าง มีความพร้อมน้อยในเรื่องการออมเงิน ส่วนมากเน้นการสร้างหลักประกันที่มั่นคงสำหรับการเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ ได้แก่ การจ้างงานผู้สูงอายุ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ การสร้างที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ สินเชื่อที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ การบูรณาการระบบบำนาญบำนาญ การเข้าถึงการบริการด้านสาธารณสุข สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงวัยในการดำรงชีวิต ทั้งนี้ผู้สูงอายุมีคุณค่าและศักยภาพ ภาพรวมในระดับที่มาก สามารถนำแนวคิดทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงที่ประกอบไปด้วยความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดี นำมาผนวกกับทฤษฎีการนำตนเองในการออม ซึ่งประกอบไปด้วย ๑) การประเมินวัตถุประสงค์ในการออม ผู้ที่อยู่ในวัยก่อนเกษียณต้องประเมินวัตถุประสงค์ของตนเอง ๒) ประเมินทักษะและความรู้ในการออมของตนเอง ๓) การวางแผนในการออม ๔) การติดตามประเมินความก้าวหน้าในการออม ๕) ปรับปรุงยุทธศาสตร์ในการออม ทั้งนี้มีอีกรูปแบบหนึ่งสำหรับการเตรียมความพร้อมทางการเงินที่เหมาะสมสำหรับคนก่อนวัยเกษียณ คือแบบครบวงจรตามช่วงอายุ ตั้งแต่ช่วงอายุ ๓๐-๓๙ ปี ช่วงอายุ ๔๐-๔๙ ปี และช่วงอายุ ๕๐-๕๙ ปีต้องเลือกจากความสนใจ ความชอบ ความถนัดของแต่ละบุคคล

โดยเลือกการออมตามรูปแบบที่ประกอบด้วย ๑) ด้านสุขภาพร่างกาย ๒) ด้านสังคม ๓) ด้านเศรษฐกิจ ๔) ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม แล้วคำนวณสัดส่วนของเงินรายได้ของตนเองที่สามารถออมได้ก็เปอร์เซ็นต์ของรายรับ (เงินเดือน) ให้ทำการจัดสรร ผู้ออมโดยยึดหลัก ๓ ข้อ คือ การพอประมาณรู้รายรับรายจ่าย ใช้แบบพอประมาณ แต่มีเหตุผล รู้ว่ารายจ่ายใดจำเป็นไม่จำเป็น และเมื่อเหลือจากใช้จ่ายก็เก็บออม นั่นคือภูมิคุ้มกัน โดยสามารถนำไปปรับใช้ได้กับทุกคนในทุกๆ ช่วงอายุจนครบวงจรชีวิต นำไปสู่การที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีสุขภาพที่ดี และมีศักดิ์ศรีในการดำรงชีวิต

ด้านกลยุทธ์การเตรียมความพร้อมทางการเงินของคนวัยเกษียณ (การออม) พบว่ามีทั้งหมด ๓ กลยุทธ์ ได้แก่

กลยุทธ์ ที่ ๑ กลยุทธ์การส่งเสริมการเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายโดยมี มาตรการส่งเสริมการเพิ่มรายได้ มาตรการการส่งเสริมการลดรายจ่ายเพื่อเพิ่มรายได้

กลยุทธ์ ที่ ๒ กลยุทธ์การส่งเสริมความรู้สู่การออม มีมาตรการส่งเสริมความรู้ด้านการออมในระดับชุมชนและมาตรการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับ การออมในสถาบัน

กลยุทธ์ ที่ ๓ กลยุทธ์การสร้างความตระหนักในการออม มี ๔ มาตรการด้วยกัน คือ มาตรการส่งเสริมความตระหนักในการออมเพื่อประโยชน์ระยะยาว, มาตรการส่งเสริมครอบครัวให้เป็นกลไก

หลักในการสร้างนิสัยการออม, มาตรการส่งเสริมวินัยการออมในระดับบุคคลควบคู่กับการสร้างรายได้, มาตรการส่งเสริมความตระหนักในการออมเพื่อการพึ่งตนเอง

๑.๓ ประเด็นการพัฒนาคูณภาพชีวิต

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ มีคุณภาพชีวิตในระดับปานกลางจนถึงมาก ทั้งนี้ได้มีการประเมินระดับคุณภาพชีวิตจากทั้งผู้สูงอายุและครอบครัวของผู้สูงอายุ พบว่ามีผลที่สอดคล้องกัน คืออยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาทางด้าน ด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่า ผู้สูงอายุมีการรับรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของแต่ละบุคคล ซึ่งสามารถอธิบายได้จากความพึงพอใจที่ผู้สูงอายุแต่ละบุคคลได้รับในแต่ละด้านข้างต้น หากพิจารณาองค์ประกอบรายด้านของคูณภาพชีวิต พบว่า องค์ประกอบด้านจิตใจมีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ต่อมาคือ องค์ประกอบทางด้านร่างกาย องค์ประกอบด้านสัมพันธภาพทางสังคม และองค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ การที่องค์ประกอบด้านจิตใจสูงสุดอาจแสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุมีสภาพจิตใจที่ดี มีการรับรู้เรื่องการมีคุณค่าในตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่องกระบวนการสร้างคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางสู่การยกระดับชุมชนอย่างบูรณาการในยุค ๔.๐ (สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๕, ๒๕๖๔) ที่ศึกษาเกี่ยวกับระดับการเห็นคุณค่าในตนเองซึ่งเป็นเรื่องของสภาพจิตใจ พบว่าผู้สูงอายุมีการเห็นคุณค่าในตนเองในระดับที่สูง ส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพดูแลตัวเองได้ ส่วนด้านความสำคัญ, ความมีอิสระและความดีอยู่ในระดับที่สูง สะท้อนให้เห็นถึงการรับรู้ว่าคุณค่ามีความสำคัญ มีอิสระในการตัดสินใจ และดำเนินชีวิตตามหลักธรรม ช่วยเหลือคนในครอบครัวและสังคม นำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพต่อไป

รูปแบบในการพัฒนาคูณภาพชีวิต ๒ แบบ

จากผลการสังเคราะห์พบว่ามีศึกษารูปแบบในการพัฒนาคูณภาพชีวิต ๒ แบบหลักๆ คือ การใช้นวัตกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาคูณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และการส่งเสริมคูณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของคนทุกช่วงวัยในครอบครัวและชุมชน

รูปแบบที่ ๑ สภาพการใช้วัตกรรมการเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาคูณภาพชีวิต ผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คือมีการนำนวัตกรรมเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการพัฒนาคูณภาพชีวิตด้านต่างๆ หากพิจารณารายด้าน พบว่าด้านสังคมผู้สูงอายุสามารถนำนวัตกรรมเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้พัฒนากลุ่มอาชีพ รองลงมา คือ ด้านสิ่งแวดล้อม ผู้สูงอายุสามารถนำนวัตกรรมเศรษฐกิจพอเพียงมาส่งเสริมความรู้ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ และด้านเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุสามารถนำนวัตกรรมเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาอาชีพของตนเองและครอบครัว โดยปัจจัยที่มีผลต่อการใช้นวัตกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาคูณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ได้แก่ ปัจจัยด้านทุนทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม คือ ชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ดี เหมาะแก่การอยู่อาศัยและมีการประกอบอาชีพ รองลงมาคือปัจจัยด้านทุนทางมนุษย์ โดยผู้สูงอายุสามารถนำความรู้และหลัก ๕ วิชาการ นวัตกรรมเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการทำงานหรือการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ปัจจัยด้านทุนทางสังคม คือการที่ชุมชนให้ความสำคัญกับการยอมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากคนอื่นๆ ปัจจัยลำดับสุดท้าย

คือ ทุนทางเศรษฐกิจ ซึ่งหมายถึงการมีอาชีพของผู้สูงอายุและครอบครัวที่เอื้อต่อการใช้ชีวิตกรรมเศรษฐกิจพอเพียง

รูปแบบที่ ๒ การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของคนทุกช่วงวัยในครอบครัวและชุมชน ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตจากการประเมินโดยผู้สูงอายุและคนในครอบครัว อยู่ในระดับปานกลาง และพบว่าสถานการณ์เกี่ยวกับความเป็นอยู่ สภาพปัญหาของผู้สูงอายุในปัจจุบัน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังคงอาศัยอยู่ร่วมกับสมาชิกในครอบครัวได้รับการดูแลจากสมาชิกและญาติ มีเพียงส่วนน้อยที่อยู่ตามลำพัง ปัญหาสุขภาพที่พบคือ ปวดติดเตียงและอัลไซเมอร์ ซึ่งพบมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งนี้ยังมีปัญหารายได้ ต้องกู้หนี้ยืมสิน ใ้บุตรหลาน จึงทำให้เกิดการส่งเสริมคุณภาพชีวิตโดยการมีส่วนร่วมของคนในครอบครัวและชุมชนในการแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในมิติต่างๆ จากหลากหลายภาคส่วน อาทิเช่น ด้านสุขภาพ มีการดูแลจากระบบบริการสุขภาพจากหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ มิติด้านสิ่งแวดล้อมในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้มีสภาพเหมาะสม โดยบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้การสนับสนุนงบประมาณของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด และการช่วยเหลือปรับสภาพบ้านให้ถูกสุขลักษณะในกลุ่มของผู้สูงอายุที่ไม่มีกำลังความสามารถ มิติด้านการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะความรู้ในการดูแลสุขภาพตนเองและทักษะการทำงานโดยสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) มิติด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม โดยบทบาทของชมรม/โรงเรียนผู้สูงอายุผ่านการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น

๑.๔ ประเด็นการประกอบอาชีพการมีรายได้และการมีงานทำของผู้สูงอายุ

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ นำเสนอตามวัตถุประสงค์ ๒ ประเด็น ดังนี้

๑.๔.๑ องค์ความรู้ด้านสถานการณ์การประกอบอาชีพ การมีรายได้และการมีงานทำของผู้สูงอายุ

สถานการณ์การประกอบอาชีพการมีรายได้และการมีงานทำของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการที่จะประกอบอาชีพและมีรายได้เป็นของตนเองเพื่อเลี้ยงดูตนเอง ไม่ต้องการเป็นภาระของครอบครัว และต้องการใช้ศักยภาพของตนเองที่มีอยู่ในการประกอบอาชีพ ทั้งนี้ พบว่าปัจจัยสำคัญที่เป็นปัญหาและส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุ ประกอบด้วย

- ด้านสุขภาพ การดูแลด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากส่วนใหญ่ผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพที่เสื่อมถอยลง จะส่งผลกระทบต่อการทำงาน
- ด้านการออมเงิน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีเงินออมประจำ จึงต้องวางแผนการเก็บออมเงินของผู้สูงอายุไว้ใช้ยามจำเป็น
- ด้านรายได้ ผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่ มีรายได้หลักมาจากเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยรายได้รวมของผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง ๑,๐๐๐ – ๓,๐๐๐ บาท/เดือน นอกจากนั้นยังมีรายได้มาจากบุตรหลาน และการประกอบอาชีพด้านหัตถกรรม ในรายที่มีความสามารถประกอบอาชีพได้

รูปแบบการพัฒนาอาชีพของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมีการประกอบอาชีพด้านการเกษตรเป็นหลัก และการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหาร เป็นอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว และยังขาดความรู้ทักษะด้านการผลิต การตลาด และเงินลงทุนประกอบอาชีพ และมีความต้องการที่จะพัฒนาอาชีพใน ๔ รูปแบบ คือ

๑. การพัฒนาการตลาด
๒. การอบรมอาชีพ
๓. การสนับสนุนเงินทุนประกอบอาชีพ
๔. การพัฒนารูปแบบของสินค้าและบรรจุภัณฑ์

ทั้งนี้ รูปแบบการพัฒนาดังกล่าวนี้ตรงตามความต้องการในการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุ และเป็นการพัฒนาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอีกทางหนึ่ง

๑.๔.๒ องค์ความรู้ด้านการส่งเสริมการทำงานเพื่อสร้างอาชีพและรายได้ของผู้สูงอายุ

องค์ความรู้ในด้านการส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุเพื่อสร้างอาชีพและรายได้ พบว่า องค์ความรู้ที่สำคัญ ประกอบด้วย

- การสนับสนุนความรู้ทางวิชาการ เช่น การอบรมให้ความรู้ การแนะนำด้านอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ การเสริมทักษะด้านอาชีพ มีความสำคัญและจำเป็นที่ผู้สูงอายุต้องได้รับบริการที่เหมาะสม

- การสนับสนุนด้านงบประมาณ การส่งเสริมอาชีพแก่ผู้สูงอายุให้สามารถประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้นั้น การสนับสนุนงบประมาณมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อผู้สูงอายุ เนื่องจากรายได้หลักของผู้สูงอายุนั้นมาจากการได้รับเบี้ยยังชีพ จึงไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการในการประกอบอาชีพที่ต้องใช้งบประมาณลงทุน การได้รับสนับสนุนจากภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อผู้สูงอายุ การบริหารจัดการด้านการเงิน ผู้สูงอายุมีความต้องการด้านการวางแผนทางการเงินที่เหมาะสม การสนับสนุนทุน/งบประมาณในการประกอบอาชีพ การเข้าถึงแหล่งเงินทุน/สินเชื่อต่างๆ และการจัดหาช่องทางการตลาด

๑.๕ ประเด็นการบริหารจัดการของภาคีเครือข่ายด้านผู้สูงอายุในชุมชน

๑.๕.๑ แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นฐาน

โรงเรียนผู้สูงอายุ ดำเนินการภายใต้แนวคิดการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ การดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมโดยทุกภาคส่วน โดยประโยชน์ที่ผู้สูงอายุได้รับจากโรงเรียนผู้สูงอายุ มีหลายๆ ด้าน อาทิ ด้านสุขภาพร่างกาย ทำให้มีสุขภาพแข็งแรง กระฉับกระเฉง ลดความเสี่ยงจากการเจ็บป่วยลดระยะเวลาการพึ่งพาผู้อื่น ด้านจิตใจ ช่วยให้คลายเหงา สดชื่น รู้สึกภาคภูมิใจและตระหนักในคุณค่า มีมุมมองเชิงบวกต่อตนเอง ด้านสังคม มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนวัยเดียวกันและคนต่างวัย ได้รับการยอมรับในฐานะสมาชิกของกลุ่ม ด้านจิตปัญญา รู้เท่าทันและเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น สามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมตามวัย ด้านเศรษฐกิจเรียนรู้ทักษะทางด้านอาชีพ สามารถนำไปประกอบอาชีพสร้างงาน สร้างรายได้ ช่วยเหลือตนเองต่อไป โรงเรียนผู้สูงอายุจึงเป็นการจัดการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งที่ต้องการให้ผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต เกิดจากแนวคิดที่ตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญและพลังของผู้สูงอายุ โดยการสร้างพื้นที่ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และภาคีเครือข่าย

ซึ่งกรมกิจการผู้สูงอายุ ได้จัดทำคู่มือการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรผู้สูงอายุ ตลอดจนหน่วยงานที่สนใจจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ซึ่งการขับเคลื่อนการก่อตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุในพื้นที่ จะมีสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) เป็นกลไกระดับจังหวัด จากนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประชุมกับผู้นำชุมชนให้ความรู้ในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ มีการประชุมคัดเลือกและแต่งตั้งคณะกรรมการภายในโรงเรียนผู้สูงอายุ มีการกำหนดหลักสูตรและเมื่อจบหลักสูตรมีการมอบใบประกาศนียบัตร ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติและจากที่มีผู้บริจาค ปัญหาอุปสรรค/ข้อจำกัดของการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุที่ผ่านมา อาทิ ระยะทางในการเดินทางไม่สะดวก มีงบประมาณเฉพาะการดำเนินกิจกรรมในแต่ละครั้ง หลักสูตรในการเรียนมีระยะเวลาสั้น แต่ก็เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมกับผู้สูงอายุในชุมชนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ อาทิ ผู้สูงอายุได้มาพบปะพูดคุยและแลกเปลี่ยนความรู้ ผู้สูงอายุมีสุขภาพกายและใจดีขึ้น ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง มีการนำความรู้ที่ได้รับจากโรงเรียนไปพัฒนาต่อยอด ครอบครัวมีส่วนร่วมและสนับสนุนในการช่วยเหลือ ซึ่งโรงเรียนผู้สูงอายุต้องมีหลักสูตรที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นควบคู่กับการพัฒนาการเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ กิจกรรมที่ผู้สูงอายุต้องรู้ อาทิ กิจกรรมการเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุกับการป้องกันและการรักษาสุขภาพ กิจกรรมสำหรับการดำรงชีวิตแบบสูงวัยที่มีคุณภาพ กิจกรรมการออกกำลังกายในวัยสูงอายุ อาหารที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ การใช้ยาให้ถูกวิธี พืชผักสมุนไพรเพื่อสุขภาพ การพัฒนาจิตสำหรับผู้สูงอายุ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้าน การเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติโลก ภัยพิบัติทางธรรมชาติและการเตรียมรับมือเมื่อเกิดสถานการณ์ภัยพิบัติ การใช้ IT และ Social Network เพื่อการสื่อสารและสืบค้น โรคติดต่อตามฤดูกาลและโรคติดต่ออุบัติใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามองค์ประกอบขององค์การอนามัยโลก (WHO) และสิทธิสวัสดิการของผู้สูงอายุ ทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม ด้านสภาพแวดล้อม และด้านสวัสดิการ เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตไปสู่ระดับคุณภาพชีวิตกลางๆ และยกระดับคุณภาพชีวิตกลางๆ ไปสู่ระดับคุณภาพชีวิตที่ดีตามลำดับ

๑.๕.๒ แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในชุมชนโดยความร่วมมือของภาคีเครือข่าย

การพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ คือ การพัฒนาที่ตัวบุคคลเป็นหลัก เพื่อให้ผู้สูงอายุสมบูรณ์ทั้งกายและใจ มีการตระหนักถึงคุณค่าในตนเอง เพื่อให้ผู้สูงอายุ “แก่อย่างมีศักดิ์ศรี ชราอย่างมีคุณภาพ” และการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุที่จะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีควรควรเริ่มต้นจากครอบครัว ชุมชน มีการช่วยเหลือกันตามความเหมาะสมและตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิด

การดำรงชีวิตที่ดี มีความสุข มีความสมบูรณ์ ทั้งร่างกายและจิตใจ เป็นการใช้ศักยภาพส่วนบุคคล
อย่างสร้างสรรค์พัฒนาตนเอง ให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิด
การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีควรเริ่มต้นจากครอบครัว ชุมชนมีการช่วยเหลือกันตามความเหมาะสม ลดการเกิด
การทอดทิ้งผู้สูงอายุไว้เพียงลำพังและการทำงานร่วมกันของผู้สูงอายุเป็นการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ได้
อย่างเต็มที่ เป็นการดึงทักษะความสามารถที่ซ่อนอยู่ภายในของผู้สูงอายุออกมา ทำให้มองเห็นคุณค่าในตนเอง
ซึ่งส่งผลต่อการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและสังคมได้ดี สามารถแก้ปัญหา
ที่เผชิญอยู่ได้อย่างเหมาะสม และควรมีการเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายทางสังคมเข้าด้วยกัน เป็นการทำงาน
เชิงบูรณาการ ประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุได้รับประโยชน์จากการขับเคลื่อนงานโดยตรง

การจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ ควรจัดตาม
ความต้องการของผู้สูงอายุ และครอบคลุมในทุกด้าน ทั้งสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะ
อย่างยิ่ง การส่งเสริมสุขภาพแบบองค์รวมของผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาทุกด้านไปพร้อมๆ
กัน ทำให้ผู้สูงอายุมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทั้งของตนเอง และการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม
ที่อยู่ล้อมรอบตัว การพาไปศึกษาดูงานพื้นที่อื่นๆ ปัจจุบันพบว่า ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพ
ผู้สูงอายุ คือ ขาดความต่อเนื่องของงบประมาณสนับสนุน เจ้าหน้าที่ขับเคลื่อนงาน และแผนงาน
ขาดความชัดเจน ระบบข้อมูลข่าวสาร การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของผู้สูงอายุ ยังไม่ครอบคลุม ตัวบุคคล
ของผู้สูงอายุเองยังมีทัศนคติที่แตกต่าง ทำให้ไม่ออกมาร่วมกิจกรรมหรือการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาศักยภาพ
ผู้สูงอายุ และบางรายมีภาระในการเลี้ยงดูบุตรหลาน รวมทั้งมีปัญหาด้านค่าใช้จ่าย จึงไม่สามารถเข้าร่วม
กิจกรรมต่างๆ ในชุมชนได้ ประกอบกับปัญหาด้านสุขภาพ ดังนั้นภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในปัจจุบัน แม้จะมีนโยบายต่างๆเป็นไปในทิศทางที่ดี ให้ความสำคัญกับการพัฒนา
ศักยภาพผู้สูงอายุมากขึ้น แต่ควรมีความชัดเจน ประเมินผลออกมาในเชิงรูปธรรมได้ กอปรกับปัจจุบัน
มีการเปลี่ยนแปลงของสังคมค่อนข้างมาก สวัสดิการที่จัดให้แก่ผู้สูงอายุบางอย่างควรพิจารณาเพิ่มเติม
ควรมีการสนับสนุนเรื่องค่าใช้จ่าย มีสร้างอาชีพที่มั่นคง ส่งเสริมอาชีพในผู้สูงอายุ เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น
เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น และควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อส่งเสริมอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุ เพิ่มงบประมาณ
ในการขับเคลื่อนงานให้มากขึ้นและเหมาะกับกิจกรรม ส่งเสริมอาชีพ เพื่อนำไปประกอบอาชีพอย่างแท้จริง
ครบวงจร นอกจากนี้ในระดับนโยบายกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรให้สนับสนุน
ให้ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในระดับพื้นที่ เป็นศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ ครบวงจร
และมีกลไกการบริหารจัดการที่ชัดเจน และมีงบประมาณที่เพียงพอสำหรับการจัดกิจกรรมหนุนเสริมการทำงาน
ของผู้สูงอายุในชุมชน และควรกำหนดนโยบายการขับเคลื่อนงานให้แก่กลไกการทำงานด้านผู้สูงอายุ
ให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุในชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุน

การขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุผ่านกลไกการทำงานในระดับพื้นที่ เพื่อให้ตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุ ในชุมชนและภาคีเครือข่าย ในส่วนของหน่วยงานภาครัฐและภาคีเครือข่ายในพื้นที่เองก็ควรมีการจัดทำแผน เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุในชุมชนให้ชัดเจน นำไปปฏิบัติได้การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพ ผู้สูงอายุ ควรกำหนดประเด็นให้ตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุ และมีการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ ควรมีเวทีสำหรับแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ และแลกเปลี่ยน ภูมิปัญญาเพื่อให้เห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ

๑.๕.๓ แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายดูแลผู้สูงอายุ ในชุมชนเพื่อการยกระดับการรับมือสถานการณ์ภัยพิบัติ

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของ ภาคีเครือข่ายดูแลผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อการยกระดับการรับมือสถานการณ์ภัยพิบัติ ของสำนักงานส่งเสริม และสนับสนุนวิชาการ ๙ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๔ พบว่า ปัญหาภัยพิบัติที่ประสบมากที่สุดจำแนกออกเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ ปัญหาไฟป่าหมอกควัน และปัญหาน้ำป่าไหลหลาก โดยมีปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการบริหาร แบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายดูแลผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อการรับมือสถานการณ์ภัยพิบัติทั้ง ๒ กลุ่มภัยพิบัติ ได้แก่ ปัจจัยส่งเสริมการบริหารของภาคีเครือข่ายการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อการรับมือสถานการณ์ภัยพิบัติ ดังนั้น แนวทางการพัฒนาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายที่ดูแลผู้สูงอายุในชุมชนในการรับมือ สถานการณ์ทางภัยพิบัติในชุมชน โดยต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของทุกภาคส่วน ตั้งแต่ (๑) การมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของภาคีเครือข่ายดูแลผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อการรับมือสถานการณ์ภัย พิบัติจะเกิดขึ้นร่วมกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิบัติการโดยจะมีการประชุมหารือ เพื่อวางแผนในการรับมือกับสถานการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในชุมชนซึ่งจะมีผลกระทบต่อผู้สูงอายุ และประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่จุดเสี่ยงของแต่ละชุมชน โดยตัวแทนจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงาน ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมในพื้นที่ (๒) การมีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิบัติการ สำหรับการมีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิบัติการนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่จะเป็นผู้ดำเนินการหลัก ในการจัดทำแผนโดยผ่านกระบวนการบริหารจัดการตามหลัก ๔M's (๓) การมีส่วนร่วมในการนำแผน ไปปฏิบัติการเป็นขั้นตอนที่สืบเนื่องมาจากขั้นตอนของการกำหนดเป้าหมายและการวางแผนปฏิบัติการ ทำให้แต่ละหน่วยงานภาคีเครือข่ายรู้และเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนในการนำแผนไปปฏิบัติในส่วน ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานของตนเองเป็นอย่างดี และ (๔) การมีส่วนร่วมในการทบทวนประเมินผล ซึ่งแนวทาง การพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายดูแลผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อการยกระดับการรับมือ สถานการณ์ภัยพิบัติ เป็นการผนวกรวมระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายดูแล

ผู้สูงอายุในชุมชนในการรับมือสถานการณ์ภัยพิบัติเข้ากับสภาพการณ์บริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายดูแลผู้สูงอายุในชุมชนในการรับมือสถานการณ์ภัยพิบัติมาประยุกต์เข้าด้วยกันนั้น สามารถนำมาเป็นรูปแบบแนวทางในการนำไปพัฒนาต่อยอรวมถึงการประยุกต์ใช้เพื่อการบริหารภาคีเครือข่ายดูแลผู้สูงอายุในชุมชนในการรับมือสถานการณ์ภัยพิบัติในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ซึ่งมีบริบทของสภาพปัญหาและพื้นที่ใกล้เคียง นอกจากนี้ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งสำหรับพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ที่จะนำไปประยุกต์ใช้นั้นก็คือ ความเข้มแข็งและความสามัคคีของผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ในพื้นที่เหล่านั้นที่ให้ความสำคัญต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายดูแลผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อการยกระดับการรับมือสถานการณ์ภัยพิบัติเป็นสำคัญ ดังนั้นรัฐบาลหรือหน่วยงานภาครัฐ ควรมีการสำรวจข้อมูลพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศถึงสภาพปัญหาและมาตรการหรือแนวทางในการรับมือกับสถานการณ์ภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นต่อผู้สูงอายุและประชาชนทั่วไปในแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรส่งเสริมให้แต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ ดำเนินพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายดูแลผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อการยกระดับการรับมือสถานการณ์ภัยพิบัติ ในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งทั่วประเทศ ควรตระหนักถึงสภาพปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายดูแลผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อการยกระดับการรับมือสถานการณ์ภัยพิบัติ แต่การจะทำงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้นั้น จำเป็นต้องประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาคีเครือข่าย ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในรูปแบบของการบูรณาการร่วมกันอย่างมีส่วนร่วม ตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน การมีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการนำแผนไปปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการทบทวนประเมินผล และการจัดทำแผนการบริหารความเสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติในแต่ละพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ อีกด้วย

๑.๕.๔ กลยุทธ์การสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้สูงอายุ ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

การจัดทำกลยุทธ์ในการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้สูงอายุต้องอาศัยปัจจัยเกื้อหนุนหลายประการ ซึ่งกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ยังไม่ได้มีการลงไปปฏิบัติงานร่วมกับภาคีภายนอกกระทรวงอย่างจริงจัง เพราะมีข้อจำกัดในเรื่องของหน่วยงานระดับพื้นที่ การทำงานกับภาคีเครือข่ายย่อมเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะทำให้งานของกระทรวงฯ สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายผู้สูงอายุได้อย่างทั่วถึงมากยิ่งขึ้น ลักษณะของเครือข่ายที่เข้มแข็ง ควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์ของเครือข่ายที่ชัดเจนและเกิดจากสมาชิกมีส่วนร่วมในกระบวนการ เพื่อกำหนดทิศทางของเครือข่ายรวมถึงมีการทบทวนวัตถุประสงค์เป็นระยะ เพื่อประเมินความก้าวหน้าของการทำงานของเครือข่ายว่าบรรลุ

วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้นาน้อยเพียงใด นอกจากนี้เครือข่ายต้องมีการเตรียมตัวสำหรับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปตามเวลา เมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป พลังขับเคลื่อนของเครือข่ายจะดำรงอยู่ได้ หากมีกิจกรรมที่ทำให้สมาชิกมีโอกาสได้พบปะสังสรรค์และแลกเปลี่ยนกัน ซึ่งเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นของสมาชิก โดยเฉพาะการจัดการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดแบบเผชิญหน้าและการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดระหว่างสมาชิกในเครือข่ายเพื่อการแก้ไขปัญหาาร่วมกันจะทำให้เครือข่ายเกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน การให้สมาชิกสามารถจัดกิจกรรมเอง เป็นการเปิดทางให้เกิดความร่วมมือกันทั้งเครือข่าย กิจกรรมของเครือข่ายจะเกิดขึ้นในวงกว้าง มีกลุ่มแกนนำที่ปวารณาตนเพื่อเครือข่ายมาทำหน้าที่ประสานงานจัดการ กลุ่มแกนนำต้องทำหน้าที่เป็นตัวแทนของสมาชิกเครือข่ายมีการติดต่อสังสรรค์กับสมาชิกทั่วไปอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้สามารถติดตามความคิดและความต้องการที่เปลี่ยนไปของสมาชิกได้ทัน หลีกเลี่ยงการรวมศูนย์อำนาจจากการมอบอำนาจ เครือข่ายและกลุ่มแกนควรกำหนดเรื่องที่จะมอบอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับสมาชิก สมาชิกเองก็ควรมีความรู้สึกที่จะรับผิดชอบการดำเนินงานกิจกรรมหรือเสนอตัวเข้ามาช่วยเหลือกิจกรรมของกระบวนการตัดสินใจ การเลือกกิจกรรมและวิธีการทำงานของเครือข่ายควรดำเนินไปในลักษณะประชาธิปไตย และทำให้สมาชิกรู้สึกได้ว่าพวกเขาสามารถควบคุมหรือมีบทบาทในการดังกล่าว เครือข่ายควรเปิดทางให้เกิดการมีส่วนร่วมในวงกว้างโดยอาจกำหนดกรอบอย่างไม่เป็นทางการหรือไม่มีลักษณะบังคับให้สมาชิกและองค์กรแกนสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์คัดค้าน หรือให้ความร่วมมือในกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินงานของเครือข่าย มีการติดตามผลและประเมินผล เครือข่ายต้องการการติดตามผล และประเมินผลเป็นประจำ สม่ำเสมอและถี่ถ้วน

ดังนั้น ถ้าวัตถุประสงค์ของเครือข่ายดี การเชื่อมโยงภายในเครือข่ายเหมาะสมเอื้อให้เกิดความเคลื่อนไหวของกิจกรรมและความเข้มข้น โครงการหรือกิจกรรมมีลักษณะกระจายอำนาจจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ในที่สุด การดำเนินงานเครือข่ายด้านผู้สูงอายุ สามารถนำเสนอแนวทางการทำงานและกลยุทธ์การสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้สูงอายุ ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ด้านผู้สูงอายุ ๓ ประเด็น คือ

๑. การบริหารจัดการเครือข่ายด้านผู้สูงอายุ โดยมีมาตรการในการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายในด้านต่าง ๆ การมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย เป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็ง

๒. การส่งเสริมและพัฒนาผู้นำองค์กรเครือข่ายด้านผู้สูงอายุให้มีศักยภาพในการทำงานและมีพลัง ในการดึงภาคีเครือข่ายเข้ามาทำงานร่วมกันโดยการมีส่วนร่วมจากผู้สูงอายุ โดยมีมาตรการในการคัดสรร

ผู้นำองค์กร การพัฒนาศักยภาพของผู้นำ มีกลุ่มแกนนำที่ปวารณาตนเพื่อเครือข่ายมาทำหน้าที่ประสานงาน
จัดการเพื่อสมาชิกทุกคนในองค์กรต้องดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายให้บังเกิดประโยชน์สูงสุด

๓. การจัดทำยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายด้านผู้สูงอายุ โดยมีมาตรการ
ในการทำงานร่วมกันเพื่อวางแผนและปฏิบัติงานร่วมกันในหลายๆด้านระหว่างกระทรวงและภาคีเครือข่าย

๒. ด้านสตรีและครอบครัว

๒.๑ ประเด็นบทบาทสตรี

๒.๑.๑ องค์ความรู้ด้านสตรีในประเด็น สถานภาพ ปัจจัยและปัญหา อุปสรรคในการเข้ามา
มีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชน

๒.๑.๒ ทบาทสตรีต่อการพัฒนาสังคมในพื้นที่/การเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชน

๒.๑.๓ แนวทางส่งเสริมบทบาทสตรีในการขับเคลื่อนกิจกรรมชุมชนเพื่อนำไปสู่การป้องกัน
และแก้ไขปัญหา/กลยุทธ์การพัฒนาสตรีมุสลิมให้มีบทบาทต่อการพัฒนาสังคม

๒.๒ ประเด็นครอบครัวเข้มแข็ง

การสังเคราะห์ผลงานวิจัยในประเด็นครอบครัว ระหว่างปี ๒๕๕๘ – ๒๕๖๔
ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ – ๑๑ เป็นการศึกษาโครงการวิจัย จำนวนทั้งสิ้น ๓ เรื่อง
ที่ครอบคลุมกับงานวิจัย โดยมีองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยจากการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว
ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ พบว่างานวิจัยมีประเด็นสำคัญ ดังนี้ กระบวนการขับเคลื่อนที่
นำไปสู่การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวอย่างเหมาะสม ประกอบด้วย ๑) การสร้างความเข้มแข็งให้กับ
ครอบครัว โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เพื่อเปิดโอกาส
ในการรับฟังปัญหาและดำเนินการแก้ไข ๒) การอำนวยความสะดวกในการประสานงานให้ประชาชนมีโอกาส
เข้าถึงแหล่งเงินทุนต่างๆ ของภาครัฐและภาคเอกชน ๓) การส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้เข้าถึงสิทธิสวัสดิการ
ของภาครัฐได้ครบทุกกลุ่มเป้าหมาย ๔) การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามาดูแล
ทั้งด้านการศึกษา ด้านสุขภาพ และด้านความเป็นอยู่เพื่อลดความวิตกกังวลหรือความเครียดที่สะสมอยู่
๕) การส่งเสริม สนับสนุน ให้บุคคลภายในครอบครัวได้รับโอกาสทางการศึกษา และจัดกิจกรรมให้ความรู้ต่างๆ
ภาคีเครือข่ายในส่วน of หน่วยงานต่างๆ ที่มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ได้แก่
หน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข
กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม และกระทรวง ศีลภาธิการ โดยมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ
เมื่อมีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นในภายในครอบครัว

แนวทางในการจัดการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวจำแนกเป็น ๒ กรณีคือ ๑) กรณีปัญหา
ยังไม่เกิด ต้องสร้างภูมิคุ้มกันในการแก้ไขปัญหา โดยการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง
ให้กับครอบครัว และชุมชน ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจและการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ๒) กรณีปัญหาเกิดขึ้นแล้ว
จำเป็นต้องอาศัยเครือข่ายในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันโดยผ่านกระบวนการ “ร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ และ
ร่วมแก้ไขปัญหา” ข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหา ได้แก่ การดำเนินงานของหน่วยงาน
ในการหนุนเสริมการทำงานของท้องถิ่นที่เป็นกลไกในการขับเคลื่อนทั้งในด้านของงบประมาณ องค์ความรู้

และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน การส่งเสริมบทบาทและพัฒนาศักยภาพของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน รวมทั้งสภาเด็กและเยาวชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา การสร้างจิตสำนึกและส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งควรมีการขยายผลการดำเนินงานให้ครอบคลุมทุกพื้นที่อย่างทั่วถึง เพื่อสร้างรากฐานที่เข้มแข็งและมั่นคงให้กับครอบครัวและชุมชน

๓. ด้านกลุ่มเปราะบางทางสังคม

๓.๑ วัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ องค์ความรู้ที่ได้ของกลุ่มเปราะบางทางสังคม

สถานการณ์การขอทานในประเทศไทยและในพื้นที่ศึกษา เป็นการศึกษาสถิติคนขอทานในแต่ละภูมิภาค และจำนวนขอทานที่ถูกจับและผลักดันกลับสู่ชุมชนของคนขอทาน และวิธีการในการแก้ไขปัญหาการขอทานเพื่อไม่ให้กลับมาขอทานอีก หรือเลิกการเป็นขอทาน โดยมีกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการควบคุมการขอทาน คือ พ.ร.บ.ควบคุมการขอทาน พ.ศ. ๒๕๕๙

จากข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพของการส่งเสริมอาชีพและการมีงานทำแก่คนพิการ ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เข้าใจมาตรา ๓๓, ๓๔ และ ๓๕ ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ แต่ไม่ละเอียด ส่งผลให้มีการจ้างงานคนพิการไม่มากเท่าที่ควร ประกอบกับคนพิการที่จะสมัครทำงานในสถานประกอบการมีจำนวนน้อยและบางส่วนไม่ตรงกับคุณสมบัติของตำแหน่งงาน เนื่องจากคนพิการส่วนใหญ่ยังไม่มีการเตรียมความพร้อมทักษะในการทำงาน และคนพิการบางประเภทไม่สามารถทำงานในสถานประกอบการหรือหน่วยงานของรัฐได้ คนพิการส่วนใหญ่ใช้บริการองค์กรคนพิการหรือองค์กรอิสระมากกว่าหน่วยงานของรัฐในการหางานทำ เนื่องจากมีความรวดเร็ว และมีขั้นตอนการดำเนินงานไม่ซับซ้อนเท่ากับภาครัฐ ปัจจุบันการออกกฎกระทรวงตามมาตรา ๓๓ และ ๓๔ ได้เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการได้แสดงความคิดเห็นมากขึ้น ส่วนมาตรา ๓๕ มีการกำหนดรายละเอียดในการได้สัมปทานที่ชัดเจนมากขึ้น

สถานการณ์ของคนไร้ที่พึ่งในปัจจุบันยังเป็นสถานการณ์ที่มีความซับซ้อน โดยเฉพาะคนไร้ที่พึ่งในภาคเหนือ ส่วนใหญ่เป็นคนไร้ที่พึ่งด้วยความยากจนและการขาดความรับผิดชอบในการดูแลครอบครัว โดยมีขอบเขตในการแก้ไขปัญหาที่กว้างขวาง และมีผู้เกี่ยวข้องมากมาย การรับรู้ปัญหาคนไร้ที่พึ่งมีระดับการรับรู้ที่แตกต่างกัน ความไม่เข้าใจและมายาคติส่งผลต่อภาวะการณ์เป็นคนไร้ที่พึ่ง พลังการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งให้การสงเคราะห์ ค้ำครองและหน่วยงานสนับสนุนเป็นไปในลักษณะการทำงานที่กระจัดกระจาย มองไม่เห็นเป้าหมายแนวทางและผลลัพธ์ร่วมกัน

กลุ่มผู้ด้อยโอกาสที่มีการเรียนรู้และนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มของเกษตรกรที่พบกับปัญหาความยากจน และไม่สามารถที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเองให้หลุดพ้นจากปัญหาของตนเองได้ ซึ่งเมื่อได้มีการเรียนรู้ลองผิดลองถูกและนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาประยุกต์ใช้ก็สามารถที่จะทำให้ตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมแวดล้อม พลิกฟื้นจากความยากจนมาสู่ชีวิตที่มีคุณภาพมากขึ้น สามารถแก้ไขปัญหาหนี้สิน หลุดพ้นจากความลำบาก และยังสามารถเป็นที่พึ่งให้กับตนเองและคนในครอบครัวได้เป็นอย่างดี

จังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่เป็นพื้นที่อุตสาหกรรมชายฝั่งตะวันออก ทำให้มีการเคลื่อนย้ายประชากรทั้งกลุ่มแรงงาน เจ้าของธุรกิจ นักท่องเที่ยวเดินทางและอพยพเข้ามาในพื้นที่จำนวนมาก ซึ่งประชากร

กลุ่มต่างๆ เหล่านี้ได้ช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการของจังหวัดให้มีมูลค่าสูงขึ้น อันเป็นการเพิ่มผลิตภาพโดยรวมให้กับประเทศ แต่ประชากรเหล่านี้ส่วนใหญ่ไม่ได้แจ้งย้ายทะเบียนบ้านเข้ามาอยู่ในพื้นที่ ทำให้การจัดสรรทรัพยากรขั้นพื้นฐานของภาครัฐยังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มคนเหล่านี้ได้อย่างครอบคลุม ขณะเดียวกันประชาชนท้องถิ่นมีความรู้สึกว่ามีผู้มาแบ่งใช้สาธารณูปการและ สาธารณูปโภคต่างๆ โดยเฉพาะบริการสังคม โดยมีการค้นพบว่า

- มีการเก็บข้อมูลประชากรแฝงในจังหวัดเพื่อเป็นฐานข้อมูลในการดำเนินงานต่างๆ
- ประชากรแฝงส่วนมากเข้ามาประกอบอาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ และจะมีลูกกับญาติมาอาศัยอยู่ด้วยช่วงปิดเทอม
- ความมั่นคงในที่อยู่อาศัย โดยการเช่าบ้านเช่า/ห้องเช่าที่มีอัตราการบริการที่เหมาะสมกับรายได้ที่ได้รับ
- ด้านการศึกษา ในพื้นที่มีการจัดสถานที่สำหรับการศึกษาตามอัธยาศัยให้ แต่ประชากรแฝงเหล่านั้นไม่ค่อยได้ใช้บริการ เนื่องจากต้องประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้
- ด้านเศรษฐกิจ เมื่อเปรียบเทียบรายได้ของประชากรแฝงก่อนย้ายและหลังย้ายเข้ามาอยู่ในจังหวัดชลบุรีปรากฏว่ามีรายได้เพิ่มขึ้นจากการประกอบอาชีพหลักคือ เกษตรกรรม ประชากรแฝงส่วนใหญ่ไม่มีเงินออม และเมื่อเดือดร้อนทางการเงินจะยืมญาติหรือพี่น้องแทน
- ด้านสังคม ประชากรแฝงส่วนใหญ่รับรู้สิทธิต่างๆ ที่มีในพื้นที่ แต่สำหรับสิทธิของตนเองที่ได้รับ คือ การเข้าถึงการรักษาของโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข หรือคลินิกต่างๆ ที่ต้องเสียค่าใช้จ่าย

๓.๒ วัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ รูปแบบและกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มเปราะบางทางสังคม

รูปแบบและแนวทางการจัดการและการป้องกันปัญหาขอทานแบบมีส่วนร่วม เป็นการศึกษาการป้องกันปัญหาขอทานแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่

- การทำงานผ่านอนุกรรมการแก้ไขปัญหาการขอทานจังหวัด ผ่านชุดปฏิบัติการป้องกัน และแก้ไขปัญหาขอทานระดับพื้นที่ ๓ ทีม คือ ทีมกฎหมาย ทีมสังคมสงเคราะห์ และทีมล่ามภาษา
- การจัดการโดยเครือข่ายชุมชน เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และชุมชน โดยชุมชนเป็นหลักคิด และหน่วยงานรัฐเป็นฝ่ายสนับสนุน มีเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหาสังคม และพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน
- รูปแบบการจัดการโดยองค์กรทางสังคม/สถาบันศาสนา ซึ่งเป็นการทำงานที่เริ่มต้นจากวัดที่สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน สร้างศรัทธาในหลักศาสนา และหน่วยงานรัฐสนับสนุน

รูปแบบของการจ้างงานคนพิการของหน่วยงานภาครัฐในส่วนกลางมีการจ้างงานคนพิการ เฉพาะส่วนราชการที่มีขนาดใหญ่ และยังไม่มีความเข้าใจอย่างละเอียดถึงกฎหมายดังกล่าว โดยเฉพาะ รัฐวิสาหกิจจะเลือกจ่ายเงินเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการตามมาตรา ๓๔ มากกว่า สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังไม่มีมีการจ้างงานคนพิการหรือมีการจ้างงานน้อยและผู้บริหารบางแห่งยังไม่ทราบว่ามีความหมายให้จ้างงานคนพิการ หรือทราบแต่ไม่ละเอียด

รูปแบบการเตรียมความพร้อมการบริการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับคนไร้ที่พึ่งภาคเหนือ
ตอนบน ได้แก่

- สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง มีรูปแบบการให้บริการสวัสดิการสังคมออกเป็น ๒ รูปแบบ
คือ การให้บริการในหน่วยงาน (ปัจจัยสี่/การฟื้นฟู/การรักษาพยาบาล) และ การบริการภายนอกหน่วยงาน
(การให้ความช่วยเหลือครอบครัว การสงเคราะห์ การบูรณาการพัฒนา)

- ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง มีรูปแบบการให้บริการเพื่อดำเนินการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง
ตามพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๗ รวมถึงการสืบเสาะข้อมูลเกี่ยวกับคนไร้ที่พึ่งที่ขอรับ
การคุ้มครองหรือถูกส่งตัวมา ตามมาตรา ๒๐ และมาตรา ๒๑ และกระบวนงานให้บริการตามหลักการ
สวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์(รับเข้า คัดกรอง คุ้มครอง และส่งต่อ)

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แนวทางการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นนั้น แบ่งการเตรียมความพร้อมออกเป็น ๓ ด้าน คือ ด้านการส่งเสริม ด้านการประสาน และ
ด้านการสนับสนุน

- ครอบครัวและชุมชน นอกจากการทำหน้าที่ของคนในครอบครัวแล้ว ชุมชนได้มีการ
เตรียมความพร้อมในการรับคนไร้ที่พึ่งเช่นเดียวกัน ในส่วนของชุมชน สมาชิกในชุมชนต้องมีการประสาน
ความร่วมมือกับครอบครัวในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง การสร้างกลุ่มจิตอาสาในชุมชนร่วมดูแลคนไร้ที่พึ่ง

กลุ่มผู้ด้อยโอกาสที่ได้รับความรู้ และโอกาสในการส่งเสริมพัฒนาให้พึ่งพาตนเองได้
บางรายกลายเป็นศูนย์เรียนรู้ที่มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่างๆ ให้กับผู้ที่สนใจเพื่อนำไปพัฒนาวิถีชีวิต
ความเป็นอยู่ของตนเองให้ดีขึ้นได้ และเมื่อตนเองพัฒนาแล้วก็ได้นำแนวคิดและองค์ความรู้ดังกล่าวไป
ให้ความช่วยเหลือกลุ่มคนที่ด้อยกว่าตนเอง ซึ่งเป็นวัฏจักรของการช่วยเหลือกันและกันของกลุ่มคนที่พึ่งพา
อาศัยกัน โดยมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ไปสู่คนที่ต้องการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นในหลายๆ
รูปแบบ รวมไปถึงกลุ่มคนที่มีข้อจำกัดในการดำรงชีวิต เช่น กลุ่มคนพิการ กลุ่มผู้ต้องโทษ กลุ่มผู้มีอาการทางจิต
ต่างๆ ก็สามารถที่จะนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่าง
มีความสุข

ประชากรแฝงในจังหวัดชลบุรีที่เข้ามาอยู่อาศัยมีหลากหลายรูปแบบที่เข้ามาอาศัย แต่ที่พบ
ได้แก่ ๑) การเข้ามาประกอบอาชีพ ๒) การติดตามครอบครัว ๓) ญาติของประชากรแฝงมาเยี่ยมเยียนชั่วคราว
ช่วงปิดเทอม และ ๔) การมาเรียนหนังสือ

๓.๓ วัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ ปัญหา-อุปสรรค และแนวทางการดำเนินการแก้ไขปัญหากลุ่ม เปราะบางทางสังคม

ปัญหาอุปสรรคของการขอทาน คือ ความเข้าใจในการให้ทานของผู้ให้ และความจำเป็น
หรือความคิดแบบเห็นแก่ได้ของผู้ทำการขอทาน จะมีแนวทางแก้ไขปัญหที่สำคัญ คือ การสื่อสาร ความสำคัญ
ของสื่อสารทางสังคมเพื่อรณรงค์ในการยุติปัญหาการขอทาน เป็นการศึกษาเกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านการสื่อสาร
กระบวนการยุติปัญหาขอทาน และการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการสื่อสารเพื่อยุติปัญหาการขอทาน (การพัฒนา
เมนูการสื่อสารทางสังคมเพื่อยุติปัญหาการขอทาน) นักสื่อสารทางสังคมได้นำเอามาตรการการสื่อสารทางสังคม
ที่พัฒนาขึ้นจากกระบวนการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ผ่านการประชาสัมพันธ์ตามกิจกรรมการสื่อสารต่างๆ

ไม่ว่าจะเป็นการจัดรายการวิทยุ การทำแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ หรือการลงพื้นที่เพื่อรณรงค์สื่อสารสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนในพื้นที่ โดยได้จำแนกรูปแบบการสื่อสารทางสังคมไปตามแต่กรณีกลุ่มเป้าหมายผู้รับสาร ไม่ว่าจะเป็นผู้ให้ กรณีขอทานคนไทย และกรณีขอทานต่างชาติ พร้อมกับการพัฒนารูปแบบและแนวทางการจัดการและป้องกันปัญหาขอทานแบบมีส่วนร่วม ๕ รูปแบบ (รูปแบบการรณรงค์ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง/รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้กระทำการขอทาน/รูปแบบการป้องกันมิให้กลับมาขอทานซ้ำ/รูปแบบการสืบสวนจับกุมและปราบปรามขบวนการหรือแก๊งขอทาน/รูปแบบการพัฒนานโยบายการจัดการปัญหาการขอทานในระดับพื้นที่)

สำหรับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ และฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๖ นั้น จากการศึกษาพบว่า สถานประกอบการส่วนใหญ่เลือกปฏิบัติตามในมาตรา ๓๔ การจ่ายเงินชดเชยเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ เนื่องจากเป็นวิธีที่ง่ายที่สุดในการปฏิบัติตามกฎหมายและมีค่าใช้จ่ายคงที่ รองลงมาได้แก่ การปฏิบัติตามกฎหมายในมาตรา ๓๓ การจ้างงานคนพิการตามสัดส่วนที่กฎหมายกำหนด และการปฏิบัติตามกฎหมายในมาตรา ๓๕ การให้สัมปทานหรือความช่วยเหลือใดๆ แก่คนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการในการประกอบอาชีพยังไม่ได้ได้รับการนำไปใช้เท่าที่ควร และพบว่า มีกลุ่มคนพิการในจังหวัดนครราชสีมาที่ไม่ได้ทำงานในสถานประกอบการ แต่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ พ.ร.บ. เป็นอย่างดี ซึ่งมีการรวมกลุ่มคนพิการเพื่อต้องการประกอบอาชีพอิสระ โดยได้ประสานความร่วมมือกับองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร ได้แก่ มูลนิธิวันนวัตกรรมทางสังคม และมูลนิธิเพื่อพัฒนาคนพิการจังหวัดนครราชสีมา เพื่อเกิดการจ้างงานคนพิการในชุมชน โดยใช้มาตรา ๓๕

แนวทางการเตรียมความพร้อมของครอบครัว ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการยกระดับคุณภาพของสัมพันธภาพ ปรับเปลี่ยนทัศนคติ ลดมายาคติ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางสังคม เสริมพลังครอบครัวและชุมชนในการร่วมดูแลและแก้ไขปัญหาคนไร้ที่พึ่ง มีรูปแบบการจัดการปัญหาคนไร้ที่พึ่งที่เน้นบริบทสังคมและวัฒนธรรมชุมชน มีการอาศัยทุนทางสังคม กลุ่มอาสาสมัคร/จิตอาสาในการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันกับคนไร้ที่พึ่ง รวมถึงใช้ทรัพยากรและศักยภาพของหน่วยงานในการจัดการปัญหาคนไร้ที่พึ่ง

จากผลการศึกษากลุ่มผู้ด้อยโอกาสส่วนใหญ่มีปัญหาจากความยากจนและปัญหาของเกษตรกรในหลากหลายรูปแบบ และได้สะท้อนให้เห็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาต่อยอดแนวคิด ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง นำไปสู่การแก้ไขปัญหาโดยเกิดนวัตกรรมใหม่ๆ ที่ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นต่างๆ ได้เรียนรู้จากการลองผิดลองถูกโดยใช้ฐาน กลีกรเป็นจุดเริ่มต้นเริ่มต้น ซึ่งในการศึกษา ได้เกิดรูปแบบนวัตกรรมการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจ พอเพียงในการแก้ไขปัญหาความยากจนของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทั้งหมด ๑๒ รูปแบบ ได้แก่ ๑)รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ๒)รูปแบบศูนย์เรียนรู้เพื่อความยั่งยืนจากฐานคิดการเกษตรผสมผสาน ๓)รูปแบบชีวิตพอเพียงหลังการพ้นโทษของผู้ด้อยโอกาส ๔)รูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงจากพ่อหลวงสู่ชุมชน ๕)รูปแบบการพัฒนาชุมชนสู่ศูนย์เรียนรู้ประจำตำบลตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ๖)รูปแบบนวัตกรรมหลุมพอเพียงสู่กลุ่มฮักแพงแบ่งปันเพื่อผู้ด้อยโอกาส ๗)รูปแบบสวัสดิการพอเพียงเพื่อผู้ด้อยโอกาส ๘)รูปแบบนวัตกรรมเพื่อผู้ต้องขังกับเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนพึ่ง(ภาฯ) ยามยาก ๙)รูปแบบปราชญ์ชุมชนสร้างสรรค์กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ๑๐)รูปแบบปราชญ์โมเดล เรียนรู้วิถีคิด สร้างชีวิตใหม่จากแนวคิด

เศรษฐกิจพอเพียง ๑๑)รูปแบบเกษตรวิถีพุทธสร้างชุมชนพอเพียงเพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส และ ๑๒)รูปแบบนวัตกรรมทางเลือกสำหรับประชาชนและสิ่งแวดล้อมไบโอดีเซล

ประชากรแฝง

- ความต้องการที่ประชากรแฝงต้องการได้รับ คือ การจัดสวัสดิการสังคมในพื้นที่ที่ต้องการมาก คือ ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษาและการเรียนรู้ บริการข้อมูลข่าวสาร ด้านรายได้และการออม ด้านการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคม และบริการทางสังคม

- การจัดสวัสดิการสำหรับประชากรแฝงในจังหวัดชลบุรีในพื้นที่ อาทิเช่น ด้านสุขภาพ มีหน่วยงานภาครัฐที่ให้สวัสดิการ เช่น สถานสงเคราะห์คนพิการการดูแลและพัฒนาศักยภาพชีวิตคนพิการ การอบรมให้ความรู้ในการป้องกันความพิการ และการฟื้นฟูด้านการบำบัดในชุมชน เพื่อให้คนพิการมีความรู้และสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบางละมุง มีการจัดทำดูแลผู้สูงอายุในเวลากลางวัน (Day care) ดูแลผู้สูงอายุในชุมชน ทุกคนโดยไม่มีขีดจำกัดการรักษาตามภูมิลาเนา สามารถใช้บริการโรงพยาบาลของรัฐได้ทุกแห่ง ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม มีหน่วยงานภาครัฐที่ให้สวัสดิการการ สถานสงเคราะห์คนพิการ การดูแลและพัฒนาศักยภาพชีวิตคนพิการ มีการช่วยเหลือคนพิการในพื้นที่โดยการสนับสนุนงบประมาณในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับสภาพคนพิการในชุมชน อำเภอสัตหีบ มีการช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางธรรมชาติ โดยทางอำเภอสัตหีบจะมีงบประมาณส่วนหนึ่งมอบให้กับผู้เสียหายเพื่อซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ศูนย์การเรียนรู้และฝึกอบรมด้านผู้สูงอายุจังหวัดชลบุรี มีการส่งเสริมให้ความรู้ให้กับผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เคหะชุมชนแหลมฉบังรองรับกลุ่มประชากรแฝงที่ประสงค์เช่าอยู่อาศัย ด้านการศึกษาและการเรียนรู้ มีหน่วยงานที่ให้สวัสดิการศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและครอบครัวเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพฯ ๓๖ พรรษา กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว เปิดรับการฝึกอบรมฟรีให้กับประชาชนทั่วไปโดยไม่จำกัดว่าเป็นประชากรแฝงหรือไม่ เป็นต้น

๔. ด้านค้ำมนุษย์

ผลการศึกษาพบว่า ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นด้านการค้ำมนุษย์ ทั้ง ๕ เรื่อง มีความเหมือนในประเด็นที่สำคัญ ๓ ประเด็น ได้แก่

๔.๑ สถานการณ์การค้ำมนุษย์ของประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๔ โดยประเทศไทยได้หยิบยกประเด็นปัญหาการค้ำมนุษย์เป็นวาระแห่งชาติ ที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วนซึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ และได้มีการตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ (ฉบับที่๒) พ.ศ. ๒๕๕๘ เพื่อดำเนินการแก้ไขปราบปรามการค้ำมนุษย์อย่างจริงจัง โดยเฉพาะในกลุ่มเป้าหมายที่เป็นหญิงไทยที่มีโอกาสตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ได้ง่ายกว่ากลุ่มอื่น โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้กำหนดแผนปฏิบัติการเพื่อจัดการค้ำมนุษย์ที่เป็นกลุ่มสตรีและเด็กผ่านมาตรการด้านการป้องกัน โดยเน้นที่การดำเนินงานแบบบูรณาการร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อป้องกันการตกเป็นผู้เสียหายของกระบวนการค้ำมนุษย์ ขณะที่เมื่อพิจารณาในด้านลักษณะของกระบวนการทำงานด้านการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ เนื่องจากประเทศไทยอยู่ในสถานะประเทศต้นทาง ทางผ่าน และปลายทางของการค้ำมนุษย์ ทำให้ใน

กระบวนการทำงานเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหา หรือแม้แต่กระบวนการช่วยเหลือกลุ่มผู้ที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ ต้องอาศัยกลไกและอำนาจของหน่วยงานภาครัฐในการดำเนินการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอำนาจในการดำเนินการร่วมกันระหว่างรัฐต่อรัฐ ซึ่งถือเป็นช่องทางสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ทั้งในเชิงรุกและเชิงรับเป็นไปได้ดียิ่งขึ้น

๔.๒ แนวทางการทำงานป้องกันปราบปราม และแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ พบว่า รูปแบบกระบวนการทำงานเครือข่ายครอบคลุมการดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของไทยให้ความสำคัญกับการดำเนินงานภายใต้กรอบมาตรการที่เรียกว่า ๕P และ ๔R ได้แก่ ๑) ด้านนโยบายและการประสานงาน (Policy and Coordination) ซึ่งให้ความสำคัญกับนโยบายและแผน รวมทั้งการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยใช้กลไกการทำงานที่หลากหลาย เพื่อขับเคลื่อนงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ เช่น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ และฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๘ ๒) ด้านการป้องกัน (Prevention) ซึ่งเป็นการดำเนินงานเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์โดยมุ่งสร้างความตระหนักและความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับภัยการค้ามนุษย์ และลดกลุ่มเสี่ยงและสร้างเครือข่ายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ เช่น การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมศักยภาพของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ๓) ด้านการดำเนินคดี (Prosecution) โดยมุ่งเน้นการบังคับใช้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ในการดำเนินคดี เช่น การปรับปรุง การสืบสวนสอบสวน การส่งผู้ร้ายข้ามแดน เป็นต้น ๔) ด้านการคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ การส่งกลับประเทศ และการคืนสู่สังคม (Protection) ตามมาตรการ ๔R (rescue, recovery, repatriation and reintegration) และ ๕) ด้านการมีส่วนร่วม (Partnership) โดยเน้นส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรหรือเครือข่ายต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรระหว่างประเทศ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนงานเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์

๔.๓ เครือข่ายการทำงานป้องกันปราบปราม และแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ ตัวอย่างเช่น กองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์ มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อย ป้องกันและปราบปราม อาชญากรรมที่เกี่ยวกับการค้ามนุษย์ คณะทำงานต่อต้านการค้ามนุษย์ในประเทศไทย ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในด้านการรับแจ้งเหตุ และการร้องเรียนเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ โดยจัดให้มีช่องทางการรับแจ้งการติดต่อ และส่งต่อการรับแจ้ง พร้อมทั้งประสานการ ปฏิบัติตลอด ๒๔ ชั่วโมง คณะทำงานปราบปรามการลักลอบลักพาตัวเด็กทางอินเทอร์เน็ต (TICAC) ซึ่งทำหน้าที่ในการประสานงานระหว่างประเทศด้านการละเมิดทางเพศต่อเด็ก ทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจประสานงานของต่างประเทศ ประจำประเทศไทย และหน่วยงานด้านการละเมิดทางเพศต่อเด็กและต่างประเทศ ทั้งภาครัฐและเอกชน ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี มีหน้าที่รับผิดชอบในการให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน และสตรี ที่ถูกล่วงละเมิดสิทธิ รวมทั้งป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดทางกฎหมายและขบวนการค้ามนุษย์ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัด ทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนงานด้านการปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในภาพรวมของจังหวัด และ NGOs หรือองค์กรสาธารณะประโยชน์ อาทิ มูลนิธิกระจกเงา มูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน มูลนิธิพิทักษ์สตรี เป็นต้น

๕. ด้านเด็กและเยาวชน

๕.๑ รูปแบบการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร เป็นกระบวนการทำงานของเครือข่ายในการขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น **ควรมีลักษณะการทำงานของเครือข่ายชุมชน** ดังนี้ (๑) จัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้ (๒) ส่งเสริมศักยภาพผู้นำเพื่อเป็นแกนนำในการเผยแพร่ความรู้และขยายผลการดำเนินงาน (๓) จัดบริการช่วยเหลือด้านสุขภาพ (๔) กิจกรรมเพื่อปลูกจิตสำนึกและสร้างค่านิยมที่ดีแก่เยาวชน

โดยมีหลักการขับเคลื่อนงานหลักๆ ๔ ประการ ดังนี้ (๑) มีกรรมการรับผิดชอบในการดำเนินงาน (๒) การสร้างกลไกการทำงานร่วมกัน (๓) การกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจน (๔) การเผยแพร่และแลกเปลี่ยนข้อมูล

๕.๒ แนวทางการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายตั้งครรภ์ในวัยรุ่น แบ่งออกได้เป็น ๒ ระดับ ได้แก่ การดำเนินงานในระดับบุคคล และระดับนโยบาย ซึ่งมีระบบ และกลไกในการดำเนินงานที่มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจน เพื่อส่งเสริมให้สตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นหรือมารดาวัยรุ่นได้รับการช่วยเหลือด้านสวัสดิการครอบคลุม และตรงต่อความต้องการ จึงควรมีการเสริมสร้างระบบการดำเนินงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ให้มีความทันสมัยและเพิ่มช่องทางในการเข้าถึงการขอรับความช่วยเหลือด้านสวัสดิการสำหรับสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นหรือมารดาวัยรุ่นหลังคลอด ดังนี้

(๑) การประชาสัมพันธ์และการให้ข้อมูลการคุ้มครองภาวะสุขภาพทางสังคม การเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการที่ให้การช่วยเหลือในตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์จนถึงระยะหลังคลอด

(๒) การประสานความร่วมมือกับภาคประชาชน และท้องถิ่น ในการจัดหาสวัสดิการให้กับสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นหรือมารดาวัยรุ่นหลังคลอดที่ต้องการความช่วยเหลือ

(๓) การส่งเสริมอาชีพ จากสถานการณ์ชีวิตที่สตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นหรือมารดาวัยรุ่นประสบปัญหา

(๔) มีการจัดทำฐานข้อมูลของสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นหรือมารดาวัยรุ่นและข้อมูลทารกแรกเกิดอย่างเป็นระบบเพื่อให้มีการจัดบริการดูแลอย่างครอบคลุมและมีคุณภาพ

๕.๓ รูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน จากการศึกษา โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา เพื่อค้นหารูปแบบที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมวัฒนธรรม พบความหลากหลายของรูปแบบการจัดการทางสังคมในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ประเด็นที่จำเป็นต้องย้ำเน้น คือ กลไกการจัดการทางสังคม เป็น "ผลลัพธ์" ของกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่มองเห็นปัญหา และร่วมตัดสินใจในการดำเนินการแก้ไขปัญหา และร่วมดำเนินการในการแก้ไขปัญหาผ่านข้อมูล ความเข้าใจที่แทรกซึมอยู่ในกระบวนการการมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการดำเนินงาน รูปแบบที่เกิดขึ้น ถอดแนวคิดมาจากพื้นที่ปฏิบัติการ ดังนี้ ๑) การจัดการโดยกลไกชุมชนเป็นฐาน ๒) การจัดการโดยกลไกองค์กรศาสนาเป็นฐาน ๓) การจัดการโดยกลไกที่มีโรงเรียนเป็นฐาน ๔) การจัดการโดยกลไกองค์กรบริหารส่วนตำบล ๕) การจัดการโดยกลไกหรือโครงสร้างด้านเด็กและเยาวชน

๖. ด้านกลุ่มชาติพันธุ์

องค์ความรู้จากงานวิจัยด้านกลุ่มชาติพันธุ์ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑-๑๑ มีแนวทางส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมกับกลุ่มชนกลุ่มชาติพันธุ์ สภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มชาติพันธุ์ที่สอดคล้องกับการจัดสวัสดิการสังคม ๗ ด้าน และการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน จะต้องให้ความสำคัญกับประเด็นดังต่อไปนี้

๖.๑ การให้ความสำคัญในเรื่องของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ไม่เพียงแต่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมตามประเพณีเท่านั้น แต่ต้องให้ความสำคัญกับทุนทางวัฒนธรรมด้านความเป็นเครือญาติซึ่งเป็นอีกหนึ่งโครงข่ายทางสังคมที่มีความเข้มแข็ง และจะเป็นโอกาสในการทำงานด้านการพัฒนาที่สามารถก่อให้เกิดความร่วมมือในชุมชนชาติพันธุ์

- การสร้างศักยภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเอง ต้องเริ่มต้นจากสถาบันครอบครัวโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และหลักการพึ่งตนเอง รวมถึงการสร้างศักยภาพโดยเน้น “คนเป็นศูนย์กลาง”

- การใช้กลยุทธ์การจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มชาติพันธุ์ ๗ ประการ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นการเสริมสร้างให้ชุมชนมีการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็ง ผ่านกระบวนการขับเคลื่อนงานหรือการหนุนเสริมจากภาครัฐภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ทั้งในเรื่องของการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน การสร้างเครือข่ายในหลายระดับ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การส่งเสริมความมั่นคงในชีวิตที่อยู่อาศัย อาชีพ รายได้ พัฒนากฎหมายและการเข้าถึงสิทธิ การพัฒนาศักยภาพผู้นำและแกนนำกลุ่ม การอนุรักษ์วัฒนธรรมเฉพาะ

- การจัดสวัสดิการสังคมให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ (กลุ่มผู้สูงอายุ) โดยมีฐานคิดที่สำคัญในการมองเห็นคุณค่าของผู้สูงวัยซึ่งไม่ใช่ผู้ร้องขอ ไม่ใช่บุคคลที่เป็นภาระของสังคม แต่ผู้สูงวัยคือบุคลากรอันมีคุณค่าเป็นผู้เชี่ยวชาญชีวิต เป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ของชุมชน โดยจัดการสวัสดิการสังคมของผู้สูงวัยในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ที่เหมาะสมมุ่งเน้นด้านสุขภาพ สร้างอาชีพ เสริมสร้างภูมิปัญญา เป็นต้น

๖.๒ สภาพปัญหาที่พบของกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน รวมถึงมีความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามประเด็นปัญหาในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ทั้งนี้ หากจำแนกตามองค์ประกอบของสวัสดิการสังคมลักษณะกว้าง ๗ ด้าน เพื่อนำไปสู่แนวทางในการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมกับกลุ่มชาติพันธุ์ยังคงพบปัญหาในแต่ละด้าน ดังนี้

สภาพปัญหาที่กลุ่มชาติพันธุ์ต้องเผชิญ ดังนี้

- ด้านการศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์ยังคงเผชิญปัญหาด้านการศึกษา ผู้ปกครองและเด็กชาติพันธุ์ให้ความสำคัญกับการหาเลี้ยงชีพ และไม่ได้ตระหนักในคุณค่าของการศึกษา การถูกเพื่อนที่ไม่ใช่กลุ่มชาติพันธุ์กลั่นแกล้งทำให้ไม่อยากไปโรงเรียน การเข้าถึงเทคโนโลยีทางการศึกษา ไม่มีเครื่องมือในการเรียน ไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต

- ด้านสุขภาพอนามัย โดยกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่ส่วนใหญ่เผชิญปัญหาเรื่องการขาดสารอาหาร ขาดความรู้เรื่องอาหารมาทดแทนโปรตีน หรือไอโอดีน ในขณะที่ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลบางคนยังไม่มีสิทธิทางทะเลเป็นผลให้ขาดโอกาสในการเข้าถึงสิทธิในการรักษาพยาบาล/การเข้าถึงการรักษาพยาบาลยากลำบาก
- ด้านที่อยู่อาศัย ปัญหาเรื่องกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ไม่มีเอกสารสิทธิ/กรรมสิทธิ์ถือครองอย่างถูกต้องตามกฎหมาย มีคดีฟ้องร้องการบุกรุกสถานที่ บางส่วนอาศัยในพื้นที่ทับซ้อนกับที่ดินเอกชน และหากพิจารณาถึงประเด็นสภาพโครงสร้างที่อยู่อาศัย มีสภาพชำรุดทรุดโทรม ไม่มั่นคงแข็งแรง เป็นพื้นที่แออัด ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ปลูกสร้างในที่ดินของรัฐ
- ด้านการทำงานและการมีรายได้ กลุ่มชาติพันธุ์มีรายได้ที่เพียงพอต่อการดูแลครอบครัวได้ แต่ยังไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ รูปแบบการทำงานเปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องจากการไม่สามารถประกอบอาชีพเดิมของตนเองได้ การขาดองค์ความรู้ในการประกอบอาชีพ นอกจากนี้ ยังคงพบว่าทั้งสองกลุ่มยังพบปัญหาการมีหนี้ และไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามแผนชำระหนี้ รวมถึงขาดการวางแผนเรื่องการจัดการรายได้ การออม และการจัดการหนี้สิน
- ด้านวัฒนธรรม บางพื้นที่ขาดผู้สืบทอดทางวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ขาดเยาวชนแกนนำหรือผู้นำรุ่นใหม่ที่มีความความสามารถที่จะพัฒนาชุมชน เป็นผลให้ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนเริ่มเปลี่ยนแปลงไป การสืบทอดวัฒนธรรมเริ่มสูญหายเป็นผลให้กลไกทางประเพณีวัฒนธรรมซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันทางสังคมอย่างหนึ่งลดเลือนไป ส่งผลให้เกิดความล่อแหลมต่อปัญหาต่างๆ
- ด้านกระบวนการยุติธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ยังคงเผชิญปัญหาในเรื่องของสิทธิ สถานะทางทะเลเบียนราษฎรซึ่งพบเจอทั้งกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งสองกลุ่ม ปัญหาดังกล่าวถือเป็นรากเหง้าปัญหาที่นำไปสู่การขาดโอกาสในการเข้าถึงสิทธิ หรือการเข้ารับบริการบริการจากภาครัฐต่างๆ
- บริการทางสังคม โดยส่วนใหญ่กลุ่มชาติพันธุ์จะได้รับการบริการทางสังคมในรูปแบบของการสงเคราะห์ แต่ขาดการส่งเสริมหรือพัฒนาศักยภาพ บางพื้นที่ยังเข้าไม่ถึงระบบสาธารณสุขูปโภคอย่างเหมาะสม

สำหรับความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ ในประเด็นดังต่อไปนี้

- ด้านการศึกษา ต้องการให้รัฐมีการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตกับกลุ่มชาติพันธุ์ มีหลักสูตรที่ปรับตามวิถีชีวิต มีระบบการศึกษาในหมู่บ้าน รวมถึงนโยบายการศึกษาต้องคำนึงถึงความพร้อมของทรัพยากร สภาพภูมิประเทศ
- ด้านสุขภาพอนามัย ต้องการบริการการดูแลสุขภาพในชุมชนเชิงรุก มีกองทุนสวัสดิการที่ดูแลตั้งแต่การเกิดแก่เจ็บตาย ให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักโภชนาการที่ถูกต้องแก่กลุ่มชาติพันธุ์ และหน่วยงานมีบริการสาธารณสุขเชิงรุก

- ด้านที่อยู่อาศัย ต้องการความมั่นคงในชีวิต มีความมั่นใจในการประกอบอาชีพบนที่ดินทำกินของตนเอง ซึ่งตนเองมีสิทธิ์ครอบครองเป็นเจ้าของที่ดินอย่างถูกกฎหมาย สามารถใช้เป็นหลักทรัพย์เป็นประกันความมั่นคงของครอบครัวได้
- ด้านการทำงานและการมีรายได้ ต้องการการสนับสนุนด้านการประกอบอาชีพในทุกมิติ ทั้งด้านการอบรมความรู้ในการประกอบอาชีพ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การจัดการด้านตลาด นอกจากนี้ การจ้างงานในชุมชนควรเปิดโอกาสให้คนในพื้นที่ได้ทำงาน มีนโยบายเป็นกรณีพิเศษที่ในการรับคนในพื้นที่เข้าทำงาน เพื่อส่งเสริมให้เด็กชาติพันธุ์ที่เรียนจบได้มีงานทำในพื้นที่ชุมชนตนเอง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอีกทางหนึ่ง
- ด้านวัฒนธรรม ต้องการให้มีการหารือร่วมกับชุมชนในการจำแนกและกำหนดพื้นที่หวงห้าม พื้นที่อนุโลมใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ควรสร้างแรงจูงใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นผู้สูงอายุต้องการมีสถานที่สำหรับการถ่ายทอดเกี่ยวกับวัฒนธรรม ภูมิปัญญาด้านต่างๆ ให้แก่ลูกหลาน หรือเป็นพื้นที่เรียนรู้วัฒนธรรม
- ด้านสิทธิทางกฎหมาย ต้องการเข้าถึงสิทธิสถานะทางทะเบียน เพื่อที่จะเข้าถึงสวัสดิการที่รัฐจัดให้ในด้านต่างๆ
- ด้านบริการทางสังคม ต้องการเข้าถึงระบบสาธารณสุขปกคด้านต่างๆ ต้องการระบบไฟฟ้า ระบบน้ำ การมีนโยบายในการจัดการแหล่งน้ำที่ดีของชุมชนชาวบ้านก็จะมีความมั่นใจในการทำมาหากินและมีความมั่นคงในอาชีพมากขึ้น

๖.๓ จากการสังเคราะห์โครงการวิจัยด้านการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน ๔ เรื่อง พบว่า มีแนวทางส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมกลุ่มแก่มูลชาติพันธุ์ ดังนี้

- ด้านการศึกษา ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการส่งเสริมด้านการศึกษาแก่เด็กและสนับสนุนทุนการศึกษาอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งจัดตั้งการศึกษาพิเศษ/หลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนและวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์
- ด้านสุขภาพอนามัย รัฐจำเป็นต้องช่วยเหลือด้านสาธารณสุขเพื่อฟื้นฟูผู้มีปัญหาด้านสุขภาพ รวมถึงส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ด้านโภชนาการที่ถูกต้องให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง เพื่อให้กลุ่มชาติพันธุ์ได้มีคุณภาพชีวิตและมีสุขอนามัยหรือสุขภาพที่ดี
- ด้านที่อยู่อาศัย รัฐมีมาตรการการสร้าง ความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย โดยกระบวนการจัดทำโฉนดชุมชนเพื่อเป็นเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ เพื่อให้ชุมชนสามารถจัดการที่อยู่ของตนเองได้ และมีคณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินเพื่อเป็นการพิสูจน์พื้นที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นการเฉพาะ
- ด้านการทำงานและการมีรายได้ ให้สิทธิกับกลุ่มชาติพันธุ์ในการประกอบอาชีพ มีข้อเสนอผ่อนปรนพิเศษในการประกอบอาชีพประมงที่ใช้อุปกรณ์ดั้งเดิมของกลุ่มชาวเลในการเข้าไปทำมาหากินในพื้นที่อุทยานและเขตอนุรักษ์อื่นๆ

- ด้านวัฒนธรรม/การมีส่งเสริมเครือข่าย รัฐมีมาตรการในการจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมการขับเคลื่อนงานของเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์ ส่งเสริมการมีตัวแทนด้านวัฒนธรรมระดับชาติที่จะทำหน้าที่แทนทุกคนเผ่าในการอนุรักษ์ส่งเสริมหรือพัฒนาวัฒนธรรมประเพณีชนเผ่า จัดตั้งแหล่งเรียนรู้ชุมชนให้เป็นศูนย์รวมเรื่องเล่า เรียนรู้จากเรื่องราวโบราณ มีหน่วยงานรับผิดชอบซึ่งบูรณาการกับชุมชนกำหนดให้มีการจัดทำข้อมูลประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ รวมไปถึงการกำหนดให้มีการขับเคลื่อนพื้นที่คุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์

- ด้านกฎหมาย ส่งเสริมการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นส่วนสำคัญที่จะแสดงให้เห็นกลไกที่จะถูกนำมาใช้กำกับทิศทางเชิงนโยบาย และการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องต่อการส่งเสริม พัฒนาและแก้ไขสภาพปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่ง พ.ร.บ.ดังกล่าว กำหนดหลักการสำคัญไว้ ๓ ประการ ได้แก่ ๑) หลักการ “คุ้มครองสิทธิทางวัฒนธรรม” ๒) หลักการ “ส่งเสริมศักยภาพกลุ่มชาติพันธุ์” และ ๓) หลักการ “สร้างความเสมอภาคบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม”

- ด้านบริการทางสังคม รัฐให้มั่นนโยบายสำรวจเพื่อออกสถานะทางทะเบียน เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิการจัดบริการทางสังคมต่างๆ นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้มีสวัสดิการกองทุนเพื่อสนับสนุนกลุ่มชาติพันธุ์ในมิติต่างๆ โดยมีสร้างความเข้มแข็งให้คณะกรรมการบริหารซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เป็นผู้ขับเคลื่อน

- ด้านการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาอย่างครบวงจรผ่านกระบวนการสร้างการเรียนรู้ของชุมชน ส่งเสริมกระบวนการการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง โดยให้ชุมชนเป็นผู้คิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ วางแผนการพัฒนา และดำเนินการด้วยตนเอง โดยมีหน่วยงานภายนอกทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาสนับสนุน

- ด้านการสร้างเสริมศักยภาพชุมชน รัฐส่งเสริมศักยภาพชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ และเป็นชุมชนเพื่อการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในกลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่าได้ด้วยตนเอง

- ด้านทัศนคติ/ความเชื่อ ควรมีแนวทางการส่งเสริมการปรับทัศนคติของคนในสังคมที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ รวมถึงการสร้างทัศนคติที่เข้าใจมนุษย์อย่างถูกต้องของผู้นำภาคส่วนต่างๆ

- ด้านระบบฐานข้อมูล มีหน่วยงานรับผิดชอบหลักในเรื่องการสำรวจ จัดทำฐานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ของประเทศไทย เพื่อเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มต่างๆ

- มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในระดับนโยบายในการดูแลพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ทุกกลุ่มของประเทศไทย โดยมีงานวิจัยด้านกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล ที่เสนอให้มีการรื้อฟื้น “กองกิจการชาติพันธุ์” เพื่อมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าว รวมถึงการจัดให้มี “ศูนย์พัฒนากลุ่มชาติพันธุ์” ทุกกลุ่ม เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนงานในระดับ

๗. ด้านอาเซียน

๗.๑ การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับกลุ่มเป้าหมายของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

การจัดสวัสดิการของไทยที่มีอยู่ในปัจจุบันเป็นสวัสดิการเชิงนโยบาย สวัสดิการกลุ่มเป้าหมาย และสวัสดิการเฉพาะเรื่อง นอกจากนี้ยังมีการจัดสวัสดิการสังคมโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมเป็นการจัดสวัสดิการสังคมเชิงสถาบันซึ่งรัฐจะเป็นหน่วยงานหลัก ประกอบด้วย ๔ ระบบ คือ ๑) ระบบการช่วยเหลือทางสังคม ๒) ระบบการประกันสังคม ๓) ระบบบริการทางสังคม ๔) ระบบการส่งเสริมสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคม และการจัดสวัสดิการสังคมตามกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ๑) เด็กและเยาวชน แบ่งเป็นการคุ้มครองเด็ก และการส่งเสริมพัฒนาเยาวชน ๒) สตรี มีการจัดสวัสดิการภายในสถาบัน ๓) ผู้สูงอายุ มีการจัดสวัสดิการสังคมตามภารกิจหลัก ตามระเบียบของกรมกิจการผู้สูงอายุ ซึ่งลักษณะการให้บริการแบ่งเป็น ๒ ลักษณะ คือ (๑) การสงเคราะห์ผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ(๒) งานสวัสดิการผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาสในชุมชน ๔) คนพิการ มีศูนย์บริการคนพิการระดับจังหวัดที่ตั้งอยู่ในสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ๕) คนไร้ที่พึ่ง เร่ร่อน ขอดทาน จัดสวัสดิการตามพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. ๒๕๔๔

๗.๒ แนวทาง มาตรการ กลไกของการจัดสวัสดิการสังคมของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

- กลุ่มเด็กและเยาวชน ภาคธุรกิจที่เข้ามาลงทุนในประเทศไทยมีส่วนในการรับผิดชอบ (CSR and social enterprise) ต่องานด้านเด็กและเยาวชน ส่วนภาครัฐต้องกำหนดนโยบายและแผนงานที่จัดความรุนแรงต่อเด็ก จัดสวัสดิการที่เหมาะสมและส่งเสริมให้เข้าถึงบริการแก่กลุ่มเป้าหมาย มีแนวทางหรือมาตรฐานกลางที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละประเทศ ในการให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในประเทศอาเซียน พัฒนาบุคลากรผู้ปฏิบัติงานให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกลไกการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ดังนี้ ๑) ด้านการศึกษา ๒) ด้านกระบวนการยุติธรรม ๓) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรง ๔) ด้านการมีส่วนร่วม ๕) ระบบคุ้มครองเด็กในชุมชน และ ๖) การมีงานทำและรายได้

- กลุ่มสตรี โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนเป็นแกนหลักในการจัดการตนเอง เร่งรัดให้เกิดพระราชบัญญัติสวัสดิการชุมชน-ท้องถิ่น โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ สร้างภาคีเครือข่ายการทำงานด้านการปกป้องชุมชน ให้ความรู้ด้านกฎหมาย สิทธิ ภาษาแก่กลุ่มสตรีในประเทศอาเซียน

- กลุ่มผู้สูงอายุ ภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรผลักดันให้เกิดระบบการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน และการปรับสภาพแวดล้อมให้เป็นแบบ Universal Design เพื่อรองรับผู้สูงอายุที่เป็นคนพิการได้อย่างเหมาะสม

- กลุ่มผู้พิการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมมือกับภาคประชาสังคมในการเตรียมแผนงานในระดับชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการในชุมชน มีมาตรฐานการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการในพื้นที่สาธารณะ ในที่พักอาศัย และพื้นที่ต่างๆ การปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้พิการให้ทันสมัย และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ผู้พิการที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นได้รับสวัสดิการที่เหมาะสม ทั้งถึงและเป็นธรรม

- **กลุ่มคนไร้ที่พึ่ง เร่ร่อน ขอดทาน** ภาครัฐควรประสานและเชื่อมโยงระบบการจัดสวัสดิการระหว่างประเทศให้เป็นรูปธรรม มีมาตรฐานแบบเดียวกัน ควรมีการสร้างจิตสำนึกร่วมระหว่างสถานสงเคราะห์กับชุมชนเพื่อให้เกิดการช่วยเหลือดูแลกลุ่มคนไร้ที่พึ่งและผู้ป่วยจิตเวชอย่างมีส่วนร่วมและมีคุณภาพ รัฐมีหน้าที่สนับสนุนความรู้และงบประมาณบางส่วนให้สามารถดูแลช่วยเหลือกันได้ในชุมชน ให้ภาคเอกชนเข้ามา มีบทบาทในพัฒนาและสนับสนุนงาน

- **กลุ่มแรงงานต่างด้าว** การเสริมสร้างกลไกเพื่อการสื่อสารระหว่างกันชุมชน เพื่อให้สามารถสื่อสารระหว่างกันได้ เสริมสร้างมาตรการพัฒนาระบบสุขอนามัยให้กลุ่มแรงงานต่างด้าว จัดทำฐานข้อมูลกลุ่มคนอาเซียนในชุมชนเพื่อควบคุมและดูแลความปลอดภัยในชุมชน และต่อยอดพัฒนาสวัสดิการแรงงาน การจัดระเบียบด้านที่อยู่อาศัยในชุมชนแบบพื้นที่เฉพาะ (Zoning) สำหรับแรงงานตามแนวทาง Function Area ตามบริบทของพื้นที่

๕.๒ อภิปรายผลการสังเคราะห์

๕.๒.๑ การสังเคราะห์องค์ความรู้ผลงานวิจัย

๕.๒.๑.๑ ด้านผู้สูงอายุ

- ประเด็นบริการทางสังคมและสวัสดิการทางสังคม

๑. รูปแบบการบริการสังคม ๓ รูปแบบ ได้แก่ ๑. รูปแบบการบริการโดยภาคธุรกิจเอกชน ๒. รูปแบบการบริการโดยองค์กรสาธารณกุศล และ ๓. รูปแบบการบริการที่บ้านโดยชุมชน เป็นรูปแบบที่ได้จากการศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุต่อบริการและสวัสดิการทางสังคม และมีการใช้เครื่องมือแบบสอบถามการทำสนทนากลุ่มกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อสรุปรูปแบบการจัดกิจกรรมดังกล่าว และผลงานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งการจัดสวัสดิการตามรูปแบบดังกล่าว ทั้งนี้รูปแบบการบริการสังคม ๓ รูปแบบยังไม่ถูกนำมาขับเคลื่อนให้เกิดเป็นนโยบายสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย

๒. ความต้องการของผู้สูงอายุด้านสวัสดิการสังคมและบริการทางสังคมในประเทศไทย สามารถแบ่งได้เป็น ๓ ด้าน ได้แก่ ๑. ด้านสุขภาพอนามัย ๒. ด้านเศรษฐกิจและรายได้ และ ๓. ด้านนันทนาการ ด้านที่ ๑. ด้านสุขภาพอนามัย ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เจ็บป่วยด้วยโรคประจำตัว โรคข้อเข่าและมีปัญหาเรื่องการทรงตัวทำให้เกิดการหกล้มบ่อยในผู้สูงอายุ ดังนั้นการรักษาพยาบาลจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุดสำหรับผู้สูงอายุ ๒. ด้านเศรษฐกิจและรายได้ สำหรับผู้สูงอายุที่อยู่ในฐานะหัวหน้าครอบครัว ต้องเลี้ยงดูบุตรหลานเพียงลำพัง หรือต้องการแบ่งเบาภาระด้านการเงินของบุตรหลาน ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุต้องการเพิ่มจำนวนเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้มากขึ้น เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจที่สินค้ามีราคาสูงขึ้นแต่รายได้ลดลงทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ได้รับความเดือดร้อน และ ๓. ด้านนันทนาการ ผู้สูงอายุติดสังคมส่วนใหญ่ต้องการสถานที่ส่วนกลางของชุมชนเพื่อพบปะหรือเรื่องต่างๆ และต้องการเข้ากลุ่มทางสังคม เป็นต้น ทั้ง ๓ ประเด็นนี้ได้ถูกดำเนินการโดยการบูรณาการร่วมกันของทุกภาคส่วนแต่ไม่เกิดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน เนื่องจากไม่มีผู้นำในการรักษากลุ่มหรือกิจกรรมทางสังคมนั้นๆ ไว้ หรือด้วยการกิจส่วนตัวของผู้สูงอายุจึงทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่อง

- ประเด็นการอม

การอภิปรายผลการศึกษา

ชื่อนักวิจัย/หน่วยงาน/ชื่องานวิจัย	ผลการศึกษา/การวิจัย
สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑๑ (๒๕๕๙) ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์ส่งเสริมการอมให้แก่วัยผู้ใหญ่ เพื่อเตรียมการเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ	- กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการอมระดับมาก - ทักษะคิดการอมระดับสูง - มีพฤติกรรมการอมในระดับปานกลาง - ปัจจัยทางจิตวิทยามีผลเชิงบวกต่อการอมได้มากที่สุด รองลงมาคือปัจจัยทางเศรษฐกิจ ความรู้เกี่ยวกับการอม และทัศนคติเกี่ยวกับการอม ตามลำดับ - มีความต้องการเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับการอมและอาชีพเพื่อเพิ่มพูนรายได้ - กลยุทธ์ส่งเสริมการอมให้แก่วัยผู้ใหญ่ มี ๓ กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์การส่งเสริมการเพิ่มรายได้และลดรายจ่าย กลยุทธ์การส่งเสริมความรู้สู่การอม และกลยุทธ์การสร้างควมตระหนักรู้ความตระหนักในการอม
สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๗ (๒๕๖๔) รูปแบบที่เหมาะสมในการเตรียมความพร้อมและความเท่าทันทางการเงินที่เหมาะสมสำหรับคนก่อนวัยเกษียณ เพื่อสร้างหลักประกันที่มั่นคงสำหรับการเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ภาคกลางตอนบนและภาคเหนือตอนล่าง	- กลุ่มตัวอย่างมีความพร้อมในการอมจำนวน ๖ ด้าน ซึ่งทัศนคติแต่ละด้านมีระดับความพร้อม ดังนี้ ๑. ด้านสุขภาพร่างกายในระดับความพร้อมมาก ๒. การเตรียมความพร้อมด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมในระดับความพร้อมมาก ๓. การเตรียมความพร้อมด้านสังคมในระดับความพร้อมปานกลาง ๔. การเตรียมความพร้อมทางการเงินในระดับความพร้อมปานกลาง ๕. การเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจ ในระดับความพร้อมปานกลาง ๖. การเตรียมความพร้อมด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมในระดับความพร้อมปานกลาง - ประเพณีหรือลักษณะการอมมีความพร้อมน้อย - การสร้างหลักประกันที่มั่นคงสำหรับการเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ ได้แก่ การจ้างงานผู้สูงอายุ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ สร้างที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ สินเชื่อที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ การบูรณาการระบบบำนาญบำนาญ การเข้าถึงการบริการด้านสาธารณสุข สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในการดำรงชีวิต ภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง - ผู้สูงอายุมีคุณค่าและศักยภาพระดับมาก - รูปแบบการเตรียมความพร้อมทางการเงินที่เหมาะสมสำหรับคนก่อนวัยเกษียณ ครบวงจรตามช่วงอายุ ตั้งแต่ช่วงอายุ ๓๐-๓๙ ปี ช่วงอายุ ๔๐-๔๙ ปี และช่วงอายุ ๕๐-๕๙ ปี ต้องเลือกจากความสนใจ ความชอบ ความถนัดของแต่ละบุคคล

ในประเด็นของเรื่องการแสดงความต้องการเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการออม และอาชีพเพื่อเพิ่มพูนรายได้ นั้น พบว่ากลุ่มตัวอย่างวัยผู้ใหญ่มีความต้องการสนับสนุนด้านการออมในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ๑) ความต้องการสนับสนุนด้านการออมจากภาครัฐ ๒) ความต้องการสนับสนุนด้านการออมจากสถาบันการเงิน ๓) ความต้องการสนับสนุนด้านการออมจากภาครัฐ และภาคเอกชน ๔) ความต้องการสนับสนุนด้านการออมจากสถาบันการศึกษาแนวทางส่งเสริมการออม กลุ่มตัวอย่างวัยผู้ใหญ่ให้ข้อเสนอแนะประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ๑) การให้ความรู้เกี่ยวกับการออมระดับชุมชน ๒) การเพิ่มผลประโยชน์และสร้างแรงจูงใจในการออม ๓) การกำหนดนโยบายให้มีการออมภาคบังคับ ๔) สร้างความเชื่อมั่นใน

สถาบันการเงิน ๕) ปลุกฝังวินัยการออมเด็กและเยาวชน ๖) นโยบายส่งเสริมการออม ๗) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ๘) เพิ่มช่องทางการออม หรือมีช่องทางการออม หรืออำนวยความสะดวกในการออมมากขึ้น เพื่อเข้าถึงแหล่งการออมได้ง่าย และสะดวก ๙) แนวทาง ส่งเสริมการออมอื่น ๆ

ส่วนรูปแบบการออมเงินเพื่อวัยเกษียณนั้น จากผลการศึกษา พบว่าผู้สูงอายุในพื้นที่ภาคกลางตอนบน และภาคเหนือตอนล่าง เน้นการสร้างหลักประกันที่มั่นคงสำหรับการเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีเสาหลักที่ ๑ (First pillar) ระบบประกันรายได้ขั้นพื้นฐานที่ภาครัฐจัดให้ ของวิน พรหมแพทย์, ๒๕๕๘, อ้างถึงใน สสว.๗, ๒๕๖๔ ที่ได้กล่าวถึงเรื่อง ระบบการออมเพื่อการเกษียณหรือการเข้าสู่วัยสูงอายุ ตามแนวทางของ ธนาคารโลก (World Bank) ได้แก่ การจ้างงานผู้สูงอายุ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ การสร้างที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ สินเชื่อที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ การบูรณาการระบบบำนาญบำนาญ การเข้าถึงการบริการด้านสาธารณสุข สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในการดำรงชีวิต ทั้งนี้ผู้สูงอายุมีคุณค่าและศักยภาพ ภาพรวมในระดับที่มาก สามารถนำแนวคิดทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงที่ประกอบไปด้วย ความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดี นำมาผนวกกับทฤษฎีการนำตนเองในด้านการออม ซึ่งประกอบไปด้วย ๑) การประเมินวัตถุประสงค์ในการออม ผู้ที่อยู่ในวัยก่อนเกษียณต้องประเมินวัตถุประสงค์ของตนเอง ๒) ประเมินทักษะและความรู้ในการออมของตนเอง ๓) การวางแผนในการออม ๔) การติดตามประเมินความก้าวหน้าในการออม ๕) ปรับปรุงยุทธศาสตร์ในการออม ทั้งนี้มีอีกรูปแบบหนึ่งสำหรับการเตรียมความพร้อมทางการเงินที่เหมาะสมสำหรับคนก่อนวัยเกษียณ คือแบบครบวงจรตามช่วงอายุ ตั้งแต่ช่วงอายุ ๓๐-๓๙ ปี ช่วงอายุ ๔๐-๔๙ ปี และช่วงอายุ ๕๐-๕๙ ปีต้องเลือกจากความสนใจ ความชอบ ความถนัดของแต่ละบุคคล ในด้านกลยุทธ์ส่งเสริมการออมให้แก่ผู้ใหญ่ว่า งานวิจัยทั้งสองมีความคล้ายคลึงกันคือ มี ๓ กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์การส่งเสริมการเพิ่มรายได้และลดรายจ่าย กลยุทธ์การส่งเสริมความรู้สู่การออม และกลยุทธ์การสร้างความตระหนักความตระหนักในการออม (สสว.๑-๑๒, ๒๕๕๙) ซึ่งหน่วยงานต่างๆควรส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดกลยุทธ์ส่งเสริมการออมแก่ผู้ใหญ่มากขึ้นเพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงในชีวิตต่อไป

- ประเด็นคุณภาพชีวิต

การอภิปรายผลการศึกษา

ชื่อนักวิจัย/หน่วยงาน/ชื่องานวิจัย	ผลการศึกษา/การวิจัย
สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๕ (๒๕๖๔) กระบวนการสร้างคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางสู่การยกระดับชุมชน อย่างบูรณาการ ในยุค ๔.๐	- ผู้สูงอายุมีการเห็นคุณค่าในตนเองในระดับที่สูง - การเห็นคุณค่าในตนเองรายด้านพบว่า ๑. คุณค่าในตนเองด้านความสามารถ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพดูแลตัวเองได้ ๒. ด้านความสำคัญ อยู่ในระดับที่สูง เห็นถึงการรับรู้ว่าคุณค่าตนเองมีความสำคัญ ๓. ความมีอิสระ อยู่ในระดับที่สูง มีอิสระในการตัดสินใจ ๔. ความดีอยู่ในระดับที่สูง ดำเนินชีวิตตามหลักธรรม ช่วยเหลือคนในครอบครัวและสังคม - การนำศักยภาพที่มีของผู้สูงอายุมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม จะนำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพต่อไป
สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๖ (๒๕๖๔) การส่งเสริมการใช้นวัตกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไทย	- มีการใช้นวัตกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คือมีการนำนวัตกรรมเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ ได้แก่ ๑. ด้านสังคมผู้สูงอายุ สามารถนำนวัตกรรมเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้พัฒนากลุ่มอาชีพ ๒. ด้านสิ่งแวดล้อม ผู้สูงอายุสามารถนำนวัตกรรมเศรษฐกิจพอเพียงมาส่งเสริมความรู้ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุและด้านเศรษฐกิจ ๓. ด้านเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุสามารถนำนวัตกรรมเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาอาชีพของตนเองและครอบครัว
สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑๑ (๒๕๖๔) การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของคนทุกช่วงวัยในครอบครัวและชุมชน	- คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั้งจากการประเมินโดยตัวของผู้สูงอายุและการประเมินโดยสมาชิกช่วงวัยอื่นในครอบครัวเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน โดยในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งในกลุ่มผู้สูงอายุและในกลุ่มของสมาชิกในครอบครัว - พิจารณาองค์ประกอบรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับปานกลางไม่ว่าจะเป็น ๑. องค์ประกอบทางด้านร่างกาย ๒. องค์ประกอบด้านจิตใจ ๓. องค์ประกอบด้านสัมพันธภาพทางสังคม ๔. องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม

โดยรวมแล้วการศึกษาคุณภาพชีวิตจากงานวิจัยของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ทั้ง ๓ แห่ง เป็นการศึกษาด้านคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุกลุ่มจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ มีคุณภาพชีวิตในระดับปานกลางจนถึงมาก และมีความแตกต่างกันในเรื่องรูปแบบของการพัฒนาคุณภาพชีวิต

โดยกลุ่มผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีคุณภาพชีวิตด้านที่มีคะแนนสูงสุด คือ ด้านสิ่งแวดล้อม (สสว.๖, ๒๕๖๔) ซึ่งใช้รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้นวัตกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านต่างๆ โดยเน้นและประยุกต์ใช้กับการพัฒนากลุ่มอาชีพมากที่สุด สอดคล้องกับ เยาวเรศ แดงจวง (๒๕๕๓). ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอำเภอลับแลจังหวัดอุตรดิตถ์ ที่พบว่า ด้านสภาพแวดล้อมเป็นด้านที่มีระดับคะแนนมากที่สุดเช่นกันแต่แตกต่างในเรื่องของรูปแบบที่งานวิจัยนี้ ใช้รูปแบบกระบวนการของการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ในกลุ่มของผู้สูงอายุภาคใต้ในงานวิจัยของสสว. ๑๑ นั้นเน้นการประเมินคุณภาพชีวิตจากทั้งตัวผู้สูงอายุและสมาชิกช่วงวัยอื่นในครอบครัว โดยกลุ่มผู้สูงอายุในงานวิจัยเรื่องนี้มีคุณภาพชีวิต แยกรายด้านที่มีคะแนนสูงสุดคือ องค์ประกอบทางด้านจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อรนิษฐ์ แสงทองสุข. (๒๕๖๓). ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย กรณีศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ปทุมธานี และนนทบุรี. คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีปทุม. ก็พบว่าด้านสภาพอารมณ์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งบ่งบอกถึงการรับรู้สภาพภาวะทางจิตใจและอารมณ์ที่ดีของผู้สูงอายุ โดยงานวิจัย ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๕ (๒๕๖๔) ก็ได้ศึกษาเกี่ยวกับระดับการเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งเป็นเรื่องของสภาพจิตใจ และพบว่าผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางมีการเห็นคุณค่าในตนเอง ในระดับที่สูงเช่นกัน

ทั้งนี้พบว่ามีการใช้รูปแบบที่นำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตจะเน้นการมีส่วนร่วม จากครอบครัว ชุมชน ไม่ว่าจะเป็นมิติด้านต่างๆ เช่น ด้านสุขภาพ มีการช่วยเหลือดูแลด้านสุขภาพ จากครอบครัว ชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อมในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้มีสภาพเหมาะสม ด้านการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะความรู้ในการดูแลสุขภาพตนเองและทักษะการทำงาน ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ทางสังคมโดยบทบาทของชมรม/โรงเรียนผู้สูงอายุผ่านการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น การใช้รูปแบบ การมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้น พบว่าสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนา คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบทภาคเหนือโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบการพัฒนา คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบทภาคเหนือ ที่เน้นการมีส่วนร่วมของโดยองค์กรท้องถิ่นหรือชุมชน (ศิริมาศ โกศลย์พิพัฒน์, ๒๕๖๑) แต่มีงานวิจัยเรื่องนี้มีความแตกต่างกันในเรื่องการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุโดยตรง มากกว่างานวิจัยของสสว.๑๑

การศึกษาคุณภาพชีวิตและรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสสว.๖ และ ๑๑ เป็นกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่ของตนเอง จึงมีการนำรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพียงรูปแบบเดียวซึ่งผู้วิจัย อาจจะพิจารณาว่าเหมาะสมแล้ว จึงไม่มีการเปรียบเทียบผลการศึกษาหรือการจัดรูปแบบการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตในแบบอื่นๆ ให้มีความหลากหลายเพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะความต้องการของกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่ ที่มีความแตกต่างกันในเรื่องของปัจจัยส่วนบุคคลจึงอาจจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลกระทบต่อความต้องการ ของผู้สูงอายุต่อรูปแบบในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและระดับคุณภาพชีวิตในพื้นที่นั้นๆ สอดคล้องงานวิจัยของ กิตติวงศ์ สาสวด. (๒๕๖๐) ที่กล่าวไว้ว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ คือปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ รายได้ สถานภาพ โรคประจำตัว เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานะในครอบครัวกับระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีความสอดคล้องกัน

- ประเด็นการส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุเพื่อสร้างอาชีพและรายได้

การส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุเพื่อสร้างอาชีพและรายได้ มีความจำเป็นต่อผู้สูงอายุเนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะประกอบอาชีพและสร้างรายได้ด้วยตนเอง และเห็นคุณค่าในตนเอง และผู้สูงอายุมีความต้องการที่จะมีรายได้เพื่อการเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว และต้องการใช้ศักยภาพของตนเองที่มีอยู่ในการประกอบอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับ เมธารัตน์ จันตะนี (๒๕๕๗) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความต้องการพัฒนาอาชีพของผู้สูงอายุในตำบลสามัคคี อำเภอยุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุมีระดับความต้องการในการพัฒนาอาชีพ ที่แตกต่างกัน โดยมีความต้องการในการพัฒนาอาชีพด้านเกษตรกรรม และการรับจ้างทั่วไปเป็นหลัก และรองลงมาคือ การประกอบอาชีพด้านการหัตถกรรม และการค้าขาย

รูปแบบการส่งเสริมอาชีพของผู้สูงอายุ

รูปแบบการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุมีงานทำมีรายได้ พบ ใน ๔ รูปแบบ คือ ๑. การพัฒนาการตลาด ๒. การอบรมอาชีพ ๓. การสนับสนุนเงินทุนประกอบอาชีพ และ ๔. การพัฒนารูปแบบของสินค้าและบรรจุภัณฑ์ โดยรูปแบบการส่งเสริมอาชีพดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าผู้สูงอายุ และตรงตามความต้องการในการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุ และเป็นการพัฒนายกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอีกทางหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับ กุศล สุนทรธาดา. ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “แนวทางการสร้างโอกาสในการทำงานของผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบท” ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการทำงานของผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบทส่วนมาก เป็นการทำงานนอกระบบ และเป็นการทำงานที่เป็นกิจกรรมของตนเองหรือครอบครัว ได้แก่ งานในภาคเกษตร โดยทำเพื่อยังชีพหรือขาย ซึ่งเป็นอาชีพเดิมตั้งแต่วัยในวัยแรงงานและจนถึงปัจจุบัน จะยุติการทำงานก็ต่อเมื่อสุขภาพร่างกายไม่แข็งแรง

ผลการสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านการส่งเสริมการทำงานเพื่อสร้างอาชีพและรายได้ของผู้สูงอายุ

องค์ความรู้ที่สนับสนุนการทำงานและสร้างอาชีพ รายได้แก่ผู้สูงอายุ ที่สำคัญ ได้แก่ องค์ความรู้ด้านวิชาการ เช่นการอบรมเสริมสร้างอาชีพแก่ผู้สูงอายุ การฝึกทักษะด้านอาชีพ การให้ความรู้ในด้านการเงินเช่นการบริหารจัดการการลงทุนแก่ผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับ พชรินทร์ กิรติวินิจกุล, นิตยา ทวีชีพ และวรภัทร จิตุชัย. (๒๕๕๖) ได้ศึกษาวิจัย “การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการพัฒนาอาชีพเพื่อสร้างรายได้สำหรับผู้สูงอายุในเทศบาลตำบลห้วยทะเล อำเภอมะนัง จังหวัด นครราชสีมา” ผลการศึกษาพบว่า ความต้องการของผู้สูงอายุต่อการพัฒนาอาชีพเพื่อสร้างรายได้ มีความสนใจที่จะเข้าร่วมฝึกอบรมอาชีพเพื่อต้องการพัฒนาตนเองให้เกิดความรู้และทักษะในอาชีพมากขึ้น เพื่อสามารถนำไปใช้เสริมสร้างรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุต้องการพัฒนาอาชีพ เช่น ทำลูกประคบสมุนไพร ทำดอกไม้จันทน์ และ ดอกไม้ประดิษฐ์ตามลำดับ โดยต้องการให้มีการสนับสนุนในด้านการจัดการวัตถุดิบ การจัดการตลาดและเงินทุน เป็นต้น

ทั้งนี้ จากการสังเคราะห์ผลการวิจัยดังกล่าว พบว่า ผู้สูงอายุที่พึ่งตนเองได้ มีความคิดเห็นว่าตนเองไม่ได้เป็นภาระต่อสังคมแต่อย่างใด และยังไม่มีความพร้อมที่จะยอมรับว่าตัวเองเป็นผู้ที่ต้องพึ่งพาสังคมและผู้สูงอายุเองยังมีความพร้อมในการพัฒนาศักยภาพตนเองในทุกๆด้าน

- ประเด็นการบริการจัดการของภาคีเครือข่ายด้านผู้สูงอายุในชุมชน

๑. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นฐาน

โรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นกิจกรรมรูปแบบหนึ่งทางการศึกษาที่ต้องการให้ผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต เกิดความตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญและพลังของตนเอง บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และภาคีเครือข่ายโดยประโยชน์ที่ผู้สูงอายุได้รับจากโรงเรียนผู้สูงอายุ มีหลายๆ ด้าน อาทิ ด้านสุขภาพร่างกาย ทำให้มีสุขภาพแข็งแรง กระฉับกระเฉง ลดความเสี่ยงจากการเจ็บป่วยลดระยะเวลาการพึ่งพาผู้อื่น ด้านจิตใจ ช่วยให้คลายเหงา สดชื่น รู้สึกภาคภูมิใจ และตระหนักในคุณค่า มีมุมมองเชิงบวกต่อตนเอง ด้านสังคม มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนวัยเดียวกันและคนต่างวัย ได้รับการยอมรับในฐานะสมาชิกของกลุ่ม ด้านจิตปัญญา รู้เท่าทันและเข้าใจสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้น สามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมตามวัย ด้านเศรษฐกิจเรียนรู้ทักษะทางด้านอาชีพ สามารถนำไปประกอบอาชีพสร้างงาน สร้างรายได้ ช่วยเหลือตนเองต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับศาสตราจารย์ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ (๒๕๖๐) ที่ศึกษาการถอดบทเรียนตัวอย่างที่ดีของโรงเรียนและชมรมผู้สูงอายุที่มีกิจกรรมถ่ายทอดความรู้พบว่า โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นลักษณะกิจกรรมที่สถาบัน หน่วยงานหรือชุมชน จัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุผ่านการถ่ายทอดความรู้อย่างเป็นระบบที่ผู้สูงอายุเรียนรู้อย่างสนุกสนาน รื่นเริง นักเรียนสูงอายุที่ผ่านจากโรงเรียนเกิดทักษะด้านการดูแลตนเอง ควบคุมตนเอง และ การพึ่งตนเองได้ในระดับมาก นอกนั้นเป็นทักษะในการพัฒนาความสามารถทางกาย จิต สังคม ปัญญา และเศรษฐกิจ การจัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุ สุขภาพกายและใจที่ดี

การก่อตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุในพื้นที่ จะมีสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เป็นกลไกระดับจังหวัด จากนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประชุมกับผู้นำชุมชนให้ความรู้ในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ มีการประชุมคัดเลือกและแต่งตั้งคณะกรรมการภายในโรงเรียนผู้สูงอายุ มีการกำหนดหลักสูตรและเมื่อจบหลักสูตรมีการมอบใบประกาศนียบัตร ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติและจากที่มีผู้บริจาค สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ ของกรมกิจการผู้สูงอายุ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, ๒๕๖๐) ที่กำหนดให้พื้นที่มีการจัดประชุมประชาคมเพื่อสร้างความเข้าใจ คัดเลือก และแต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ มีการจัดทำแผนขั้นตอนในการดำเนินงานจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ขับเคลื่อนการดำเนินงาน และการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน โดยการขับเคลื่อนการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพ ควรมีที่ปรึกษาโรงเรียนผู้สูงอายุ ครูใหญ่ หรือประธาน หรือผู้อำนวยการโรงเรียนผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่เป็นแกนนำที่เป็นผู้ริเริ่มงานของโรงเรียนผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่ที่ได้รับการยอมรับและศรัทธาจากกลุ่มผู้สูงอายุด้วยกัน เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการประสานงานและรังสรรค์กิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน มีคณะกรรมการและแกนนำร่วมขับเคลื่อน กำหนดจำนวนคณะกรรมการหรือแกนนำร่วมขับเคลื่อนขึ้นอยู่กับการแบ่งหน้าที่ หรือแบ่งงานภายในโรงเรียนผู้สูงอายุ และมีทีมวิทยากรจิตอาสา ทำให้กิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เช่น วิทยากรจากสมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุด้วยกัน ข้าราชการบำนาญ พระสงฆ์ รวมถึงการขอความอนุเคราะห์วิทยากรจิตอาสาจากหน่วยงาน องค์กรต่างๆ ทั้งในลักษณะเครือข่ายทางสังคม และ

ในส่วนของงบประมาณ โรงเรียนผู้สูงอายุให้เป็นไปอย่างมั่นคงจำเป็นต้องเรียนรู้วิธีการหางบประมาณ เพื่อดำเนินงานด้วยตนเอง วิธีการหางบประมาณเข้ากองทุนของกลุ่ม การเขียนโครงการเพื่อเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงาน แหล่งทุนต่างๆ

๒. แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในชุมชนโดยความร่วมมือของภาคีเครือข่าย

การพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น เพราะการพัฒนา ศักยภาพผู้สูงอายุ เป็นการพัฒนาให้ผู้สูงอายุมีความสมบูรณ์ทั้งกายและใจ มีการตระหนักถึงคุณค่าในตนเอง และการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุที่จะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีควรเริ่มต้นจากครอบครัว ชุมชน มีการช่วยเหลือกันตามความเหมาะสมและตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดการดำรงชีวิตที่ดี มีความสุข มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ เป็นการใช้ศักยภาพส่วนบุคคลอย่างสร้างสรรค์พัฒนาตนเอง ให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขการพัฒนา ศักยภาพผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี ควรเริ่มต้นจากครอบครัว ชุมชนมีการช่วยเหลือกันตามความเหมาะสม ลดการเกิดการทอดทิ้งผู้สูงอายุ ไว้เพียงลำพัง และการทำงานร่วมกันของผู้สูงอายุเป็นการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ ซึ่งส่งผลต่อ การดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและสังคมได้ดี สามารถแก้ปัญหาที่เผชิญ อยู่ได้อย่างเหมาะสม และควรมีการเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายทางสังคมเข้าด้วยกัน จะทำให้การขับเคลื่อนงาน ด้านผู้สูงอายุมีศักยภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุที่ต้องการการพัฒนาศักยภาพหลาย หลายมิติ ดังผลการศึกษาวิจัยของวิภาณันท์ ม่วงสกุล (๒๕๕๘) พบว่า ความต้องการของผู้สูงอายุ ในด้านการรับบริการสาธารณะ ได้แก่ การรับบริการด้านสุขภาพการรับบริการ สาธารณะต่างๆ การเปิดโอกาส ในการเรียนรู้และการได้รับข้อมูล ข่าวสาร ตลอดจนต้องการให้ชุมชนท้องถิ่นได้เข้ามาช่วยเหลือในเรื่อง ความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น รวมถึงการจัดกิจกรรมชุมชนเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมและการเยี่ยมเยียน ผู้สูงอายุที่บ้าน รวมถึงต้องการให้ครอบครัว บุตร หลาน มาเยี่ยมเยียนและให้การดูแลในยามเจ็บป่วย จึงเป็นสิ่งจำเป็นควรมุ่งพัฒนาเพื่อให้ผู้สูงอายุได้พึ่งพาตนเองได้มีศักยภาพในตนเอง และทำตน ให้เป็นประโยชน์ ต่อสังคม ส่งเสริมการสร้างคุณค่าให้กับตนเอง

การจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ ควรจัด ตามความต้องการของผู้สูงอายุ และครอบคลุมในทุกด้าน ทั้งสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การส่งเสริมสุขภาพแบบองค์รวมของผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาทุกด้าน ไปพร้อมๆ กัน ทำให้ผู้สูงอายุมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทั้งของตนเอง และการเปลี่ยนแปลง ของสิ่งแวดล้อมที่อยู่ล้อมรอบตัว จะเห็นได้ว่าปัจจุบันได้มีเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ครอบคลุมทุกมิติมากขึ้น หรือแม้จะเน้นมิติด้านสุขภาพ แต่ก็เป็นระบบดูแลสุขภาพแบบองค์รวม ซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยของ ปริญญา จันทิมา (๒๕๕๔) ที่พบว่า ผู้สูงอายุได้ใช้เครือข่ายผู้สูงอายุเป็นช่องทางหนึ่ง ในการสื่อสารที่ได้ผลดีต่อการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ เครือข่ายผู้สูงอายุมีกิจกรรมทางสุขภาพร่วมกัน คนในชุมชนและหน่วยงานต่างๆ เห็นความสำคัญ ให้การสนับสนุน ส่งเสริม เป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง มีกิจกรรม ต่อเนื่อง สอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมท้องถิ่น และพบว่ามีผลกระทบในทางบวกต่อสุขภาพของผู้สูงอายุ

และพบว่าเครือข่ายเป็นหัวใจของการพัฒนาการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ ช่วยให้ผู้สูงอายุมีมุมมองสุขภาพแบบใหม่ ไม่มองเฉพาะการเจ็บป่วยการพาไปศึกษาดูงานพื้นที่อื่นๆ

ปัจจุบันพบว่า ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ คือ ขาดความต่อเนื่องของงบประมาณสนับสนุน สอดคล้องกับผลการศึกษารัฐชัย สงประสพ (๒๕๔๖, น.๑๐๔) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคการจัดบริการสวัสดิการสังคมของเทศบาลนครด้านงบประมาณอยู่ในระดับมาก และจะปฏิเสธไม่ได้ว่าปัญหงบประมาณส่วนหนึ่งเกิดจากนโยบายของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง ที่ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับประเด็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ดังจะเห็นได้จากผลการศึกษาของ ระพีพรรณ คำหอมและคณะ (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, ๒๕๕๕, น.๑-๔) ได้เสนอสถานการณ์ปัญหา การดูแลผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนับตั้งแต่มีการถ่ายโอนภารกิจการดูแลผู้สูงอายุให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปี ๒๕๔๗-๒๕๕๕ พบว่า นโยบายของผู้บริหารท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังเป็นการทำงาน โครงสร้างพื้นฐาน นโยบายของผู้บริหารท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังคงให้ความสำคัญกับงานก่อสร้าง โครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนหนทาง อาคารสถานที่ ไฟฟ้า น้ำประปา ภารกิจด้านสังคมถือเป็นภารกิจที่ผู้บริหารท้องถิ่น จะดำเนินการเมื่อมีงบประมาณเหลือเท่านั้น นอกจากนี้ยังประสบปัญหาการขาดแคลนเจ้าหน้าที่ขับเคลื่อนงาน และแผนงานขาดความชัดเจน ระบบข้อมูลข่าวสารการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของผู้สูงอายุ ยังไม่ครอบคลุม ตัวบุคคลของผู้สูงอายุเองยังมีทัศนคติที่แตกต่าง ทำให้ไม่ออกมาร่วมกิจกรรมหรือการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ และบางรายมีภาระในการเลี้ยงดูบุตรหลาน รวมทั้งมีปัญหาด้านค่าใช้จ่าย จึงไม่สามารถ เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มาศวรี สังขเรียง (๒๕๕๒) ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ เป็นผู้สูงอายุที่มีการดำรงชีวิตเช่นเดียวกับผู้สูงอายุทั่วไป แต่ประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจต้องประกอบอาชีพ เพื่อหารายได้ รวมทั้งมีภาระต่างๆที่ต้องรับผิดชอบ ความสัมพันธ์ระหว่างญาติเริ่มห่างกันออกไป สำหรับความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านและการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการพูดคุย และทำกิจกรรมกับเพื่อนบ้านน้อย หากเป็นเพื่อนบ้านไกลๆ มักไม่ได้ไปมาหาสู่กัน และจะไปเฉพาะงานสำคัญของญาติพี่น้องและรับกลับสวนงานสังสรรค์แทบไม่ได้ไปเลยด้วยเหตุผลข้างต้นนี้ จึงอาจทำให้ผู้สูงอายุมีจิตใจ เศร้า เหงารู้สึกว่าตนเองเป็นภาระแก่สังคม ประกอบกับปัญหาด้านสุขภาพ ดังนั้นภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในปัจจุบัน แม้จะมีนโยบายต่างๆเป็นไปในทิศทางที่ดี ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุมากขึ้น แต่ควรมีความชัดเจน ประเมินผลออกมาในเชิงรูปธรรมได้ กอปรกับปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงของสังคมค่อนข้างมาก สวัสดิการที่จัดให้แก่ผู้สูงอายุบางอย่างควรพิจารณาเพิ่มเติม ควรมีการสนับสนุนเรื่องค่าใช้จ่าย มีสร้างอาชีพที่มั่นคง ส่งเสริมอาชีพในผู้สูงอายุ เพื่อให้มีรายได้ เพิ่มขึ้นเพียงพอต่อค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น และควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อส่งเสริมอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุ เพิ่มงบประมาณในการขับเคลื่อนงานให้มากขึ้นและเหมาะสมกับกิจกรรม ส่งเสริมอาชีพ เพื่อนำไปประกอบอาชีพ อย่างแท้จริงครบวงจร

๓. แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายดูแลผู้สูงอายุ ในชุมชนเพื่อการยกระดับการรับมือสถานการณ์ภัยพิบัติ

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายดูแลผู้สูงอายุ
ในชุมชนในการรับมือสถานการณ์ทางภัยพิบัติในชุมชน โดยต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของทุกภาค
ส่วน ตั้งแต่ (๑) การมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของภาคีเครือข่ายดูแลผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อการรับมือ
สถานการณ์ภัยพิบัติจะเกิดขึ้นร่วมกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิบัติการ (๒) การมีส่วนร่วม
ในการวางแผนปฏิบัติการ สำหรับการมีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิบัติการนั้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
ในแต่ละพื้นที่จะเป็นผู้ดำเนินการหลัก ในการจัดทำแผนโดยผ่านกระบวนการบริหารจัดการตามหลัก ๔M's
ตามวิธี วิจัยนิภาวรรณ, ๒๕๕๐ ที่ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึง เทคนิคและวิธีการต่างๆ ที่ใช้
ในการ ดำเนินงานในองค์กรเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายที่ตั้งไว้ การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยการ
ใช้กระบวนการอย่างมีระเบียบ โดยอาศัยปัจจัยทรัพยากรทางการบริหาร คือ บุคคล งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์
และการบริหารจัดการ (๓) การมีส่วนร่วมในการนำแผนไปปฏิบัติการ และ (๔) การมีส่วนร่วมในการทบทวน
ประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับนิเวศน์ วงศ์สุวรรณ (๒๕๖๐) สรุปได้ว่า ลักษณะของการบริหารแบบมีส่วนร่วม
เป็นกระบวนการบริหารแบบประชาธิปไตยที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคคลผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในกิจกรรม
ต่างๆ ขององค์กร โดยรูปแบบการบริหาร ได้แก่ การปรึกษาหารือ ระบบข้อเสนอแนะ และระบบส่งเสริม
ให้บุคคลผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจการ ซึ่งเป็นลักษณะเน้นการกระจายอำนาจให้สมาชิกทุกคน
ในองค์กรได้มีส่วนร่วมในการกำหนดภารกิจในการปฏิบัติงาน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา ซึ่งจะต้องมีข้อมูล
สารสนเทศ ที่สนับสนุนในการตัดสินใจ มีความรู้ความเข้าใจ และมีการให้รางวัลเพื่อสร้างแรงจูงใจ เป็นการ
ให้ความสำคัญกับสมาชิกในการได้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติการ ร่วมในผลประโยชน์ ร่วมในการ
ประเมินผล และแก้ปัญหาร่วมกัน เพื่อสร้างความสำเร็จให้แก่องค์กรซึ่งแนวทางการพัฒนาการบริหาร
แบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายดูแลผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อการยกระดับการรับมือสถานการณ์ภัยพิบัติ
นอกจากความเข้มแข็งและความสามัคคีของผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ในพื้นที่เหล่านั้นที่ให้ความสำคัญ
ต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายดูแลผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อการยกระดับการรับมือสถานการณ์
ภัยพิบัติเป็นสำคัญ ในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งทั่ว จำเป็นต้องประสานความร่วมมือกับ
หน่วยงานภาคีเครือข่าย ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหา
ในรูปแบบของการบูรณาการร่วมกันอย่างมีส่วนร่วม สอดคล้องกับผลงานวิจัยของฉันทนา พานทอง (๒๕๕๕)
ที่ให้ข้อเสนอแนะงานวิจัยว่า การจัดการเครือข่ายผู้สูงอายุและเครือข่ายผู้พิการ รัฐบาลควรให้การสนับสนุน
และสร้างกลไกการสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการร่วมกันกับเครือข่าย

๔. กลยุทธ์การสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้สูงอายุ ของกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์

การจัดทำกลยุทธ์ในการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้สูงอายุต้องอาศัยปัจจัย
เกื้อหนุนหลายประการ ซึ่งกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ยังไม่ได้มีการลงไปปฏิบัติงาน
ร่วมกับภาคีภายนอกกระทรวงอย่างจริงจัง เพราะมีข้อจำกัดในเรื่องของหน่วยงานระดับพื้นที่ การทำงาน

กับภาคีเครือข่ายย่อมเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะทำให้งานของกระทรวงฯ สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายผู้สูงอายุได้อย่างทั่วถึงมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การเชื่อมโยงภายในเครือข่ายเหมาะสมเอื้อให้เกิดความเคลื่อนไหวของกิจกรรมและความเข้มข้น โครงการหรือกิจกรรมมีลักษณะกระจายอำนาจจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ในที่สุด การดำเนินงานเครือข่ายด้านผู้สูงอายุ สามารถนำเสนอแนวทางการทำงานและกลยุทธ์การสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้สูงอายุ ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ด้านผู้สูงอายุ ๓ ประเด็น คือ

๑. การบริหารจัดการเครือข่ายด้านผู้สูงอายุ โดยมีมาตรการในการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายในด้านต่าง ๆ การมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย เป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็ง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิถีรัตน์ ราศิริ (๒๕๖๑) พบว่า การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ จะต้องอาศัยการทำงานแบบมีส่วนร่วมในหลายๆ ภาคส่วน หลายๆ ขั้นตอน การมีส่วนร่วมผนึกกำลัง และขยายภาคีหุ้นส่วนเพื่อสุขภาพ โดยมีการพัฒนาด้านสังคมระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในทุกระดับของสังคม ภาคีเครือข่ายที่มีอยู่แล้วควรได้รับการพัฒนาให้เข้มแข็งเพิ่มขึ้น และควรแสวงหาโอกาสเสริมสร้างภาคีหุ้นส่วนใหม่ ๆ เข้ามาร่วมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น

๒. การส่งเสริมและพัฒนาผู้นำองค์กรเครือข่ายด้านผู้สูงอายุให้มีศักยภาพในการทำงานและมีพลัง ในการดึงภาคีเครือข่ายเข้ามาทำงานร่วมกันโดยการมีส่วนร่วมจากผู้สูงอายุ โดยมีมาตรการในการคัดสรรผู้นำองค์กร การพัฒนาศักยภาพของผู้นำ มีกลุ่มแกนนำที่พิจารณาตนเพื่อเครือข่าย มาทำหน้าที่ประสานงานจัดการทำเพื่อสมาชิกทุกคนในองค์กรต้องดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายให้บังเกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อัจฉรา พุฒิมา (๒๕๕๕) พบว่า มีองค์ประกอบหลักของเครือข่ายการจัดการเครือข่ายและปฏิสัมพันธ์ ผ่านองค์ประกอบ ๗ ประการ ได้แก่ (๑) ผู้จัดการเครือข่ายหลัก คือเทศบาล ผู้นำทางการเมืองท้องถิ่น และผู้นำชุมชน (๒) เน้นการทำงานร่วมกันกับเครือข่ายและ (๓) เพื่อให้เกิดความคล่องตัว (๔) ความรับผิดชอบของหน่วยงานในเครือข่ายมากกว่าหนึ่งหน้าที่ (๕) ปัจจัยส่งเสริมความเข้มแข็งที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ได้แก่ การเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับบริหารของเทศบาล (๖) การได้รับการสนับสนุนจากชุมชนและความเข้มแข็งของชุมชนซึ่งทำให้ (๗) รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายแตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่

๓. การจัดทำยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายด้านผู้สูงอายุ โดยมีมาตรการในการทำงานร่วมกันเพื่อวางแผนและปฏิบัติงานร่วมกันในหลายๆด้านระหว่างกระทรวงและภาคีเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ รศ.ดร.อาชัญญา รัตนอุบล. (๒๕๖๒) พบว่า การจัดทำนโยบาย กลไก และมาตรการในการดำเนินงานส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุของภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม มุ่งเน้นด้านสุขภาพ ด้านการมีส่วนร่วม และด้านความมั่นคงหรือการมีหลักประกันของชีวิต มีการจัดทำมาตรการและออกแบบกลไกเพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการดำเนินงานส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรม ทุกรูปแบบเน้นการส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเอง

๕.๒.๑.๒ ด้านสตรีและครอบครัว

๕.๒.๑.๒.๑ ประเด็นบทบาทสตรี

จากการศึกษาผลงานวิจัยกลุ่มสตรี ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุน
วิชาการ ๑ - ๑๑ ปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔ จึงนำมาสังเคราะห์ให้ได้องค์ความรู้จากผลงานวิจัย ดังนี้

- บทบาทสตรีในสังคมชุมชน
- การร่วมกลุ่มของกลุ่มสตรี
- การพัฒนาศักยภาพสตรี

๕.๒.๑.๒.๑ ประเด็นครอบครัวเข้มแข็ง

จากการทบทวนข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสตรีและครอบครัว
ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ในช่วงปี ๖ ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔) พบ
องค์ความรู้ที่สำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแนวทางการป้องกันและช่วยเหลือเกี่ยวกับสตรี
และครอบครัว โดยแบ่งเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

๑) ผลการศึกษาดังกล่าวที่ผ่านมาเป็นเพียงการนำเสนอแนวทางการ
ป้องกันและแก้ไขปัญหาจากการถอดบทเรียนของผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ซึ่งหากจะพิจารณาแล้ว
การดำเนินการแก้ปัญหา ทั้งด้านเชิงนโยบาย เชิงบริหาร การปฏิบัติงาน และเชิงบูรณาการ โดยการที่จะแก้ไข
ปัญหาได้นั้นจำเป็นที่จะต้องมีการตระหนักว่าเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องได้รับแก้ไข โดยต้องมีความร่วมมือกัน
อย่างจริงจังจากทุกภาคส่วน

๒) การพัฒนาแนวทางการปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือกลุ่มครอบครัว สามารถ
นำข้อค้นพบจากงานวิจัยเกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาการป้องกันความรุนแรงที่จะเกิดขึ้นกับครอบครัว
ในการสร้างความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนการพัฒนานโยบายและมาตรการเฉพาะสำหรับปฏิบัติการเชิงพื้นที่

๓) ผลการศึกษที่ผ่านมา พบว่า การสร้างและพัฒนากลไกในการป้องกัน
และแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ที่จะมุ่งเน้นไปที่การศึกษากลไกการป้องกัน หรือการศึกษา
แนวทางการพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่ทันสมัยและมีรายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการทำงานด้านการป้องกัน
และให้ความช่วยเหลืออย่างเพียงพอ เป็นต้น

สรุปความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทุกสังคม และระดับ
การศึกษาลักษณะของความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นในสังคมไทยมีหลายประการได้แก่ความรุนแรง
ทางร่างกายคือผู้ถูกระงับได้รับอันตรายแก่ร่างกายจากการถูกกระทำความรุนแรง ความรุนแรงทางจิตใจ
คือผู้ถูกระงับเกิดความทุกข์ทรมานทางจิตใจจากการก่อความรุนแรงซึ่งไม่ได้เกิดจากการทำร้าย และ
ความรุนแรงที่ก่อให้เกิดความสูญเสียการละเลยและทอดทิ้งกล่าวคือผู้ถูกระงับ รู้สึกถึงการสูญเสีย
การถูก ละเลย หรือทอดทิ้งจากผู้ก่อความรุนแรง สาเหตุของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมีทั้งสาเหตุ
ที่เกิดจากความผิดปกติ ของจิตใจและบุคลิกภาพจากภาวะทางสังคมจิตวิทยา สาเหตุจากความเชื่อและค่านิยม
ทางสังคมและวัฒนธรรมที่บุคคลได้รับการปลูกฝังเรียนรู้จากครอบครัวและสังคม แนวทางการป้องกัน

หลังจากการสังเคราะห์งานวิจัยทั้ง ๓ เรื่อง สามารถระบุปัญหาความรุนแรงในครอบครัวสามารถ กระทำได้
ทุกระดับซึ่งแบ่งเป็น ๔ ระดับคือ

๑) การป้องกันความรุนแรงระดับบุคคล เป็นการปลูกฝังให้บุคคลใช้เหตุผล อย่างเหมาะสม
มีคุณธรรม จริยธรรม

๒) การป้องกันความรุนแรงในระดับครอบครัว เน้นการสร้างสัมพันธภาพอันดี
ภายในครอบครัวการปลูกฝังความเชื่อและค่านิยมที่เหมาะสมแก่ลูกหลาน

๓) การป้องกันความรุนแรงในระดับชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและ
จัดสภาพแวดล้อมในชุมชนเพื่อป้องกัน ปัญหาความรุนแรง

๔) การป้องกันความรุนแรงในระดับชาติ เน้นการบูรณาการการดำเนินงานของทุกภาค
ส่วนทั้งภาครัฐและเอกชนให้ดำเนินงานไปพร้อมๆ กันหากเราส่งเสริมและดำเนินการอย่างจริงจังทุกระดับ
คาดว่าจะทำให้ สังคมไทยมีความมั่นคงของสถาบันครอบครัวและปัญหาความรุนแรงในครอบครัวจะลดลงได้
อย่างยั่งยืนสืบไป

๕.๒.๑.๓ ด้านกลุ่มเปราะบางทางสังคม

วัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ องค์ความรู้ที่ได้จากกลุ่มเปราะบางทางสังคม

จากผลการวิเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้ของกลุ่มเปราะบางทางสังคม พบว่า สาเหตุ
หรือปัจจัยที่ทำให้คนเหล่านั้นเป็นกลุ่มเปราะบางทางสังคม คือ การเหลื่อมล้ำทางสังคม ความยากจน
การถูกเอารัดเอาเปรียบในสังคม สุขภาพร่างกายและพฤติกรรมส่วนตัว เมื่อพิจารณาสถานการณ์ของ
กลุ่มเปราะบางปรากฏว่ามีการขยายเป็นวงกว้างไปทั่วทุกภูมิภาค ถึงแม้จะมีภาครัฐที่เป็นกำลังหลัก
ในการให้ความดูแล ช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางเหล่านี้ แต่ก็ไม่เพียงพอกับความต้องการของกลุ่มเปราะบาง
เหล่านั้น อาทิ คนไร้ที่พึ่งและคนพิการ หากต้องการสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มนี้ยังต้องมีกฎหมายหรือข้อบังคับ
ที่ชัดเจนในการมีส่วนร่วมเพื่อให้คนไร้ที่พึ่งและคนพิการสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างภาคภูมิใจและพึ่งพาตนเองได้
แต่สำหรับกลุ่มเปราะบางที่เป็นผู้ด้อยโอกาส สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปแก้ไขปัญหา
ความยากจนและยังเป็นผู้ถ่ายทอดและพัฒนาให้ผู้ด้อยโอกาสคนอื่นๆ สามารถพึ่งพาตนเอง สร้างให้เกิดอาชีพ
และรายได้เพื่อหล่อเลี้ยงชีวิตคนในครอบครัวได้ในระดับหนึ่ง สำหรับกลุ่มประชากรแฝงในพื้นที่จังหวัดชลบุรี
อาจมีจำนวนเพิ่มขึ้นจากครั้งอดีต เนื่องด้วยวิถีชีวิตของคนต้องมีการหาอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว
และประทังชีวิตคนในครอบครัวและตนเอง เมื่อพิจารณาถึงคนขอทานในประเทศไทยปัจจุบันอาจเรียกได้ว่า
เป็นกลุ่มเปราะบางที่มีการปรับตัวและปรับเปลี่ยนวิธีการขอทานให้หลีกเลี่ยงความผิดตามกฎหมาย รวมทั้ง
ยังมีขอทานที่เป็นทั้งคนไทยและชาวต่างชาติกระจายไปในทุกที่ที่มีความเจริญหรือมีการรวมตัวกันทำกิจกรรม
ต่างๆ ถึงแม้จะมีการจัดระเบียบขอทานให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ก็ตามก็ยังพบขอทานตามที่แตกต่างกัน ในตัวเมือง
ของจังหวัดต่างๆ

วัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ รูปแบบและกระบวนการดำเนินงานจากกลุ่มเปราะบางทางสังคม

จากผลการวิเคราะห์รูปแบบและกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มเปราะบาง
ทางสังคม พบว่า รูปแบบของกลุ่มเปราะบางนี้มีหลากหลายรูปแบบ อย่างเช่น

รูปแบบการขอทานที่ปรับเปลี่ยนไปเรื่อยๆ เพื่อหลีกเลี่ยงความผิดทางกฎหมาย อีกทั้งในปัจจุบันมีขบวนการในการนำไปเป็นขอทานเพื่อแสวงหาประโยชน์ของกลุ่มนายทุนโดยอาจจะเป็นคนในพื้นที่หรือต่างพื้นที่มีมากขึ้นจากข่าวสารที่ได้ปรากฏ ซึ่งกระบวนการขอทานที่พบนั้นส่วนหนึ่งมาจากความเต็มใจของครอบครัวด้วย

รูปแบบของการเป็นคนไร้ที่พึ่ง ซึ่งจากการวิจัยเป็นคนไร้ที่พึ่งจากทางภาคเหนือของประเทศไทยและเข้าไปอยู่ในสถานคุ้มครองและศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ส่วนใหญ่เป็นคนไร้ที่พึ่งที่ไม่มีผู้ดูแลและมีภาวะทางจิต โดยได้รับการดูแลสวัสดิการพื้นฐานของกระทรวง พม. อยู่แล้ว กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมซึ่งเข้าสู่การเป็นสังคมต่างอยู่ การผันตัวจากสังคมภาคเกษตรกรรมเข้าสู่ระบบนายทุนเป็นผู้กำหนดสถานะ ด้วยความยากจนที่มีผลกระทบมาจากการล่มสลายของสังคมภาคเกษตรกรรม หนี้สินที่เพิ่มพูนทำให้ผู้ที่เป็ผู้นำครอบครัวต้องออกไปขายแรงงานเพื่อแลกเงินในต่างถิ่น ความห่างไกลส่งผลให้ปฏิสัมพันธ์ในครอบครัวไม่ดีนัก คนในครอบครัวไม่มีคนดูแลกัน

เมื่อพิจารณากลุ่มประชากรแฝง มีรูปแบบหลักที่เป็นประชากรแฝงในจังหวัดชลบุรี คือ การประกอบอาชีพ ด้วยฐานของจังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่เป็นฐานในภาคอุตสาหกรรม ความทันสมัยด้านต่างๆ ก็พัฒนาขึ้นตาม แต่ด้วยประชากรแฝงเหล่านี้ยังได้รับสิทธิสวัสดิการในพื้นที่ค่อนข้างน้อยอาจส่งผลมาจากสิทธิสวัสดิการขั้นพื้นฐานยังปรากฏตามตามทะเบียนราษฎรที่อาศัยอยู่ และในพื้นที่ก็มีหน่วยงานต่างๆ ที่มีบริการสิทธิสวัสดิการในพื้นที่ มีกระบวนการจัดการที่ชัดเจน อาทิเช่น ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านสภาพแวดล้อม เป็นต้น และครอบคลุมคนในครอบครัวประชากรแฝงด้วย แต่ด้วยเหตุผลของการประกอบอาชีพจึงส่งผลให้ประชากรแฝงเหล่านั้นไม่ได้ไปใช้สิทธิสวัสดิการในพื้นที่จัดบริการให้

รูปแบบที่สามารถสะท้อนให้เห็นแนวคิดรากฐานที่เกิดขึ้นเพื่อการแก้ไขปัญหาครอบครัว และชุมชนในเรื่องหนี้สิน คือ ผู้ด้อยโอกาส ได้นำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดกระบวนการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ สามารถทำได้จริง และแก้ไขปัญหาได้จริง โดยจากผลการวิจัยกลุ่มตัวอย่างหลายๆ พื้นที่ ทั้งในรูปแบบกลุ่ม ชุมชน และบุคคล ที่ได้ทดลองนำแนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้แล้วสามารถแสดงให้เห็นผลที่เกิดขึ้นจริงเชิงประจักษ์ได้ว่า แนวคิดดังกล่าวสามารถนำมาใช้ได้จริง เกิดผลจริงและแก้ไขปัญหาชีวิตของผู้ด้อยโอกาสได้จริง

วัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ ปัญหา-อุปสรรค และแนวทางการดำเนินการแก้ไขปัญหากลุ่มเปราะบางทางสังคม

จากผลการวิเคราะห์ปัญหา-อุปสรรค และแนวทางการดำเนินงานแก้ไข พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ของกลุ่มเปราะบาง คือ ความยากจน และพัฒนาเรียนรู้ที่พึ่งพาตนเองให้ได้

เมื่อพิจารณาการขอทาน โดยประเด็นที่เป็นแนวทางแก้ไขที่ยังดำเนินการไม่ได้เต็มที่ คือ การสร้างการรับรู้ให้คนไทยหรือ ผู้ให้ ไม่ให้ขอทาน ถึงแม้จะมีมาตรการร่วมกันในสังคม หรือการสื่อสารที่กระจายไปอย่างทั่วถึง เช่น วิทยู ทวี สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ก็ยังไม่สามารถทำให้คนไทยตัดสินใจอย่างเด็ดขาดในการไม่ให้เงินผู้ขอทาน เนื่องจากคนไทยมีการปลูกฝังความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ที่มีต่อคนที่ด้อยกว่าในสังคม ส่งผลให้กลุ่มขอทานบางคนใช้ช่องทางนี้ในการเป็นขอทานซึ่งง่ายและได้เงินเร็ว ดังนั้นแนวทางแก้ไขปัญหาขอทานค่อนข้างเป็นไปได้ยากเนื่องจากต้องอาศัยความร่วมมือของทุกคนในสังคม ประกอบกับรูปแบบ

การขอทานปรับเปลี่ยนไปเรื่อยๆ ดังนั้นแนวทางแก้ไขที่ควรมีการดำเนินการอย่างจริงจัง คือ บทลงโทษของการหลีกเลี่ยงการกระทำผิดและการดำเนินคดีอย่างจริงจังทั้งผู้ให้และผู้รับ

เมื่อพิจารณาถึงการจ้างงานคนพิการเพื่อส่งเสริมอาชีพและรายได้ทั้งในส่วนองภาครัฐและภาคเอกชน พบว่า ภาครัฐยังมีการจ้างงานคนพิการน้อยเนื่องจากไม่มีกฎหมายบังคับที่ต้องรับคนพิการเข้าทำงาน อีกทั้งภาครัฐส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่มีจำนวนผู้ปฏิบัติงานไม่ถึง ๑๐๐ คน สำหรับภาคเอกชนที่ยังมีการจ้างงานคนพิการเพื่อเข้าทำงานในบริษัทน้อย เนื่องจากความกังวลของคุณภาพสินค้าและบริการที่จะได้รับไม่เป็นไปตามมาตรฐาน รวมถึงความคุ้มทุนของการจ่ายเงินเข้ากองทุนคนพิการจะมีน้อยกว่าจ้างงานคนพิการเข้าทำงาน รวมทั้งไม่มีฐานข้อมูลคนพิการที่มีความสามารถและเชี่ยวชาญตามประเภทความพิการให้ภาคเอกชนได้ใช้เป็นฐานข้อมูลในการตัดสินใจ และสิ่งที่สำคัญอีกประการ คือ คนพิการไม่ต้องการไปทำงานนอกบ้านเนื่องจากความพิการบางอย่างมีผลต่อการเดินทาง ดังนั้นแนวทางแก้ไขที่ควรมีการดำเนินการ คือ การจัดทำฐานข้อมูลคนพิการที่มีความสามารถตามประเภทความพิการ และการปรับกฎหมายให้ภาครัฐโดยเฉพาะ อปท. มีการจ้างงานคนพิการอย่างจริงจัง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ต้องให้การสนับสนุนโดยตรงแก่ อปท. ด้วย

เมื่อกล่าวถึงปัญหาคนไร้ที่พึ่งที่ปรากฏชัดในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ส่วนใหญ่มาจากปัญหาความยากจนและไม่มีคนดูแล และเมื่อเข้าสู่กระบวนการให้บริการจากภาครัฐ พบว่า เมื่อไม่มีคนดูแล การส่งเข้าสู่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจึงเป็นทางออกที่เหมาะสมที่สุด ภายใต้ข้อจำกัดของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งที่มีคนไร้ที่พึ่งค่อนข้างเยอะและมีเจ้าหน้าที่ดูแลค่อนข้างน้อย ดังนั้นแนวทางแก้ไขปัญหาที่ดีที่สุดคือ แนวทางการเตรียมความพร้อมของครอบครัวและชุมชนในการรับคนไร้ที่พึ่งกลับสู่ชุมชน แต่ด้วยความร่วมมือที่ต้องดำเนินการในหลายส่วน ทั้ง อปท. ในพื้นที่ต้องมีการจัดทำแผนกิจกรรมเพื่อรองรับการดูแลคนในพื้นที่ความพร้อมของชุมชนที่ต้องสร้างความตระหนักให้คนในชุมชนได้เข้าใจและรับรู้ในการอยู่ร่วมกันกับคนไร้ที่พึ่งและที่สำคัญคือครอบครัวที่ต้องเป็นหลักในการเตรียมตัวและแนวคิดในการรับคนไร้ที่พึ่งกลับสู่บ้าน

เมื่อพิจารณาประชากรแฝงในจังหวัดชลบุรีที่ข้องเกี่ยวกับสิทธิสวัสดิการที่ควรได้รับในพื้นที่ ควรมีแนวทางแก้ไข คือ ควรมีการสำรวจความต้องการย้ายมาอาศัยในจังหวัดชลบุรีเพื่อจัดทำฐานข้อมูลในการรับสิทธิสวัสดิการขั้นพื้นฐานที่จะได้รับ รวมทั้งการได้รับสิทธิรักษาพยาบาลอย่างไม่มีเงื่อนไขและบุตรหลานของประชากรแฝงได้รับสิทธิด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานตามช่วงวัยโดยไม่มีเงื่อนไข เช่นกัน

จากภาพสังคมในปัจจุบัน ทำให้กลุ่มครัวเรือนในชนบทเริ่มมีปัญหาที่พอกพูนขึ้นจากภาระหนี้สินที่เกิดจากภาคการเกษตรมากยิ่งขึ้น ทำไร่นานแล้วไม่ประสบผลสำเร็จ และยังก่อภาระหนี้ทั้งหนี้ในระบบและในระบบขึ้นทำให้เกิดเป็นห่วงโซ่ที่ไม่สามารถแก้ไขได้ และเมื่อปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นการหาทางออกเพื่อแก้ปัญหาหนี้สินย่อมเป็นสิ่งที่ทุกคนต่างต้องการให้ปัญหาเหล่านั้นปลดทุกข้อออกไปจากชีวิตครอบครัว ซึ่งเรียนรู้จากกลุ่มผู้ด้อยโอกาสที่มีกระบวนการแก้ไขปัญหามาจากการใช้แนวคิดรากฐานที่เกิดขึ้นเพื่อการแก้ไขปัญหาคือครอบครัว และชุมชนในเรื่องหนี้สิน คือ การนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดกระบวนการแก้ไขปัญหาย่อยอย่างเป็นระบบ สามารถทำได้จริง และแก้ไขปัญหาก็จริงโดยจากผลการวิจัยกลุ่มตัวอย่างหลายๆ พื้นที่ ทั้งในรูปแบบกลุ่ม ชุมชน และบุคคล ที่ได้ทดลองนำแนวคิด

ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้แล้วสามารถแสดงให้เห็นผลที่เกิดขึ้นจริงเชิงประจักษ์ได้ว่า แนวคิดดังกล่าวสามารถนำมาใช้ได้จริง เกิดผลจริงและแก้ไขปัญหาชีวิตของผู้ด้อยโอกาสได้จริง

๕.๒.๑.๔ ด้านค้ำมนุษย์

จากการทบทวนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการค้ำมนุษย์ ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๔ สามารถอภิปรายผลในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการค้ำมนุษย์ ซึ่งพบประเด็นร่วมของงานวิจัยทั้ง ๕ เรื่อง ได้แก่ สถานการณ์การค้ำมนุษย์ของประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๔ การพัฒนาแนวทางการทำงานด้านการป้องกันปราบปราม และแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ ภายใต้กรอบมาตรการ ๕P ตลอดจนเครือข่ายการทำงานด้านการป้องกันปราบปราม และแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ อย่างไรก็ตามจากผลของการสังเคราะห์ผลงานวิจัยทั้งหมด พบข้อสังเกตที่สำคัญสามประการด้วยกันคือ

ประการแรก ผลการวิจัยด้านการค้ำมนุษย์ที่ผ่านมา เป็นการนำเสนอแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์จากการถอดบทเรียนของผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ซึ่งหากพิจารณาแล้วการดำเนินการแก้ปัญหาค้ำมนุษย์ด้านแรงงานของไทยกำลังเผชิญกับปัญหาและความท้าทายในการแก้ปัญหาค้ำมนุษย์หลายด้าน ทั้งด้านเชิงนโยบาย เชิงบริหาร การปฏิบัติงาน และเชิงบูรณาการ ซึ่งการที่จะป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ด้านแรงงานได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการตระหนักและเข้าใจในปัญหาดังกล่าว และมองว่าเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องได้รับแก้ไข โดยต้องมีความร่วมมือกันอย่างจริงจังจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน ภาคประชาสังคม ครอบครัว ชุมชน และทุกคนในสังคม มิใช่ปัญหาของคนใดคนหนึ่งเท่านั้น

ประการที่สอง การพัฒนาแนวทางการปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ ต้องมีการพัฒนาทุกขั้นตอน โดยต้องสร้างความเชื่อมั่นและความรู้สึกปลอดภัยแก่ผู้เสียหายเป็นสำคัญ ซึ่งสามารถนำข้อค้นพบจากงานวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ อาทิ การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการค้ำมนุษย์ให้กับกลุ่มเสี่ยงและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาทีมสหวิชาชีพและเครือข่ายในพื้นที่ ตลอดจนการพัฒนานโยบายและมาตรการเฉพาะสำหรับปฏิบัติการเชิงพื้นที่ ที่จะนำไปเป็นแนวทางการพัฒนาแนวปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ต่อไปได้

ประการสุดท้าย การสร้างและพัฒนากลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ ส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่การศึกษากลไกการป้องกันในระดับชาติและระดับภูมิภาค จนอาจจะเลยการพัฒนากลไกในระดับพื้นที่ซึ่งมีความสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรมมากกว่า การศึกษาในระยะต่อไปจึงควรมุ่งเน้นการศึกษาการสร้างและพัฒนากลไกในระดับพื้นที่ให้มากขึ้น เช่น การศึกษากระบวนการเสริมสร้างองค์ความรู้แก่ชุมชนและกลุ่มเสี่ยงที่จะตกเป็นเหยื่อการค้ำมนุษย์ หรือ การศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่ทันสมัยและมีรายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการทำงานด้านการป้องกันและให้ความช่วยเหลืออย่างเพียงพอ

๕.๒.๑.๕ ด้านเด็กและเยาวชน

การสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัยจากการทบทวนข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ในประเด็นรูปแบบการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร แนวทางการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายตั้งครรภ์ในวัยรุ่น และรูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ในช่วง ๖ ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔) พบองค์ความรู้ที่สำคัญและเป็นประโยชน์ โดยสามารถแยกออกเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

๑. ผลการศึกษาเป็นเพียงการนำเสนอรูปแบบการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร และรูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนจากการถอดบทเรียนของผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ซึ่งหากจะพิจารณาแล้ว การดำเนินงานแก้ไขปัญหาทั้ง ๒ ประเด็นดังกล่าว กำลังเผชิญกับปัญหาและความท้าทาย ทั้งด้านนโยบายด้านการปฏิบัติงาน และด้านการบูรณาการ ซึ่งการที่จะป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้นั้น ครอบคลุมมีบทบาทสำคัญอันดับแรกในการอบรมเลี้ยงดูให้เด็กมีศักยภาพในการใช้ชีวิตในสังคม โดยทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ชุมชน และสังคม ร่วมมือกันสนับสนุนอย่างจริงจังเพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหา เพื่อให้เด็กและเยาวชนเติบโตมีคุณภาพชีวิตที่ดี

๒. ผลการศึกษาแนวทางการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายตั้งครรภ์ในวัยรุ่น เป็นการสอบถามความต้องการสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายตั้งครรภ์ในวัยรุ่นจากผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสตรีตั้งครรภ์หรือมารดาวัยรุ่น สตรีตั้งครรภ์หรือมารดาวัยรุ่น และครอบครัวของสตรีตั้งครรภ์หรือมารดาวัยรุ่น เพื่อค้นหาแนวทางการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ซึ่งสามารถนำข้อค้นพบจากงานวิจัยไปปรับใช้ในการจัดสวัสดิการสำหรับกลุ่มเป้าหมายตั้งครรภ์ในวัยรุ่นได้ ทั้งนี้ ควรส่งเสริมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดระบบกลไกเพื่อให้หน่วยงานต่างๆ ที่มีอยู่ ให้มีผลในทางปฏิบัติตามภารกิจ เช่น พระราชบัญญัติอนามัยเจริญพันธุ์ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม หรือพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น เป็นต้น

การแก้ไขปัญหาในการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร และการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

๕.๒.๑.๖ ด้านกลุ่มชาติพันธุ์

การสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัยจากการทบทวนข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นกลุ่มชาติพันธุ์ ในประเด็นการสังเคราะห์องค์ความรู้ สภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มชาติพันธุ์ที่สอดคล้องกับการจัดสวัสดิการสังคม ๗ ด้าน รวมถึงแนวทางส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมกลุ่มแก่กลุ่มชาติพันธุ์ในช่วงปี ๖ ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔) พบองค์ความรู้ที่สำคัญและเป็นประโยชน์ โดยสามารถแยกออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

๑. ผลการศึกษา เป็นการนำเสนอองค์ความรู้จากงานวิจัยด้านกลุ่มชาติพันธุ์ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตซึ่งจะต้องเน้นในเรื่องของการให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญา

ของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมความเป็นเครือญาติ การสร้างศักยภาพให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ รวมถึงการพัฒนาโดยเน้น “คนเป็นศูนย์กลาง” การส่งเสริมให้ชุมชนจัดการตนเองเพื่อเป็นรากฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากนี้ ในประเด็นการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นผู้สูงอายุ สิ่งสำคัญคือการจัดสวัสดิการบนพื้นฐานของการตระหนักรู้ถึงคุณค่าผู้สูงอายุ

๒. ผลการศึกษาเป็นการนำเสนอสภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มชาติพันธุ์ที่สอดคล้องกับการจัดสวัสดิการสังคม ๗ ด้าน จากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งสองกลุ่ม รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การจัดสวัสดิการที่เหมาะสมแก่กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นฐานความต้องการของกลุ่มชาติพันธุ์ และวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่ม

๓. ผลการศึกษาแนวทางส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมแก่กลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งจากการสังเคราะห์งานวิจัยพบข้อค้นพบ ๑๒ ประการ ที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมแก่กลุ่มชาติพันธุ์ ผ่านกระบวนการการจัดสวัสดิการสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ นันททกานต์ สายแวว (๒๕๖๑) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดบริการสังคมที่มุ่งช่วยเหลือประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ตลอดจนการสร้างเสริมสุขภาพของประชาชนให้สอดคล้องกับความต้องการของครอบครัวและชุมชน โดยการให้ประชาชนเข้าถึงบริการสวัสดิการทางสังคม ที่รัฐให้บริการ เน้นให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิ ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และเท่าเทียมกัน ทั้งนี้ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ตามแนวทางดังกล่าวข้างต้นจะต้องอาศัยการขับเคลื่อนการทำงานแบบบูรณาการทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม รวมถึงอยู่บนพื้นฐานของการจัดการชุมชน และความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์เอง

นอกจากนี้ มีประเด็นเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยการจัดการโดยใช้ชุมชนและพัฒนาระบบกลไกในการคุ้มครองดูแลกลุ่มชาติพันธุ์จะเป็นการสร้างศักยภาพของคนในชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ เน้นคนเป็นศูนย์กลาง ผ่านการสร้างเครือข่ายร่วมกันในรูปแบบของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน โดยกลยุทธ์ในการจัดสวัสดิการสังคมเชิงรุกให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ควรให้ความสำคัญกับระบบสวัสดิการสังคมตามประเพณีที่มีอยู่เดิม ไม่น้อยกว่าบริการแบบใหม่ที่รัฐจัดทำให้ ทั้งนี้ แนวทางในการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น จะต้องมิสวัสดิการสังคมในรูปแบบของพหุวิธี โดยรัฐจัดสรรบริการให้ บนพื้นฐานของวิถีเดิมที่มีอยู่ ครอบครัวสร้างสรรค์และส่งเสริมซึ่งกันและกัน บนฐานของชุมชนท้องถิ่นร่วมขับเคลื่อนพัฒนา

๕.๒.๑.๗ ด้านอาเซียน

จากการสังเคราะห์งานวิจัย มีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายดังนี้

๑. การสังเคราะห์งานวิจัย

การศึกษานี้เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Synthesis) ในลักษณะการสังเคราะห์งานวิจัย (Meta-analysis) โดยการคัดเลือกผลงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับอาเซียนของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ที่ดำเนินการในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔ นำมาจัดหมวดหมู่ได้งานวิจัยที่เกี่ยวกับอาเซียน จำนวนทั้งสิ้น ๓ เรื่อง วิเคราะห์เนื้อหาในประเด็นการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับกลุ่มเป้าหมายของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และนำเสนอผลการสังเคราะห์แบบบรรยาย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สัณญา เคนาภูมิ (๒๕๖๒) เรื่อง “หลักการและแนวทางการสังเคราะห์งานวิชาการ” ที่กล่าวว่า การสังเคราะห์เชิงคุณภาพเป็นการสังเคราะห์เนื้อหาสาระเฉพาะส่วนที่เป็นข้อค้นพบของรายงานการวิจัยและนำมาบรรยายเป็นบทสรุปรวม ที่มีขั้นตอนการคัดเลือกงานวิจัยที่มีนักวิจัยอื่นได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว และมีประเด็นหรือลักษณะเดียวกันมาจัดหมวดหมู่ วิเคราะห์เนื้อหาที่มีประเด็นเดียวกันไว้ในหมวดหมู่เดียวกันและนำเสนอผลการสังเคราะห์แบบบรรยายให้เห็นภาพองค์รวม ซึ่งการสังเคราะห์นี้ มีการกำหนดวัตถุประสงค์การศึกษา มีกระบวนการศึกษา การทบทวนวรรณกรรม กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผลงานที่ชัดเจนและเป็นระบบ สอดคล้องกับการศึกษาของ อัจฉรา คำมะทิติย์ และ มัลลิกา มากรัตน์ (๒๕๕๙) เรื่อง “การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ: วิธีการปฏิบัติทีละขั้นตอน” ที่กล่าวว่า การวิจัยในระดับพุทธิภูมิที่ศึกษาผลงานวิจัยที่มีอยู่แล้ว เพื่อตอบโจทย์ปัญหาที่ต้องการ มีขั้นตอนการกำหนดวัตถุประสงค์การศึกษา การกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผลงาน (Inclusion Criteria) แล้วจึงเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ และสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

๒. การจัดสวัสดิการสังคมของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

การจัดสวัสดิการของไทยที่มีอยู่เป็นการจัดสวัสดิการสังคมเชิงสถาบันซึ่งรัฐจะเป็นหน่วยงานหลัก สอดคล้องกับการศึกษาของ สุธิดา แจ่มประจักษ์ (๒๕๖๓) เรื่องสวัสดิการสังคมไทยในกระบวนการพัฒนา ที่ประกอบด้วย ๓ ระบบ คือ ๑) ระบบการช่วยเหลือทางสังคม ๒) ระบบการประกันสังคม ๓) ระบบบริการทางสังคม และจากการสังเคราะห์ พบว่ามีระบบการส่งเสริมสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคม ที่เป็นการให้บริการส่งเสริมความเข้มแข็งของภาคส่วนต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคม เช่น จิตอาสา การให้และการช่วยเหลือสังคม การสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น สถาบันศาสนาและภาคประชาชน และการจัดสวัสดิการของไทยที่มีอยู่มีความครอบคลุมและสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย สอดคล้องกับการศึกษาของ บุญส่ง ชเลธร (๒๕๕๗) เรื่องสิทธิประโยชน์ด้านสวัสดิการสังคมของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และข้อมูลสิทธิพื้นฐานด้านสวัสดิการสังคม ของคณะกรรมการการสวัสดิการสังคม สภาผู้แทนราษฎร (๒๕๖๓) ว่ากระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้กำหนดสิทธิประโยชน์ให้แก่ประชาชนตามกลุ่มเป้าหมาย คือ ได้แก่ (๑) เด็กและเยาวชน มี (๒) สตรี (๓) ผู้สูงอายุ (๔) คนพิการ (๕) คนไร้ที่พึ่ง เร่ร่อน ขอดาน โดยแต่ละกลุ่มเป้าหมายจะมีหน่วยงานของกระทรวงฯ ให้การช่วยเหลือ พัฒนา พื้นฟู รวมทั้งการป้องกันไม่ให้กลุ่มเป้าหมายต้องตกอยู่ในภาวะยากลำบาก และมีสถานรองรับที่จัดสวัสดิการสังคมรองรับกลุ่มเป้าหมายทั้งภายใน

และภายนอกสถาบัน การประสานส่งต่อหน่วยงานตามสถานการณ์ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย มีกฎหมายและกลไกในระดับต่างๆเพื่อขับเคลื่อนงาน แต่ยังมีกลุ่มเป้าหมายบางส่วนที่ได้รับการจัดสวัสดิการไม่ทั่วถึง หรือไม่สามารถเข้าถึงการจัดสวัสดิการ เช่น ผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงหรือยากจนบางส่วนนั้นไม่ได้รับเบี้ยเลี้ยงพิเศษแบบถ้วนหน้าเพื่อให้เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ ผู้พิการบางส่วนไม่สามารถเข้าถึงการจัดสวัสดิการได้เนื่องจากไม่ได้อยู่ในระบบ เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้เกิดจากการไม่มีสวัสดิการแบบถ้วนหน้า (Universal Coverage) ตามการศึกษาของ สุธิดา แจ่มประจักษ์ (๒๕๖๓) เรื่อง สวัสดิการสังคมไทย ในกระบวนการพัฒนา ที่พบว่า รัฐต้องจัดสวัสดิการที่ตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของประชาชน โดยใช้แนวคิดความเสมอภาคและความเท่าเทียมกัน อีกทั้งการบูรณาการของกลไกในการขับเคลื่อนงานสวัสดิการสังคมยังไม่ชัดเจน ไม่มีระบบฐานข้อมูลการจัดสวัสดิการ กฎหมายและระเบียบต่างๆ ที่มีอยู่ไม่มีความยืดหยุ่น ไม่ทันต่อสถานการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลง และ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นขาดองค์ความรู้ในการขับเคลื่อนงานด้านสวัสดิการสังคม เช่น การดูแลกลุ่มเป้าหมาย บุคลากรไม่มีองค์ความรู้ด้านสวัสดิการสังคม และขาดงบประมาณในการดำเนินงาน

๓. แนวทาง มาตรการ กลไก ของการจัดสวัสดิการสังคมของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

การจัดสวัสดิการธุรกิจสังคมของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนนั้น ภาครัฐควรพัฒนาบุคลากร ผู้ปฏิบัติงานให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายในประเทศอาเซียนให้แก่บุคลากร และในประเด็นกฎหมายและนโยบาย ควรพัฒนาหรือปรับปรุงกฎหมายให้ทันสถานการณ์และครอบคลุมผู้รับบริการที่หลากหลาย สร้างแนวทางหรือมาตรฐานกลางในการให้ความช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายในประเทศอาเซียน เพื่อให้หัวหน้าหน่วยงานสามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและเป็นมาตรฐานเดียวกันหรือเหมาะสมกับบริบทของแต่ละประเทศ ส่วนกลางสนับสนุนด้านนโยบายที่สอดคล้องกับบริบทของจังหวัด ซึ่งสอดคล้องกับ “จัดทำยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๕” ของ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (๒๕๕๘) ในประเด็นประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพองค์กรและบุคลากรกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ให้มีความพร้อมเพื่อรองรับภารกิจในด้านอาเซียนที่ได้รับมอบหมาย โดยการปรับปรุงกฎหมาย มาตรการ พัฒนาโครงสร้างกลไกดำเนินการ พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ ศูนย์ปฏิบัติการ และระบบสื่อสารองค์กร พัฒนาศักยภาพสมรรถนะที่จำเป็นและมาตรฐานวิชาชีพของบุคลากร และในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ ส่งเสริมและสนับสนุนการเป็นหุ้นส่วนการดำเนินงานระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม เสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพเครือข่ายระหว่างหน่วยงานเพื่อเป็นหุ้นส่วนที่ดี และส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงาน ดังนั้นภาครัฐจึงควรเสริมสร้างกลไกในพื้นที่ สร้างภาคีเครือข่ายการทำงาน วางแผนการขับเคลื่อนร่วมกับทุกภาคส่วน และให้ความรู้ด้านกฎหมาย สิทธิ ภาษาแก่กลุ่มเป้าหมายเพื่อป้องกันการถูกละเมิดสิทธิและสามารถปรับตัวให้ดำเนินชีวิตในประเทศไทยได้อย่างปกติสุข

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะการนำผลการสังเคราะห์ไปใช้

๕.๓.๑.๑ ด้านผู้สูงอายุ

- ประเด็นบริการทางสังคมและสวัสดิการทางสังคม

๑. ผลการสังเคราะห์ผลงานวิชาการครั้งนี้เป็นข้อสรุปที่ได้จากการสังเคราะห์ของผู้สังเคราะห์ผลงานวิจัย ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ซึ่งจะช่วยในการค้นหาผลงานวิจัยได้ง่ายขึ้น ผู้อ่านสามารถเข้าใจเนื้อหาของเล่มวิจัยนั้นๆ ได้อย่างรวดเร็ว

๒. เหมาะสำหรับผู้ที่มีความสนใจและต้องการศึกษาผลงานวิจัยกลุ่มผู้สูงอายุ ด้านการบริการทางสังคมและสวัสดิการทางสังคม ผลงานวิจัยของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ปี ๒๕๖๕ - ๒๕๖๘

- ประเด็นการออม

๑. รัฐบาล หน่วยงานรัฐ กระทรวงพม. ควรส่งเสริมสนับสนุนด้านการออม ควรให้ความรู้ สร้างทัศนคติที่ดีให้เห็นความสำคัญของการออม วิธีดำเนินการออม ประโยชน์ของการออม โดยมีครอบครัวเป็นผู้ผลักดัน สนับสนุนการสร้างวินัยในการออมให้กับบุตร หลาน ตั้งแต่เยาว์วัย และส่งเสริมให้ประชาชนเข้าร่วมเป็นสมาชิก กองทุนการออมแห่งชาติ ที่สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง จัดตั้งขึ้นตาม พ.ร.บ. กองทุนการออมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๔ เพื่อสร้างหลักประกันด้านรายได้ผ่านการออมเพื่อวัยเกษียณแก่ประชาชนวัยทำงาน

๒. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ขั้บเคลื่อนให้กองทุนสวัสดิการชุมชนมีการให้ผลตอบแทนแก่สมาชิกเป็นบำนาญรายเดือนเพิ่มเติม หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรดำเนินการส่งเสริมอาชีพหลักและอาชีพเสริมแก่ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายอย่างจริงจัง รวมทั้งการส่งเสริมด้านการตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ

- ประเด็นคุณภาพชีวิต

๑. หน่วยงานภาครัฐในฐานะผู้กำกับนโยบายควรมีมาตรการรองรับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยระยะสั้นควรดำเนินการช่วยเหลือดูแลและพัฒนาตามคุณลักษณะรวมทั้งความสามารถในการช่วยเหลือตนเองของผู้สูงอายุ ส่วนมาตรการระยะยาวมุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ ทั้งมิติด้านเศรษฐกิจเกี่ยวกับการวางแผนและการจัดการด้านการเงิน มิติด้านสุขภาพเพื่อเสริมความสามารถในการพึ่งพาตนเองและป้องกันการเจ็บป่วยด้วยโรคที่ส่งผลกระทบอย่างรุนแรง มิติด้านการศึกษาควรมีการพัฒนาทักษะและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับผู้สูงอายุ มิติด้านรายได้และการจ้างงาน ควรกำหนดนโยบายในการส่งเสริมอาชีพสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุที่ยังมีศักยภาพ/

ความต้องการในการทำงาน และพัฒนาทักษะความรู้เกี่ยวกับอาชีพสมัยใหม่ รวมทั้งการจัดสวัสดิการหรือระบบการคุ้มครองทางสังคมที่ครอบคลุมการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานนอกระบบ

๒. ควรผลักดันและส่งเสริมความสามารถของผู้สูงอายุ หรืออาจจะมีการคัดเลือกบุคคลสำคัญ (Key Person) ในด้านความรู้และทักษะการดูแลตัวเอง อาชีพ การเข้าถึงสิทธิสวัสดิการ และการรวมกลุ่มผ่านการเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่มต่างๆ เพื่อเสริมสร้างการมีคุณค่าในตนเองที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ

๓. รัฐบาล หน่วยงาน องค์กร ต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาสังคม ควรร่วมกันสร้างและพัฒนาเครือข่าย สนับสนุนงบประมาณ องค์ความรู้และเทคโนโลยีในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ที่มีส่วนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ได้แก่ การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาคเอกชนในลักษณะของ CSR หรือ MOU เพื่อให้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ รวมทั้งนำรูปแบบ/แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของคนทุกช่วงวัยในครอบครัวและชุมชนไปทดลองปฏิบัติจริงในพื้นที่

๔. ควรส่งเสริมการพัฒนาระบบแหล่งเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อย่างน้อยตำบลละ ๑ แห่ง ส่งเสริมให้มีงานทำ มีกองทุนส่งเสริมอาชีพและช่วยเหลือผู้ตกงาน มีการพัฒนาระบบ “บวร” ส่งเสริมการรวมกลุ่มการทำกิจกรรมด้านการเรียนรู้ สืบสานวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น และขยายกลุ่มจิตอาสาดูแลผู้สูงอายุเพิ่มเติมในพื้นที่ (อผส.)

๕. การผลักดันให้สมาชิกในครอบครัวหรือ คนทุกช่วงวัย มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เช่น การมีส่วนร่วมของวัยแรงงานเกี่ยวกับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการดูแลผู้สูงอายุ ให้มีสุขภาพดีพร้อมทั้งดูแลสุขภาพของตนเอง เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวทั้งในด้านการดำเนินกิจวัตรประจำวัน และเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น รวมทั้งให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุในชุมชนท้องถิ่นที่ขาดผู้ดูแลแม่ไม่ใช้คนในครอบครัว

๖. จัดทำฐานข้อมูลของผู้สูงอายุเพื่อประโยชน์ในการจัดทำแผนงานในการช่วยเหลือ จัดสรรบุคลากรที่ได้รับการพัฒนาทักษะความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง การกำหนดมาตรการด้านการส่งเสริมสวัสดิการ/ระบบการคุ้มครองทางสังคมสำหรับแรงงานนอกระบบที่เป็นผู้สูงอายุการพัฒนาช่องทางและระบบการให้บริการที่ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก

- ประเด็นการส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุเพื่อสร้างอาชีพและรายได้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. การจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นหลัก เช่น การเพิ่มเบี้ยยังชีพ ให้เพียงพอต่อความจำเป็นในภาวะเศรษฐกิจยุคปัจจุบัน

๒. ควรสนับสนุนให้ทุกหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและภาคประชาชน มีการจ้างงานผู้สูงอายุ ตามความเหมาะสมกับศักยภาพ และความสามารถของผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑. ควรมีการเตรียมความพร้อมเพื่อสร้างหลักประกันและความมั่นคงด้านการเงินโดยเริ่มต้นตั้งแต่วัย แรงงาน เช่น การบริหารจัดการด้านการเงิน การเตรียมความพร้อมในด้านสุขภาพ และการพัฒนาทักษะความรู้ เพื่อ ส่งเสริมการทำงานให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง
๒. การส่งเสริมให้ผู้ที่ทำงานในระบบมีการทำอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ควบคู่กัน เพื่อให้มีทักษะและ ประสบการณ์ที่ทำให้สามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะเกษียณอายุจากการทำงานในระบบแล้วก็ตาม
๓. ควรมีการนำกลยุทธ์ที่กำหนดไปทดลองปฏิบัติในพื้นที่ๆ ค่อนข้างจะมีความพร้อม เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของกลยุทธ์ที่กำหนด และมีการปรับปรุงแก้ไข/ประยุกต์ใช้กลยุทธ์ตามความเหมาะสมของกลุ่มเป้าหมายและบริบทของพื้นที่ รวมทั้งมีการขยายผลไปยังพื้นที่อื่นๆ

- ประเด็นการบริการจัดการของภาคีเครือข่ายด้านผู้สูงอายุในชุมชน

เชิงปฏิบัติการ

๑. หน่วยงานภาครัฐและภาคีเครือข่าย ควรจัดทำแผนบูรณาการ เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุในชุมชนให้ชัดเจน
๒. หน่วยงานภาครัฐและภาคีเครือข่าย ควรการจัดกิจกรรมกับผู้สูงอายุที่เกิดจากการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน
๓. หน่วยงานภาครัฐและภาคีเครือข่าย ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการทำงานด้านผู้สูงอายุ ควรดำเนินการในรูปแบบคณะทำงาน มีแผนงานที่ชัดเจนปฏิบัติได้จริง และควรสนับสนุนกลไกการทำงานระดับพื้นที่อย่างต่อเนื่อง
๔. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งทั่วประเทศควรบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายดูแลผู้สูงอายุในชุมชน

เชิงนโยบาย

๑. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรมีการกำหนดนโยบายและจัดทำยุทธศาสตร์การสร้างร่วมมือเครือข่ายด้านผู้สูงอายุในระดับประเทศอย่างชัดเจน
๒. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรสนับสนุนภาคีเครือข่ายในหลายๆ ด้าน เพื่อส่งเสริมกลไกการพัฒนาระบบ การทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ
๓. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรสนับสนุนกลไกการทำงานระดับพื้นที่อย่างต่อเนื่อง สนับสนุนให้มีการจัดเวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชน เพื่อสามารถนำข้อมูลสารสนเทศไปปรับใช้ รวมทั้งจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในการนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต

๕.๓.๑.๒ ด้านสตรีและครอบครัว

- ประเด็นบทบาทสตรี

๑. ผลการสังเคราะห์ผลงานวิชาการครั้งนี้เป็นข้อสรุปที่ได้จากการสังเคราะห์ของผู้สังเคราะห์ผลงานวิจัย ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ - ๑๑ ซึ่งจะช่วยในการค้นหาผลงานวิจัยได้ง่ายขึ้น ผู้อ่านสามารถเข้าใจเนื้อหาของเล่มวิจัยนั้นๆ ได้อย่างรวดเร็ว

- ประเด็นครอบครัวเข้มแข็ง

๑. นักวิจัยหรือนักวิชาการ สามารถนำองค์ความรู้ไปต่อยอดเพื่อพัฒนาความรู้ เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติงานช่วยเหลือ ขยายผลการดำเนินงานให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ ใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและชุมชนและสร้างรากฐานทางสังคมให้เข้มแข็ง

๒. กระทรวง พม. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ โดยให้ความสำคัญของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนเพิ่มมากขึ้น ในด้านการจัดกิจกรรมให้สถาบันครอบครัวเข้าใจในบทบาทการแสดงต่อกันทั้งในครอบครัวและชุมชนอย่างต่อเนื่อง อันจะส่งผลให้ทุกคนในชุมชนแสดงบทบาทของตนเองอย่างเหมาะสม

๕.๓.๑.๓ ด้านกลุ่มเปราะบางทางสังคม

๑. เงื่อนไขสำคัญในการจัดการปัญหาการขอทาน คือ การสร้างความรู้ความเข้าใจ ที่ถูกต้องเกี่ยวกับปัญหาการขอทานและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการขอทาน ดังนั้น ควรมุ่งการสื่อสารกับสังคม ในการยุติการให้เงินขอทานไปยังกลุ่มผู้ให้โดยมาตรการการสื่อสารดังกล่าวต้องทำให้เป็นวาระแห่งชาติ และ ดำเนินการโดยผู้ที่มีส่วนสำคัญในการสร้างการยอมรับและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม อาทิ ผู้นำทางสังคม ผู้นำทางศาสนา

๒. การสร้างการรับรู้ของสังคมเกี่ยวกับการงดให้เงินขอทานผ่านการประชาสัมพันธ์เชิงรุกมากขึ้น โดยเน้นเข้าถึงพื้นที่ในระดับหมู่บ้านโดยสื่อสารผ่านผู้นำทางสังคม ผู้นำทางความเชื่อ ผู้นำชุมชน ปรมาจารย์ชุมชน พร้อมแทรกเรื่องการช่วยเหลือคนเร่ร่อน คนไร้ที่พึ่ง และคนขอทาน รวมถึงการกำหนดให้การจัดการปัญหาเป็นวาระในการประชุมของท้องถิ่น หรือการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็น Mass Media เช่น การทำสปอร์ตโฆษณาทางโทรทัศน์หรือวิทยุ

๓. พระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. ๒๕๕๙ ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทลงโทษ สำหรับผู้ที่มีมอทรัพย์สิน หรือให้เงินแก่คนขอทาน เนื่องจากหากการมอทรัพย์สิน หรือให้เงินแก่คนขอทาน แล้วถูกจับ ถูกปรับ หรือลงโทษ คงไม่มีใครกล้าบริจาคเงินให้ เมื่อคนขอทานไม่ได้เงิน หาเงินไม่ได้ก็อาจจะ ล้มเลิกความคิดที่จะเป็นขอทานไปได้

๔. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรมีพัฒนากระบวนการ จัดทำบัตรผู้แสดงความสามารถในรูปแบบบัตรชิปการ์ด หรือบัตรสมาร์ตการ์ด เพื่อเก็บข้อมูลรายละเอียด รายบุคคล ซึ่งจะช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถทราบข้อมูลรายละเอียดของกลุ่มบุคคลที่มีบัตรผู้แสดง ความสามารถ โดยสามารถควบคุมและติดตามพฤติกรรมได้เป็นระยะ

๕. กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (พก.) ควรมีเวทีแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวกับการจ้างงานคนพิการของหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจ้างงานคนพิการในพื้นที่ และการจัดทำฐานข้อมูลคนพิการที่มีความสามารถและความเชี่ยวชาญในพื้นที่ตามประเภทความพิการ

๖. ควรเปิดโอกาสให้คนพิการค้าปลีกการค้าบริการกู้ยืมของคนพิการด้วยตนเองได้ และพัฒนาบัตรประจำตัวผู้พิการในการเข้ารับบริการจากสถานพยาบาลของรัฐได้

๗. กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (พก.) ควรสนับสนุนงบประมาณการจ้างงานคนพิการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรับผิดชอบงานด้านคนพิการโดยตรง พร้อมทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายการจ้างงานคนพิการให้ อบท./รพ./สถานศึกษา ปีละ ๑ ครั้ง อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ อบท./รพ./สถานศึกษา ปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง

๘. พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ ควรบังคับให้หน่วยงานภาครัฐมีการจ้างแรงงานคนพิการ

๙. ท้องถิ่นจัดสำรวจประชากรหรือการสำมะโนประชากรแฝงในเขตพื้นที่ของตนและจัดทำเป็นฐาน ข้อมูลเพื่อให้ง่ายต่อการบริหารจัดการ โดยอาจผนวกเรื่องการสำรวจข้อมูลประชากรแฝงในการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตามความเป็นจริงสำหรับวางแผนการจัดสวัสดิการ

๑๐. ประชาสัมพันธ์สร้างแรงจูงใจให้ประชากรแฝงย้ายทะเบียน หรือมาแจ้ง/รายงานตัวเพื่อแสดงตนเข้ามาอยู่ในพื้นที่ต่อหน่วยงานที่ดูแล และบันทึกในระบบสมาร์ทการ์ด (smart card) เพื่อการติดตามและสามารถจัด บริการสวัสดิการได้ทั่วถึง

๑๑. การจัดสวัสดิการด้านการศึกษาในกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กและเยาวชนซึ่งควรได้รับการศึกษาตามสิทธิการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยไม่มีเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงระบบการศึกษาในโรงเรียนหรือนอกโรงเรียน ดังนั้นหน่วยงานด้านการศึกษาจึงต้องมีรูปแบบการจัดบริการด้านการศึกษาที่หลากหลาย สอดคล้องกับกลุ่มประชากรที่เป็นแรงงาน ซึ่งมีการเคลื่อนย้ายอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะในกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็ก ซึ่งต้องได้รับการจัดบริการด้านการศึกษาที่ต่อเนื่อง และในกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กเร่ร่อน เป็นอีกหนึ่งกลุ่มประชากรแฝงที่อยู่นอกระบบความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและชุมชน จึงต้องมีการศึกษาแนวทางในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย เพื่อทำความเข้าใจสภาพปัญหาความต้องการ อันจะนำไปสู่การจัดบริการสวัสดิการสังคมที่รองรับและสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่แท้จริงของเด็กเร่ร่อน

๕.๓.๑.๔ ด้านค้ำมนุษย์

๑. นักวิจัยหรือนักวิชาการที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับประเด็นปัญหาการค้ำมนุษย์ สามารถนำองค์ความรู้ไปต่อยอดเพื่อพัฒนาแนวทางการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ได้

๒. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการค้ำมนุษย์ สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปพัฒนาเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการทำงานเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ รวมทั้งการเสริมสร้างเครือข่ายการเฝ้าระวังปัญหาการค้ำมนุษย์ในระดับพื้นที่

๕.๓.๑.๕ ด้านเด็กและเยาวชน

๑. นักวิจัยหรือนักวิชาการที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร การจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายตั้งครรภ์ในวัยรุ่น และการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนสามารถนำองค์ความรู้ไปต่อยอดเพื่อพัฒนาความรู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ถูกระบาดความรุนแรงและการตั้งครรภ์ไม่พร้อมก่อนวัยอันควรได้

๒. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร และการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปพัฒนาและเสริมสร้างเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการทำงานเพื่อป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร และการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในระดับพื้นที่

๕.๓.๑.๖ ด้านกลุ่มชาติพันธุ์

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนงานด้านกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งภาครัฐ เอกชน ท้องถิ่น ควรทำงานในรูปแบบของการบูรณาการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม ในมิติการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ วัฒนธรรม กฎหมาย รวมถึงด้านบริการทางสังคม

๒. ควรจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ที่ครอบคลุมกลุ่มชาติพันธุ์ทุกกลุ่ม เพื่อความต่อเนื่องในการส่งเสริม สนับสนุน และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มชาติพันธุ์

๓. ควรมีหน่วยงานระดับนโยบาย ที่รับผิดชอบดูแลกลุ่มชาติพันธุ์ทุกกลุ่มในประเทศไทย รวมถึงมีหน่วยงาน/ศูนย์ปฏิบัติงานระดับปฏิบัติ ซึ่งเป็นกลไกการขับเคลื่อนงานหรือการนำนโยบายสู่การปฏิบัติในพื้นที่เพื่อขับเคลื่อนงานการดูแลส่งเสริมสนับสนุนกลุ่มชาติพันธุ์ในแต่ละกลุ่มเชิงลึก

๔. รัฐควรส่งเสริมให้ชุมชนมีศักยภาพ/เข้มแข็ง และมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์อย่างครบวงจร

๕. ควรจัดทำระบบฐานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ทุกกลุ่มของประเทศไทยที่มีความเป็นเอกภาพ และสามารถใช้เรียกใช้ข้อมูลจากระบบฐานข้อมูลดังกล่าวได้อย่างง่าย

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

๑. นักวิจัยหรือนักวิชาการที่สนใจศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการกลุ่มชาติพันธุ์สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปต่อยอดเพื่อพัฒนางานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย

๒. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปเป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์วางแผนทางการส่งเสริมกลุ่มชาติพันธุ์ของประเทศไทย

๕.๓.๑.๗ ด้านอาเซียน

๑. การจัดสวัสดิการสังคมของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในช่วงเข้าสู่ประชาคมอาเซียน มีความครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายในช่วงขณะนั้น แต่ปัจจุบันสถานการณ์ด้านสังคมมีความซับซ้อนมากขึ้น ทำให้กลุ่มเป้าหมายที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ต้องเข้าไปดูแลมีความหลากหลายมากขึ้น เช่น สตรีทั้งไทยและอาเซียนที่เป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว เด็กไทยและอาเซียนที่ตั้งครรภ์ในวัยรุ่น สีนามิผู้สูงอายุ เป็นต้นระบบสวัสดิการสังคมที่มีอยู่จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ยุทธศาสตร์ระดับประเทศ และ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs)

๒. แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมจะปรับรูปแบบเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วม และเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือขององค์กรด้านสังคมและการพัฒนามากขึ้น ดังนั้นรัฐควรสร้างการร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชน ชุมชนในการจัดสวัสดิการแบบพหุภาคีโดยนำศักยภาพของแต่ละภาคส่วนมาร่วมกันสร้างระบบเครือข่ายความปลอดภัยทางสังคม (Social Safety Net) ทำให้ประชาชนเกิดความมั่นคงทางสังคม พร้อมกันนั้นรัฐควรลดบทบาทและกระจายอำนาจการจัดการตนเองไปยังท้องถิ่นและชุมชน

๓. มีฐานข้อมูลการจัดสวัสดิการสังคมที่เชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบร่วมกัน ในสวัสดิการทุกประเภทและทุกกลุ่มเป้าหมายที่เป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และเปิดเผยข้อมูลบางส่วนระหว่างหน่วยงานและผู้รับบริการ

๔. มีสวัสดิการแบบถ้วนหน้า (Universal Coverage) ที่ตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของประชาชนโดยใช้แนวคิดความเสมอภาคและความเท่าเทียมกัน กลุ่มเป้าหมายได้รับสวัสดิการโดยไม่ต้องลงทะเบียนเพื่อรับสิทธิ เช่น เงินอุดหนุนเด็กเล็กถ้วนหน้า หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า เป็นต้น

๕. ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนสามารถจัดสวัสดิการสังคมให้ประชาชนในพื้นที่ได้ โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนทรัพยากร งบประมาณ บุคลากร และองค์ความรู้อย่างเป็นธรรม เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการจัดสวัสดิการสังคมได้สะดวกรวดเร็วและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะการสังเคราะห์ผลงานวิจัยต่อไป

๕.๒.๑.๒ ด้านผู้สูงอายุ

- ประเด็นบริการทางสังคมและสวัสดิการทางสังคม

๑. ผลงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ต้องผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านการวิจัย เพื่อคุณภาพของการสังเคราะห์ผลงานวิจัยที่ดีในอนาคต
๒. ประเด็นที่ใช้ในการสังเคราะห์ผลงานวิจัยต้องเป็นผลงานกลุ่มเดียวกันด้านเดียวกัน เพื่อให้การสังเคราะห์ผลงานวิจัยที่ตรงประเด็น และเพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้ศึกษาต่อไป

- ประเด็นการออม

๑. เนื่องจากงานวิจัยนี้ เป็นการศึกษาและรวบรวมงานวิจัยที่เผยแพร่ในรูปแบบบทความฉบับเต็มจากฐานข้อมูลงานวิจัยของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑-๑๑ ในช่วงปี ๖ ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔) เท่านั้น จึงควรขยายขอบเขตการศึกษาให้ครอบคลุมงานวิจัยการเตรียมความพร้อมทางการเงินก่อนเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ (การออม) จากแหล่งอื่น ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่กว้างขวางและครบถ้วนมากขึ้น
๒. ควรมีการศึกษาวิจัย “กลยุทธ์ส่งเสริมการทำงานให้แก่วัยผู้ใหญ่และวัยสูงอายุไทย” เพื่อเป็นการส่งเสริมให้แก่วัยผู้ใหญ่ และผู้ที่เกษียณอายุการทำงานได้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากรายได้หลัก และมีรายได้ในการเลี้ยงดูตนเอง เป็นการสร้างคุณค่าให้แก่ผู้สูงอายุ
๓. ควรมีการศึกษาวิจัย “การเสริมสร้างวินัยการออม” โดยเป็นการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อเป็นการค้นหารูปแบบการเสริมสร้างวินัยการออมที่เหมาะสมสำหรับวัยผู้ใหญ่

- ประเด็นคุณภาพชีวิต

๑. เนื่องจากงานวิจัยนี้ เป็นการศึกษาและรวบรวมงานวิจัยที่เผยแพร่ในรูปแบบบทความฉบับเต็มจากฐานข้อมูลงานวิจัยของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑-๑๑ ในช่วงปี ๖ ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔) เท่านั้น จึงควรขยายขอบเขตการศึกษาให้ครอบคลุมงานวิจัยด้านคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจากแหล่งอื่น ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่กว้างขวางและครบถ้วนมากขึ้น

- ประเด็นการส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุเพื่อสร้างอาชีพและรายได้

๑. การพัฒนาสินค้านวัตกรรมของผู้สูงอายุ บนพื้นฐานภูมิปัญญาผู้สูงอายุมีการส่งเสริมประสบการณ์จากการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งเป็นความรู้ที่หายาก ควรค่าต่อการสืบทอดและยังสามารถนำมาสร้างเป็นรายได้อีกด้วย
๒. การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติเชิงบวกของผู้สูงอายุต่อการทำงานเพื่อสร้างรายได้ จะทำให้ผู้สูงอายุอยากทำงาน และ สร้างความภาคภูมิใจด้านคุณค่าต่อตนเองของผู้สูงอายุให้เพิ่มมากขึ้น

- ประเด็นการบริการจัดการของภาคีเครือข่ายด้านผู้สูงอายุในชุมชน

๕.๒.๑.๒ ด้านสตรีและครอบครัว

- ประเด็นบทบาทสตรี

๑. การศึกษาวิจัยแนวทางการในการพัฒนากลุ่มอาสาสมัคร องค์กรสตรี เพื่อเฝ้าระวัง ติดตาม และสนับสนุนการคุ้มครองทางสังคมแก่สตรีด้อยโอกาสรวมทั้งการใช้มาตรการลงโทษทางสังคม แก่ผู้กระทำความผิดความรุนแรงในครอบครัว

๒. การศึกษาวิจัยแนวทางการพัฒนาศักยภาพสตรีในการเข้าไปเป็นผู้นำในชุมชน ในองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อจะได้มีบทบาทในการเป็นผู้นำการพัฒนาสังคมนำไปสู่การป้องกันและ แก้ไขปัญหา ความรุนแรงในครอบครัว

- ประเด็นครอบครัวเข้มแข็ง

๑. เนื่องจากงานวิจัยใน ๓ เรื่องนี้ เป็นการศึกษาและรวบรวมงานวิจัยที่เผยแพร่ ในรูปแบบบทความฉบับเต็มจากฐานข้อมูลงานวิจัยของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑-๑๑ ในช่วง ปี ๖ ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔) สสว.ควรส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการแก้ไข ปัญหา ความรุนแรงในครอบครัวและชุมชนเพิ่มมากขึ้น โดยการสร้างจิตสำนึกในการมองปัญหาความรุนแรง ในครอบครัวและชุมชน ให้มองว่าปัญหาความรุนแรงเป็นปัญหาของสังคม

๒. จากการศึกษาวิจัย กระทรวง พม. ควรกำหนดนโยบายที่ให้ความสำคัญกับ การป้องกันและแก้ไขปัญหความรุนแรงในครอบครัวและชุมชน โดยการหนุนเสริมการดำเนินงานของท้องถิ่น ทั้งด้านบุคลากรให้ความรู้ และงบประมาณในการดำเนินงาน โดยให้ท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการเพื่อสร้างรากฐาน ของสังคมให้เข้มแข็ง และการให้ความสำคัญกับสภาเด็กและเยาวชน ในการเข้ามาเป็นองค์กรขับเคลื่อน ด้านความรุนแรง เป็นศูนย์กลางให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษากับเด็กและเยาวชนที่ประสบปัญหา ความรุนแรง พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน

๕.๒.๑.๓ ด้านกลุ่มเปราะบางทางสังคม

-

๕.๒.๑.๔ ด้านค้ำมนุษย์

๑. เนื่องจากรายงานการสังเคราะห์ผลงานวิจัยนี้ เป็นการศึกษาและรวบรวมงานวิจัย ที่เผยแพร่ในรูปแบบบทความฉบับเต็มจากฐานข้อมูลงานวิจัยของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ในช่วงปี ๖ ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔) เท่านั้น จึงควรขยายขอบเขตการศึกษาให้ครอบคลุมงานวิจัย ด้านการค้ำมนุษย์จากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่กว้างขวาง และครบถ้วนยิ่งขึ้น

๒. การศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการในระดับชุมชน โดยมีการทดลองจัดทำโครงการหรือกิจกรรม ในการแก้ไขปัญหาด้านการค้ำมนุษย์อย่างจริงจังในรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ซึ่งจะทำให้เกิดเป็น Model ต้นแบบของชุมชนที่มีภูมิคุ้มกันจากปัญหาการค้ำมนุษย์ได้

๕.๒.๑.๕ ด้านเด็กและเยาวชน

๑. เนื่องจากงานวิจัยนี้ เป็นการศึกษาและรวบรวมงานวิจัยที่เผยแพร่ในรูปแบบบทความฉบับเต็มจากฐานข้อมูลงานวิจัยของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑-๑๑ ในช่วงปี ๖ ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔) เท่านั้น จึงควรขยายขอบเขตการศึกษาให้ครอบคลุมงานวิจัยจากแหล่งอื่นทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่กว้างขวางและครบถ้วนมากขึ้น

๒. การศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการในระดับชุมชน ควรมีการทดลองจัดทำโครงการหรือกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาในการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร และการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนอย่างจริงจังในรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ซึ่งจะทำให้เกิดเป็น Model ต้นแบบของชุมชนที่มีภูมิคุ้มกันจากปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร และปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนได้

๕.๒.๑.๖ ด้านกลุ่มชาติพันธุ์

๑. การสังเคราะห์งานวิจัยในครั้งนี้ เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยจากฐานข้อมูลงานวิจัยของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑-๑๑ ในช่วงปี ๖ ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔) เท่านั้น ซึ่งยังไม่ครอบคลุมในมุมมองเชิงกว้างของกลุ่มชาติพันธุ์จากแหล่งอื่น จึงควรขยายขอบเขตการศึกษางานวิจัยให้ครอบคลุมกับแหล่งข้อมูลอื่นๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ครอบคลุมในทุกมิติและครบถ้วนมากขึ้น

๒. ศึกษาวิจัยเชิงลึกของกลุ่มชาติพันธุ์ในแต่ละกลุ่ม ซึ่งอาจจะสร้างทีมวิจัยชุมชนในแต่ละชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อศึกษาวิจัยเชิงลึกรวมถึงการเชื่อมโยงกลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่มในประเทศไทย

๕.๒.๑.๗ ด้านอาเซียน

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะการจัดสวัสดิการสังคมแก่กลุ่มเป้าหมาย

๑. สนับสนุนการจัดสวัสดิการสังคมและบริการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่เน้น ด้านสุขภาพ อนามัย ด้านเศรษฐกิจและรายได้ และด้านนันทนาการ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ด้านกาย จิต สังคม และบูรณาการทำงานร่วมกับครอบครัว ชุมชน ภาครัฐและเอกชน ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมซึ่งส่งผลดีต่อผู้สูงอายุ
๒. ส่งเสริมบทบาทสตรีทุกศาสนาในการมีส่วนร่วมและขับเคลื่อนกิจกรรมชุมชน
๓. การเฝ้าระวังไม่ให้เกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยมีชุมชน และหน่วยงานต่างๆ มีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและแก้ไขปัญหา
๔. ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนากลไกการปฏิบัติงานในการป้องกัน แก้อา ชัยวยหา ช่วยเหลือ และคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์
๕. ส่งเสริมให้เกิดการฟื้นฟูศักยภาพกลุ่มเปราะบางทางสังคมในทุกมิติ ให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ลดความยากจน และมีสุขภาพกาย จิต สังคมที่ดี
๖. จัดกิจกรรมให้ความรู้เรื่องเพศศึกษา แก่เด็กและเยาวชนทั้งในชุมชนและในสถานศึกษา โดยบูรณาการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ความรู้ที่เหมาะสมและเป็นการส่งเสริม การป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวันอันควรในวัยรุ่น
๗. ส่งเสริมให้เกิดการจัดสวัสดิการสังคมครอบคลุมทั้ง ๗ ด้าน สวัสดิการสังคม แก่กลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และคุ้มครองดูแล ให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคม

ข้อเสนอแนะการปฏิบัติงาน

๑. สนับสนุนให้เกิดการบูรณาการทำงานร่วมกันอย่างเข้มแข็งระหว่าง พม. กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อขับเคลื่อนการปฏิบัติงานช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมทุกมิติ
๒. การพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่ทำงานกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน โดยการจัดอบรมผู้ปฏิบัติงานทุกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อสังเคราะห์การดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานทุกกลุ่มเป้าหมายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านการปฏิบัติงานที่น่าสนใจ สามารถนำไปปรับใช้กับกลุ่มเป้าหมายของตนเองได้

บรรณานุกรม

- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๕. (๒๕๕๘). การจัดระบบการดูแลทางสังคมและระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุในครอบครัวและชุมชน. แหล่งที่มา <https://tps๐๓.m-society.go.th>
- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๒. (๒๕๕๘). รูปแบบที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุพิการ. แหล่งที่มา <https://tps๐๓.m-society.go.th>
- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๓. (๒๕๕๘). การจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย กรณีศึกษาพื้นที่ เมืองพัทยา อ.บางละมุง จ.ชลบุรี และอบต.ด้านชุมพล อ.บ่อไร่ จ.ตราด. แหล่งที่มา <https://tps๐๓.m-society.go.th>
- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๘. (๒๕๖๐). รูปแบบการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาระเลี้ยงดูบุตรหลาน . แหล่งที่มา <http://tpso-๘.m-society.go.th>
- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑. (๒๕๖๑). แบบจำลองส่งเสริมการใช้ประโยชน์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อการจัดสวัสดิการสังคมให้กับผู้สูงอายุในเขตชนบท . แหล่งที่มา <https://tps๐๑.m-society.go.th>
- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๙. (๒๕๖๒). โครงการวิจัยพัฒนาระบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในระดับพื้นที่. แหล่งที่มา <https://tpso-๙.m-society.go.th>
- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๓. (๒๕๖๔). รูปแบบที่เหมาะสมของการจัดบริการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาระเลี้ยงดูครอบครัว: ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง. แหล่งที่มา <http://tpso๔.m-society.go.th>
- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑๑. (๒๕๕๙). กลยุทธ์ส่งเสริมการออมให้แก่ผู้ใหญ่วัยใหญ่เพื่อเตรียมการเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ. แหล่งที่มา <http://tpso-๑๑.m-society.go.th>
- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๗. (๒๕๖๔). รูปแบบที่เหมาะสมในการเตรียมความพร้อมและความเท่าทันทางการเงินที่เหมาะสมสำหรับคนก่อนวัยเกษียณเพื่อสร้างหลักประกันที่มั่นคงสำหรับการเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ภาคกลางตอนบนและภาคเหนือตอนล่าง. แหล่งที่มา <http://tpso-๗.m-society.go.th>
- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๕. (๒๕๖๔). กระบวนการสร้างคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางสู่การยกระดับชุมชน อย่างบูรณาการในยุค ๔.๐. แหล่งที่มา <http://tpso-๕.m-society.go.th>
- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๖. (๒๕๖๔). การส่งเสริมการใช้นวัตกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไทย. แหล่งที่มา <http://tpso-๖.m-society.go.th>

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑๑. (๒๕๖๔). การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของคนทุกช่วงวัยในครอบครัวและชุมชน. แหล่งที่มา <http://tpso-๑๑.m-society.go.th>

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๕. ๒๕๕๙. กลยุทธ์การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้สูงอายุของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ : สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๔. ๒๕๖๔. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นฐาน : สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๘. ๒๕๖๔. แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในชุมชนโดยความร่วมมือของภาคีเครือข่าย : สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๙. ๒๕๖๔. แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายดูแลผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อการยกระดับการรับมือสถานการณ์ภัยพิบัติ เขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน : สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑ รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับครอบครัวในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและสตรี (๒๕๕๘)

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๓ นวัตกรรมจัดการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและชุมชน โดยใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง (๒๕๖๐)

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๗ การเสริมสร้างครอบครัวเข้มแข็งตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน (๒๕๖๐)

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๓. (๒๕๕๘).การศึกษาวิจัยอนาคตการจัดสวัสดิการสังคมไทยเมื่อสู่ประชาคมอาเซียน.สืบค้นจาก <http://tpso-๓.m-society.go.th/index.php/th/๒๐๑๗-๐๕-๑๖-๑๕-๐๗-๒๔/๒๐๑๗-๐๔-๒๓-๐๘-๕๓-๒๘/๒๕๕๘/๑๔๘-๒๕๕๘-๒-๔>

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑. (๒๕๕๙).กลไกการคุ้มครองทางสังคมสำหรับเด็กในชุมชนเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน.สืบค้นจาก<https://drive.google.com/file/d/๑gaJzZBiHPcovPiVBnmpajLoymQgIROsl/view>

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๓. (๒๕๖๐). *โครงการชุมชนอาเซียนในประเทศไทย : มาตรการ กลไก
เพื่อการคุ้มกันผลกระทบทางสังคม*. สืบค้นจาก <https://drive.google.com/drive/folders/๑๓BR๗iDMO๔๔NtjPfYv๐OlVQW๖V๘iHF๖kH>

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๒. (๒๕๖๔). *แนวทางการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับ
กลุ่มเป้าหมายตั้งครรณในวัยรุน*. แหล่งที่มา <http://tpso-๗.m-society.go.th>

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๔. (๒๕๕๘). *รูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรง
ในเด็กและเยาวชน กรณีศึกษาตำบลหนองกระพุ่ม อำเภอมือง จังหวัดนครราชสีมา และตำบลบ้าน
เพชร อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ*. แหล่งที่มา <http://tpso-๗.m-society.go.th>

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๗. (๒๕๕๙). *การพัฒนาเครือข่ายชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหา
การตั้งครรณไม่พร้อมในพื้นที่ ๔ จังหวัดภาคกลางตอนบน*. แหล่งที่มา <http://tpso-๗.m-society.go.th>

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๘. (๒๕๕๙). *รูปแบบการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาการตั้งครรณก่อน
วัยอันควรโดยชุมชน กรณีศึกษา ต.คลองกระจง อ.สวรรคโลก จ.สุโขทัย*. แหล่งที่มา <http://tpso-๗.m-society.go.th>

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๒. (๒๕๖๐). *การสร้างและพัฒนากระบวนการทำงานเครือข่ายแก้ไข
ปัญหาการค้ำมนุษย์ที่เหยื่อเป็นเด็กและสตรีในประเทศไทย*. แหล่งที่มา <http://tpso-๒.m-society.go.th>

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๒. (๒๕๖๓). *แนวทางการพัฒนาอาสาสมัคร พม.ให้เป็นแกนนำชุมชน
ในการป้องกันการค้ำมนุษย์*. แหล่งที่มา <http://tpso-๒.m-society.go.th>

สุวิมล ว่องวาณิช. (๒๕๔๕). *เคล็ดลับการทำวิจัยในชั้นเรียน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรไทย.

ภาคผนวก

รายชื่อคณะกรรมการศึกษาสถานการณ์ด้านสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จากผลงานวิจัย/วิชาการ
สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑- ๑๑ (สังเคราะห์ผลงานวิจัย)

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑

นางสาวทัศนีย์	สุชีวกุล	ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑
นางสาววีรวิรินทร์	ธีระกมลกานต์	นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ
นางสาวนภัสสร	มหาวงศ์	นักสังคมสงเคราะห์

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๒

นางศิริทิพย์	ภาคศรีสมบัติ	ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๒
นางสาวสุภาพร	กมลฉ่ำ	นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ
นางสาวพนิดา	แน่นอุดร	นักพัฒนาสังคม

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๓

นางเบญจมาศ	แก่นเมือง	ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๓
นางสุภรณ์	วัฒนจัง	นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ
นางสาวพีรภาว	ลิมนวิสต์	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ
นางสาวภาสินี	สวຍงาม	นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๔

นางรชธร	พลสิทธิ์	ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๔
นางดวงดาว	ปรอยกระโทก	นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ
นางสาวชนิษฐา	ตรากลาง	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ
นางสาวเสาวลักษณ์	ดวงรัตน์	นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ
นางสาวอารยา	จำโนนสูง	นักพัฒนาสังคม

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๕

นางสาวนงลักษณ์	ยะสูงเนิน	ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๕
นางเยาวภา	บุญคง	นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ
นางสาวเกษสุดา	เพชรก้อน	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ
นางสาวพลอยวิรินทร์	จันดา	นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ
นางสาวปฏิพัทธ์	ดวงแสง	นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ
นายภรินันท์	ภูริพงศ์พิพัฒน์	นักพัฒนาสังคม

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๖

นางสาววรรณ	อริยกุล	ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๖
นางสาวพรสุตา	ฤทธิธาดา	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ
นายมงคล	ดาศรี	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๗

นางสาวบงกช	สัจจานิตย์	ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๗
นางสาวน้ำทิพย์	พวงระย้า	นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ
นางสาวชลธิชา	ถาดวิจิตร	นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๘

นางสาวเรืองลักษณ์	ทิพย์ทอง	ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๘
นางสาวศศิยาภรณ์	เศรษฐ์ธโนโชค	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๙

นางมิ่งขวัญ	วีระชาติ	ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๙
นางสาวรุ่งทิพา	ปิ่นใจ	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ
นายกฤตภาส	โพธิ์แก้ว	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ
นายกชิต	ศักดิ์ไชยกุล	นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑๐

นางอุบล	ทองสลับล้วน	ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑๐
นางสาวพวงทิพย์	พูลสวัสดิ์	นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ
นางสร้อยนา	หงษ์วิวัฒน์	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ
นายคณิน	ทองปัสโน	นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ
นางสาวทิพดี	มะฮง	พนักงานบริการ

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑๑

นางนิชาพัชร์	เพชรพันธุ์	ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑๑
นางสาวศศิยา	สุขอนันต์	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ
นายทศพล	นุชิต	เจ้าพนักงานพัฒนาสังคมปฏิบัติงาน

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ ศรีสุขใส อาจารย์ประจำสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

